

M HKA 2019

Jaarverslag

Inhoud

1	INLEIDING	10
2	AFDELINGSNIEUWS	16
2.1	PRESENTATIE	
2.1.1	Programmering	
2.1.2	Productie	
2.1.3	Cinema Zuid De Cinema	
2.2	ABCD	
2.2.1	Museaal Onderzoek	
2.2.2	CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen	
2.2.2.1	Situering	
2.2.2.2	Waarderingskader	
2.2.2.3	Veldanalyse kunstarchieven Vlaanderen	
2.2.2.4	Voorbeeldtrajecten	
2.2.2.5	Dienstverlening en netwerking	
2.2.2.6	Adviescommissie	
2.2.2.7	Communicatie	
2.2.3	M HKA Bibliotheek	
2.2.3.1	Afdeling Kunst	
2.2.3.2	Afdeling Film	
2.2.4	Collectiebeheer	
2.2.4.1	Nieuwe aanwinsten 2019	
2.2.4.2	Bruikleenverkeer	
2.2.4.3	Preventieve conservering	
2.2.4.4	Restauratie / conservatie	
2.2.4.5	Objectregistratie	
2.2.4.6	De Vrielynck collectie	
2.2.4.7	Panamarenkohuis in de Biekorfstraat	
2.2.5	Content Management / Digitale werking	
2.2.5.1	Ensembles.org	
2.2.5.2	Technische documentatie & analyse	
2.2.5.3	Statistieken	
2.2.5.4	Webplatformen	
2.2.5.5	Digitale bezoekersaantallen – onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen 2019	
2.3	PUBLIEKSWERKING	
2.3.1	Lokaal geworteld, internationaal verankerd	
2.3.2	Verbredend en verdiepend publieksaanbod	
2.3.3	Evenementen en externe samenwerkingen	
2.3.4	Communicatie	
2.3.5	Personeel en organisatie	
2.4	ONDERSTEUNING	
2.4.1	Financiën en HR-beleid	
2.4.2	Organisatie en beleid	
2.4.3	Renovatiewerken Panamarenkohuis	
2.4.4	Evaluatie infrastructuur	
2.4.5	Veiligheid en welzijn op het werk	
2.4.6	Raad van Bestuur en Algemene Vergadering	

3	SOCIAAL-ECONOMISCH VERSLAG	70
3.1	Omzet (uitgaven versus inkomsten)	
3.2	Personeel	
3.3	Werkingskosten	
3.4	Groei subsidies en toelagen	
3.5	Kunstenaars	
4	VERWERVINGEN - BRUIKLENEN 2019	76
4.1	Aankopen 2019	
4.2	Schenken 2019	
4.3	Werken in bruikleen aan het M HKA	
4.4	Bruiklenen 2019	
4.4.1	Langdurige bruiklenen 2019	
4.4.2	Tijdelijke bruiklenen 2019	
5	BEZOEKERSAANTALLEN 2019	94
5.1	Betalende bezoekers 2019 - museum	
5.2	Gratis bezoekers 2019 - museum	
5.3	Bezoekers filmwerking 2019	
5.4	Extra Muros	
5.5	Panamarenkoku	
5.6	Analyse bezoekers	
5.6.1	Analyse diversiteit betalende bezoekers	
5.6.2	Spreiding bezoekers binnenland	
5.6.3	Leeftijden	
5.7	Digitale bezoekersaantallen	
5.7.1	Social media: resultaten per tentoonstelling	
5.7.2	Website M HKA.be	
5.7.3	Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen	
6	M HKA TENTOONSTELLINGEN	102
6.1	LAURE PROUVOST - AM-BIG-YOU-US LEGSICON	
6.2	AMBERES - Roberto Bolaño's Antwerpen	
6.3	BROODTHAERS - Soleil Politique	
7	COLLECTIETENTOONSTELLINGEN	112
7.1	De Collectie	
7.2	Collectiegebonden presentaties	
7.2.1	Charlemagne Palestine - “”hhheiligggkkarrrouselllddomm“”	
7.2.2	Reaching Out. Hommage aan Jan Cox	
7.2.3	Lost & Found North-7 Expedition	
7.2.4	Alfons Hoppenbrouwers - Harmonische Werken	
7.2.5	Sveta Shuvaeva - Lake View Limited Offer	
7.2.6	Guillaume Bijl “40 jaar installaties” 1979-2019 (Viering)	
7.3	Archieftentoonstellingen	
7.3.1	Hugo Roelandt & de jaren '80 - AIGUA I AIGUA	
7.3.2	Leon Van Essche - Een keuze uit de verzameling van Wilfried Wynants	
7.3.3	Narcisse Tordoir - MQ	
7.4	Speciale Toonmomenten	
7.4.1	In memoriam Isi Fiszman	
7.4.2	Ibrahim Mahama, On Monumental Silences, 2018	
7.4.3	Panamarenko, Prova Car, 1967	

8	IN SITU	122
8.1	#10: Lars Von Trier – Melancholia: De diamant	
8.2	#11: Hedwig Houben – SWEEP, TAP, SW00000P	
8.3	#12: Dimitri Venkov – GRAVITY CONTROL	
9	LODGERS	128
9.1	Salon de Peinture	
9.2	Failures of Cohabitation – HISK@M HKA	
9.3	Nick Lodgers – NICC@ M HKA	
10	INBOX	134
10.1	Antoine Waterkeyn	
10.2	D.D. Trans – Frank Tuytschaever	
10.3	Leendert Van Accoleyn – TRANSPORT NAAR MARS – Prijs Hugo Roelandt	
10.4	Ziekenhuisschool	
10.5	Shelf Publishing (Troebel Neyntje)	
10.6	Drawing as a Thinking Tool – Prijs Stockmans Art Books	
10.7	Furkart Ephemera	
10.8	Vlad Monroe's Parade	
10.9	Flexboj & L.A. – Release Superstars Magazine n°2	
10.10	Ion Grigorescu (Europalia Roemenië)	
10.11	Marlies De Clerck – Slice of Life	
10.12	Ane Vester – An ordinary colour	
11	EXTRA MUROS	148
11.1	Museum E	
11.2	Samenwerking met CLUB SOLO	
12	EVENEMENTEN	154
12.1	STRUCTURELE EVENEMENTEN	
12.1.1	Art's Birthday	
12.1.2	Artist Talk: A Title Made Out of Thirty One Letters by Evelin Brosi & Elvis Bonier	
12.1.3	5 ^e Antwerp Art Weekend 2019	
12.1.4	Artist Talk: Antwan Horfee	
12.2	OCCASIONELE EVENEMENTEN	
12.2.1	De Nacht van ideeën – Eén nacht op aarde om samen na te denken	
12.2.2	Dig It Up – Inspiratiefestival digitale kunst- en cultuurbeleving	
12.2.3	Anne Teresa De Keersmaecker & Rosas – The Dark Red Research Project	
12.2.4	Prijs voor de opmerkelijkste tentoonstelling van 2018 uitgereikt door AICA België	

12.3	EVENEMENTEN BEMIDDELING	
12.3.1	Ateliers	
12.3.2	Familiedagen	
12.3.3	Conversaties	
12.3.4	Yoga@M HKA	
12.3.5	Slow Art Day	
12.3.6	Dag van de dans	
12.3.7	Erfgoeddag – Kiezen	
12.3.8	Meet Me at M HKA	
12.3.9	Poster & Booksale	
12.3.10	Pukkelpop & Art United: blackwave. @ M HKA	
12.3.11	Museumnacht – 15 ^e editie	
12.3.12	Activiteiten tijdens de Antwerp Pride	
12.3.13	Cultuurmarkt	
12.3.14	Nocture onderwijs	
12.3.15	MUKA Prints – de aller-aller-allerlaatste editie	
12.3.16	Full Circle x M HKA – Borokov Borokov	
12.3.17	Kunstendag voor kinderen	
13	PUBLICATIES	168
13.1	Flankerende publicaties	
13.1.1	Laure Prouvost – LEGSICON	
13.1.2	AMBERES – Roberto Bolano's Antwerpen	
13.1.3	Marcel Broodthaers: Soleil Politique	
13.1.4	Allan Sekula: Collective Sisyphus	
13.2	Tijdschriften	
13.2.1	AFTERALL	
13.2.2	E-FLUX	
14	ARTtube	172
15	CINEMA ZUID DE CINEMA	176
15.1	Cinema Zuid – Filmhistories	
15.2	Cinema Zuid – Reeksen	
15.3	Cinema Zuid – Off-Stream	
15.4	Cinema Zuid – P/Re-Run	
15.5	Cinema Zuid – Matinees	
15.6	Cinema Zuid – Zazie op zondag	
15.7	Cinema Zuid – Extra	
15.8	De Cinema	
15.9	Filmeducatief aanbod	

16	EXTERNE WAARDERING	188
16.1	Vragen aan de instelling en medewerkers	
16.2	Buitenlandse werkopdrachten	
16.3	Bezoek aan toonaangevende kunstmanifestaties en tentoonstellingen in binnen- en buitenland	
16.4	Opleidingen en leermogelijkheden binnen en buiten de instelling	
17	ORGANOGRAM	198
18	SEMI-VASTE MEDEWERKERS M HKA	202
18.1	Wijk-werk-medewerkers	
18.2	Jobstudenten	
18.3	Artikel 60	
18.4	Vrijwilligers	
19	BEDRIJVENCLUB EN SPONSORWERVING	208
19.1	Activiteiten	
19.2	Ledenaantal	
19.3	Specifieke sponsoring	
19.4	M HKArt Circle	
20	NOCTURNES EN VERHUUR ACCOMMODATIE	214
21	VRIENDEN VAN HET M HKA	218
22	FOTOCREDITS	224

1 Inleiding

In 2019 werd het traject naar een volwaardig museum concreet.

In januari lanceerde minister Gatz de Open Oproep voor de nieuwbouw die op vier componenten gestoeld is: een tentoonstellingscomponent, de collectiecomponent die nu quasi ontbreekt, een onderzoekscomponent, en een eventuele forumfunctie die van het nieuwe museum een derde ruimte voor de brede maatschappij zal maken. Daardoor zal het internationaal excellentieniveau, dat de decretale indeling als cultureel-erfgoedinstelling vereist, alvast al infrastructureel kunnen worden gehaald.

In mei maakte de regering de vijf architectuurformaties bekend aan wie een schetsontwerp wordt gevraagd: BAUKUNST, Brussel mét Made in sàrl, Zwitserland; THOMAS PHIFER & Partners, New York; SANAA, Tokyo; MARIE JOSE VAN HEE ARCHITECTEN, Gent mét Schenk Hattori, Sugiberry en Wim Goes Architectuur; en 51N4E, Brussel, mét Caruso St John, London.

Wat het instellingstraject betreft, antwoordde de minister eind april op de oriënteringsnota over de toekomstige instellingwerking die de Raad van Bestuur hem eerder had gestuurd. Daarbij vroeg hij onder andere om de nota verder uit te werken in een toekomstige beleidsvisie, beleidsplan en businessplan, waarbij hij wenste dat hiervoor een projectplan en een structuur zou worden uitgetekend.

In oktober keurde de Raad van Bestuur een ontwerp van routeplan 2020-2027 goed, geschreven in samenwerking met Rossinant. Daarin wordt voor vier strategische ontwikkelingsvelden via 15 deeltrajecten de diverse stappen beschreven die nodig zijn om binnen het tijdsbestek voorafgaand aan de heropening te kunnen transformeren tot een instelling die de nieuwe infrastructuur kan bespelen en die functioneert volgens het decretale verwachtingspatroon voor cultureel-erfgoedinstellingen. Voor deze stappen wordt gekeken waar ze binnen de bestaande capaciteit kunnen worden opgenomen, of bijkomende externe capaciteit nodig is, of het wenselijk is dat de aanzet meteen institutioneel verankerd wordt om de diverse sprongen te realiseren.

M HKA zette in 2019 ook al een aantal belangrijke concrete stappen, vanuit het besef dat de expertise-opbouw naar het nieuwe museum toe, ook in het beste geval, met voldoende capaciteit, een zaak van lange adem is, die enkel stap per stap kan gezet en substantiële inspanningen zal vragen. Een belangrijke beslissing in dit perspectief was de verhuis van de filmmuseale werking naar de *grass roots*-ecologie van De Studio, die later wordt vermeld.

Binnen dezelfde ontwikkelingsperspectief besliste de Raad van Bestuur ook om over te gaan tot de aanwerving van een geassocieerd directeur die voor presentatie zal instaan, zodat de algemeen directeur kan focussen op het instellings- en infrastructuurtraject. Dit werd uiteindelijk de huidige senior curator van M HKA, Nav Haq.

M HKA ontwikkelt ook gestaag zijn museale kernwerking verder door, waarbij het bijvoorbeeld zijn succesvolle platform *ensembles.org* wil laten doorlichten met het oog op de strategische ontwikkeling ervan. Daarbij vroeg het aan het Nederlandse bureau RaadSaam een analyse over noodzakelijke en wenselijke inhaalbewegingen op vlak van de museale werking. Uit dat onderzoek kwam naar voren dat er voor behoud en beheer minstens 10 extra mensen nodig zijn. De huidige capaciteit binnen de afdeling collectiebeheer bedraagt momenteel 4 VTE.

Een belangrijke stap naar de toekomst was ook de officiële start op 1 januari 2019 van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV), na enkele jaren

van concrete voorbereiding en op grond van de aandacht voor archief- en informatiegedreven werking die M HKA nu al meer dan een decennium uitdraagt. Het Centrum kreeg van de Vlaamse overheid een relatief bescheiden startsubsidie van 200.000 euro. Bovenop besliste de Raad van Bestuur om een bijkomende inspanning te leveren vanuit M HKA, om CKV in staat te stellen ook de eigen archieven te ontsluiten, en werd er gezocht naar private inbreng. CKV startte met het opstellen van een waarderingskader, een veldanalyse en voorbeeldtrajecten.

Wat de beleidsbeslissingen voor de continue werking betreft – met een teleurstellende uitkomst van een verhoging die niet boven die van de landelijke musea lag waarbij de Vlaamse Gemeenschap niet de voorgedijoverheid is, en waarbij niet het criterium van internationale excellentie wordt verwacht – werden de kritische kanttekeningen van de directie omtrent de procedure in juni formeel bevestigd door de evaluatie van de administratie die stelde: *“De procedure voor de beoordeling van de aanvraag van werkingssubsidies voor de reeds bestaande cultureel-erfgoedinstelling was onvoldoende aangepast aan de specificiteit van dit type organisatie. Deze procedure zou best in zijn geheel herdacht worden. Ook het feit dat sommige organisaties een sterke band hebben met de Vlaamse Gemeenschap is daarbij een aandachtspunt.”*

M HKA klokte dit jaar af net onder de duizend kunstenaars ‘waarvoor het iets betekende’. Met 339 kunstenaars werkte het actief samen (productie en aanpassingen van nieuw werk, lezingen, symposia, voordrachten, kunstenaarsgesprekken, concerten, ...). In 660 gevallen ging het louter om presentatie zonder interactie met de kunstenaar (het ophangen van kunstwerken, film- en videoprojecties, ...).

De aanzet tot musealisering aan publiekszijde heeft het profiel van M HKA veranderd; het zorgt voor een verhoging van korte, incidentele bezoeken. Enerzijds is er sinds de herinrichting van de gelijkvloerse verdieping het embryo van een gratis toegankelijke, permanente opstelling van de collectie met aansluitend daarbij het tentoonstellen van aanvullende werken, recente aankopen of schenkingen in twee daarvoor voorziene ruimten, en in 2019 op een andere plek ook onder andere *Prova Car* van Panamarenko en het werk *On Monumental Silences* van Ibrahim Mahama. Anderzijds zijn ook de archiefpresentaties een vaste waarde geworden; deze toonden in 2019 met tentoonstellingen Hugo Roelandt, Leon Van Essche en Narcisse Tordoir hoe belangrijk de aanwinsten zijn die ook op dit vlak gedaan worden.

Met 117.317 bezoekers lag het bezoekersaantal in 2019 lager dan in 2018, wat kan worden toegeschreven aan het ontbreken van een brede *blockbuster* zoals *Sanguine*, en een extra muros collectietentoonstelling zoals *Middle Gate II – Het verhaal van Dimpna* in Geel in 2018. Het scoort daarmee wel al in orde van de voor 2022 vastgelegde verwachtingen van de Vlaamse Gemeenschap in de beheersovereenkomst. De buitenlandse bezoekers betroffen voor de helft Nederlanders, daarna vooral Duitsers en Fransen. Opvallend is toch dat opnieuw na de klassieke landen (UK, USA, Italië) China en Rusland op plaats 7 en 8, staan, met dus een à twee bezoekers uit die landen per dag.

In 2019 realiseerde M HKA met *Marcel Broodthaers: Soleil Politique* het derde luik van zijn triptiek van referentiekunstenaars binnen de Antwerpse avant-gardescène. Voor het tweede luik ervan, James Lee Byars, werd het door AICA België gelauwerd met de onderscheiding van tentoonstelling van het jaar.

M HKA gooide ook hoge ogen met *AM-BIG-YOU-US LEGSICON*, het eerste mid-careeroverzicht ooit van Laure Prouvost, die eerder de Engelse Turnerprijs won en later in 2019 het Frans paviljoen op de Biënnale van Venetië zou innemen. Opnieuw maakte M HKA hiermee een scharniertentoonstelling

van een kunstenaar op het moment dat die van een *incrowd*-waardering een internationale referentie werd.

De derde grote tentoonstelling, *Amberes*, benaderde de internationaliteit van Antwerpen als situatie vanuit het gelijknamige boek van de Chileense schrijver Roberto Bolaño. Het gaf de vertaling van dit boek uit. Met publicaties gelieerd aan de grote tentoonstellingen, naast de verdere deelname aan Afterall, zette M HKA zijn publicatiebeleid op internationaal niveau voort.

Binnen het kader van IN SITU toonde M HKA een bijzonder project van de Deense regisseur Lars von Trier, vervolgens de Nederlandse kunstenares Hedwig Houben en tot slot de Russische kunstenaar Dimitri Venkov, van wie M HKA eerder een schenking van een werk ontving.

Een steeds belangrijkere component in de werking van M HKA is de inbreng van de artistieke gemeenschap. Het innovatieve LODGERS-programma, waarbij de kabinetruimten in een samenwerking met het Antwerpse residentieprogramma AIR ter beschikking werden gesteld voor initiatieven en organisaties zonder een eigen tentoonstellingsruimte, werd afgerond met de publicatie *Sustainability is not Enough*. Het programma werd ideëel verdergezet door een samenwerking in deze ruimtes met de kunstenaarsvereniging NICC via het programma Nick Lodgers. Daardoor kwam het meteen ook in de hectiek van de protesten tegen de bezuinigingen op het cultuurbudget terecht, waarop het constructief antwoordde door in zijn mails als baseline de slagzin van de kunstenaars mee te nemen: “Zonder kunstenaars geen kunst”.

De INBOX-werking, met kortlopende presentaties in dialoog met de kunstscène, is inmiddels een vaste waarde geworden, met onder andere aandacht voor publicaties van boeken, affiches, multipels en dergelijke door externe partners die regelmatig ook tot een specifieke persaandacht leidt.

Wat de evenementiële werking betreft, was 2019 een scharnierjaar, dat hopen we toch. M HKA organiseert en ontvangt ook in eigen huis tal van kleine evenementen, sinds enkele jaren succesvol zoveel mogelijk geconcentreerd op de verlengde donderdagavondopeningen, en met als grotere het evenement Art's Birthday, de openingen en Museumnacht, en occasionele evenementen zoals in 2019 *The Dark Red Research Project* van Anne Teresa De Keersmaecker in samenwerking met deSingel. De belangrijkste evenementiële cel in M HKA is echter toch wel haar film- en beeldcultuurwerking.

Omdat M HKA zich bewust is van de urgentie en uitdaging van een tijdige institutionele ontwikkeling om straks het nieuwe gebouw te kunnen bespelen, zet het al eerste stappen in deze richting. Daarbij nam het de gewaagde beslissing om de goedlopende Cinema Zuid-werking te verhuizen naar de op een jong publiek georiënteerde De Studio. Het wil daardoor zijn team meer intensief in contact brengen met een *grass roots*-werking en de filmmuseale werking reeds hierin inbedden. Het ziet in het nieuwe museum de film-museale werking immers als een ruggengraat voor een verbrede evenementiële werking in de nieuwe Forumcomponent van het programma van eisen. Die wil het niet (helemaal) zelf organiseren. Naast de praktische resultaatsovereenkomst met De Studio is er een veel verder reikende intentieverbintenis; er zal worden onderzocht of De Studio niet deze verbrede evenementiële werking kan gaan trekken. Op 29 augustus 2019 vond alvast als eerste stap hier naartoe de Grand Opening plaats van de tot De Cinema herdoopte (samen)werking.

Koen Derkinderen en Annelies Thoelen versterkten in 2019 de Raad van Bestuur, Nathalie van Baren vervoegde de Algemene Vergadering.

2 Afdelingsnieuws

2.1 PRESENTATIE

2.1.1 Programmering

Gedreven voor en door kunst(enaars) zorgde M HKA in 2019 eens te meer voor een veelzijdig jaarprogramma van zowel exclusieve als diverse grotere en kleinere tentoonstellingen, bijzondere collectie- en archiefpresentaties, verrassende evenementen en randactiviteiten evenals, niet te vergeten, een uniek aanbod van filmvoorstellingen.

M HKA, jaargang 33, verwelkomde hiermee in 2019 dan ook niet minder dan bijna 118.000 bezoekers onder zijn dak.

In 2017 koos M HKA ervoor om zijn activiteiten van 'kunsthalwerking' te verleggen en opteerde ervoor een breed publieksmuseum met een museaal project te worden. Hiertoe werden een aantal nieuwe formats in het leven geroepen, o.m. archieftentoonstellingen, collectiegerelateerde expo's, semi-permanente collectiepresentaties ... die in 2018 en 2019 verder werden uitgebreid.

Wat betreft de semi-permanente opstelling van **collectiewerken** die getoond worden in het labyrinth, in de groepstoegang en in de centrale leeszaal werden er enkele nieuwe werken in de kijker geplaatst, o.a. het werk 'Jenny Haniver' van Michèle Matyn. De ruimte links achter de balie werd opnieuw benut om enkele aankopen of schenkingen te tonen en was in 2019 het podium voor de *Prova Car* van Panamarenko en het werk *On Monumental Silences* van Ibrahim Mahama.

De ronde en de rechthoekige zalen palend aan het labyrinth op het gelijkvloers werden ingezet voor zeer gevarieerde, collectiegerelateerde presentaties.

In de punt- en aangrenzende zaal, gesitueerd rechts op de benedenverdieping, werd de reeks **IN SITU** verdergezet. Het gaat hier om middelgrote tentoonstellingen waarbij productie van nieuw werk en experimentele presentatie door jonge en midcareer kunstenaars vooropstaat. Eerst werd *Melancholia: The Diamond* van Lars von Trier voorgesteld, gevolgd door Hedwig Houben. Het jaar werd afgesloten met de presentatie van Dimitri Venkov.

Op de volledige tweede verdieping vonden opnieuw de **grote tentoonstellingen** plaats à rato van 3 per jaar. Het jaar begon met de tot nu grootste expositie van het werk van kunstenares Laure Prouvost. Deze solotentoonstelling werd gevolgd door de groepstentoonstelling AMBERES. 2019 werd afgesloten met een langverwachte tentoonstelling van Marcel Broodthaers.

Een steeds belangrijkere component in de werking van M HKA is de inbreng van de artistieke gemeenschap. M HKA stelt sinds vier jaar zijn 6^e verdieping, de **Lodgers**-ruimte, ter beschikking van initiatieven en organisaties zonder een eigen tentoonstellingsruimte. Voor het seizoen 2018-2019 is dit de kunstenaarsvereniging NICC met het programma Nick Lodgers.

De bevindingen en conclusies van dit hosting-format kregen in 2019 hun beslag in het *e-book Sustainability is not Enough*.

Er is ook het **INBOX**-concept op de 5e verdieping dat gratis toegankelijk is. De INBOX-ruimte wordt voorbehouden voor verrassende mini-expo's, éénmalig of in reeks en met een duur variërend van één tot maximaal vier weken. Aan deze kleine presentaties zijn al of niet reflectieve momenten gekoppeld: kunstenaarsgesprekken, symposia, debatten, boek- en multipelpresentaties maar ook performances en concerten zorgden voor zowel een verdiepende als een verfrissende dynamiek. Deze bescheiden presentaties laten ons toe in te gaan op de vragen uit het veld. We kunnen er kort mee op de bal spelen en ze zijn een potentieel om een nieuw bezoekerssegment aan te trekken. De

INBOX-activiteiten leidden bovendien meermaals tot schenkingen, publicaties van boeken, affiches, multipels e.d. door externe partners en ze genereren specifieke persaandacht. Een win-winsituatie ...

M HKA presenteert al een tijdje **extra muros** werken uit de eigen collectie bij presentaties van Club Solo in het Nederlandse Breda.

Voor het project Museum E, een duurzame samenwerking rond hedendaagse kunst met bewoners van het woonzorgcentrum Immaculata in Edegem, werden eveneens M HKA-collectiewerken gepresenteerd.

De **structurele evenementen** werden op 17 januari 2019 traditiegetrouw ingeluid met de feestelijke viering van Art's Birthday.

Bovendien werden ook tal van **occasionele evenementen**, momenten van reflectie of artistieke creatie, ingepland. Die werden zowel geïnitieerd door de afdeling Presentatie als door de collega's van Bemiddeling. Het ging zowel om boekvoorstellingen, performances, lezingen, debatten als filmvoorstellingen en workshops.

M HKA realiseerde in 2019 ook heel wat **publicaties**. Het betreft zowel papieren als digitale edities en ze werden zowel in eigen beheer als in co-productie met externe partners uitgegeven. Ook de samenwerking met het Engelstalige internationale kunsttijdschrift **Afterall** waarvan M HKA co-uitgever is, werd verdergezet en resulteerde in de publicatie van de nummers 47 en 48 van dit gerenommeerde tijdschrift.

Samenvattend kunnen we stellen dat in 2019 het M HKA eens te meer zijn beste beentje voorzette om een inhoudelijk divers – van mondiaal tot lokaal, van gisteren tot vandaag – van wetenschappelijk spannend tot visueel intrigerend, aanbod aan films, tentoonstellingen en daaraan gelinkte activiteiten te realiseren en dit voor een ruim publiek van zowel leken als experts. *Voor een volledig overzicht zie hoofdstukken 6 t.e.m. 13.*

2.1.2 Productie

2019 was een heel interessant jaar voor de cel Productie, met stimulerende en uitdagende projecten.

Interne organisatie

2019 was een jaar van professionalisering en competentieontwikkeling binnen de cel Productie. De expertise in de productie van complexe en delicate tentoonstellingen werd aangescherpt door projecten zoals o.a. Laure Prouvost, AM-BIG-YOU-US LEGSICON en Marcel Broodthaers: Soleil Politique. Het programma van 2019 vroeg een verhoogd niveau van aandacht, organisatie en zorgvuldigheid van de producenten en de technici, die aan het succes van deze tentoonstellingen hebben bijgedragen.

De samenwerking met een vaste pool van gemotiveerde en ervaren externe technici blijft een andere belangrijke factor die het succes van onze projecten mogelijk maakt.

In het afgelopen jaar is de teamgeest van de drie producenten verbeterd. Er is een goede samenwerking en collaboratieve houding bij het aanpakken van problemen en onverwachte situaties, vooral tijdens de opbouw.

Regelmatig ingeplande overlegmomenten, af en toe met de collega's van de afdeling collectie, bieden de kans om de interne communicatie te verbeteren, efficiënter dagelijkse activiteiten te plannen, feedback te geven en interne processen te analyseren. Dit leidt tot een voortdurende verbetering en professionalisering.

Met het oog op verdere professionalisering worden opleidingen en vormingsmomenten aangemoedigd.

Tijdelijke tentoonstellingen

De tentoonstellingen op de tweede verdieping waren elk op hun manier uitdagende en succesvolle projecten. *AM-BIG-YOU-US LEGSICON* was de grootste solotentoonstelling tot nu toe van het werk van de multidisciplinaire kunstenares Laure Prouvost. *AMBERES* verzamelde werken van meer dan dertig kunstenaars rond een reflectie over de stad en de manier waarop kunstenaars de ervaringen van de stad in verschillende vormen vertalen.

Productie sloot het jaar goed af met *Marcel Broodthaers: Soleil Politique*.

De IN SITU-tentoonstellingen blijven uitdagende en boeiende projecten die de creativiteit en technische vaardigheden van de cel Productie stimuleren.

Ten slotte zorgden de tentoonstellingen van INBOX opnieuw voor een dynamische en creatieve vibe in de bovenste zaaltjes van het museum.

Sinds een achttal jaar stelt de productiecel op regelmatige basis stagiairs te werk bij de voorbereidingen en uitvoeringen van de verschillende projecten.

In 2019 nodigde M HKA onderzoekscurator **Ekaterina Vorontsova** uit om ondersteuning te bieden voor de tentoonstelling MONOCULTUUR die in de zomer van 2020 zal plaatsvinden in het M HKA. Vorontsova is kunsthistorica met expertise in kunst uit de voormalige USSR.

In 2019 ondersteunden 6 stagiaires de Cel Productie:

Christina Chatzokou-Tsigkou

Bachelor in Engelse taal en Literatuur,
National en Kapodistrian Universiteit van Thessaloniki
Periode: 14.01 — 17.05.2019
Project: Laure Prouvost

Anastasia Bensoussan

Master in Management van Culturele Instellingen,
Universiteit Pantheon-Sorbonne, France
Periode: 11.02 — 11.06.2019
Project: AMBERES

Nikoleta Platia

Master in Management of Cultural Institutions,
University College London, Qatar
Periode: 13.05 — 07.06.2019
Project: Laure Prouvost/AMBERES

Lina Ejdaa

Bachelor in Kunstgeschiedenis,
Universiteit van Amsterdam, The Netherlands
Periode: 01.07 — 04.10.2019
Project: Broodthaers

Ioanna Arvaniti

Bachelor in Kunstgeschiedenis,
Universiteit van Athene
Periode: 19.08 — 18.11.2019
Project: Broodthaers

Anna Laganovska

Master in Culturele Studies
Periode: 29.11 — 09.03.2020
Project: Els Dietvorst

Als museum vinden wij het belangrijk om studenten de mogelijkheid te geven praktische ervaring op te doen op de werkvloer. Wij vinden het ook belangrijk dat zij het maximale uit deze stage kunnen halen. Om deze reden worden ze ook zeer dicht bij de werking betrokken en geven we ze relatief veel verantwoordelijkheid. Hierdoor leren ze verantwoordelijkheid te nemen, zelfstandig werken en leren ze het belang inzien van accuraat te werken. Er wordt zeer sterk de nadruk gelegd op opvolging, elke dag opnieuw, zelfs van de kleinste taken. Onze ervaring leert dat ze doorgaans zeer tevreden hun stage beëindigen en merken dat ze een enorme praktische ervaring hebben opgedaan. Het belangrijkste is dat ze hun stage eindigen met een positief gevoel, zowel naar het leerproces toe, als het M HKA als instelling, dat ze daar op een positieve manier op terugblikken en er positief over praten. Het zijn onze ambassadeurs in het internationale kunstenveld.

Taken waarbij stagiaires ingeschakeld worden:

- opzoeken van informatie over kunstenaars en kunstwerken
- correspondentie met kunstenaars en bruikleengevers
- opvragen van offerte bij kunsttransportfirma's
- planning opmaken (verschillende planningen op verschillende momenten in het proces)
- verslagen maken van de projectvergaderingen
- aanhalen van klein materiaal
- accommodatie en transport voorzien en regelen voor de kunstenaars
- onderzoek voor publicaties
- opvang/ontvangst van de kunstenaars
- onderzoek en ontwikkeling van processen van het museum

2.1.3 Cinema Zuid | De Cinema

In de zomer van 2019 sloegen het Museum van Hedendaagse Kunst (M HKA) vzw en Villanella vzw de handen in elkaar. Cinema Zuid, de filmmuseale werking van het M HKA, verhuisde in juni 2019 naar het kunstencentrum De Studio, waar er in samenwerking, en aanvullend op de bestaande programmaformats, een nieuwe filmwerking werd opgezet. Het gezamenlijk initiatief kreeg de naam De Cinema. Op 29 augustus vond de Grand Opening plaats.

Het hoofddoel van deze samenwerking is het samenbrengen van de twee werkingen in een toekomstgericht beeldcultureelverhaal dat past binnen en een voorafname is op de toekomstige en beoogde Forumwerking van het M HKA, en zo in te spelen op de verwachtingen van een divers en internationaal publiek. Tegelijkertijd werd de filmmuseale werking zoals uitgebouwd door Cinema Zuid verdergezet, waarbij maximale ontsluiting het streefdoel is; consolideren, optimaliseren en situeren in een toekomstgericht kader. Tevens wil Villanella haar filmwerking inschrijven in een breder beeldcultureelverhaal, waarbij beeldende en toegepaste kunst worden samengebracht met podiumkunsten en muziek.

De voorliggende samenwerking biedt een unieke ontwikkelings- en experimenteerruimte. De samenwerking geeft alvast vorm aan de geambieerde M HKA Forumwerking en ontwikkelt formats die transposeerbaar zijn naar het nieuwe M HKA-gebouw. Met deze unieke samenwerking willen het M HKA en De Studio het culturaanbod hedendaagser en dynamischer maken. Het M HKA geniet internationaal een sterke reputatie en vond de voorbije jaren een steeds breder publiek met zijn nieuwe profilering. De Studio is gehuisvest in de voormalige Studio Herman Teirlinck aan het Mechelseplein en is met een mix van theater, dans, muziek, literatuur, festivals en debatten een breed podium voor een jong publiek en een centrum voor jong talent. Met meer dan 75.000 bezoekers in 2018 vormt De Studio een van de grootste bottom-upinitiatieven in Vlaanderen.

De Cinema maakt gebruik van twee nieuwe filmzalen met een capaciteit van 49 en 160 personen. De vaste formats van het vroegere Cinema Zuid zoals Reeksen, Filmhistories en Off-stream werden verder uitgewerkt en spelen in op de actualiteit en de maatschappelijke en artistieke relevantie voor een breed publiek. Onder andere spraakmakende documentaires, animatiefilms, experimentele films en cultklassiekers komen terug in het filmaanbod in De Studio.

1. De Cinema programmeert met een aantal vaste “slots” waarbij rekening gehouden wordt met de technische mogelijkheden en het beoogd publiek. De reguliere programmatie heeft als basis twee vertoningen per dag (om 20u en 20u30), maar op woensdag, donderdag, zaterdag en zondag zijn er ook matineevertoningen om 14u30. Op woensdag- en zaterdagmiddag richten de matineevoorstellingen zich specifiek op een familiepubliek met bekende en minder bekende maar steeds verfrissende familiefilms. Op donderdag- en zondagmiddag zijn de matineevoorstellingen opgebouwd rond klassiekers uit de filmgeschiedenis, die het publiek transporteren naar de gouden dagen van de cinema. Deze slots zijn de facto grotendeels de vroegere programmatie van Cinema Zuid.
2. De Cinema probeert klassieke filmprogramma's te laten samengaan met thematische filmselecties. RADICAAL verzamelde films die op een integrale manier het actuele onderwerp van radicalisering behandelden, AMBERES zocht een cinematografische vertaling van de curatorische zoektocht van M HKA rond een specifiek boek van Roberto Bolaño. POP/CULT werkte de inhoud van een theatervoorstelling van De Studio uit tot een filmselectie.
3. De Cinema combineert de programmatielijnen van het vroegere Cinema Zuid met de nieuwe programmatiemogelijkheden die geboden worden door de nieuwe context waarin ze zich bevindt. Een van deze mogelijkheden is het inspelen op first runs, het meermaals vertonen van nieuwe releases. De eerste zes maanden stonden volledig in het teken van een landschapsverkenning en het aftasten van de nieuwe mogelijkheden. Er werden gesprekken gehouden met distributeurs en andere vertoners om de verschillende spelers van het veld en hun werkwijze te leren kennen en op die manier ook de plaats van De Cinema binnen de filmsector vorm te geven.
4. De Cinema legt een sterk accent op het evenementieel karakter van vele vertoningen. Er komen meermaals per week sprekers over de vloer. Live muzikanten, masterclasses, lezingen, inleidingen, Q&A's maken deel uit van het programma. Dit vereist grote inspanningen van het personeel maar het resultaat is erg waardevol voor de cinemabezoekers. Film wordt op deze manier gekaderd in het verhaal over beeldcultuur in de brede zin van het woord.

De Cinema staat in contact met haar klanten maar staat ook ten dienste van filmmakers, de academische wereld en vertegenwoordigers van het brede middenveld. Onze sterkste partners zijn op dit moment De Studio en het hoger onderwijs, met name de actieve samenwerking met KASKA-DKO en de UAntwerpen. In samenwerking met het Toneelhuis en Black History Month werden filmreeksen geprogrammeerd. De Cinema ging ook samenwerken aan met meerdere filmfestivals (Offscreen, Anima, Jihlava, ...), met Cinematek, met het MAS, met CINEA en andere belangrijke filmorganisaties, met het filmtijdschrift Filmmagie, met Girls on Film, etc. Maar net zoals De Studio is De Cinema ook een 'huis van makers': we staan open voor samenwerking met individuele kunstenaar en filmmakers, jong of gevestigd. Dat vertaalt zich in regelmatige vertoningen van experimentele creaties en kortfilms.

Tot slot nam De Cinema het educatieve aanbod van Cinema Zuid over met workshops, films à la carte (schoolvoorstellingen waarbij de films door de school worden geselecteerd), films uit het aanbod van JEF en Mooov. De schoolwerking van De Studio en De Cinema werken intensief samen.

2.2 ABCD

2.2.1 Museaal onderzoek

In 2016 stelde M HKA een reflectienota *Museaal Onderzoek* op om tot een onderzoeksplan te komen. Deze visienota brengt diverse onderzoeksperspectieven waarmee museaal onderzoek zich kan verbinden in kaart en tracht een antwoord te formuleren op de vraag naar een eigen bepaling van museaal onderzoek, dat – sterk gekenmerkt door een inter- en transdisciplinaire aanpak – best met ‘forensisch onderzoek’ vergeleken kan worden. Ook worden in de nota enkele eigenschappen omschreven die algemeen gelden voor dit museaal onderzoek en hoe M HKA deze in zijn museumwerking operationaliseert.

Sinds 2002 vormde M HKA een systematische praktijk van onderzoek en beeldvorming van zijn collectie, die voorlopig zou worden afgerond in 2013 met het tweede collectieoverzichtsboek ‘Het Karakter van een Collectie’. Parallel hieraan ontwikkelde M HKA een historiografische visie, met centraal de vraag naar de internationale naoorlogse avant-garde, en een contextuele onderzoekspraktijk. Beide worden momenteel in belangrijke mate verdergezet op het samenwerkingsplatform van de Europese museumconfederatie De Internationale.

De voorbije jaren richtte M HKA zich dan ook op het geleidelijk uitbouwen van instrumenten die de onderzoekoutput kunnen kwantificeren en zichtbaar maken, zoals het in 2011 opgestarte ensembles.org dat het kerninstrument vormt waarop deze output gerichte ontwikkelingen uitgelijnd zijn. Daarnaast wordt onderzoek ook ontsloten via instrumenten zoals discursieve webplatformen, het video-interviews, en diverse digitale onderzoekplatformen.

Het verzamelen en bundelen van inhoudelijke informatie over de nieuwe aanwinsten werd ook in 2019 verdergezet. Voor 23 collectiekunstenaars werden gedegen en duurzame meertalige collectieteksten geschreven, met afgeleide publiekgerichte teksten.

In 2019 kende M HKA een beleidsvoorbereidende opdracht toe aan externen, m.n. een analyse met betrekking tot noodzakelijke en wenselijke inhaalbewegingen museale werking en een draft Routeplan 2020-2027. Deze opdrachten kaderden binnen het instellingstraject dat M HKA moet lopen om tegen 2027 een werking uit te bouwen op niveau.

Voor de analyse van noodzakelijke en wenselijke inhaalbewegingen museale werking werd beroep gedaan op Raadzaam vzw die een nulmeting uitvoerde met een analyse van de bestaande situatie en duidelijke aanbevelingen op het vlak van personeel, informatiebeheer, behoud en beheer en op het terrein van werkprocessen. Deze indicatieve studie komt uit op een noodzakelijk kader van 11 vte voor de continue werking (basiswerking), en een noodzakelijk volume daarbovenop van 9 vte voor de inhaalbewegingen. Echter in de toekomst zien we ons genooddaakt met een veel beperktere groei waarbij een minimumkader voor de continue werking dient vastgelegd te worden om het huidige werkvolume hanteerbaar te maken. Parallel daaraan willen we de achterstanden verder in kaart brengen, beheersbaar maken, en gerichte beperkte inhaaltrajecten opzetten. De keuze van die inhaaltrajecten zouden in een routeplan verder dienen uitgewerkt te worden.

2.2.2 CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen

2.2.2.1 Situering

Reeds een decennium lang bestaat er in het M HKA een archief-gestuurde collectievisie en een aanzet tot archiefwerking. Na de realisatie van een archiefinfrastructuur en depot in de zomer van 2017, werd eind dat jaar een beleidsplan ‘dienstverlenende rol’ ingediend onder het erfgoeddecreet opdat een veldondersteuning afgelopen jaar 2019 kon starten.

Het CKV legt zich toe op de zorg voor kunstarchieven in Vlaanderen. Beeldende kunstarchieven en nalatenschappen behoren onlosmakelijk tot ons cultureel erfgoed. Ze worden echter her en der bewaard en zijn vaak niet of gedeeltelijk ontsloten. Het is onder meer daarom noodzakelijk dat er afzonderlijke aandacht komt voor behoud, beheer en structurering van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Om dit veld goed te bedienen wil het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen een gedistribueerd model hanteren, waarin bewaring, zorg, betekenisgeving en brede ontsluiting in belangrijke mate decentraal gebeuren.

Kortom, om de hoge nood aan een integraal veldbeeld, aan meer verbindingen, aan het zichtbaar maken, valoriseren en activeren van archivalisch potentieel en capaciteit, aan het overzichtelijk maken van ondersteunende expertises in Vlaanderen en aan kaders buiten Vlaanderen ontstond een Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen in de schoot van het M HKA.

Het Centrum richt zich op archiefvormers uit het brede veld van de hedendaagse beeldende kunst: kunstenaars, kunstenaarscollectieven, galerieën, kunsthallen, curatoren, verzamelaars, kunstcritici, kunstorganisaties, ...

Dienstverlening alsook resultaatgebonden trajecten staan centraal in de werkzaamheden van het CKV.

2.2.2.2 Waarderingskader

Een eerste stap naar het zorg dragen voor en valoriseren van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen is de waardering ervan. Het Centrum ontwikkelde daartoe in 2018 een waarderingsmodel dat het afgelopen jaar inzette in enkele (proef)trajecten. Om het waarderingskader te laten sporen met het dynamische beeldende kunstenveld, werd reflectie op het waarderingskader georganiseerd begin 2019 tijdens een bijeenkomst van de Adviescommissie CKV (zie punt 2.2.2.6). Aan de hand van een concreet praktijkvoorbeeld (nalatenschap Hugo Roelandt) boden de diverse leden van de commissie constructieve feedback op het opzet van het model. Een lacune in het model bleek een weging of waardering van de vernetwerking van de kunstenaar: getuigt het archief van een bijzonder, uitgebreid en/of significant netwerk waarbinnen de kunstenaar functioneert? Die vraag naar een netwerk/groeps – dimensie werd opgenomen in het geactualiseerde waarderingskader.

In 2019 werden twee consultants (1,5 VTE) Melanie Deboutte en Annelien De Troij en een projectmedewerker (0,5 VTE) Chris Straetling aangeworven. Zij volgden een opleiding Waarderen, georganiseerd door FARO. Voorts maakt CKV deel uit van de collegagroep Waarderen, FARO.

2.2.2.3 Veldanalyse kunstarchieven Vlaanderen

In het vroegere archiefdecreet werden vanaf 2004 door de toenmalige themaarchieven en landelijke expertisecentra acties ondernomen rond het in kaart brengen van erfgoed. Binnen de kunsten ging dat om thema's architectuur (nu: VAi), podiumkunsten, muziek (nu: CEMPER) en literatuur (Letterenhuis). Voor het kerkelijk erfgoed gebeurde dat door het CRKC.

Binnen de context van het kunstendecreet startte in 2013 PACKED vzw, het expertisecentrum digitaal erfgoed, met het traject 'Erfgoedzorg in de kunstensector'. In dat traject werd tussen 2014-2015 een behoefteanalyse archieven en collecties hedendaagse beeldende kunst opgesteld. Verschillende actoren werden daartoe bevraagd: estates, galerieën, privéverzamelaars, kunstenorganisaties, onderzoekers, ... In totaal ging het om 20 respondenten waarvan 1 kunstenaar. Een aantal zaken uit het rapport zijn ondertussen gerealiseerd zoals de oprichting van den Collectieplan Vlaanderen, dit is Archiefpunt Vlaanderen (2017) en de toekenning van een startsubsidie aan het Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen (2019).

Sinds begin 2019 werkt CKV aan een longlist/index van 500 kunstenaars, 250 kunstinstellingen of galerieën alsook een overzicht van de bestaande stichtingen of estates. Bedoeling is dat deze mapping vanaf 2020 (op basis van het waarderingskader) verder de dienstverlenende rol van CKV op een fijnmaziger, kwalitatieve manier stuurt en de prioritering activeert. Archiefbank Vlaanderen, Kunstenpunt, Meemoo Vlaams Instituut voor het Archief en de andere musea voor hedendaagse kunst vormen hier de belangrijkste partners en toetsstenen.

2.2.2.4 Voorbeeldtrajecten

Het CKV bouwde in 2019 een aantal trajecten verder uit waarbij archiefzorg, kennisdeling en expertise-opbouw sleutelbegrippen zijn. Deze voorbeeldtrajecten hebben betrekking op kunstenaarsarchieven (levende actor), archieven beheerd door een estate of erven (wijlen actor); de archieven bevinden zich in privaat bezit (extern), of zijn ondergebracht bij het M HKA (intern).

De onderzoekstrajecten van 2019 werden opgedeeld in vier categorieën of types: basisinventarisatie, diepte inventarisatie, digitale (oeuvre-) catalogi, experimentele trajecten. Hieronder volgt een overzicht van de trajecten gestart en/of uitgevoerd in 2019, met telkens één voorbeeld nader toegelicht.

Type 1: Basisinventarisatie

Het Centrum richt zich op de publieke ontsluiting van archieven, zowel in privé als in publiek beheer. Het Centrum verzorgt daartoe de basisinventarisatie van kunstarchieven op voorbeeldige wijze. Het doet dat volgens de geldende archiefstandaarden. Doel is om jaarlijks 6 tot 8 archieven te voorzien van zulke basisinventarisatie.

Het CKV nam in 2019 een aanvang met diverse projecten van het type 'Basisinventarisatie', deze bestaat uit een kennismakingsgesprek, een plaatsbezoek en archiefbeschrijving (ISAD-G) en eventueel plaatsingslijst. Het gaat daarbij om de archieven van Willy Van Eeckhout, Serge Largot, Cel Overberghe, Multi Art Gallery/Paul Ibou, Jozef Van Ruyssevelt, Vic Gentils (Annie Gentils), Montevideo (Annie Gentils), Marc Holthof, Luc Fierens, Lutgart de Meyer en Fik van Gestel.

Voorbeeldcase: Archief Luc Deleu – T.O.P. Office

T.O.P. Office (the Turn-On Planning Office) is een architectuur- en stadsplaningscollectief dat in 1970 is opgericht op instigatie van Luc Deleu (1944). In datzelfde jaar houdt Deleu ook zijn eerste solotentoonstelling: hij neemt dan afscheid van de architectuur in de zelf-georganiseerde Antwerpse galerij 'Vacuüm voor nieuwe dimensies'. Tot op heden heeft hij noch de architectuur, noch de kunst opgegeven. Hij ziet beide als nauw verwante manifestaties van het denken; 'ik ben een kunstenaar, omdat ik een architect ben.'

T.O.P. Office is steeds radicaal gericht geweest op het verhogen van het potentieel tot maatschappelijke reflectie en dit op zeer diverse manieren. Deleu is om te beginnen een krachtige aanwezigheid in de Vlaamse en Belgische architectuurscene, met legendarische confrontaties met de orde van architecten, en met tegendraadse inzichten die generaties architectuurstudenten hebben gevormd en het architectuurdebat intraveneus beïnvloed – onder meer de nu zo populaire notie ‘ontwerpend onderzoek’ werd door hem gelanceerd. Het koninginnenstuk van deze kritisch-discursieve capaciteit is zijn in 1980 gepubliceerd ‘Orbanistisch Manifest’ dat een stedenbouwkundig denken op wereldschaal bepleit.

Dit denken leidt ook tot over vele jaren lopende maatschappelijk-stedenbouwkundige reflectieruimten zoals VIP-City, die de locatie zijn van zowel heterodox onderzoek, als van radicale beelden zoals het ‘gelijkmatig over de wereldbevolking verdelen van de bewoonbare oppervlakte’ en van in allerlei vormen operationeel uitgewerkte toepassingen waardoor een dergelijk systeem zou kunnen functioneren.

De radicale ‘Orbanistische’ beeldvoorstellen bestaan niet enkel binnen deze grote kaders maar ook autonoom erbuiten. Ze bestaan zowel in plan- of maquettevorm als in reële acties, zoals bij de oefeningen in schaal en perspectief of de containerconstructies.

Ze zijn verwant aan de – binnen of buiten het kader van wedstrijden – gelanceerde concrete planologische of architecturale zetten.

Dat alles zou haast doen vergeten dat T.O.P. office ook een solide capaciteit als realiserend architectenbureau heeft; de kritische consistentie van het bureau lijkt in het verleden ook aanleiding te zijn geweest voor het architectuurveld om deze mogelijkheid te ‘vergeten’.

Dit alles betreft intrinsiek-architecturale en stedenbouwkundige inhouden. Toch zijn de beeldende kunst voor Deleu en T.O.P. office steeds een cruciaal veld geweest. Het informeerde houding en methodologieën en het was de bestemming voor een belangrijk deel van de praktijk. De output van dit deel heeft daardoor ook het beeldende kunstsysteem als vormgevingskader. Veel van de radicale beeldvoorstellen, maar ook de publieke presentaties van architecturaal-planologische zetten en van maatschappelijk-stedenbouwkundige reflectieruimten vonden plaats binnen de beeldende kunstruimte en worden ook hierbinnen gedistribueerd en geborgd. Ze kunnen en moeten daarom in zekere mate worden gezien als deel van deze beeldende kunstruimte.

Het CKV onderzoekt samen met het Vlaams Architectuurinstituut (VAi) hoe op duurzame wijze zorg te dragen voor het archief, kennis en ideeëngoed van Luc Deleu / T.O.P. office. Wat zijn mogelijkheden om een nalatenschap te organiseren? Wat kan in publiek domein blijven en hoe kan een nalatenschap de onderligger zijn om de praktijk te voeden, zowel van T.O.P. office als van andere kunstenaars en ontwerpers? Het organiseerde daartoe diverse bijeenkomsten tussen T.O.P. office, CKV/M HKA en VAi. Tijdens twee besloten studienamiddagen (2019) werden tevens actoren uit de academische, architectuur- en beeldende kunstveld betrokken om in breder verband naar antwoorden te zoeken omtrent het borgen en valoriseren van het archief.

Zie ook punt 2.2.2.5

Type 2: Diepte inventarisatie

Naast basisinventarisatie wordt er voor sleutelarchieven een diepte-inventarisatie gemaakt (reeks en stukniveau). Het CKV verbindt zodoende kunstarchieven, de contextualisering ervan en kunstwerken in een virtuele ruimte.

Projecten van het type 'Diepte-inventarisatie' opgestart in 2019 waren het archief van Svend Thomsen, de collectie Wilfried Wynants (archief Leon Van Essche, tijdschrift *Labris* en collectie visuele poëzie), het archief Jan Cox, het archief I.C.C. (Internationaal Cultureel Centrum) en de archieven van Andrew Webb, Paul Bervoets en Jef Lambrecht. Voor dat laatste archief werd medio april een halftijdse projectmedewerker aangenomen.

Voorbeeldcase: Nalatenschap Jef Lambrecht

Jef Lambrecht was naast journalist, ook schrijver en beeldend kunstenaar. Zijn werk kan als geëngageerd en kritisch worden beschouwd. Als student in Leuven tijdens de woelige jaren zestig is hij bevoorrechte getuige van de ontwikkelingen van de naoorlogse generatie. Zijn werk "Anarchisme bij Provo 1965-67" is niet alleen een gedegen analyse van een generatie, maar fungeert tevens als een ijkpunt waaraan men een deel van Lambrechts artistieke praktijk kan meten. Zijn volledige nalatenschap biedt een blik op deze en andere belangrijke sleutelmomenten uit de naoorlogse geschiedenis. Deze omvangrijke nalatenschap bestaat onder meer uit brieven, foto's, geluids- en beeldopnames, affiches, drukwerk, schetsen, oeuvre en objecten.

Jef Lambrecht realiseerde naast beeldend werk en artistiek georiënteerde performances ook meer klassieke theaterteksten, poëzie en journalistieke publicaties over onder meer de problematiek van het Midden-Oosten. Het literaire werk werd overgedragen aan het Letterenhuis in Antwerpen.

Na de overeenkomst met de beheerders van de artistieke nalatenschap, de vzw Samarkand, is er een basisbeschrijving en waardering van het archief opgesteld en op basis daarvan een overdracht georganiseerd. Het archief is in diverse transporten naar het archiefdepot van het M HKA gebracht, waar het werd geschoond, zuurvrij verpakt en waar het een eerste ordening kreeg met het oog op inventarisatie in AdLib in 2020. Sommige stukken werden alvast gefotografeerd (ca. 130 stuk) en gedigitaliseerd in hoge resolutie (ca. 2700 stuk). Van de negatieven en dia's werden tevens delen gedigitaliseerd (ca. 1100 scans). Audio- en videomedia zijn gedeeltelijk op excel sjablonen van VIAA opgelijst; vooral recentere formaten zoals Video8, VHS, mini-DV bij de video's, en Compact Cassettes, Microcassettes en MD's bij de audiobestanden.

De keuze om het artistieke oeuvre / nalatenschap van Jef Lambrecht als case op te nemen in de depotwerking heeft meerdere redenen. Ten eerste is het een klassiek geval waarbij waardevol materiaal en informatie na het overlijden van de kunstenaar in een precarie situatie vertoefde en voorlopige opslag nodig heeft. Ten tweede is het een organisch gegroeid geheel, zo goed als volledig, dat mits ordening en ontsluiting een waardevol overzicht biedt op een artistieke praktijk en tijdsperiode.

Type 3: Ontwikkeling en ontsluiting van voorbeeldtrajecten in de vorm van digitale (oeuvre-) catalogi

Het Centrum ontsluit kunstarchieven, nalatenschappen en estates digitaal met voorrang voor sleutelarchieven. Met behulp van het webplatform *ensembles.org* worden archieven, contexten en collecties aan elkaar gekoppeld en maatschappelijk geactiveerd.

Wat betreft het type 'digitale (oeuvre)catalogi' vond er op 13 februari 2019 een overleg plaats met de stuurgroep Philippe Van Snick. Met inventarisering en digitalisering werd een aanvang genomen bij het archief van Mark Verstockett, in het verlengde hiervan vond een interview met de weduwe Io van Oostveldt plaats op 16 december 2019.

Voorbeeldcase: Jef Verheyen Archief

CKV werkt vanaf 2019 samen met het Jef Verheyen Archief om het onderzoek en de (digitale) ontsluiting van het oeuvre en het archief van de kunstenaar Jef Verheyen (1932-1984) voor te bereiden. CKV zet in deze het web-platform Ensembles ter beschikking bij de ontwikkeling van het oeuvre-overzicht en de contextualisering van belangrijke archiefstukken. Het project werd opgedeeld in drie fases. Tijdens de eerste fase, gestart in april, wordt getracht het integraal oeuvre (werk op doek en papier, edities) op het web-platform geregistreerd. Deze database is momenteel *ongoing*. Eind 2019 werden reeds zo'n 400 werken geregistreerd aan de hand van verwerkte archiefdocumenten zoals inventarissen van de kunstenaar en dochter, tentoonstellingscatalogi, monografieën, publieke collecties, veilingberichten en andere inventarissen. In functie van bovenstaande werd er reeds een selectie archiefstukken gescand, ingevoerd en (deels) beschreven, zoals affiches, uitnodigingen, notitieboekjes, schetsen, bruikleendocumenten, foto's, artikels en correspondentie. In de tweede fase, ligt de nadruk op de digitalisering, invoer en beschrijving van deze archiefstukken op het web-platform. Tenslotte, in de derde fase, vindt het contextualiseren plaats aan de hand van de archief- en oeuvrestukken. Het onderzoek resulteert in een breed overzichtskader met focus op thema's, tentoonstellingen, publicaties en samenwerkingen met kunstenaars en galeriehouders.

Immers, van 1954 tot 1984 baande Jef Verheyen consequent zijn eigenzinnige weg binnen de geschiedenis van de Vlaamse, Belgische en internationale abstracte kunst. Kenmerkend is dat de jonge Verheyen weliswaar medeoprichter was van de vernieuwingsgezinde Antwerpse Groep 58, maar hij deze jonge experimentelen al in 1960 verliet om zijn eigen Nieuwe Vlaamse School op te richten. Dat feit getuigt niet alleen van Verheyens scherpe kritische zin, maar ook van wat Freddy De Vree in 2004 als volgt omschreef: 'Hij gedroeg zich snel als een buitenstaander in de kunstscène van zijn tijd, en dit terwijl hij van die scène eigenlijk het middelpunt wilde zijn.'

Onderzoek van zijn archief moet ophelderen wat Verheyens gedrag in het algemeen en zijn niet onopgemerkt gebleven exit uit G 58 in het bijzonder motiveert. Misschien interesseerde Verheyen zich minder voor het experiment an sich (dat wil zeggen: voor het experiment als kunst om de kunst) en wilde hij zich liever verdiepen in de mogelijkheden van de abstracte kunst. Alleszins groeien de woorden 'extase' en 'essentialisme' vanaf 1959 uit tot de sleutelbegrippen van zijn eigen kritische beschouwingen waarmee hij op zoek wilde gaan naar het universele. De schilder stelde zich meermaals vragen die de meeste van zijn tijdgenoten uit de G 58 misschien minder bezighielden. Verheyen was niet alleen een man van beelden, maar ook van ideeën. (Ref. 'The last Modernists – Jef Verheyen, Paul De Vree and the "Flemish landscape" of the 1960s' in: Jef Verheyen, Le Peintre Flamant, tent. cat., Langen Foundation (11.09.2010 — 16.01.2011), Brussels: ASA Publishers, 2010: p. 113.)

De ontsluiting van het archief is cruciaal om een beeld te krijgen van waar Verheyens ideeënstroom bleef komen. Ongetwijfeld hebben de vriendschappen met schrijvers als Ivo Michiels en Paul De Vree maar ook met zijn zelf gecreëerde netwerk van galeristen (Hans Liehti, Iris Clert, Axel Vervoordt, Galleria Pater, Hubertus Schoeller ...) hem op dat vlak mee gevormd. 'Ligt de universaliteit in de traditie?' vroeg Verheyen zich bijvoorbeeld af in een tekst die hij liet verschijnen. Van een even belezen 'intellectualisme' getuigt ook het manifest waarmee hij in 1959 zijn Nieuwe Vlaamse School op de wereld loslaat. Een zekere retoriek van de Vlaamse Beweging schemert door in het manifest en getuigt wellicht van de invloed die schrijvers als Ivo Michiels en Paul De Vree op hem hebben uitgeoefend.

Meer dan een schilder alleen was Verheyen een ongebonden modernist, een laatgeroepen homo universalis en internationalist waarvan het belang als schakel tussen de Belgische en de internationale kunstwereld moeilijk over-

schat kan worden. Van dat laatste getuigt alleszins de in het archief bewaarde en tot dusver nooit ontsloten Liber Amicis waarin Jef Verheyen zijn bevriende netwerk uit binnen- en buitenland aan het woord liet.

Type 4: Experimentele trajecten

CKV wil in samenspraak met de kunstenaars van vandaag de problemen met onder meer 'digital born material' en/of 'time based art & archives' ondervangen. Vanuit een laboratorium ethos en met aandacht voor innovatie moet dit veld van kunstenerfgoed worden doordacht aan de hand van enkele experimentele trajecten waarbij instrumenten dienen te worden ontwikkelt.

Voorbeeldcase: Archivering van performances / Otobong Nkanga

Wat kan een goede praktijk zijn om performances in de beeldende kunst te bewaren? Waaruit bestaat het archief van een performance kunstenaar, hoe beschrijf je de componenten ervan, en de relaties ertussen? Hoe performances te archiveren opdat ze kunnen worden nagevolgd of bestudeerd zonder dat ze haar aanwezigheid of actieve betrokkenheid van de kunstenaar nodig hebben. Is het van belang het creatieproces en de diverse performances te capteren in beeld en geluid? Hoe kan een publiek participeren in de archivering van performances? Wat kan deze archiefzorg bijdragen tot de eigen artistieke praktijk? Zijn er best practices voorhanden?

Er zijn tal van vragen bij het archiveren van performancekunst. Daarom startte CKV in samenwerking met prof. Timmy de Laet, Universiteit Antwerpen, een project rond de archivering van performances. Basis is de performancepraktijk van beeldend kunstenaar Otobong Nkanga (1974). De doelstelling van het project is drieledig:

- Archiveren van een aantal performancewerken van Otobong Nkanga
- Internationale mapping van best practices en tools archivering performances beeldende kunst
- Methodologie voor archivering van performances

Bij het begin van het academiejaar in oktober 2019 vatten twee studenten UA hun onderzoek aan, met name rond de mapping en rond de methodologie. Voor dat laatste kan de student beroep doen op het archief van Otobong Nkanga, en startte ze met een reeks interviews met de kunstenares over het archiveren van haar performancepraktijk.

Otobong Nkanga werd geboren in Kano, Nigeria. Ze begon haar kunststudies aan de Obafemi Awolowo University in Ile-Ife (Nigeria) en zette ze later voort aan de Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts in Parijs. Sinds een jaar of tien woont ze in Antwerpen. Ze was eerder artist in residence aan de Rijksacademie van beeldende kunsten in Amsterdam en voltooide haar masteropleiding bij Dasarts in Amsterdam.

In haar tekeningen, installaties, foto's, beeldhouwwerken en performances onderzoekt Nkanga de sociale en topografische relaties met onze alledaagse leefomgeving. Door het begrip 'land' te verkennen als een plaats waartoe men niet behoort, geeft ze een alternatieve betekenis aan de sociale ideeën van identiteit. Nkanga stelt vragen over de historische structuur van een plaats, zowel vanuit fysisch als metafysisch oogpunt. Ze verwijst vaak naar de verschillende objecten en elementen in haar werk als 'constellaties'. Constellaties zijn imaginaire patronen of diagrammen waarmee ze de snijpunten in kaart brengt van natuur, politiek, koloniale economie en verschillende geografieën en geschiedenissen.

Haar werk maakte deel uit van tal van internationale groepstentoonstellingen. In 2019 werden twee solo tentoonstellingen aan haar gewijd: *Acts at the*

Crossroads, Zeitz Museum of Contemporary Art Africa (Zeitz MOCAA), Cape Town in Zuid-Afrika en *From Where I Stand*, Tate St Ives, Saint Ives, Groot-Brittannië. Ze ontving diverse internationale prijzen, in België ontving ze onder meer in 2017 de Belgian Art Prize, begin 2019 de Ultima beeldende kunst in Vlaanderen.

Het experimentele traject op basis van de performances van Otobong Nkanga werd ook internationaal besproken met name op 14/06 met Sabih Ahmed van de Asia Art Archive (AAA), en op de bijeenkomst 10/09 — 12/09 van de museumconfederatie L'internationale.

Acties & doelen trajecten

Voor elk type project werden actiefiches opgemaakt met daarin opgave van onder meer de gewenste resultaten, planning en opvolging alsook budgettering. Om de gewenste resultaten te bereiken werden een vast set 'instrumenten' ontwikkeld waaruit kan worden geput:

- Document basisbeschrijving archieven (ISAD-G conform)
- Waarderingsgrid en state of significance (supra)
- Een sjabloon projectfiche

Op basis van de voorbeeldtrajecten werd het stappenplan voor archiefzorg in 2019 verder verfijnd, met nadere definiëring dienstverlening, koppeling aan instrumenten, mogelijkheden tot verdiepende werking en opties voor verdere valorisatie.

FASE I [DV]	FASE II [Type 1]	FASE III [Type 2, 3, 4]
1. Sensibilisering < Basiszorg	9. Beslissing	16. Content verwerking + Ensembles.org
2. Kennismaking	10. Projectfiche	17. Beschrijvingen + Kunsthistorisch kader
3. Gesprek met globale inventaris	11. Clearen rechten	18. Diepgaand onderzoek
4. Archiefbeschrijving	12. Detailinventaris	19. Open Platform
5. Waardering	13. Digitalisering	#Outputformats
6. Statement of significance	14. Beeldverwerking / Storage	
7. Fiche archiefbank Vlaanderen	15. Bio / Closed Platform	
8. Veldkaart / Website		

Over de opstart en opvolging van deze projecten is er wekelijks intern overleg. Er wordt voor de proeftrajecten vertrokken vanuit een *long list* waarin mogelijke projecten werden opgesteld, waarvan sommigen opgesomd onder 2.2.2.4.

De bedoeling is om, door middel van deze voorbeeldtrajecten, expertise te ontwikkelen. Deze expertise die we opbouwen tijdens het doorlopen van deze trajecten dient vervolgens om de nodige stappen te kunnen uitwerken in een structuur. Richtlijnen en referenties worden verwerkt in een *toolbox* en stappenplan en aangeboden op de website vanaf 2020. Deze coaching vanuit de eigen praktijk is belangrijk om optimaal advies te kunnen bieden aan andere archiefvormers.

2.2.2.5 Dienstverlening en netwerking

Dienstverlening

Dienstverlening is onderdeel van eerder vernoemde projecten, maar vond ook plaats bij andere gelegenheden.

a. *Besloten studiedag Luc Deleu/T.O.P. office*

Deze studiedag vond plaats op 21/06, Private Bank Delen in Antwerpen; een organisatie van CKV in samenwerking met Vlaams Architectuur Instituut (VAi, Antwerpen).

Wat is de wenselijke lange termijn doorwerking van T.O.P. office, of hoe kan je de praktijk van het bureau continueren en relevant houden? En ten tweede, hoe om te gaan met de nalatenschap? Wat kan in publiek domein blijven en hoe kan de nalatenschap de onderligger zijn om de praktijk te voeden, zowel van T.O.P. office als van andere kunstenaars en ontwerpers? Om deze twee grote vraagstellingen te beantwoorden bracht CKV en VAI diverse specialisten samen om elk vanuit hun eigen achtergrond, kennis en expertise na te denken over beide uitdagingen; vanuit onder meer een reflectieve blik van architectuur- en kunsthistorici en curatoren, de blik vanuit de artistieke/ontwerpde praktijk, vanuit een brede maatschappelijke blik.

Aanwezig: Bart De Baere, Steven Van den Bergh, Sofie De Caigny, Wouter Davidts, Luc Deleu, Rebecca Deleu, Christophe Van Gerrewey, Laurette Gillemot, Dirk Jaspaert, John Körmeling, Maarten Liefvooghe, Ulli Lindmayr, Katrien Mattelaer, Isabelle De Smet, Peter Swinnen, Dennis Tyfus, Hans De Wolf, Wim Lowet en Jan Stuyck.
Verontschuldigd: Nico Dockx, Xaveer De Geyter, Mil de Kooning, Nel Janssens, Sofie Van de Velde en Marleen Wynants.

b. *In 2019 ontwikkelde CKV een raamwerk voor estates*

Algemene beschouwing m.b.t. estates:

- Elke estate is anders, maatwerk is onoverkomelijk en noodzakelijk
- Belang van persoonlijke, empathische aanpak
- Complexe maar daarom boeiende situatie: intense vervlechting van oeuvre met archief, vaak ook binnen context van nog aanwezige atelierruimte

Na verschillende bezoeken aan estates, kwamen volgende noden en bedenkingen aan bod, relevant voor de toekomstige werkzaamheden van CKV:

- Kosten: conservatiemateriaal, representatie (boeken, reizen), restauraties, databasesoftware, website
- Praktische besommeringen: stockage, klimatologische omstandigheden
- Administratie: SABAM, volgrecht, auteursrechten, inventariseren, documenteren, evt. samenwerking met galerie
- Juridische structuren voor foundation / stichting
- Catalogue raisonné, ontsluiting, verder onderzoek, legacy

Mogelijke taken, rollen, verantwoordelijkheden CKV:

- Het Centrum treedt op als ambulancier voor noodgevallen
- Communicatie (website, sociale media), sensibilisering
- Doorverwijzen, adviseren, brug slaan
- Veldkaart (registratie): noden en problemen in kaart brengen

Realistisch scenario op korte termijn:

- Website lanceren
- Nadruk op advies eerder dan op “dieptewerkingsprojecten” of voorbeeldtrajecten”
- Veldkaart ontwikkelen a.d.h.v. registratie kunstarchieven
- Archiefbeschrijvingen: zelf opmaken of i.s.m. archiefvormer & omgeving

Verder te onderzoeken voor de toekomst:

- Ondersteuning in digitalisering
- Oplossingen met betrekking tot nooddepot
- Waarderingstrajecten

RAAMWERK ESTATES

Rollen / Basisfuncties CKV als facilitator voor estates; ACTIES	RESULTATEN Output
1. Zichtbaar Maken (basisbeschrijving / basisdocument / invulformulier) + lijst ↓	Veldkaart / website
2. Waarderen (interview) ↓	SS / website (quotes)
3. Advies EXPERTISE ONTWIKKELING (specifiek) ↓	Coaching Voorbeeldtrajecten
4. Verbinden (iedereen uitgenodigd) ↓	Ontmoeting + nieuwsbrief
PROJECTDOSSIERS	— Ordenen en beschrijven Basisdocument. Voor verdere ontwikkeling / doorstart → mogelijke samenwerking met universiteiten, werk-economie
5. Ambulancier (< specifieke veldnoden) ↓	ONDERZOEK Bv. digitaliseren / optimaliseren ensembles.org Bv. Nooddepot / oplossing zoeken in het bredere veld — Organisatie reddingsactie
6. Archieftraject (basislink met mogelijk archieffonds)	— Gesprek / Archiefbeschrijving — Waardering — Archieftraject (vervolg)

c. *Adviesverlening: bezoeken*

Adviesverlening in verband met archiefzorg staat centraal binnen onze werkzaamheden.

Dit gebeurt binnen het kader van bovengenoemde lopende trajecten, maar was ook het geval naar aanleiding van een singuliere concrete vraag van een archiefvormer. In 2020 zal het CKV gaandeweg meer inzetten op pro-actieve acties.

Op volgende momenten werd advies en/of praktische ondersteuning verleend d.m.v. een bezoek:

Maandelijks

- Erven Mark Verstockt
- Erven Jef Verheyen
- Erven Jef Lambrecht

Tweemaandelijks

- Svend Thomson (transport AMSAB 10/04)
- Anne-Mie Van Kerckhoven

Driemaandelijks

- Luc Deleu, T.O.P. Office

Op datum

- Paul Ibou, Multi-Art Gallery (09/01, 20/02 en 23/05)
- Werner De Vos, Si & La (27/02 en 18/04)
- J.M. Legrand (09/04)

- Adriaan Raemdonck (erven Jan Cox) (11/04)
- Fik Van Gestel (25/04)
- Lutgart De Meyer (15/05, 25/09)
- Erven Bernd Lohaus (18/05)
- Erven Raoul De Keyser (27/05)
- Estate Bernd Lohaus (28/05)
- Erven Nicole Van Goethem (14/06)
- Foundation Joris Ghekiere (17/06)
- Foundation Jan Vercruysse (17/06)
- Estate Jan Dries (24/06)
- Erven Freddy De Vree (29/07)
- Erven Jozef Van Ruyssevelt (08/08)
- Erven Raf Buedts (09/08)
- Dany Lobe (13/08)
- Annie Gentils (20/08)
- Erven Leon Van Essche (22/08)
- Cel Overberghe (28/08)
- Familie Guy Bleus (06/09)
- Philippe Vandenberg Foundation (16/09)
- Stichting Johan Van Geluwe (24/09)
- Estate Karel Dierickx (26/09)
- Erven Hugo Roelandt (transport 08/11)
- Vaast Colson (04/12)
- Jan Van Veen (09/12)

d. *Workshop*

Met het oog op het aanbieden van een workshop archiefzorg voor kunstenaars (vanaf januari 2020) werden in 2019 *best practices* verzameld bij collega's met enige ervaring in het geven van zulke workshops. Daarvoor vond overleg plaats op 23/09 met FARO, Brussel (Jürgen Vanhoutte), op 27/09 met Histories vzw, Mechelen (Hendrik Vandeghinste) en per mail met CEMPER, Mechelen (Nathalie Ferket). Zij stelden hun kennis, expertise en materiaal ter beschikking, op basis waarvan CKV een introductie archiefzorg kunstarchief ontwikkelde die begin 2020 zal aangeboden worden.

Netwerking

In 2019 bouwde het CKV verder aan een netwerk in het veld van kunstarchieven (erfgoedgemeenschap, onderzoekers, archiefvormers) in het kader van de diverse trajecten en de landelijke dienstverlening. Mede door de aanwerving van nieuwe collega's kon het netwerk met de erfgoedgemeenschap, archiefvormers, onderzoekers ... verder versterkt en uitgebreid worden. Netwerking vond plaats via structureel overleg, op studiedagen en dankzij samenwerkingen. Een overzicht van onze 'netwerkmomenten' uit 2019 vindt u hieronder.

Structureel overleg

a. *Werkgroep Privaatrechtelijke archieven*

CKV lid van de Werkgroep Privaatrechtelijke Archieven (WPA) van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie (VVBAD, Berchem). Overlegmoment vond plaats op 13/06 in AVG, Brussel.

b. *Overleg landelijke dienstverlenende rollen*

Daarnaast maakt CKV deel uit van het overleg landelijke dienstverlenende rollen, een overlegplatform waarin de 11 erkende organisaties onderling en naar de buitenwereld hun opdracht en werkzaamheden kunnen afstemmen, en waar gezamenlijke standpunten kunnen worden ingenomen. De bijeenkomsten vonden telkens plaats bij het steunpunt FARO, Brussel op 22/01, 05/04, 03/10 en op 14/12. Op 16/05 vond een contactmoment met de bestaande

en toekomstige erfgoedconvenanten plaats waar de dienstverlenende rollen, waaronder ook CKV, hun doelstellingen en werking toelichten, en mogelijke raakvlakken met de erfgoedconvenanten verkenden.

c. *Het Kunstenplatform*

Het CKV verenigde zich met enkele collega-instellingen in het kunsten- en erfgoedveld binnen de denktank Kunstenerfgoed Vlaanderen (oorspronkelijk: Platform Kunsterfgoed): het Vlaams Architectuurinstituut, het Letterenhuis en CEMPER. De denktank wil:

- Expertise uitwisselen op het gebied van kunstenerfgoed, met name kunstenarchieven en nalatenschappen
- Gezamenlijk instrumenten ontwikkelen voor de ondersteuning van dit veld
- Samen themadagen, colloquia en dergelijke organiseren

In 2019 vond vier keer overleg plaats, met name op 25/01: startvergadering, M HKA, Antwerpen; op 03/04: vergadering, VAI, Antwerpen; op 05/09: vergadering CEMPER, Mechelen en op 27/11: vergadering Letterenhuis, Antwerpen.

d. *TRACKS* (www.projecttracks.be)

Missie

TRACKS engageert zich voor het sensibiliseren en informeren van kunstenaars en kunstorganisaties over de zorg voor het eigen archief en/of collectie(s) door het ondersteunen van dienstverlenende en collectiebeherende erfgoedorganisaties.

Visie

TRACKS is een netwerk van dienstverleners en collectiebeherende erfgoedorganisaties, geflankeerd door de steunpunten voor de kunsten- en cultureelerfgoedsector, en door het Departement Cultuur.

Het netwerk focust op gemeenschappelijke uitdagingen omtrent de zorg voor archieven en collecties uit de kunsten en laat ruimte voor de eigenheid van de deelnemende partnerorganisaties.

De meerwaarde van het netwerk is het optimaal delen van kennis en expertise die efficiënt, doeltreffend en domeinoverschrijdend ingezet wordt waardoor de dienstverlening naar kunstenaars en kunstorganisaties meer gestroomlijnd verloopt.

TRACKS treedt op als gesprekspartner voor zijn stakeholders. Het TRACKS-netwerk formuleert gemeenschappelijke standpunten over beleid omtrent de zorg voor archieven en collecties uit de kunsten die uitgedragen worden door de partners uit het TRACKS-netwerk.

De missie van TRACKS wordt uitgedragen door de partners van het netwerk. De partners zetten TRACKS in ter ondersteuning van de realisatie van de eigen doelstellingen.

Evaluatie

2019 was een overgangsjaar voor de TRACKS-werking. De nieuwe beleidsperiode in het kader van het Cultureel Erfgoeddecreet ging een eerste werkingsjaar in. Bovendien zat PACKED, dat sinds de start van de TRACKS-werking er een belangrijke trekker van was, in een fusietraject naar VIAA en moest het uitzoeken welke plek zijn werking (en dus ook de bijdrage aan TRACKS) zou krijgen / behouden in de fusieorganisatie. Dat maakte het moeilijk om in 2019 veel nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Naar aanleiding van 5 jaar TRACKS werd tot slot het evaluatie- en toekomsttraject afgerond:

- Herziening missie en visie, consensus doelstellingen komende jaren
- Dienstverlening naar gebruikers verbeteren en return voor partners helder krijgen
- Opzetten organisatie- en beslissingsstructuur
- Rollen en bevoegdheden afbakenen en toekennen
- Organisatiestructuur evalueren en indien nodig aanpassen

Met dit evaluatie- en toekomsttraject wilden we het TRACKS-netwerk en de TRACKS-website als instrument versterken naar de komende beleidsperiode toe. In 2018 vonden reeds 2 bijeenkomsten plaats onder begeleiding van een externe consultant, Koen Deblonde (Kessels & Smit). In 2019 volgden nog 2 bijeenkomsten (20/01, 05/02). PACKED heeft tijdens evaluatie- en toekomsttraject doelbewust gekozen om zich na 6 jaar trekkerschap op de achtergrond te plaatsen zodat andere partijen meer op de voorgrond zouden treden en daardoor hun betrokkenheid zouden vergroten. In het licht daarvan werd ook besloten om de financiering van TRACKS vanaf 2020 te herbekijken.

Aan de hand van diverse methodieken werd gekeken naar wat er goed was en wat er beter kon naar de toekomst. De volgende zaken werden in dit kader gerealiseerd:

- We formuleerden de gemeenschappelijke aspecten die TRACKS tot een meerwaarde maken voor de partners en de doelgroepen. Op basis daarvan werden een missie, visie en doelstellingen geformuleerd.
- We verkenden diverse consortiumstructuren en dachten na hoe dit op TRACKS toegepast kon worden. De structuur van stuur- en werkgroep werd positief geëvalueerd en verdergezet. De opdracht en taken van beide organen en hoe ze zich tot elkaar verhouden werd uitgeschreven. Daarnaast werd een wisselend co-voorzitterschap van de stuurgroep ingevoerd, net als voor de coördinator van de werkgroep.
- De werking van de TRACKS-website en het achterliggend kennisplatform werd geëvalueerd. Op basis daarvan werd beslist zowel de website als het platform te vernieuwen en werd het proces effectief opgestart.

In het voorjaar van 2019 werd het traject afgerond en kwam de stuurgroep nog driemaal samen (07/05, 04/10, 10/12). Acht organisaties maken deel uit van de stuurgroep: VIAA/PACKED, CEMPER, Kunstenpunt, FARO, VAI, MHKA/CKV, Letterenhuis, Archiefbank Vlaanderen, AMVB. FARO en het departement Cultuur, Jeugd en Media nemen een adviserende positie in.

Werkgroep/website

In de eerste helft van 2019 werden er een aantal nieuwe richtlijnen en tools gecreëerd en werden bestaande richtlijnen en tools herwerkt. Onder andere de 'Basiszorg'-pagina werd herwerkt en aangepast naar de nieuwe manier van werken waarbij geen actieplannen en jaarverslagen per jaar meer opgemaakt moeten worden. Daarnaast werden er heel wat praktijkvoorbeelden vertaald. De selectie is gebeurd in functie van de combinatie van beschikbaar budget, raadplegingscijfers in het Nederlands en datum van uitvoering.

In de tweede helft van 2019 werkte de werkgroep toe naar een vernieuwde website. De structuur van de huidige website werd geëvalueerd en herwerkt tot een nieuwe heldere en eenvoudige structuur. Er werd een lastenboek opgemaakt en er werden verschillende websitebouwers om een offerte gevraagd. Na een selectieprocedure kwam Plutonian naar voor als de sterkste kandidaat en werden zij aangenomen voor alvast het opzetten van de Mediawiki.

Het uitwerken van een vernieuwde website is ook het moment bij uitstek om het bestaande tekstmateriaal te herschrijven. In 2019 startte de werkgroep dan ook met het herschrijven van alle richtlijnen en tools.

Bijeenkomsten: 31/01, 15/03, 05, 05/06, 03/07, 25/09, 03/11

Studiedagen

a. *Informatie aan Zee*

Op 19/09 & 20/09 organiseerde De Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie vzw (VVBAD) de zestiende editie van haar tweejaarlijks congres Informatie aan Zee in het Kursaal van Oostende. CKV was

aanwezig op beide dagen. Informatie aan Zee is een interactief gebeuren voor informatieprofessionals met naast het beursgedeelte een omvangrijk programma van presentaties, workshops, panelgesprekken en productpresentaties. Keynote spreker dit jaar was Paul Smit. Daarnaast was o.a. ook Barbara Lison, President-elect van IFLA, van de partij. Samen met Cultuurconnect hadden deelnemers de kans om optimaal te netwerken op Informatie aan Zee.

b. *Lancering van de nieuwe Landschapstekening*

Op 01/10 organiseerde Kunstenpunt de lancering van de nieuwe Landschapstekening in AMUZ, Antwerpen, samen met professionals uit het kunstenveld en het beleid. De Landschapstekening voedt de Strategische Visienota Kunsten (2020) van de Vlaamse cultuurminister. Tegelijk is ze een naslagwerk voor kunstenaars, kunstwerkers, organisaties, bemiddelaars en al wie geïnteresseerd is in de ontwikkeling van het kunstenveld in zijn brede maatschappelijke context. De nieuwe publicatie Landschapstekening werd voorgesteld, een samenwerking tussen het Kunstenpunt, het Vlaams Architectuurinstituut, het Vlaams Audiovisueel Fonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren.

Daarna volgde een toelichting door VAI, VAF, en VFL. Aansluitend was er een panelgesprek met Overleg Kunstenorganisaties (oKo), VVSG & DG Onderwijs & Cultuur (EU), en kunstenaars Sarah Vanhee en Carolina Maciel de França.

Overleg & samenwerkingen

a. *Overleg RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis*

Op 09/12 waren Annelien De Troij en Evi Bert (CKV) te gast bij het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis in Den Haag, om het CKV voor te stellen aan Dr. Ton Geerts (Senior Conservator Moderne en Hedendaagse Kunst), Dr. Judith Niessen (afdelingshoofd Collecties RKD), Dr. Ramses van Bragt (Procescoördinator Acquisitie RKD).

In het kader van de veldanalyse en het waarderingskader voor kunstenaarsarchieven, organiseerde CKV dit overleg met het RKD. Als archiefinstelling beheert het RKD op dit moment bijna 2000 meter archiefmateriaal, goed voor ongeveer 700 archieven over kunstenaars, kunstenaarsbewegingen, kunsthistorici, galeriehouders, verzamelaars, vormgevers, restauratoren e.a. De kunsthistorische archieven die bij het RKD zijn ondergebracht, zijn particuliere archieven in eigen beheer met een unieke opbouw en structuur. Ze dienen in eerste instantie verdere raadpleging en gebruik voor onderzoekers.

Of een archief in aanmerking komt voor verwerving, hangt af van de hoeveelheid te verwerken materiaal, maar ook het maatschappelijke belang en de museale weegschaal spelen een rol. De staat van een archief speelt bij een mogelijke acquisitie een relatief kleine rol, maar het RKD werkt wel aan een noodregister met urgentiegevallen om proactief te kunnen handelen naar fysieke bewaring toe.

RKD publiceert haar overzicht met alle archieven in de collectie via een toegankelijke database, RKDcollections. Van heel wat van deze archieven is een inventaris, eveneens raadpleegbaar via de database RKDarchives.

Daarnaast werkt RKD aan een permanent groeiende database van nationale en internationale kunstenaars over een periode van de Middeleeuwen tot heden. Ook kunsthandelaren, -verzamelaars en -historici zijn opgenomen in deze database waardoor deze de index vormt op de omvangrijke kunsthistorische documentatie en de archieven van het RKD. Maar bovenal is deze veldkaart gegroeid tot belangrijke thesaurus die door vele binnen- en buitenlandse erfgoedinstellingen wordt gebruikt bij het ontsluiten van hun eigen collecties.

b. *Overleg & uitwisseling met Miriam Windhausen*

CKV is in 2019 gestart met een reeks gesprekken met Miriam Windhausen, adviseur kunstenaarsnalatenschappen in Nederland. Zij startte in 2019 met haar project 'Veldonderzoek Kunstenaarsnalatenschappen' in Nederland, in opdracht van en met de steun van het Mondriaan Fonds. LINK Doel is om expertise op te bouwen rond de Nederlands veldkaart en de coördinatie van nalatenschappen.

Windhausen adviseert kunstenaars en de beheerders van nalatenschappen. Daarnaast zet ze zich in voor meer aandacht en samenwerking in Nederland rondom dit onderwerp, met als doel een betere zichtbaarheid te creëren van waardevolle nalatenschappen voor publiek.

De eerste resultaten van haar vooronderzoek deelde ze met CKV in de vorm van een rapport, en ze belichtte ook haar methodologie voor een veldkaart. Deze veldkaart moet een overzicht in vogelvlucht worden. In het rapport werd CKV opgenomen als voorbeeld uit het buitenland. In 2020 wordt verder bekeken hoe een samenwerking mogelijk kan worden gemaakt.

In opdracht van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en in samenwerking met het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, zal Windhausen deze veldkaart opstellen. Dit moet een overzicht in vogelvlucht worden, waarmee ze sinds 1 oktober is gestart. In dit plan werd ook overleg en uitwisseling met CKV opgenomen.

c. *Archiving L'Internationale*

In september (10/09 — 12/09) werd er samengekomen in Istanboel met de gehele groep omtrent Collectie en Archivering. Binnen de groep 'Archivering' werd er drie dagen gebrainstormd omtrent volgende vragen/bemerkingen:

- What is the context of the L'Internationale archive and who will use the archive?
- What is the content to archive and why? #How to archive individual L'Internationale projects and L'Internationale memory?
- How does the archive work technically?
- How does the archive relate to website?
- Workshop & Talk by John Tain (Art Archives and Research in Asia)

Doelstellingen L'Internationale Archive Taskforce

- L'Internationale Archive Taskforce supports research done by L'Internationale members.
- L'Internationale Archive Taskforce exchanges knowledge/working methodologies on how to archive results of this collective research as exhibitions, publications, events, etc.

Mogelijke Projecten:

- *Monoculture* – Nav Haq (M HKA)
- *Pluralism and Nationalism* – Nick Aikens (VAM)
- *When are we Europeans* – Meric Öner (SALT)
- *Never Again* (MoMA Warsaw)
- *gos Collection Presentation Performance* (MNCARS)

Pilootproject = 'Research into Political Performance Art in the 1990s in Former Yugoslavia'

2.2.2.6 Adviescommissie

In 2019 vonden twee bijeenkomsten plaats van de Adviescommissie, met name op 21 februari in Plus-One Gallery in Berchem, en op 28 mei in de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen. De commissie bestaat uit: Kaat Debo (ModeMuseum, Antwerpen), Katrien Mattelaer (lid Raad van

Bestuur M HKA), Femke Vandenbosch (Studio Koen Van den Broek), Maurice Verbaet (Maurice Verbaet Art Center), Sofie van de Velde (Galerij Sophie van de Velde), Michel Vermote (Archiefbank Vlaanderen), Steven ten Thije (Van Abbemuseum, Nederland), Tijs Visser (o-projects), Johan Pas (Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen) Voor M HKA volgen Bart de Baere (directeur) en Jan de Vree (hoofd Collectie) de vergaderingen mee op, voor CKV waren dat Evi Bert en Jan Stuyck.

Via de Adviescommissie wil het Centrum de cultureel-erfgoedgemeenschappen actief betrekken bij de werkzaamheden. In het eerste overleg werd het waarderingsmodel dat het CKV uitwerkte doorgenomen en besproken. Tevens werd het CKV-stappenplan omtrent de dienstverlening voorgesteld en door de leden van de commissie van feedback voorzien. In een tweede bijeenkomst werd nader ingegaan op de verhouding privaat/publiek en longlist 'archieven' en 'estates'. De werking van de Adviescommissie wordt begin 2020 tussentijds geëvalueerd.

2.2.2.7 Communicatie

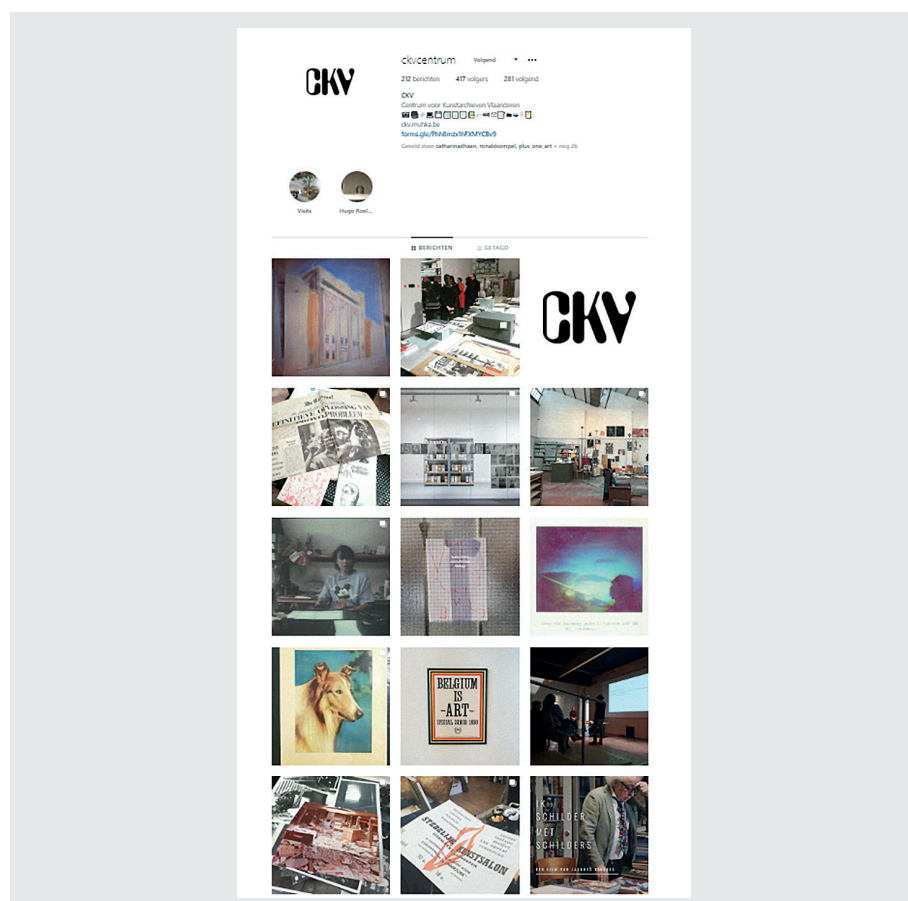
Bij de start van CKV in 2019 stelde het Centrum zich voor op de website van het M HKA, in de rubriek 'Onderzoek': <https://www.muhka.be/research/ckv>; de ontwikkeling van een eigen website werd begin 2019 opgestart.

Voorts berichtte het CKV over zijn werkzaamheden via Instagram @ckvcentrum en werd ook een Facebook kanaal opgestart ter ondersteuning en verdere communicatie in afwachting van de website.

a. Instagram @ckvcentrum (01.01.2020 – 386 volgers)

<https://www.instagram.com/ckvcentrum/?hl=nl>

Functie: Rapporteren bezoeken diverse archiefvormers en archiefbeheerders in het kunstenveld.

b. Facebook (01.01.2020 – 399 volgers)

<https://www.facebook.com/ckvcentrum/>

Functie: Onder de aandacht brengen internationale voorbeelden en partnerevents wat betreft archiefzorg

c. Website

In april 2019 werd gestart met een voortraject en nadien een ontwikkelingstraject voor de opmaak van een website ten dienste van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen.

Er werd vertrokken van een Wordpress platform parallel aan muhka.be.

Online vanaf 06/02/2020 <https://ckv.muhka.be>. Hierbij wordt ook een nieuwsbrief voorzien (4 x jaar).

Het opzet van de website werd afgetoetst met Sofie Van de Velde (08/10) en Tom Ruette (Kunstenpunt, 27/09).

2.2.3 M HKA Bibliotheek

2.2.3.1 Afdeling kunst

In 2019 is binnen de afdeling kunst in eerste plaats aandacht besteed aan de fysieke opschoning van de boekenrekken en de kasten met de documentatiemappen. Alle boeken en rekken zijn uitgestoft en meteen zijn boeken en mappen weer geordend, nagekeken en op zijn plaats gezet. Hieraan is een achttal maanden gewerkt à rato van één dag per week.

In de tweede plaats is een inhaalbeweging gebeurd qua verwerking van de audiovisuele materialen.

Het bibliotheekwerk binnen de afdeling kunst is uitgevoerd door één voltijds medewerker, bijgestaan door vier vrijwilligers, die elk een halve dag per week werken.

In 2019 telt de afdeling kunst van de onderzoeksbibliotheek 114 bezoekers (in dit cijfer worden geen M HKA-medewerkers of M HKA-gidsen meegerekend).

Ter vergelijking: *'Ik merk meer en meer dat het aantal externe gebruikers van onze bibliotheek in vrije val is. Waar we in 2009 & 2010 nog ca. 980 externe lezers (individuele bezoeken) hadden, waren dat er voor 2018 nog amper 100.*

Voor 2019 heb ik de cijfers nog niet opgevraagd maar ik vrees dat dat nog minder zal zijn.'

Wouter Claes, Head Scientific Documentation | Coördinator Wetenschappelijke Documentatie | Coordinateur Documentation scientifique, Royal Museums of Art and History | Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis | Musées royaux d'Art et d'Histoire

Bibliotheekcollecties: omvang en verwerking

— Boeken: Einde 2019 bedraagt het aantal boeken 37.348 exemplaren. Deze volledige collectie boeken is opgenomen in het registratieprogramma Adlib. Het overgrote deel is geregistreerd met een volledige titelbeschrijving, een kleiner gedeelte enkel met basisbeschrijving (titel en technische gegevens). Er wordt voortdurend met terugwerkende kracht ingezet op het vervullen van de titelbeschrijvingen. Verschillende deelcollecties zijn ondertussen eveneens opgenomen in de M HKA-

ensemblebank, o.a. de kunstenaarspublicaties van de jaren '80, de publicaties van het M HKA, de publicaties van het ICC, de artist novels, GA.

De deelcollectie *artist novels* telt einde 2019 480 boeken, verwerkt in Adlib en Ensemblebank.

De deelcollectie *artist publications* (artist books & artist catalogues) is uitgegroeid tot 1.878 items.

- Tijdschriften: Het aantal titels (± 970) is ongewijzigd gebleven, waarvan een 19-tal abonnementen op binnen- en buitenlandse tijdschriften. Stand van zaken exciperen per artikel:
Volgende tijdschriftenreeksen (die niet meer verschijnen) zijn volledig geëxcerpeerd per artikel: *Artefactum*, *Kunstbeeld*, *Kunst- en Museumjournaal*, *Kunst Nu* (Vereniging voor het Museum van Hedendaagse Kunst Gent), *Modern Painters*, *M HKA-zine*, *M HKA-krant* en *M HKA-gids*, *Stedelijk Museum Amsterdambulletin*.
Aan volgende tijdschriftenreeksen (die nog verschijnen) wordt continu gewerkt: *Artforum*, *Metropolis M*, *Flash Art*, *H art* en *The Art Couch*. Ook is gestart met de verwerking van *Openbaar Kunstbezit Vlaanderen*.
- Audiovisuele materialen: geregistreerd en beschreven in Adlib: 482 videotapes, 91 audio-CD's, 78 mini DV-tapes, 387 CD-R, 464 DVD, 51 audiocassettes, 34 LP(vinyl), 11 singles, 11.832 dia's.
- Tussenwerken: 91 items, beschreven en geregistreerd in Adlib, verpakt in aangepast papier en bewaard in dozen.
- M HKA-persknipsels: volledig opgeschoonde collectie (72 ringmappen), die per artikel wordt geregistreerd in Adlib en continu aangevuld.

2.2.3.2 Afdeling Film

In juni 2019 ging Ria Hermans (0,8 VTE) op pensioen en werd zij in september 2019 vervangen door Lotte Ogiers (0,8 VTE).

Omdat de filmbibliotheek later overgeschakeld is naar het Adlib Bibliotheek Systeem, is er in 2019 begonnen aan het opschonen van de database. De omzetting van Sinebase naar Adlib zorgde ervoor dat boeken en artikels niet altijd juist geconverteerd werden. Elk boek wordt nu herbekeken en zo nodig verder aangevuld. Dit proces is opgestart en loopt al tot boek met plaatskenmerk FB9614. De boeken met classificatiecode 791.4.052-791.426 moeten nog herwerkt worden.

De opschoning van de database wordt door één vaste medewerker (80% regime) en één vaste vrijwilliger (komt 1x per week) bewerkstelligd.

Recensies, knipsels, en informatie over wat beweegt in de hedendaagse cinema worden elke dag bijgehouden in desbetreffende documentatiemappen (circa 60 lopende meter). De artikels worden per filmtitel omsloten in Adlib zodat bezoekers online kunnen opzoeken of de informatie in de filmbibliotheek raadpleegbaar is.

In 2019 werd verder gewerkt aan het scannen van de documentatiemappen, dit met het oog op een latere onlinewerking. De documentatiemappen zouden in dat opzicht dan ook digitaal geraadpleegd kunnen worden. Hier werkt een vaste vrijwilliger aan, die één keer per week komt.

Er werd dit jaar ook verder ingezet op 'onlinewerking.' Om de online zichtbaarheid van de bibliotheek uit te breiden werd er voor gekozen om een Instagram-kanaal (@mhkabibliotheek) op te zetten. Elke dag wordt, afwisselend kunst- en filmbibliotheek, een foto en begeleidende tekst gepost om de collectie van de bibliotheek in de kijker te zetten. Eind 2019 telde het kanaal 233 volgers.

Omwille van budget zijn de lopende tijdschriften meer van belang dan de aankoop van nieuwe boeken. Dankzij de 29 lopende abonnementen wordt de collectie van de filmbibliotheek steeds verder uitgebreid met informatie over hedendaagse thema's in cinema, films en regisseurs.

In de zomer van 2019 verhuisde Cinema Zuid naar de Studio. Dit hield ook in dat de Vrielynck-verzameling terug een plaats moest krijgen in het MHKA. Hier werd door Collectie een plaats voor voorzien in een apart lokaal (aan de puntzaal). De camera's en toestellen werden hier gestockeerd. Ook het schriftelijk archief van Vrielynck werd opgekuist. Knipsels en foto's zijn ingepakt in zuurvrije mappen en werden per thema in dozen verpakt.

25 studenten en onderzoekers kwamen dit jaar de filmbibliotheek bezoeken.

<https://www.muhka.be/nl/research/libraries-and-archives>

<http://adlib.muhka.be/kunst>

<http://adlib.muhka.be/film>

In april 2017 werd de leeszaal op het gelijkvloers geïnstalleerd met gering succes. In 2019 werd deze leeszaal veel meer in gebruik genomen door bezoekers / lezers en onderzoekers. In 2020 bekijken we hoe we ook deze bezoekers beter kunnen bedienen, alsook kunnen tellen.

Tijdens het weekend wordt er steeds een jobstudent (studenten Kunstwetenschappen) voorzien om het onthaal van de bibliotheek en de begeleiding van de bezoekers te voorzien.

2.2.4 Collectiebeheer

Het personeelsbestand bestaat uit: 1 vte afdelingsverantwoordelijke, 0,5 vte expert collectie, 1,8 vte collectiemedewerkers behoud & beheer en 1 vte 'art-handler'.

2.2.4.1 Nieuwe aanwinsten 2019

De omvang van de collectie steeg in 2019 met 340 naar 4.331 aanwinsten. Er waren 21 aankopen via de Vlaamse Gemeenschap, 282 werken uit 12 schenkingen, en er werden 13 kleinere kunstwerken, edities en multiples met eigen budget aangekocht. Van de Vlaamse Gemeenschap kreeg het MHKA meerdere werken van verschillende kunstenaars in bewaring (zie hoofdstuk 4), als ook 1 langdurige bewaargevingen van De Vleeshal Middelburg.

MHKA formuleerde in 2013 een collectiebeleidsvisie in een collectiebeleidsplan. Deze visie bestaat uit volgende elementen:

- Inhoudelijk is zij geworteld in de eigen kunstscène, zijnde de naoorlogse avant-garde in Antwerpen en in Vlaanderen.
 - Dit avant-gardistische verleden wordt gebruikt als een platform om de multipolaire wereld van vandaag te bekijken en aan te kunnen.
 - Daarbij worden drie invalshoeken gehanteerd, die eveneens verankerd zijn in de historie:
 - Een nadruk op het beeld, dat immers sinds midden jaren 1980 de centrale uitdaging is van kunstenaars als Luc Tuymans, David Claerbout, of Marijke van Warmerdam
 - Een nadruk op actie, kunst die vertrekt vanuit het performatieve, in Antwerpen startend met de happenings in de jaren 1960.
 - Een maatschappijbevraging zoals die de motor is van kunstenaars als Luc Deleu, Ria Pacquée, of Anne-Mie Van Kerckhoven.
- Men kan deze invalshoeken ook als de drie assen zien die samen een ruimte bepalen: elk goed performatief werk zal ook een beeldkwaliteit hebben, een beeld heeft steeds een performatieve dimensie en elk goed kunstwerk heeft een maatschappelijk potentieel. Deze positionering verschafft het MHKA eigenheid en complementariteit ten overstaan van andere musea in Vlaanderen en de omliggende internationale regio.

De belangrijkste algemene principes die het museum hanteert bij zijn verwervingsbeleid kunnen als volgt worden samengevat:

- Aanwinsten dragen inhoudelijk bij tot de collectievisie van het museum zoals uiteengezet in het collectiebeleidsplan; ook schenkingen en langdurige bruiklenen zullen in dit kader worden beoordeeld;
- Het publiek wordt maximaal inzicht verschaft door het verwerven van gerichte referenties en van betekenisvolle items; er wordt niet naar encyclopedische volledigheid gestreefd. Aanwinsten zullen een maximaal hefboomeffect bewerkstelligen; ze betreffen ook symbolisch kapitaal en willen de duurzame impact van het publiek domein via dit engagement zo groot mogelijk maken;
- Tenslotte wordt er in het verwervingsbeleid ook een aantal technische vereisten in aanmerking genomen, waaronder vooral toekomstige werkingskosten voor de te verwerven werken.

In 2019 kende de collectie ook een versterking van de internationale avant-garde uit onze regio in de jaren zestig en zeventig met nadruk op performativiteit en maatschappijkritisch engagement. Zo kon het belangrijke fluxus ensemble uitgebreid worden met werk van performer, muzikant en beeldend kunstenaar **Charlemagne Palestine**. Als muzikant maakt hij in de jaren zestig en zeventig deel uit van de New Yorkse avant-garde en undergroundscène. Hij wordt bekend met zijn experimentele composities en performances. Tijdens de jaren zeventig breidt hij zijn kunstpraktijk uit met sculpturen en video's, en performt hij steeds vaker in het gezelschap van knuffelberen. Palestine's werk situeert zich in een uiterst persoonlijke wereld die rituelen en sjamanisme bevat. De pluchen knuffelberen fungeren als krachtige sjamanistische totems; Palestine noemt hen liefkozend goddelijke wezens. Zijn fascinatie voor speelgoeddieren komt voort uit hun ziellose animisme dat voor Palestine een voorbeeld is van de huidige popcultuur. Hij geeft hen een bepaalde status door ze te verheffen tot fetisjobjecten in zijn performances. Charlemagne Palestine sacraliseert op deze manier het alledaagse en wil afstand nemen van de academische, formele en intellectuele tendensen in de Westerse kunst en muziek.

Ook van **Ion Grigorescu**, de centrale figuur van de Roemeense neo-avant-garde verwierf M HKA een coherent ensemble. Geboren in 1945 in Boekarest, waar hij nog steeds woont en werkt, had hij een jeugd gekenmerkt door de opeenvolgende trauma's van de Tweede Wereldoorlog, de Holocaust en de opkomst van het communisme in Roemenië. In zijn performances, films, foto's en werken op papier, uit de late jaren zestig, tematiseert hij zijn gespannen relatie met het communistische regime van zijn land. Het verworven ensemble tematiseert een van de onderdelen van het oeuvre van Grigorescu: zijn aanhoudende fascinatie voor het 'oosterse' deel van het culturele en politieke erfgoed van Roemenië, het grote onbekende of het 'ID' dat het land voortdurend 'ontwikkelt', wordt 'echt westers', ook als die ambitie er ook altijd is.

Met 'Videoklok' (1987-2018) en '5 versus 11' (1990) van **AMVK** werd de collectie in 2019 punctueel versterkt met landelijke referentiekunstenaars die in een internationale avant-garde context te situeren zijn.

M HKA bouwde door eerdere engagementen in diverse bewegingen een substantiële kunstcollectie op uit de voormalige Sovjet-Unie, die zingend kan worden ingezet binnen een Euraziatisch perspectief. In 2019 kende de collectie een uitbreiding met enkele aanwinsten van kunstenaars uit de Moskouse kunstscene, w.o. de monumentale installatie 'Schnee von Gestern' van **Irina Korina** die met opblaasbare vormen een wereld creëert die het midden houdt tussen ongerepte natuur en rationele constructie. Deze installatie stelt de politieke vraag op welke gemeenschappelijke grond een collectieve toekomst kan bedacht worden. Van **Anton Vidokle** verwierf het M HKA zijn meest recente project, de filmtriologie 'Immortality For All: A Film Trilogy on Russian Cosmism (2014-2017)', een driedelige film gebaseerd op de excentrieke

theorieën van Nikolai Federov (1829-1903). In zijn films analyseert Vidokle de invloed van het Russische kosmisme op de twintigste eeuw en peilt naar de relevantie ervan voor de dag van vandaag. In deel één keert hij terug naar de grondslagen van de kosmische gedachte (This Is Cosmos, 2014). Deel twee verkent de verbanden tussen kosmologie en politiek (De communistische revolutie werd veroorzaakt door de zon, 2015) en deel drie herbergt het museum als een plaats van opstanding, een centraal kosmisch idee (onsterfelijkheid en opstanding voor iedereen!, 2017). Van de in Parijs en Brussel wonend en werkende Russische kunstenares **Katya EV** (Ekaterina Vasilyeva) verwierf het museum een 'discrete performance' met politieke inslag. 'Augenmusik' (2016) is een performance die specifiek reageert op de Franse context, waar de noodtoestand werd opgelegd na de terroristische aanslagen in 2015. Katya EV maakte voor M HKA een adaptatie van deze performance, een re-enactment, met een aangepast protocol, alsook de volledige documentatie van de uitvoering in Parijs. Via de V-A-C Foundation (Moskou) verwierf M HKA van **Ekaterina Muromtseva** de video-installatie 'Quarter to Twelve', geïnspireerd door het gedicht 'De Twaalf' van Alexander Blok, en vertelt over het gevoel van collectieve verwachtingen, over een permanente cyclus van verandering, over de evolutie van een radicale naar een progressieve samenleving, van een postindustriële naar een netwerkmaatschappij.

Ook het ensemble rond de Oekraïense kunstenaar **Nikita Kadan** werd versterkt met een schenking van de grotere installatie "Small house of giants". Het is een reflectie in de vorm van een architecturale collage die de veranderde sociale rol van de werknemer in het nieuwe kapitalistische systeem in Oekraïne thematiseert.

In 2019 kon het museum de collectie uitbreiden met enkele referentiewerken over beeldbevraging. O.a. de installatie 'Before Before' van de Franse kunstenares **Laure Prouvost** is een aankoop naar aanleiding van de tentoonstelling AM-BIG-YOU-US LEGSICON die in de lente van 2019 plaatsvond. De tentoonstelling combineerde vroege video's, recente installaties en nieuw werk en belichte haar experimentele, gelaagde en intuïtieve praktijk. De kern van Prouvosts oeuvre is de vraag hoe we de pre-verbale, de ambigue en de subjectieve aspecten van ons zelf-zijn kunnen (her)ontdekken en vormgeven. Haar niet-lineaire, meerstemmige en multidimensionale werken ontregelen de traditionele relatie tussen realiteit en fictie, teken en betekenis, object en afbeelding, toeschouwer en kunstwerken dagen bezoekers uit om op een andere manier naar de wereld te kijken dan ze gewoon zijn.

Van de jonge Ghanese kunstenaar **Ibrahim Mahama** verwierf het M HKA de sculptuur 'On Monumental Silences' waarmee Mahama kritiek levert op het koloniale verleden van België. Het beeld is een zwart rubberen afgietsel van het monument voor Pater De Deken door Jean-Marie Hérain, opgericht in 1904. In 2015 voorzag het districtsbestuur van Wilrijk het oorspronkelijke beeld reeds van een informatiebord met de historische context ervan. Belgen domineren de geschiedschrijving over Congo. Congolezen hebben hier geen stem in het historisch debat. Net als in de koloniale periode is de witte blik en stem dominant.

Daarnaast deed het museum in 2019 enkele opportuniteitsaankopen van kunstenaars uit de scenes die aandachtsgebieden zijn voor het M HKA en van kunstenaars van elders die collectieperspectief ondersteunen, zoals de Litouwse kunstenaar **Arturas Raila**, de Engelse **Andrew Webb**, twee bustes van de Deense kunstenaar **Peter Land**, en **Cevdet Erek** uit Turkije.

Andere toevoegingen aan de collectie zijn o.a. werken van Danny Devos, Jan Cox, Nastio Mosquito, en Otobong Nkanga.

Daarnaast verwierf het museum enkele kleinere werken, edities en multiples van diverse kunstenaars. Voor een volledig overzicht van nieuwe aanwinsten, zie hoofdstuk 4.

2.2.4.2 Bruikleenverkeer

De doelstelling van het bruikleenverkeer is de zichtbaarheid van de collectie te maximaliseren door een beleid van collectie-inzet complementair aan de collectiepresentaties, zonder evenwel deze te hinderen. In 2019 gaf M HKA 205 werken van de collectie in langdurige bruikleen aan 28 publieke en/of semi-publieke instellingen. Er werden in totaal 101 werken uit de M HKA-collectie in bruikleen gegeven voor tijdelijke tentoonstellingen, waarvan 28 werken ingezet in 14 internationale tentoonstellingen, en 73 werken in 17 lokale tentoonstellingen. Coherente delen uit de collectie werden uitgeleend in het kader van de duurzame samenwerking met Woonzorgcentrum Immaculata/Museum EI, en het Roger Raveelmuseum te Machelen voor de tentoonstelling ‘Hommage aan Jef Cornelis’.

Voor een volledig overzicht van het bruikleenverkeer, zie hoofdstuk 4.4.

2.2.4.3 Preventieve conservering

Naar aanleiding van een interne verhuis in Katoen Natie van blok 20 naar blok 3, ging Christine Lambrechts enkele weken ter plekke om een volledige inventarische check uit te voeren. Er bleken veel fouten te zitten in het stockbeheer van Katoen Natie, labels ontbraken vaak en het aantal colli per werk was vaak fout. Ongeveer 10 procent van de collectie in depot had een fout in de registratie, dit werd in samenwerking met Katoen Natie rechtgezet.

Alle kisten en verpakkingen werden verder ook gereinigd en vernieuwd indien nodig. Er werd een lijst bijgehouden van nieuwe kisten die nog moeten worden aangemaakt.

2.2.4.4 Restauratie/conservatie

Tijdens de verhuis van Katoennatie eind 2018 en begin 2019 werd een groot deel van de collectie gecontroleerd, en werden er enkele beschadigingen en infecties aan werken vastgesteld. In 2019 werden al deze werken behandeld.

- **BK5635_M67 – Richard Deacon – Body Of Thought.**
Er werden grote deuken vastgesteld in het werk, mogelijk opgelopen tijdens een eerder transport. Samen met andere, oudere deuken zorgde dit ervoor dat het werk niet meer toonbaar was. Klaas Remmen, die in samenwerking met Patrick Storme, eerder het werk al restaureerde, ontdeed het stuk van zijn deuken en zorgde voor een algemene reiniging zodat het weer tentoonstellingsklaar is.
- **BK7921 – Kati Heck – Holy Hauruck, der mahler und ihre Muse.**
Het installatiewerk, bestaande uit meerdere delen, vertoonde bij één onderdeel, de viltten hoed, infectiesporen van motten. Er werden geen levende dieren gevonden, maar voor de zekerheid heeft het werk een reiniging gekregen, en is het behandeld met de thermolignum-methode in het restauratieatelier van Iparc.
- **BK5761_M86 – Bill Woodrow – Bible Blood.**
De zetel van het kunstwerk was zwaar aangetast door motten, waardoor de textielen bekleding van de onderzijde bijna helemaal vergaan was. De zetel onderging eerst een thermolignum-behandeling om verdere

aantasting te voorkomen, en werd dan gereinigd en hersteld door het restauratieatelier van Iparc.

— **VH0243 – Paul Perry en Joup Kleerebezem – Moveable observation Post.**

De twee giraffenhuiden in de installatie zijn samen opgeslagen in een kist. Onder één van de oren waren dode kleermotten zichtbaar. Verder was er geen schade, dus de giraffen ondergingen enkel een thermolignum-behandeling, samen met de andere objecten in Iparc.

— **S222 Tapta – Formes pour un espace souple.**

De helft van de scheepstouwen in het installatiewerk waren enkele jaren geleden zwaar aangetast door schimmels en zijn toen gereinigd. De meeste touwen vertoonden echter nog restanten van deze oude infectie, en roken alsof er nog actieve schimmel aanwezig was. Er is gekozen om de touwen volledig te ontsmetten met alcohol, en daarna te reinigen om nieuwe infectie te voorkomen.

— **BK7198_M213 – Berlinde De Bruyckere – Spreken**

De constructie van het werk was veel stabiliteit verloren door slijt doorheen de jaren, en de naden van de dekens die aaneengenaaid werden, kwamen los. Samen met de studio van Berlinde De Bruyckere werd beslist om niet enkel de schade te herstellen, maar ook om de interne constructie te veranderen en te verstevigen, zodat het werk in de toekomst stabiel staat.

— **BK7225_M223 – Jan Van Oost – Untitled**

Bij controle voor een bruikleen bleek dat het doopkleedje erg vergeeld en vervuild was. Christine Lambrechts reinigde het kleed en zette het terug in oorspronkelijke vorm met stijfjes.

— **Ivan Kozaric – Angel**

Een vleugel van het werk was eraf gevallen en verloor teveel materiaal om het nog terug te bevestigen, het pmma (polymethylacrylaat) vleugeltje werd vervangen door een nieuw, dat kunstmatig verouderd werd om bij de rest van het werk te passen.

— **Macuga – On the nature of the beast**

Het tapijt vertoonde al enkel jaren een vervorming tijdens ophanging, die het gevolg was van de stretch in de vezels. In samenspraak met het Koninklijk Kunst Instituut werd beslist de backing van het wandtapijt te vervangen door een nieuwe, die een betere ondersteuning biedt aan het wandtapijt en ook de oude vervorming kon rechte trekken. De restauratie werd uitgevoerd door Anja Smets en Wies Stortelder.

— **BK7734_M483 – Alice Creischer – The Greatest Happiness Principle Party**

Tijdens de bruikleen aan Jan Van Eyck academie in 2018 werden twee papieren stukken uit de installatie vervuild door een val van één van de poppen. De tekeningen werden gereinigd door Christine Lambrechts.

— **BR54 – Piano Ben Vautier**

In het binnenwerk van de piano werd een actieve besmetting door insecten opgemerkt. De piano werd gefumigeerd en nadien gereinigd voor opstelling tijdens een bruikleen in de Academie van Antwerpen.

— **BK5792 – Guy Mees – Plint**

Het werk stond al twee jaar in het atelier van restaurator Quairiaux Céline vanwege vervormingen in de foto, en werd in 2019 gerestaureerd en opnieuw ingelijst.

- Een modelschip uit het **Dockers Museum** van **Allan Sekula** vertoont enkele breuken in het hout van het voorstevan en de zeilen en werd gelijmd door Jurgen Addiers.

2.2.4.5 Objectregistratie

Verbeteringen inzake de basisregistratie van de museumcollectie werden punctueel in 2019 verdergezet. De basisregistratie werd geleidelijk uitgebreid met de registratie per object van standplaatswijzigingen, interne en externe tentoonstellingen, en langdurige en tijdelijke bruiklenen.

2.2.4.6 De Vrielynck collectie

Door het wegvallen van de collectiemedewerker die instond voor het beheer en ontsluiting van de Collectie Vrielynck, is de werking rond deze deelcollectie tijdelijk stopgezet. In 2015 echter werd een samenwerkingsverband aangegaan met de onderzoeksgroep Visuele Poëtica van de Universiteit Antwerpen en maken we deel uit van een Europees Cultureel Erfgoed project (<http://www.jpi-culturalheritage.eu>) omtrent de magische lantaarn. Projectleider van dit project is Frank Kessler van de Universiteit van Utrecht (andere partners zijn de Universiteiten van Exeter, Girona en Salamanca). De UA wierf voor dit project voor een periode van twee jaar een deeltijdse onderzoeker aan die onder meer de collectie magische lantaarn en slides van de Vrielynck Collectie verder zal ontsluiten, toevoegen aan Ensembles alsook aan een internationale digitale databank (LUCERNA: <http://www.slides.uni-trier.de/>) en zichtbaarheid geven d.m.v. publicaties, workshops en conferenties. Het Europees netwerk zou de collectie een grotere internationale zichtbaarheid geven en een standaard ontwikkelen voor de archivering en bewaring van dit soort cultureel erfgoed. In 2019 kende dit project een verderzetting.

In 2019 werd het resterende deel van de Collectie Vrielynck dat gestockeerd werd in het FoMu verhuisd naar de binnendepots van het M HKA.

2.2.4.7 Panamarenkohuis in de Biekorfstraat

Het Panamarenkohuis werd in 2013 volledig ontsloten en is publiek toegankelijk. Sinds 2014 werd op inhoudelijk vlak de inventarisatie van de vele documenten, foto's en objecten die in het pand werden aangetroffen op een behoorlijk peil gebracht en werden standplaatsen van materialen per ruimte geregistreerd.

In het kader van de subsidieregeling 'Inhaalbeweging digitale collectieontsluiting' werd een dossier ingediend om het kenniscentrum rond dit bijzondere oeuvre verder uit te bouwen in 2019. Aan de hand van verdiepende beschrijvingen, bijkomende digitalisering en ontsluiting zou M HKA de diverse deelcollecties verder openstellen. Door gebruik te maken van 360° fotografie zou het Panamarenkohuis interactief en virtueel bezocht kunnen worden. Het project werd echter niet gehonoreerd.

2.2.5 Content Management/Digitale Werking

2.2.5.1 Ensembles.org

M HKA Ensembles (ensembles.org) vormt sinds 2011 een belangrijke digitaliserings-inspanning van het M HKA. Het wordt ingezet als contentmanagementsysteem voor collectie – archivering, beschrijving van tentoonstellingen en events, digitale communicatie en bemiddeling (applicaties – en platformen) en als onderbouw van muhka.be. Dit webplatform heeft als doel de kunstwerken en kunstenaars beter te contextualiseren met behulp van

nieuwe media; om zo het onderzoek en de kennis die we ontwikkelen duurzaam te bewaren en te ontsluiten. De toepassing werd tot 2013 in het museum ontwikkeld, vandaag wordt de technische uitbouw uitgevoerd door 10to1 / Koen Van der Auwera.

Om de ensemblebank succesvol te maken heeft het M HKA een aantal parallelle inspanningen gedaan (2014-2018). M HKA wil ensembles.org zo breed en internationaal mogelijk opstellen in het veld. M HKA ontwikkelde in de periode 2014-2018 de bestaande software verder, met als doelstelling externe partners zoals kunstenaars, archiefinstellingen of partnermusea, de mogelijkheid te bieden aan de slag te gaan met een databank die opengesteld kan worden of data kan uitwisselen met andere toepassingen. Er werd tevens een front-end template ontwikkeld om diverse onderzoekplatformen binnen een uniforme visuele identiteit binnen het bredere kunsten- en erfgoedveld aan te bieden.

2.2.5.2 Technische documentatie & analyse

De afgelopen jaren werden binnen onze instelling diverse digitale processen opgestart zonder een duidelijk en duurzaam toekomstbeeld of beleid. Om de vinger aan de pols te houden, om de samenwerking met diverse partners te optimaliseren, is het nodig onze databankstructuur – en methodologie (front en backend), alsook de verwachtingen en ambities scherp te stellen.

Om het pad voor verdere digitale dienstverlening (intern – M HKA / CKV & extern – kunstenaars, estates en zo meer) te vervolledigen, om de relatie met andere soft- en hardware toepassingen binnen en buiten het museum te optimaliseren, om verder content te kunnen delen, te verrijken of aan te bieden als open data, is het nodig de bestaande programmering, databankstructuur – en methodologie te evalueren.

Zo is *Ruby* als programmeertaal niet in staat de nieuwe en hedendaagse functionaliteiten die nodig zijn voor een adequaat informatie- en content management te faciliteren, back- en front end adequaat en blijvend te laten spreken.

Om een toekomstgericht en duurzaam informatiebeleid uit te werken (2021) werd in 2019 gestart met een evaluatie van de digitale maturiteit van de databank-structuur en gebruikte programmeertaal zodat M HKA in de toekomst de juiste ambities voor ensembles.org kan formuleren.

Een eerste consultancy werd uitgewerkt door Klaas Hemerijckx.

Conclusies

- Ontwikkelomgeving
Ruby on Rails was destijds (2010) zeker geen slechte keuze om snel een webapplicatie op te zetten maar heeft sindsdien aan populariteit ingeboet.
Een van de grote problemen met *Ruby on Rails* is dat de performance niet goed controleerbaar is door het gebruik van verschillende Gems (controle over code kwaliteit/performance) en, zoals hierboven beschreven, kunnen er problemen zijn met multi-threading en het verwerken van input/output gegevens. Het vinden van ontwikkelaars zou dus meer en meer een probleem kunnen worden.
- PostgreSQL
Voor een webapplicatie zoals Ensembles.org lijkt PostgreSQL een goede keuze omdat deze database nog steeds de meest gebruikte opensource relationele-database is en weinig concurrentie heeft. Firebird is een opensource alternatief maar minder wijdverspreid en wordt ook minder out-of-the-box ondersteund door ontwikkelomgevingen.
- Databaseomgeving
Zoals eerder vermeld is de Ensembles.org webapplicatie opgebouwd via het MVC *model* en wordt er op het eerste gezicht geen gebruik gemaakt

van de mogelijkheid om de relaties tussen databasetabellen te persisteren wat blijkt uit het onderstaande fysieke databasemodeldiagram (dat gegenereerd is op basis van het Ruby on Rails schema bestand: “schema.rb”) en het “Model” diagram (dat gegenereerd is op basis van de Ruby on Rails code). De relaties worden blijkbaar enkel gelegd in de “Model” MVC laag en dit heeft enkele nadelen.

- Hostingomgeving
De gemiddelde performance van de hosting omgeving is voldoende maar de website optimalisatie is dat echter niet. Er kan verbetering aangebracht worden in het optimaliseren van de images door bijvoorbeeld compressie of progressive JPEG images te gebruiken (moderne browsers kunnen JPEG images sneller weergeven als ze met een progressive methode zijn aangemaakt). Ook de optimalisatie van de statische website-inhoud (zoals standaard afbeeldingen, javascript bestanden, ...) kan geoptimaliseerd worden door bijvoorbeeld het gebruik van “Expires” headers en/of “cache-control: max-age” directives. Ook het gebruik van CDN (Content Distribution Network) kan geoptimaliseerd worden (bijvoorbeeld door gebruik te maken van Amazon CloudFront).

Advies

1. De Ensembles.org webapplicatie wordt verder ontwikkeld in Ruby on Rails. In dit geval zijn volgende stappen aan te raden:
 - Upgrade Ruby on Rails naar de nieuwste stabiele ondersteunde versie.
 - Upgrade Ruby naar de nieuwste stabiele ondersteunde versie.
 - Optimalisatie van het gebruik van images.
 - Optimalisatie van het gebruik van static content.
 - Persisteren van indexen en foreign keys in de database.
 - Databasestructuur analyseren en optimaliseren.
 - Eventueel database conversiescript ontwikkelen om oude database te converteren naar de nieuwe structuur.
2. De Ensembles.org webapplicatie wordt volledig herschreven. In dit geval zijn volgende stappen aan te raden:
 - In dit geval kan er best voor een nieuwe meer performante en ondersteunde ontwikkelomgeving gekozen worden. De keuze hiervan is afhankelijk van verschillende factoren en zal best afzonderlijk worden geanalyseerd. Mogelijke keuzes zijn:
 - PHP: Een van de meest gebruikte web technologieën op dit moment met verschillende framework keuzes (bijvoorbeeld Laravel, CodeIgniter, Symfony, Zend, ...)
 - Java: Een van de meest volwassen programmeertalen. Opensource, wijdverspreid en zeer goed ondersteund.
 - Net: Wijdverspreid en zeer goed ondersteund. Nadeel is wel dat dan waarschijnlijk zal gekozen worden voor het “Microsoft pad” wat kan leiden tot een duurdere ontwikkel en hosting kost en bijvoorbeeld de keuze voor Microsoft SQL Server (in plaats van PostgreSQL).
 - Node.js: Dit is een sterk opkomend softwareplatform. In tegenstelling tot de genoemde ontwikkeltalen is Node.js een opensource, platformonafhankelijke JavaScript-runtimeomgeving die JavaScript-code buiten een browser uitvoert (serverside). Voordelen zijn dat dit een zeer performante omgeving is en de ontwikkeling gebeurt in javascript wat wijdverspreid en zeer goed ondersteund is. Verschillende zeer gekende websites gebruiken deze technologie: Netflix, PayPal, LinkedIn (is overgeschakeld van Ruby on Rails naar Node.js), ...
 - ...
 - Grondige analyse en uittekenen van de databasestructuur alvorens met de ontwikkeling te starten.

- Eventueel database-conversiescript ontwikkelen om oude database te converteren naar de nieuwe structuur.
 - Ontwikkeling starten in de gekozen ontwikkelomgeving.
3. De Ensembles.org webapplicatie wordt stapsgewijs herschreven. In dit geval zijn volgende stappen aan te raden:
 - Upgrade Ruby on Rails naar de nieuwste stabiele ondersteunde versie.
 - Upgrade Ruby naar de nieuwste stabiele ondersteunde versie.
 - Optimalisatie van het gebruik van images.
 - Optimalisatie van het gebruik van static content.
 - Persisteren van indexen en foreign keys in de database.
 - Databasestructuur analyseren en optimaliseren.
 - Eventueel database conversiescript ontwikkelen om oude database te converteren naar de nieuwe structuur.
 - Kiezen van een nieuwe meer performante en ondersteunde ontwikkelomgeving die rechtstreeks connecteert met de geoptimaliseerde database.
 - Bijvoorbeeld eerst starten met het ontwikkelen van een nieuwe API in de gekozen ontwikkelomgeving en dan stapsgewijs de functionaliteiten van de Ensembles webapplicatie overzetten naar de nieuwe ontwikkelomgeving.
 4. De backend (dataopslag) van de Ensembles.org webapplicatie volledig outsourcen. In dit geval zijn volgende stappen aan te raden:
 - Kiezen van een nieuwe meer performante en ondersteunde ontwikkelomgeving die rechtstreeks connecteert met de externe backend.
 - Eventueel database conversiescript ontwikkelen om oude database te converteren naar de nieuwe structuur.
 - Ontwikkeling starten in de gekozen ontwikkelomgeving.

Een tweede audittraject werd eveneens in 2019 opgestart in samenwerking met Packed vzw.

Doelstellingen van het traject

1. afbakening wat het werkdomein van Ensemblebank is (herdefiniëren doelstellingen ensembles.org) + definiëren van functionele eisen aan de hand van use-cases (30/11/2019)
2. code review en evaluatie beheersmodel van de huidige Ensemblebank Ruby on rails applicatie (03/2019)
3. analyse van beeldbeheer en voorstel actieplan (04/2019)
4. toegankelijk/herbruikbaar maken van beelden via web (blauwdruk / IFFF) (05/2020)
5. in kaart brengen van de verschillende archiveringsprocedures in M HKA / CKV (06/2020)
6. in de vijf delen bouwstenen voor digitale strategie definiëren / aanreiken (11/2020)

2.2.5.3 Statistieken

Voor 2019 kunnen we **93.062** (62.532 in 2017, 88.550 in 2018) gebruikers tellen met **114.769** sessies (83.266 in 2017, 114.474 in 2018) en **364.313** (355.957 in 2017, 427.329 in 2018) paginaweergaves.

Dit betekent ook **89,7%** (tegenover 74,07 % in 2017, 88,1% in 2018) nieuwe gebruikers en **10,3%** (25,9 % in 2017, 11,9% in 2018) terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van **00:01:54** (3:06 min in 2017, 2:44 min. in 2018).

Sinds dit jaar wordt de Engelstalige applicatie het meest geraadpleegd gevolgd door de Nederlandstalige, de Franstalige en alsook de Duitstalige.

Voor 2020 verwachten we opnieuw een stijging van minstens 7% en mikken we op een minimum van 100.000 gebruikers door een focus op meer

en open data; publieksvriendelijke collectie- en kunstenaarsteksten en een meer interactieve & gerestylede front-end.

2.2.5.4 Webplatformen

Onderzoek wordt door M HKA niet als een afzonderlijk domein gezien maar als een transversale verantwoordelijkheid. Dit is een fundamentele inzet. Er kunnen ook relevante inzichten komen vanuit de publiekswerking, waar men merkt dat bezoekers inzichten aandragen en waar men formuleringen zoekt die bruggen naar bezoekers slaan, en bij de technici, aan wie een kunstenaar laat weten wat hij precies wil en waarom. Ook deze dienen geborgd te worden, toegevoegd aan het weefsel van inzichten. M HKA wil zijn hele werking maximaal een kwaliteit geven van handelend denken en denkend handelen.

Er werd meteen voor een digitale basis gekozen zodat resultaten op zoveel mogelijk manieren kunnen renderen en duurzaam verder in de toekomst kunnen worden ingezet. Op die manier gaat onderzoek niet verloren. Als strategische kerntaak van zijn onderzoek-gedreven museale werking ziet M HKA de toevoeging van een inhoudelijk structurerende laag aan databases. Deze kan zowel uitdrukking zijn van onderzoek als een publieke ontsluiting ervan worden. M HKA kan hierdoor zowel onderzoek onthalen als het aansturen of een reële inbreng hebben in onderzoek dat in samenwerking gebeurt. Deze aandacht voor een dergelijke structurering van databases maakt het ook mogelijk dat diverse afdelingen van het museum een inbreng hebben en dat in de dagelijkse werking inzichten worden toegevoegd en geformatteerd die een basis kunnen zijn voor verder onderzoek later. Dit kan ook gesystematiseerd worden: de werkpraktijk kan bewust geredigeerd worden en zo een basis vormen voor onderzoeksinspanningen. Zowel de inhoudelijke informatie, de structurering als de ontsluiting ervan kunnen incrementeel groeien.

Als publieke en presentatiegerichte instelling zal het museum er steeds naar streven om deze capaciteit ontsluitbaar en ontsloten te maken. Communicatie- en publiekswerkingsinspanningen kunnen met de onderzoekslagen in de database verbonden worden en zo een toegang worden om deze onderzoeksinspanningen effectief publiek te maken.

M HKA merkte dat in zijn werking inhouden vaak voortdurend hermaakt werden, en dat aangemaakte inhouden moeizaam en soms helemaal niet konden worden teruggevonden in de in 2005 – administratief opgezette – mappenstructuur voor digitale archivering. Het zag hetzelfde in zijn samenwerkingen met kunstenaars; een beeldkeuze die gebeurde werd een volgende keer b.v. niet aangehouden en het door de kunstenaar ontoereikend verklaarde beeld werd door een volgende medewerker opnieuw geselecteerd.

Daarom formuleerde M HKA in 2011 het projectplan ensembles.org; een CMS dat erop gericht is om inhouden en hun formattering te behouden en incrementeel te structureren. Items, actoren, en evenementen kunnen worden geïdentificeerd en voorzien van een groeiend aantal digitale assets – visueel

en tekstueel –, die ook kunnen worden geannoteerd. De items, actoren, en evenementen kunnen vervolgens worden gerelateerd in diverse zingevende structureringen of ensembles. Deze inzet is een kwalitatief onderzoek-gedreven complement naast de steeds groeiende mogelijkheden om data automatisch te ontsluiten en te verwerken.

Bijzonder aan de inzet is ook dat de museale publiekswerkingslaag en de onderzoekslaag aan elkaar gekoppeld zijn. Punctuele onderzoeksresultaten zijn niet noodzakelijk publiek ontsloten maar kunnen dat wel worden, zodat een digitale gebruiker van eenvoudige communicatielagen over publieks-vriendelijke teksten naar meer complexe informatie kan doorklikken.

Er zijn nog heel wat stappen te zetten om ensembles.org optimaal in een museale digitale eco-sfeer te laten draaien. De belangrijkste daarvan gaan om goede koppelingen met andere systemen, om te beginnen de koppeling aan een DAM-systeem dat een goede digitale archivering koppelt aan lage resolutiebestanden die op het net ontsloten kunnen worden. Dit is een prioriteit die voor het gehele veld dient te worden aangepakt. Een traject werd opgestart in 2019 in samenwerking met het Departement Cultuur, Jeugd, en Media – Waarborgen en Beheren – team Cultuurgoederen met de bedoeling een mogelijk systeem te implementeren voor de Collectie Vlaanderen en M HKA.

M HKA bouwt geleidelijk instrumenten uit die het in staat stellen om binnen zijn capaciteit tot een meer krachtige output te komen. Ensembles.org is het kerninstrument waarop deze outputgerichte ontwikkelingen uitgelijnd zijn. De nieuwe website die begin 2016 werd gelanceerd is op ensembles.org gebouwd en ook het reviseren van de hele institutionele software, waarvoor in 2015 een opportunity scan gebeurde, dient erbij aan te sluiten. Daarnaast zijn er echter ook instrumenten die specifiek op formattering van inzichten gericht zijn:

- digitale onderzoekplatformen zijn een logisch output voor gestructureerde onderzoekoutput rond een onderwerp. Na ervaring te hebben opgedaan met casuïstisch opgezette sites vanaf 2012, startte M HKA in 2015 met een formattering hiervan zodat dergelijke sites snel kunnen worden gebouwd als een publieksgerichte vertaling van op ensembles.org gestoeld onderzoek.

In 2019 werden geen nieuwe platformen online geplaatst; het onderzoeksplatform omtrent de teksten van Hans Theys werd herwerkt en het platform omtrent het oeuvre van Els Dietvorst werd opgestart.

<http://hanstheys.ensembles.org/>

<http://elsdietvorst.ensembles.org/>

- E-books kunnen een verdere doorwerking van digitale onderzoekplatformen zijn. Deze werking werd in 2014 opgestart als een samenwerking tussen de partners van De Internationale; ze werd in 2015 geoperationaaliseerd door Project Projects en in 2017/2018 verder ingebed in de eigen werking. In 2019 werden geen e-books gemaakt.
- EAAS of ensembles.org z.o. staat toe dat de ensemblesoftware ook wordt aangeboden aan derden, waarbij M HKA webruimte ter beschikking kan stellen zonder er zelf toegang toe te hebben of met beperkte rechten in een samenwerkingsverband.

Voorbeeld: <http://ensembles.org/ensembles/the-book-lovers>

2.2.5.5 Digitale bezoekersaantallen – Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen 2019

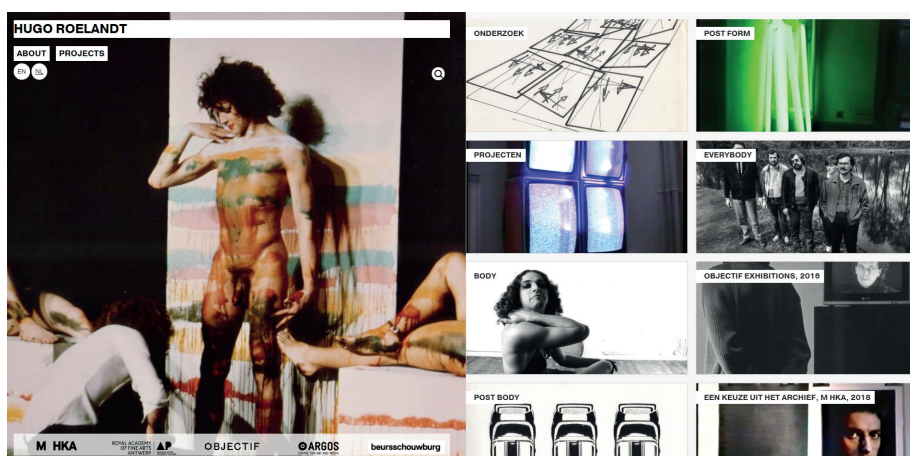
amvk.ensembles.org

PLATFORM / amvk.ensembles.org – 2019

Gebruikers	473
Nieuwe Gebruikers	465
Sessies	567
Paginaweergaves	18.594
Sessieduur	00:01:54

hugoroelandt.ensembles.org

PLATFORM / hugoroelandt.ensembles.org – 2019

Gebruikers	279
Nieuwe Gebruikers	278
Sessies	337
Paginaweergaves	1.258
Sessieduur	00:02:06

PLATFORM / allansekula.ensembles.org – 2018

Gebruikers	187
Nieuwe Gebruikers	186
Sessies	230
Paginaweergaves	841
Sessieduur	00:01:46

2.3 PUBLIEKSWERKING

2.3.1 Lokaal geworteld, internationaal verankerd

Het M HKA positioneert zich als een museum dat sterke lokaal geworteld is met daarnaast een brede internationale verankering. Deze positionering is richtinggevend voor de keuzes die worden gemaakt binnen de afdeling Publiekswerking. Zowel op vlak van marketing als in de ontwikkeling van een kwalitatief en uitdagend bezoekersaanbod wordt steeds vertrokken vanuit de tweedeling, lokaal en internationaal. Deze positionering en strategische keuzes vinden hun weerslag in de bezoekersaantallen en -profielen. De sterke lokale verankering vertaalt zich in een aanzienlijk aandeel van bezoekers afkomstig uit de stad en provincie Antwerpen met een bijzonder grote vertegenwoordiging van inwoners uit het district Antwerpen. Op vlak van internationale bezoekers scoort M HKA goed in de targetlanden die worden vooropgesteld door Toerisme Vlaanderen. Het grootste aandeel buitenlandse bezoekers komt traditiegetrouw uit Nederland. Gevolgd door Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië en Spanje. Het is belangrijk om hierbij aan te geven dat de internationale M HKA-bezoekers niet louter samenvallen met de buurlanden of Europese kernspelers. De lijst van herkomstlanden kenmerkt zich door een bijzondere diversiteit en onderstreept het sterk mondiale karakter van onze bezoekers. Ook dit jaar staan Rusland en China in de subtop en winnen elk jaar aan belang.

Voor het bereiken en informeren van internationale bezoekers rekende het M HKA in 2019 in hoofdzaak op haar eigen initiatieven omdat er geen samenwerkingen waren met Toerisme Vlaanderen. Ondanks de afwezigheid van deze samenwerking bleef het aandeel van de internationale bezoeker constant en was er voor bepaalde herkomstlanden zelfs een groei waar te nemen (vb. Frankrijk). Maatwerk op vlak van pers en advertentiecampaagnes moeten de M HKA aanwezigheid in de internationale media garanderen. Daarnaast maximaliseert het M HKA de mogelijkheden van sociale media om haar boodschap bij een zo breed mogelijk publiek te krijgen. Het internationale en zeer beeldend karakter van instagram maakt dat dit een bijzonder

sterk medium is om M HKA te positioneren bij een internationaal kunstminnend publiek. Het M HKA heeft in 2019 verder gewerkt op het elan van 2018 en de inspanningen op vlak van contentcreatie voor de digitale fora verder uitgebouwd. Samen met de perswerking vormt de digitale communicatie het speerpunt van de (internationale) communicatiestrategie.

De internationale uitstraling én het bereik van internationale bezoekers zijn belangrijk voor de uitbouw van het M HKA maar in termen van bezoekersbereik blijft het aandeel van de lokale bezoeker dominant. De mate waarin het museum erin slaagt om de participatie van de lokale bezoeker te maximaliseren is bepalend voor het succes op vlak van bezoekersaantallen.

In 2019 kon M HKA voor het eerste echt de effecten van de Museumpas ervaren. De zeer geslaagde lancering in 2018 zette zich meteen door en het aantal bezoekers die het museum bezocht met een Museumpas is in het M HKA zeer constant. Voor 2019 gaat het om een totaal van 7.213 bezoeken door Museumpashouders.

In de toekomst zal Museumpas de partnermusea meer gedetailleerde informatie kunnen verschaffen over de socio-demografische gegevens van de bezoekers en hun participatiegedrag. De eerste voorzichtige cijfers tonen aan dat de Museumpas vooral wordt gebruikt door bezoekers boven de vijftig jaar oud. Het zit dus vooral in het segment van een oudere bevolkingsgroep wat gezien de formule en verhouding tot andere kortingstarieven zeer logisch is. Als deze trend wordt bevestigd en zicht doorzet dan zou de Museumpas bijzonder complementair kunnen zijn voor het M HKA. Het segment van de oudere bezoeker is bij het M HKA vooral vertegenwoordigd binnen de groepsbezoeken. Bij de individuele bezoekers scoort het M HKA opvallend sterker bij jongeren en de groep van dertigers en veertigers maar minder bij de groep van plus vijftig.

Met het oog op het verbreden en maximaliseren van het (lokaal) publiek zet het M HKA bewust in op een breed publieksaanbod én samenwerkingen met externe partners. Deze samenwerkingen uiteten zich vaak in activiteiten met een sterk evenementieel karakter. Dit laat toe dat er op communicatief vlak een momentum kan worden gecreëerd waarop nieuwe of herhaalbezoekers worden aangetrokken. De publieksactiviteiten die door het M HKA worden opgezet, al dan niet in samenwerking met een externe partner, vertrekken steeds vanuit het programma en visie van het M HKA en bieden een brede waaier aan laagdrempelige en kwalitatieve activiteiten. Voorbeelden van deze aanpak zijn de familiedagen en finissages in kader van de grote tentoonstellingen, het flankerend bezoekersprogramma eveneens in kader van de grote tentoonstellingen en samenwerkingen met derden in kader van Antwerp Art, Antwerp Pride, Museumnacht, Dag van de Dans, Erfgoeddag, Kunstendag voor Kinderen, etc.

Naast de evenementiële samenwerkingen met externe partners is het M HKA ook structureel verankerd met lokale partners. Ook in 2019 zette het M HKA zijn schouders onder het project ART UNITED. Art UNITED is een, sector overschrijdende, drie jaar durende samenwerking tussen erfgoedinstellingen, onderzoeksgroepen, jongerencultuur- en mediaspecialisten gericht op een moeilijker te bereiken publiek van 16-26 jarigen. De samenwerking tussen de partners van ART UNITED vormt een lerend netwerk met als doel inzichten te verwerven en expertise te delen rond kunst, design, museumwerking en hoe dit relevant kan zijn voor 'Millennials' of 'Generation Z'. Het M HKA was bijzonder blij de lancering van ART UNITED 2019 te mogen hosten met het live concert op het dakterras van de Antwerpse groep BLACKWAVE. Hiermee gaven Pukkelpop en Art UNITED het startschot van hun samenwerking die uitmondde in zeer gevarieerd en kwalitatief hoogstaand artistiek programma op de festivalweide gedurende de ganse duur van Pukkelpop.

In 2019 zag ook een gloednieuwe samenwerking het levenslicht. Het M HKA en kunstencentrum De Studio hebben de handen in elkaar geslagen voor een samenwerking op lange termijn om de kloof tussen podiumkunsten en

beeldende kunsten te dichtten, en zo in te spelen op de verwachtingen van een divers en internationaal publiek. Cinema Zuid, de filmwerking van het M HKA, heropende in augustus onder de naam De Cinema in de gebouwen van De Studio aan het Mechelseplein. Daar werden twee nieuwe filmzalen gebouwd, met een capaciteit van 50 en 160 personen.

In voorbereiding naar de lancering van De Cinema werd er in een gemengd team (medewerkers De Studio, M HKA én De Cinema) onder leiding van Wim Viaene gewerkt aan een visuele identiteit voor De Cinema en communicatiestrategie met het oog op de lancering en opstartfase. Het M HKA werd vertegenwoordigd door het Els Verhaegen, afdelingshoofd Publiekswerking en M HKA vormgever Christophe Clarijs. Hij werkte in nauw overleg samen met Jelle Jespers die als extern vormgever werd aangetrokken voor de ontwikkeling van de nieuwe visuele identiteit. De coördinatie van de ontwikkeling van de nieuwe identiteit werd waargenomen door Els Verhaegen. Het team van De Studio ontfermde zich, in nauw overleg met de medewerkers van De Cinema, over de ontwikkeling van de nieuwe De Cinema website.

In kader van de internationale verankering van M HKA was de opstart in 2019 van een nieuw vijf jaar durend programma binnen het netwerk van L'Internationale zeer goed nieuws. Our Many Europes luidt het nieuwe programma van de Europese museumconfederatie 'L'Internationale' en is mede gefinancierd door het Creative Europe-programma van de Europese Unie. Het nieuwe programma is een verderzetting van de in 2013 opgestarte werking in kader van het programma The Uses of Art – The Legacy of 1848 and 1989 (UoA). In kader van de opstart van het nieuwe programma werd het Visiblity Team, waarin alle communicatieverantwoordelijken van de deelnemende instellingen zetelen, belast met de taak een nieuwe visuele identiteit en communicatiestrategie te ontwikkelen voor het programma Our Many Europes én de daarbij horende richtlijnen te formuleren met het oog op een correcte en maximale zichtbaarheid van de samenwerking en bijhorend programma. Naast een nieuwe visuele identiteit en richtlijnen werd ook gestart met de actualisering van de website en werd de interne communicatie herbekeken. De lancering van de nieuwe website én de opstart van interne nieuwsbrieven wordt verwacht aan het begin van 2020.

2.3.2 Verbredend en verdiepend publieksaanbod

De aftrap van het nieuwe tentoonstellingsjaar werd op 8 februari 2019 gegeven met de opening van de tentoonstelling AM-BIG-YOU-US LEGSICON van Laure Prouvost. Deze tentoonstelling was de tot dan toe grootste expositie van het werk van Laure Prouvost. Ze bood een breed overzicht van Prouvosts carrière, met een belangrijke selectie van haar vormende “monoloog”-videowerken tot en met haar recente grote installaties, en tracht zo het werk te tonen van een kunstenaar die door diverse artistieke talen een complex denkpatroon ontwikkelt.

De totstandkoming van de promotiecampagne gebeurde in nauw overleg met het de kunstenaar zelf. Voor het campagnebeeld van de tentoonstelling leverde zij zelf een variatie aan elementen aan van waaruit acht verschillende beelden tot stand kwamen. Deze nauwe samenwerking resulteerde in een unieke campagne die de tentoonstelling op passende wijze in de publieke ruimte zichtbaar maakte.

Een reeks van acht campagnebeelden werden gebruikt in een groot-schalige affichecampagne in Antwerpen, Brussel en Gent.

Het concept achter het campagnebeeld werd ook verder uitgewerkt in de digitale campagne die onder meer bestond uit een videomontage waarin Laure de bezoeker meeneemt in de opbouw van en uiteindelijke tentoonstelling. De reeds bestaande (inter)nationale interesse en waardering voor de kunstenaar bij pers en publiek werd alleen maar vergroot door het feit dat Laure Prouvost Frankrijk vertegenwoordigde op de 58ste Biënnale van Venetië.

De intensieve digitale campagne, met zwaartepunt op instagram, zorgde voor een boost op vlak van volgers en zorgde ervoor dat de tentoonstelling ook digitaal sterk aanwezig was dankzij de veel posts en reposts door bezoekers. Ook op gebied van persaandacht was de tentoonstelling een voltreffer. De aanwezigheid en medewerking van Laure tijdens de persconferentie en opening zorgden voor een absolute meerwaarde. De samenwerking met *Charlie Magazine* die zowel redactionele aandacht schonk als een de tentoonstelling in de kijker zette op haar sociale mediakanalen, onder meer met wedstrijd voor gratis tickets, werd zeer positief ervaren. Het brede en geëngageerde karakter van *Charlie Magazine* was ideaal om Laure te introduceren bij een breder publiek.

In kader van de tentoonstelling ontwikkelde team Bemiddeling i.s.m. het team Communicatie een divers publieksaanbod aanvullend aan het standaard bezoekersaanbod, met het oog op het aantrekken van nieuwe bezoekers en/of herhaalbezoekers. Het flankerend programma dat werd ontwikkeld was complementair aan het standaard bezoekersaanbod dat permanent aanwezig is voor individuele bezoekers en groepen. Het M HKA wilde met dit flankerend programma een bredere inhoudelijke waaier aanbieden en een momentum creëren om de bezoeker naar het museum te krijgen. Deze zelf gecreëerde momenten zijn daarenboven waardevolle componenten om de (digitale) campagne gevarieerd te houden en de campagne te voeden met relevante en nieuwe content over de maanden heen.

De familiedag op 14 april 2019 en de finissage op de laatste dag van de tentoonstelling konden op een zeer grote belangstelling rekenen. Het M HKA bood op deze momenten de vaste waarden uit haar publieksaanbod aan, gecombineerd met nieuwe en eenmalige formules zoals een boek- en posterverkoop, en paaseierenzoektocht, theeceremonie en rondleidingen voor baby's en kleuters. Tijdens de finissage werd ook ingezoomd op de opstart van de collectietentoonstelling en het nieuwe In Situ programma met Hedwig Houben aan de hand van een gratis performance door Hedwig Houben. Zowel de familiedag en finissage werden zowel inhoudelijk als naar publieksbereik zeer positief ervaren. Vanuit communicatief oogpunt was het werken met deze twee momenten een sterke troef voor de communicatieaanpak. In tegenstelling tot een permanent publieksaanbod boden dit soort activiteiten een extra momentum en push om de bezoekers ervan te overtuigen een bezoekje te brengen aan het museum.

Tijdens de duur van de tentoonstelling was M HKA eveneens partner/gastheer voor verschillende evenementen die door derden werden georganiseerd zoals Slow Art Day en Erfgoeddag. Zoals steeds werd door M HKA een programma opgesteld dat vertrok vanuit de eigenheid van de programmatie van dat moment. M HKA ondersteunde ook de communicatie van Performatik19, de Brusselse biënnale voor performance art, waar Laure Prouvost te gast was met de performance *They Are Waiting For You*.

Parallel aan de tentoonstelling van Laure Prouvost vond in de IN SITU ruimte *Melancholia: The Diamond* plaats. Een prestigieus project met werk van de Deense filmmaker Lars von Trier. In het M HKA werd de diamant van von Trier gepresenteerd in een grote, driehoekige hal met hoge plafonds, in drie verschillende gedaanten: als 'object op zich', als een wandtekst geschreven door von Trier zelf en als een VR (Virtual Reality)-ervaring die telkens door één persoon gedurende niet langer dan drie minuten kan worden beleefd. Om deze unieke en prestigieuze samenwerking kracht bij te zetten ontwikkelde het M HKA in samenwerking met de krant *De Standaard* een acht pagina's tellende katern om het project te situeren. Verder werd omwille van het uitzonderlijke karakter van deze presentatie ook een indoor affichecampagne uitgerold.

Voor de campagne van de groepstentoonstelling *AMBERES – Roberto Bolaño's Antwerpen* werd voor het eerst gekozen om een geheel eigen beeldtaal te ontwikkelen en niet te vertrekken van bestaande kunstwerken of beelden die werden aangereikt door de deelnemende kunstenaars. Aan Antwerps foto-

grafe Eva Donckers werd gevraagd zich onder te dompelen in werk en wereld van Bolano's *Amberes*. In *Amberes* thematiseert Bolaño de alledaagse realiteit in het verhaal op een manier die hedendaags aanvoelt, en tot uiting komt in onderwerpen als misdaad en corruptie, seksueel geweld, relatieve waarheid, het geheugen, marginaliteit en urbanisme, de mannelijke blik en de zee als metafoor. De experimentele structuur, thema's en karakters van *Amberes* worden gebruikt als inspiratiebronnen voor deze groepstentoonstelling, die toepasselijk *Amberes* werd genoemd – verwijzend naar de oorspronkelijke Spaanse titel van het boek.

De geslaagde samenwerking met Donckers resulteerde in een reeks campagnebeelden, genomen in Barcelona, die werden verwerkt in de affiche-campagne en de digitale campagne. Enkele beelden werden ook opgenomen in de tentoonstelling en ook de cover van de bijhorende publicaties waren van de hand van Eva Donckers.

In kader van het partnerschap met de krant *De Standaard* konden lezers van de krant *De Standaard* op vertoon van een voucher de tentoonstelling gratis bezoeken. In ruil voor deze tickets kon het M HKA rekenen op publiciteit binnen de online- en printkanalen van de krant. In totaal bezochten 1.193 bezoekers de tentoonstelling in het kader van deze actie.

Naar analogie met de aanpak van de voorjaartentoonstelling werd ook nu van bij aanvang van de tentoonstelling een flankerend programma voorgesteld dat dieper inging op verschillende inhoudelijke topics die door de tentoonstelling werden gethematiseerd. De link met Zuid-Amerika en de zeer sterke literaire insteek van de tentoonstelling waren belangrijke pijlers in de realisatie van het programma. Naast de familiedag op zondag 1 september 2019 waren er tal van inhoudelijke activiteiten die meer achtergrond en/of verdieping wilden bieden bij de tentoonstelling. Zo was er onder meer een artists talk met deelnemend kunstenaar Paul Hendrikse en een lezing door Luc Deleu, eveneens vertegenwoordigd in de tentoonstelling. Er waren activiteiten die meer inspeelde op de literaire component zoals de lezingen over Spaans-Belgische auteurs én over het werk van Bolaño. Ook waren er onder noemer WORKSTATION M HKA diverse workshops die een divers programma aanboden rond centrale thema's als de Female Gaze en een vierdaagse schrijfmarathon.

In de eerste weken na de lancering van De Cinema werd ook een eigenzinnig flankerend filmprogramma aangeboden dat focuste op Zuid-Amerika in het algemeen en het werk van Bolaño in het bijzonder. De samenwerking met De Cinema en de mogelijkheid om ook op die manier een nog diverse aanvullend programma aan te bieden in kader van een M HKA tentoonstelling werd als zeer positief ervaren en meegenomen naar de toekomst. Mede dankzij dit flankerend programma, de positieve waarderingen in de pers én het effect van vaste waarden tijdens de zomermaanden als Museumnacht, Antwerp Pride en de samenwerking met Schatten van Vlieg, kon de tentoonstelling afsluiten met sterke cijfers en zeer positieve reacties.

Met *Soleil Politique* organiseerde het M HKA de eerste overzichtstentoonstelling van de Belgische sleutelnutenaar Marcel Broodthaers in zijn eigen land sinds een decennium. De voorbije jaren was het werk van Broodthaers te zien in een rondreizende tentoonstelling in topmusea, georganiseerd door het MoMA en Museo Reina Sofía. Het M HKA koos er echter bewust voor om een eigen project te maken, zoals het dat eerder deed voor Joseph Beuys en James Lee Byars. *Soleil Politique* focust op Marcel Broodthaers vanuit een Antwerps vertrekpunt met Wide White Space Gallery.

Zoals te verwachten kon M HKA rekenen op een zeer ruime belangstelling bij pers en publiek naar aanleiding van deze unieke en langverwachte overzichtstentoonstelling. Op vlak van promotie werden de vaste componenten zoals aanwezigheid in het straatbeeld in de grote steden, als advertenties en sterke online aanwezigheid aan de hand van eigen contentcreatie maximaal uitgespeeld. Om het potentieel op vlak van pers maximaal te benutten ging het M HKA een samenwerking aan met het Genste pers &

pr bedrijf *Club Paradis*. Hen werd gevraagd om de M HKA perswerking mee te ondersteunen met het oog op het maximaliseren van de aandacht in de Franstalige media.

Doorslaggevend in de promotiecampagne was de documentaire die CANVAS naar aanleiding van de tentoonstelling heeft gemaakt. De documentaire was het resultaat van een langdurige en intensieve samenwerking tussen de makers van de tentoonstelling en de documentairemakers. Het feit dat M HKA ruim drie jaar vooraf had aangekondigd dit project rond Broodthaers te doen heeft de CANVAS-ploeg de nodige tijd gegeven om de productie inhoudelijk en praktisch rond te krijgen. Het resultaat was een uniek document dat aan de hand van unieke getuigenissen, tegen de achtergrond van de tentoonstelling, inzage geeft in het leven en werk van Marcel Broodthaers. De uitzending van de documentaire op CANVAS, kort na de opening van de tentoonstelling, zorgde voor een niet te onderschatten effect naar een breed kunstminnend publiek.

Ook voor deze tentoonstelling werd vanuit team Bemiddeling, in nauw overleg met het artistieke team, een flankerend programma ontwikkeld. Voor het eerst kon echt worden ingezet op de voordelen die de samenwerking met De Cinema en De Studio konden bieden. In samenwerking met beide partners werd een filmprogramma samengesteld en verwelkomde De Studio het symposium *Le Jongleur de mondes*. Het symposium benaderde het werk van Broodthaers als performatieve praktijk en bracht jonge onderzoekers en tijdgenoten van Broodthaers samen rond het ruimtelijke en vergankelijke karakter van zijn oeuvre.

Traditiegetrouw biedt de najaarstentoonstelling ook steeds de inhoudelijke omkadering voor de jaarlijkse *Onderwijsnocturne*. Vertrekend vanuit de specifieke thematiek van de tentoonstellingen van het moment, met focus op het werk van Marcel Broodthaers, stelt het M HKA tijdens een boeiend en divers programma haar aanbod voor het onderwijs voor aan de aanwezige leerkrachten en docenten. De overzichtstentoonstelling van Broodthaers vormde ook het vertrekpunt voor een divers programma in kader van *Kunstendag voor Kinderen*, die door het M HKA werd uitgeroepen als familiedag. Mede door het succes van de Broodthaers-tentoonstelling kan het M HKA terugkijken op een zeer succesvolle editie. Vooral het aanbod voor de allerkleinsten werd bijzonder goed gesmaakt.

2.3.3 Evenementen en externe samenwerkingen

Naast het uitgebreid publieksaanbod in kader van de verschillende tentoonstellingsprojecten en eigen evenementen zoals Art's Birthday en de feestelijke openingen speelt het M HKA actief in op evenementen die door andere organisaties worden geïnitieerd. Vaste waarden zijn *Erfgoeddag*, *Dag van de Dans*, *Museumnacht*, *Cultuurmarkt* en *Kunstendag voor kinderen*. Deze, vaak bovenlokale, activiteiten bieden het M HKA de kans om de veelzijdige werking te tonen aan een breder publiek. Deze evenementen zijn door hun opzet sterk drempelverlagend en brengen keer op keer een nieuw publiek naar het museum. Met een veelzijdig en uitdagend programma probeert het M HKA zowel de nieuwe als de frequente bezoeker te prikkelen en een bijzondere ervaring te bieden. Deze evenementen zijn ook het moment bij uitstek om het familievriendelijk karakter van het M HKA bij een breed publiek onder de aandacht te brengen en het permanent aanbod van het M HKA in de kijker te zetten.

De bescheiden maar zeer succesvolle samenwerking met Antwerp Pride in 2018 werd in 2019 verdergezet en uitgebouwd. De wijziging in parcours van de Antwerp Pride, met als eindpunt de Gedempte Zuiderdokken, zorgde ervoor dat dat M HKA de ideale locatie was ter ondersteuning van de festiviteiten. M HKA was gastheer voor de openingsreceptie voor genodigden op donderdag. Diezelfde dag werd ook de aftrap gegeven voor het project de 'Amsterdam Rainbow Dress'. De *Amsterdam Rainbow Dress* bestaat uit alle vlag-

gen van de landen waar homoseksualiteit bij wet verboden is. Het kunstwerk roept op tot openheid en inclusiviteit. Het monumentale werk meet meer dan 16 meter in diameter en werd gedurende de Antwerp Pride in de leeszaal van het M HKA tentoongesteld. Met deze publiekstrekker van formaat in de leeszaal was M HKA ook een onderdeel van de Antwerp Pride Programmatie. Ter ondersteuning van het Antwerp Pride programma bood M HKA ook gratis rondleidingen aan en was de toegang tot het museum op zaterdag gratis.

Ook een andere succesvolle samenwerking uit 2018 werd verdergezet. Samen met tien musea, kunstinstellingen en zes ondersteunende partners stond het M HKA voor het tweede jaar op rij op de festivalweide in Kievit. Pukkelpop brengt niet alleen muziek naar de bezoeker maar maakt ook plaats vrij voor een waar kunstenfestival tussen de podia en het dansgebeuren. Dat onder de noemer ART UNITED. Na een eerste eerder bescheiden bedrage ging het M HKA in 2019 aan de slag met de ambitie om een traject uit te tekenen dat zich niet enkel beperkte tot een toonmoment op de festivalweide. M HKA vond in **w wh at***, een collectieve kunstpraktijk gevestigd in Antwerpen, een partner om samen een project neer te zetten dat zowel ingreep in de werking van het museum als op de festivalweide. **w wh at*** werkt samen met kunstenaars en niet-kunstenaars en ontwikkelt eigenzinnige manieren om samen te creëren en deze meerstemmigheid te tonen. M HKA nodigt **w wh at*** uit om op PKP19 samen de activiteiten van de voorforvaastfanclub, afgekort vfvf, verder te zetten. Deze fanclub tast het werk van beeldend kunstenaar Vaast Colson af. Zijn visie is de leidraad van de fanclub: een goed kunstwerk werkt niet alleen door zijn betekenis maar zet zich verder in ons dagelijks leven. Zijn praktijk is het vertrekpunt om samen met M HKA-gidsen en festivalgangers acties te organiseren vanuit een clublokaal op de wei. De fanclub nodigt op haar beurt Vaast Colson uit om tijdens PKP19 een werk uit de M HKA-collectie te realiseren in het clublokaal. Voor het M HKA kadert dit project in het onderzoek naar een nieuwe manier van denken over publiek waarbij de bezoeker wordt gezien als mede-eigenaar. Wat gebeurt er als het museum relaties in het centrum plaatst en hoe kunnen we (vluchtige) ontmoetingen verzamelen of archiveren?

De aftrap voor ART UNITED werd op donderdag 22 mei 2019 gegeven met een concert van de Antwerpse hiphopband *BLACKWAVE* op het dakterras van het M HKA. Hiermee werd de samenwerking tussen ART UNITED en Pukkelpop voor de editie van 2019 aan de pers voorgesteld.

M HKA nam ook afscheid van succesvolle samenwerkingen met externe partners. Tijdens de herfstvakantie vond voor de allerlaatste editie van *MUKA PRINTS* plaats. Prachtige steendrukken gemaakt door Belgische kunstenaars vormden tweejaarlijks een unieke tentoonstelling in het duistere auditorium van het M HKA. Alleen wie jonger is dan 19 jaar kon komen snuisteren en zijn eigen favoriete kunstwerk kopen.

2.3.4 Communicatie

Team Communicatie van het M HKA was nauw betrokken bij de totstandkoming van de nieuwe naam en visuele identiteit van De Cinema, de filmwerking van het M HKA in samenwerking met Villanella. Voor de creatie en uitrol van de nieuwe visuele identiteit en communicatie lag het zwaartepunt en de coördinatie bij het M HKA. Hiervoor werd beroep gedaan op Jelle Jespers, die als extern vormgever, samen met M HKA-vormgever Christophe Clarijs instonden voor de creatie van het nieuwe logo en vertaling in een nieuwe huisstijl met het oog op de lancering eind augustus 2019. De coördinatie van de nieuwe website voor De Cinema en de perslancering naar aanleiding van de opening werd waargenomen door het communicatie-team van De Studio/Villanella.

In aanloop naar de opstart van De Cinema werden ook de M HKA-kanalen doorgelicht en werd er gekeken waar en hoe het M HKA gepast aandacht en visibiliteit kon geven aan de vernieuwde filmwerking. De M HKA-

homepage kreeg een vaste De Cinema-banner en in het museum werden naast de affiches met het eigen publieksaanbod ook logo-affiches van De Cinema opgehangen om de bekendmaking en verbondenheid tussen beide huizen te versterken.

Het M HKA wil met haar meervoudige programmatie en gediversificeerd bezoekersaanbod een zo groot mogelijke groep van mensen aanspreken en overtuigen om te participeren aan het aanbod. Het is de opdracht van het team Communicatie om zowel het vertrouwd M HKA-publiek als nieuwe doelgroepen te bereiken en tegemoet te komen aan hun wensen en hen op die manier weten te enthousiasmeren en waar mogelijk een duurzame relatie met hen uit te bouwen.

Digitale media en communicatie winnen elk jaar aan belang. Ook in het M HKA is digitale communicatie alsmaar meer geëvolueerd tot één van de pijlers van de communicatie- en marketingstrategie. Afgelopen jaar werd zorgvuldig verder gewerkt op dit elan. Een doordachte aanpak en het efficiënt inzetten van de verschillende kanalen zorgde ook dit jaar opnieuw voor een aanzienlijke groei in het aantal digitale volgers. Vooral Instagram blijft een zeer krachtig medium om de M HKA-programmatie én beleving tot bij de (potentiële) bezoekers te krijgen. De digitale nieuwsbrieven blijven een krachtig instrument om de al dan niet frequente bezoekers, die al vertrouwd zijn met het museum, gepast op de hoogte te brengen van de tentoonstellingen en activiteiten. De opdeling die vorig jaar werd doorgevoerd tussen de nieuwsbrieven die meer focussen op de inhoud van de tentoonstellingen en andere die meer inzetten op het publieksaanbod en de vele activiteiten wordt gesmaakt door het publiek. Het laat toe om de gepaste inhoud bij de juiste doelgroep te krijgen op basis van de voorkeuren die de lezers van de nieuwsbrieven vooraf zelf hebben kunnen aangeven.

Het belang van de digitale kanalen zorgt er ook voor dat de vraag naar kwalitatieve content, op maat van die kanalen, een bepalende factor speelt in het succes van de communicatie. In kader hiervan heeft het M HKA ook dit jaar de samenwerking met *Het Filmhuis* verdergezet voor de creatie en productie van kwalitatieve video's ter ondersteuning van de digitale communicatie.

Het M HKA actualiseerde in 2019 ook de communicatie richting families met het oog op het versterken van het familievriendelijk karakter van het museum. Het aanbod en de communicatie naar families toe was te versnipperd waardoor het soms moeilijk het juiste publiek kon bereiken.

Onder de noemer M HKA FAMILIE werd een afzonderlijke mini huisstijl ontwikkeld om het aanbod naar families beter in de kijker te zetten. Een specifiek gebruik van kleur en grafische elementen karakteriseert de communicatie over het familieaanbod. Deze visuele elementen zijn terug te vinden in alle online- en printcommunicatie n.a.v. het familieaanbod (M HKA homepage, nieuwsbrieven, flyers voor vakantie ateliers en familieaanbod).

Er werden ook aanpassingen doorgevoerd in de taxonomie van de M HKA-website om ervoor te zorgen dat het aanbod voor families makkelijker te vinden was. Een banner op de homepage linkt meteen door naar de activiteiten en in het submenu onder de optie 'BEZOEK' staat de rubriek 'FAMILIE' als eerste opgelijst.

Ook de M HKA-nieuwsbrief werd herzien in dit kader. Naast de reguliere nieuwsbrieven die duiding geven bij de tentoonstellingen is er ook een *Activiteitennieuwsbrief* (maandelijks) waarin het familieaanbod centraal staat. Aanvullend wordt er voor elke schoolvakantie een extra nieuwsbrief gestuurd met de activiteiten voor families gedurende de vakantie. Het aanmeldsysteem van de nieuwsbrieven is in die mate gedifferentieerd zodat mensen specifiek voor de Activiteitennieuwsbrief kunnen aanmelden.

De contentplanning voor de socialmedia-kanalen focust op vaste tijdstippen (voornamelijk weekends en schoolvakanties) op families. We maken hierbij steeds gebruik van beeldmateriaal dat door externe fotografen werd

verzocht met het oog op de beleving van families in het museum optimaal weer te geven.

Naast de digitale communicatie vormt de nationale en internationale perswerking de tweede belangrijke pijler in het bereiken van bezoekers en het op de kaart zetten van het M HKA. Ook hier is maatwerk bepalend. Naast de algemene brede Vlaamse pers is het belangrijk om per project op maat te kijken welke media er het meest geschikt zijn binnen het Belgische en internationale perslandschap met het oog op het zo goed mogelijk in de markt zetten van een tentoonstelling. De zeer diverse en sterk internationaal geïnspireerde programmatie van het M HKA zorgt ervoor dat dit vanuit een zeer breed perspectief moet worden bekeken. Met het oog op een nog beter maatwerk ging het M HKA in 2019 n.a.v. de tentoonstelling Marcel Broodthaers een samenwerking aan met het Gentse pers- en pr agentschap Club Paradis. Hen werd gevraagd een campagne op maat op te zetten richting Franstalige media en zo ondersteunend te werken aan de eigen M HKA-perswerking. De samenwerking werd zeer positief ervaren en leverde mooie resultaten op.

Op vlak van externe visibiliteit zijn sponsorovereenkomsten met media-partners zeer belangrijk. *De Standaard* was gedurende het ganse jaar de vaste mediapartner van het M HKA. Hierdoor kon het museum rekenen op tal van voordelen op vlak van advertenties en brede zichtbaarheid. Zowel de katern bij de krant naar aanleiding van de tentoonstelling Lars von Trier als de ticket-actie voor abonnees tijdens de zomermaanden werd zeer positief geëvalueerd in termen van zichtbaarheid en publieksbereik. Verder werkte het M HKA in kader van de Marcel Broodthaers tentoonstelling samen met KLARA.

2.3.5 Personeel en Organisatie

Binnen het team Publiekszorg waren heel wat verschuivingen. Binnen de groep van de erfgoedbewakers eindigde de tewerkstelling van Henk Summerville in 2019 na het stopzetten van zijn contract in 2018. De samenwerking met Slava Shekhi, in het kader van het Artikel 60-programma, liep eveneens ten einde. Het team werd versterkt met de nieuwe erfgoedbewakers Danny Kortleven, Olcay Bakir en Eric De Clercq. Na twee weken verliet Eric De Clercq reeds het M HKA en koos hij voor een andere jobopportunity. Jamaheer Jafaar Al-Khadimi werd onze nieuwe collega in kader van het programma voor Artikel 60.

Gerda Van Paemele ging op welverdiende rust eind december 2019. De aanwervingsprocedure voor een vervanger voor medewerker Onthaal en Reservaties werd eind 2019 opgestart met het oog op het aanstellen van een opvolger begin 2020.

Katrien Batens, teamcoach Publiekszorg, behaalde in 2020 het bekwaamheidsattest strategisch leidinggevende – DIRo1 bij de Securitas Academy. Dit na het volgen van een opleiding (23/01 — 18/06/2019) conform de bepaling van het Koninklijk Besluit van 23 mei 2018 (B.S. 18 juni 2018).

2.4 ONDERSTEUNING

2.4.1 Financiën en HR-beleid

M HKA sloot in 2019 de jaarrekening af met een **winst** van **26.107 euro**. Aan de kostenzijde werden de loonkosten laag gehouden door het personeelskader niet volledig in te vullen of aanwervingen en vervangingen later door te voeren dan gebudgetteerd. Tevens werden de extra projectmiddelen bestemd voor collectie- en contentmanagement, alsook de projectmiddelen voor het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen niet volledig uitgeput.

Aan de inkomstenzijde werden er aanzienlijk meer opbrengsten uit museumtickets gegenereerd.

Het HR-team ging de uitdagingen voor 2019 met veel enthousiasme aan. In 2019 werden er verschillende vacatures uitgeschreven en nieuwe medewerkers aangeworven. HR investeerde in een gedegen online HR-tool waarmee HR-processen, in de eerste plaats de selectie- en aanwervingsprocedures, beter en efficiënter kunnen worden gemonitord.

Voor het beheer van de jobstudenten stapte HR in 2018 over naar de digitale tool www.onlinewerkrooster.be. Door deze overschakeling boekten de HR-medewerkers, de teamcoach publiekswerking en de medewerker facility efficiëntiewinst. Er werden verdere stappen gezet naar meer digitalisering. De besprekingen met de sociale partners over de actualisering van het bestaande arbeidsreglement werden voortgezet maar werden in 2019 nog niet afgerond.

Ook het project rond de evaluatie van de functieclassificatie, in samenwerking met Mondea, werd in 2019 verder uitgewerkt. Hierbij wordt nagegaan of de functievereisten- en inhoud nog overeenstemmen met het baremieke loonsysteem. Dit vereist in de eerste plaats een herziening van alle functiebeschrijvingen, wat een aanzienlijke werkload met zich meebrengt. Dit project werd nog niet afgerond en loopt door in 2020.

In 2020 was er ook ruimte voor fijne personeelsaangelegenheden. HR participeerde actief in de werkgroep organisatiecultuur (WOC), een overlegstructuur waar verschillende HR-materies worden afgetoetst en geadviseerd. In overleg met het WOC organiseerde HR het jaarlijkse nieuwjaarsfeest dat plaatsvond en een personeelsuitstap in Brussel i.s.m. Bad van Marie.

De HR-medewerkers kijken vooruit naar een 2020 dat minstens even uitdagend wordt dan 2019. Het ontwikkelingstraject voor leidinggevendenden wordt verder onderzocht en opgestart, evenals de functionering- en evaluatiecyclus.

2.4.2 Organisatie en beleid

Het M HKA stond voor een hele reeks beleidsmatige veranderingsuitdagingen die veel capaciteit van de directie vergden, namelijk de opvolging van de procedure van een Open Oproep en de opstart en opvolging van diverse vergadertrajecten gerelateerd aan een nieuw museumgebouw en de onderhandelingen met Villanella rond de verhuis van de Cinema Zuid filmwerking naar De Studio met het oog op de ontwikkeling van een forumfunctie binnen de institutionele toekomsthorizon van het M HKA.

Dhr. Wim Viaene werd aangesteld om de overgang van Cinema Zuid naar het kunstencentrum De Studio te begeleiden en zijn hoofdopdracht bestond erin om te onderzoeken hoe de twee bedrijfsculturen op elkaar konden worden afgestemd en hoe beeldende en toegepaste kunst konden worden samengebracht met podiumkunsten en muziek. Dit resulteerde na een lang proces van overleggen in een kaderovereenkomst met Villanella die werd ondertekend door de bestuurders mevr. Avontroodt en dhr. Rombouts hiertoe gemandateerd door de raad van bestuur. De Cinema werd op 29 augustus officieel geopend (zie ook 2.1.3).

In opdracht van de raad van bestuur werkte het managementteam twee beleidsvoorbereidende opdrachten uit, namelijk een ontwerp van routeplan 2020-2027 en een analyse over noodzakelijke en wenselijke inhaalbewegingen op vlak van de museale werking. Het routeplan kwam tot stand in samenwerking met Wim Viaene (Rossinant); voor het collectiebeheersonderzoek werd een beroep gedaan op twee Nederlandse erfgoedprofessionals (RaadSaam).

Beide documenten dienen om de eigenlijke kernvraag van het toekomsttraject aan te gaan binnen het kader van de verwachtingen die de vorige minister van Cultuur stelde.

Het routeplan omschrijft voor vier strategische ontwikkelingsvelden en telkens via enkele deeltrajecten, de diverse stappen in de ontwikkelingslijnen die M HKA dient te realiseren om binnen het tijdsbestek voorafgaand aan de heropening te kunnen transformeren tot een instelling die de nieuwe infrastructuur bespeelt en die functioneert volgens het decretale verwachtingspatroon voor culturele erfgoedinstellingen:

- A. De infrastructurele sprong
 - SD A.1.GEBOUW
 - SD A.2.COLLECTIEBEHEER
 - SD A.3.ARCHIEFZORG
 - SD A.4.DIGITAAL MUSEUM
- B. De inhoudelijke sprong
 - SD B.1.ONDERZOEKSCOMPONENT
 - SD B.2.PRESENTATIE VASTE COLLECTIE
 - SD B.3.TIJDELIJKE TENTOONSTELLINGEN
 - SD B.4.FORUMFUNCTIE
- C. De sprong in positionering
 - SD C.1.DRAAGVLAK
 - SD C.2.MARKETING EN COMMUNICATIE
 - SD C.3.LANDELIJKE ROL
 - SD C.4.INTERNATIONALE VERNETWERKING
- D. De sprong in de onderbouw
 - SD D.1.ORGANISATIE
 - SD D.2.BUSINESSPLAN
 - SD D.3.GOVERNANCE

In het kader van de museumconfederatie L'Internationale, gesubsidieerd door de EU, werd er een nieuw programma opgestart voor een periode van vier jaar genaamd 'Our Many Europes (OME)'. Het M HKA werkt binnen dit kader samen met de internationale hoofdparters Reina Sofia, MACBA, Van Abbe, Moderna Galerija en Museum Stzuki, met geassocieerd partner SALT en andere instellingen zoals de Valand Academie in Zweden en het College of Art and Design in Ierland. OME is gericht op de Europese artistieke culturen van de jaren 1990 en zet in op publieksontwikkeling en transnationale uitwisseling van personeel.

Reeds enkele jaren besteedt het M HKA aandacht aan projectwerking. Het M HKA werkt met multidisciplinaire werkgroepen als platform voor de organisatie van tentoonstellingen, waarbij specifieke aandacht uitging naar de financiële opvolging op projectniveau. Verder werd er geïnvesteerd in de verder digitalisering en automatisering via de ontwikkeling van een ERP-project in samenwerking met Sparklink/Salesforce. In een eerste fase wordt er gefocust op de ontwikkeling van een CRM-module.

2.4.3 Renovatiewerken Panamarenkohuis

Het M HKA beheert het Panamarenkohuis. Het huis liep begin 2019 heel wat schade op door het noodweer. In november werd er daarom beslist om het huis tijdelijk te sluiten om renovatiewerken uit te voeren (vanaf 19/11/2019). De gevel werd gerenoveerd, de serre werd vernieuwd, en er werden binnen- en buitenschilderwerken uitgevoerd.

Tijdens de sluiting waren er in de vaste collectie van het museum twee werken van Panamarenko te bewonderen: de Prova Car en de Zwitserse fiets.

In 2020, het jubileumjaar van Panamarenko, zal het huis opnieuw opengesteld worden voor het publiek.

2.4.4 Evaluatie infrastructuur

In 2018 vond er een studie plaats aan de HVAC-installatie door een ingenieursbureau. Het resultaat van deze studie was de specificatie van een gebouwbeheerssysteem, waarvan de installatie in 2019 werd uitgevoerd.

In 2019 werden oude stookketels vervangen door condensatieketels (Klimaatfonds). De achtergevel werd hersteld en opnieuw geschilderd.

Plannen voor 2020:

- vervanging verouderd wagenpark door groenere voertuigen
- afronden brandcompartimenteringsplan.

2.4.5 Veiligheid en welzijn op het werk

Op het gebied van veiligheid wordt de ingeslagen weg voortgezet. Stelselmatig wordt gezocht naar nieuwe manieren om veiliger te werken. Het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) komt een keer per maand samen.

In 2019 werd er een nieuwe interne preventieadviseur aangesteld.

Sinds enkele jaren wordt er jaarlijks een evacuatieoefening gehouden. Jaarlijks worden ook verschillende werknemers onderworpen aan een medisch onderzoek.

Plannen voor 2020:

- sensibiliseren veiligheidsbewustzijn, cf. de vastgelegde verantwoordelijkheden binnen de Welzijnswet
- opstart psychosociaal onderzoek
- organiseren opleidingen VCA (professionele veiligheids cursussen)

2.4.6 Raad van Bestuur en Algemene Vergadering

Raad van Bestuur

Op 31 december 2019 zetelen de volgende bestuurders in de raad van bestuur:

- Dhr. Herman De Bode, voorzitter
- Mevr. Yolande Avontroodt, ondervoorzitter
- Dhr. Koen Derkinderen *ter vervanging van dhr. Joy Donné*
- Mevr. Annick Garmyn
- Dhr. Jan Rombouts
- Mevr. Annelies Thoelen *ter vervanging van mevr. Liesbet Sommen*
- Dhr. Toon Wassenberg
- Dhr. Vasif Kortun, onafhankelijk bestuurder
- Mevr. Katrien Mattelaer, onafhankelijk bestuurder
- Dhr. Frederik Swennen, onafhankelijk bestuurder
- Dhr. Eugene Tan, onafhankelijk bestuurder

Artikel 8 van de statuten van M HKA bepaalt dat een bestuurder die vrijwillig ontslag neemt in functie blijft tot in zijn vervanging is voorzien.

De raad van bestuur is de wetmatige vertegenwoordiger van het M HKA en is samengesteld uit zeven door de Vlaamse Regering voorgedragen bestuurders en vier onafhankelijke bestuurders, aangesteld overeenkomstig het decreet van 22 november 2013 betreffende deugdelijk bestuur in de publieke sector.

De huidige bestuurders werden benoemd voor een termijn die loopt tot en met 31 oktober van het tweede volledige jaar na de algehele vernieuwing van het Vlaams Parlement.

De leden van de raad van bestuur voeren hun mandaat onbezoldigd uit.

Bij de samenstelling van de raad van bestuur werd rekening gehouden met de principes van het decreet deugdelijk bestuur, en werden er experts aangezocht om naast de politieke vertegenwoordigers in het bestuursorgaan te zetelen die actief geïnteresseerd zijn in hedendaagse beeldende kunst.

De raad van bestuur wilde voor één van de posities van onafhankelijk bestuurder een persoon uit Vlaanderen met juridische topexpertise. Deze bestuurder zet zijn uitgebreide expertise in voor de collectiewerking van het M HKA, meer bepaald op vlak van schenkingen, auteurs- en successierechten.

De raad van bestuur wilde voor één van de posities van onafhankelijk bestuurder een persoon uit Vlaanderen met topexpertise omtrent complexe projectstructurering en aansturing, gezien het door de Vlaamse regering uitgezette traject voor een volwaardige museale infrastructuur in nieuwbouw op de site Zuidersluis in Antwerpen. Deze expert zetelt in het auditcomité, voert controle uit op de werking van het M HKA, geeft advies aan de raad van bestuur, en zetelt in de stuurgroep *Bouwproject Toekomstig Vlaams Hedendaags Kunstmuseum*.

De raad van bestuur vond voor twee van de posities van onafhankelijk bestuurder internationale topexperten met ervaring inzake institutionele en infrastructurele culturele ontwikkelingstrajecten op internationaal niveau. Zij zetten hun artistiek- en cultureel-inhoudelijke en ontwikkelingsmanagementervaring in de internationale kunstwereld in voor het M HKA. Zij werden in 2019 betrokken bij de Open Oproep en werden door de Vlaamse regering weerhouden als adviserend lid van de gunningscommissie TVHK. In 2019 woonden ze de presentaties van de kandidaat-ontwerpteamen bij en formuleerden ze een advies.

De werking van de bestuursorganen van het M HKA is goed uitgebouwd. Er wordt gewerkt met een brede groep van bestuurders die regelmatig samenkomt en haar controle- en beleidstaak kwalitatief invult; de leden zetten hun ervaring, competenties en netwerk in voor het M HKA.

De raad van bestuur is tevens een klankbord voor de werking van M HKA in al zijn facetten, van de collectie, presentatie, wetenschappelijk onderzoek tot publiekswerking.

Er werden twee gespecialiseerde comités opgericht die de raad van bestuur op specifieke terreinen bijstaan, namelijk een *benoemings- en remuneratiecomité*, die de vereisten vaststellen waaraan de onafhankelijke bestuurders dienen te voldoen op het vlak van bekwaamheden, kennis en ervaring, en een *auditcomité* met als kerntaak de bewaking van de financiële rapporteringen en de controle van interne en externe audit- en organisatieprocessen.

De Vlaamse Regering stelde twee regeringsafgevaardigden aan om toezicht uit te oefenen op de werking en de financiële situatie van het M HKA. Mevrouw Kristina Houthuys is sinds 2010 afgevaardigde van de Vlaamse minister bevoegd voor Cultuur, en mevrouw Karin Heremans is sinds 2015 afgevaardigde van de Vlaamse minister bevoegd voor Financiën en Begroting. De regeringsafgevaardigden worden op alle vergaderingen uitgenodigd en op dezelfde wijze als de bestuursleden in kennis gesteld van de dagorde en de voorbereidende stukken. Beide afgevaardigden zetelen met raadgevende stem in de raad van bestuur.

De raad van bestuur beraadslaagde vier keer in 2019 om het beleid uit te stippelen en beslissingen te nemen, namelijk op 25 maart, 3 juni, 7 oktober, en 2 december.

De vergaderingen werden geleid door de voorzitter van de raad van bestuur of bij diens afwezigheid door de ondervoorzitter.

De bestuursleden uit het buitenland engageerden zich om één of twee vergaderingen in persoon bij te wonen.

In het licht van de grote uitdagingen waar het M HKA in de huidige beleidsperiode voor staat, vonden er daarnaast ook een aantal tussentijdse

voortgangsgesprekken plaats (in persoon, telefonisch of via conference call) en werden sommige bestuursleden gemandateerd om over bepaalde complexe dossiers beslissingen te nemen.

De raad van bestuur oefent onder meer de volgende bevoegdheden uit:

- het vastleggen van richtlijnen voor de inrichting, de oriëntatie, de organisatie, de coördinatie en de kwaliteitsbewaking van de werking van M HKA en het bewaken van de afstemming van de krachtlijnen hiervan op het cultuurbeleid van de Vlaamse Gemeenschap;
- het vastleggen van de bestuursstructuren;
- het bepalen van de lijnen van het arbeidsreglement;
- de goedkeuring van de beleidsplannen;
- het jaarlijks vastleggen en goedkeuren van de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede het vastleggen van de principes van toewijzing van de middelen;
- het bepalen van de personeelsformatie;
- het toezicht op de uitvoering van het maatschappelijk doel;
- alle aankopen van kunstwerken boven 17.500 euro;
- alle substantiële schenkingen; alle andere wettelijk voor de raad van bestuur voorbehouden bevoegdheden.

Zoals vastgesteld in het huishoudelijk reglement delegerde de raad van bestuur de volgende bevoegdheden aan de algemeen en zakelijk directeur:

- het aanwerven en ontslaan van personeelsleden andere dan de directie en de leden van het managementteam;
- het stellen van daden en het afsluiten van alle overeenkomsten welke voor de dagelijkse werking noodzakelijk zijn binnen de perken van de door de raad van bestuur en algemene vergadering goedgekeurde begroting;
- postvolmacht en gemandateerde bij openbare en private bankinstellingen;
- het dagelijks beheer zowel in administratieve als in financiële transacties;
- het ondertekenen van alle akten en verbintenissen van dagelijks bestuur.

De raad van bestuur behandelde in 2019 de volgende agendapunten en/of nam beslissingen binnen de volgende domeinen:

Nieuwe samenstelling van de raad van bestuur	kennisname
Benoemingen en ontslagen: besluit van de Vlaamse Regering houdende de vervanging van de bestuursorganen van M HKA vzw	
Voordracht (ere)leden algemene vergadering	goedkeuring
Aanvaarding voordracht leden algemene vergadering	
Externe audit: aanbevelingen en acties in het kader van de administratieve organisatie en interne controle	goedkeuring
Jaarverslag 2018	goedkeuring
Jaarrekening 2018	goedkeuring
Verantwoording van het negatieve resultaat 2018	kennisname
Goedkeuring begroting 2020	kennisname
Rapportering auditcomité:	goedkeuring/ kennisname
— Budgetuitvoering	
— Subsidies Vlaanderen; exploitatietoelage stad Antwerpen	
— Procedure wijziging arbeidsreglement; aanstelling mandataris inzake herziening arbeidsreglement	
— Functiestudie uitgevoerd door cel HR o.b.v. het organisatieadviesbureau MONDEA	
— Bewakingswet: brief aan kabinet Cultuur en het Departement CJM aangaande de interpretatie van de wet rond de interne bewakingsdienst en de aanpassing ervan aan de vereisten van de brede museumsector	
— RSZ-werkgeversbijdrage en regeling binnen paritair comité 329.01	

Ontwerp antwoord op brief minister Gatz aan de RvB aangaande de visienota <i>Horizon M HKA op nieuwe locatie</i>	goedkeuring
Toekomstige beleidsvisie – beleidsvoorbereidende opdrachten: 1. Analyse noodzakelijke en wenselijke inhaalbewegingen museale werking, kennisname Rapport RaadSaaam Erfgoedprojecten 2. Routeplan 2020-2027	goedkeuring
Toekomsttraject beeldculturele en filmmuseale werking Toekomstscenario Cinema Zuid en samenwerking met cultuurhuis De Studio Tijdelijke verhuis van Cinema Zuid naar De Studio Nieuwe naamgeving Cinema Zuid: M HKA DE Studio Productie Kaderovereenkomst M HKA – Villanella – praktische uitwerking Samenstelling adviesraad filmwerking en krijtlijten waarbinnen de adviesraad haar werking vormgeeft Evaluatie Cinema Zuid – De Cinema	goedkeuring
Toekomsttraject naar een volwaardige museuminfrastructuur voor Vlaanderen Infrastructuurtraject: stand van zaken	kennisname
Institutioneel traject Aanwervingsprocedure geassocieerd directeur	goedkeuring
Institutioneel traject Aanwervingsprocedure voor de functie van Senior Curator en Curator	kennisname
CKV: samenstelling adviesraad	kennisname
Aankopen en schenkingen 2019 Kader handgiften/schenkingen	goedkeuring
Vergaderdata bestuursorganen 2020	kennisname

Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering oefent de volgende bevoegdheden uit conform de wettelijke verplichtingen:

- statutenwijziging;
- benoeming en afzetting van bestuurders;
- goedkeuring van begrotingen en rekeningen;
- vrijwillige ontbinding;
- aanvaarding en uitsluiting van effectieve en toetredende leden;
- bepalen van de bezoldiging van de commissarissen;
- kwijting aan de bestuurders en aan de commissarissen;
- de omzetting in een vennootschap met sociaal oogmerk en alle gevallen waarin de statuten een beslissing van de algemene vergadering vereisen.

De algemene vergadering, waarin ook alle leden van de raad van bestuur zetelen, komt jaarlijks tweemaal samen, namelijk in maart om het jaarverslag en de rekeningen goed te keuren, en in december om het actieplan en de begroting te bekrachtigen.

De algemene vergadering is een sleutelgegeven in de *governance* van een instelling als M HKA. De vzw M HKA telde op 31/12/2019 33 effectieve leden en 29 ereleden. De ereleden zijn niet stemgerechtigd en worden uitgenodigd voor de algemene vergadering in maart bij de voorstelling van het jaarverslag. In 2019 namen drie leden eervol ontslag en traden drie nieuwe effectieve leden toe tot de vzw.

Een effectief lid werd benoemt tot erelid.

De focus van goed bestuur ligt op de werking en de samenstelling van de raad van bestuur en de algemene vergadering. Daarnaast is er in de relaties tussen de bestuurders en het management en de relaties met diverse stakeholders aandacht voor een brede invulling van het begrip deugdelijk bestuur die een maatschappelijk verantwoorde aanpak vooropstelt.

De uitdaging van het M HKA bestaat erin om in de komende jaren een duurzame waarde te creëren voor alle stakeholders en deze laten doorsijpelen naar alle geledingen in de instelling. Zo werden in 2018 de bestuursorganen nauw betrokken bij de vraag naar het programma van eisen en het onderzoek dat import.export Architecture voert als vervolg op hun onderzoek samen met Antea Group en Rebel naar de locatie en programma van eisen voor de nieuwbouw en kregen ze in 2019 een update van de stand van zaken.

De algemene vergadering besliste om het mandaat van de huidige commissaris-revisor te hernieuwen voor een termijn van drie jaar.

3 Sociaal-economisch verslag van de werking

De cijfermatige gegevens hieronder vermeld, zijn een 'momentopname'.
Het betreft de aantallen en bedragen op 31/12/2019, m.a.w. geen gemiddelde
over het jaar.

3.1 OMZET Uitgaven versus inkomsten

	Totaal uitgaven	Totaal inkomsten	Groei % inkomsten	Resultaat van het boekjaar
2012	6.159.021,00	6.022.780,00	5,03	-136.241,00
2013	5.984.123,00	6.001.739,00	-0,35	17.616,00
2014	6.544.419,00	6.631.862,00	10,50	110.813,00
2015	6.286.962,00	6.479.171,00	-2,30	192.209,00
2016	5.980.166,00	6.166.035,00	-4,83	185.869,00
2017	6.600.297,00	6.429.225,00	4,27	-171.072,00
2018	7.885.546,00	7.729.179,00	20,22	-156.367,00
2019	7.130.941,43	7.157.048,68	-7,40	26.107,25

3.2 PERSONEEL Aandeel loonkosten in de totale uitgaven

	Totale uitgaven	Loonkost	% tav uitgaven – inv. subsidies
2012	6.159.021,00	3.376.286,00	54,8%
2013	5.984.123,00	3.587.109,00	59,9%
2014	6.586.992,00	3.607.886,00	54,8%
2015	6.286.962,00	3.420.643,00	54,4%
2016	5.980.166,00	3.414.992,00	57,1%
2017	6.600.297,00	3.557.001,00	53,9%
2018	7.885.546,00	3.824.953,00	48,5%
2019	7.130.941,43	3.759.514,84	52,7%

3.3 WERKINGSKOSTEN

Presentatie

	Totale Uitgaven	Presentatie	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	887.262,00	14,41%
2013	5.984.123,00	683.461,00	11,42%
2014	6.544.419,00	968.469,00	14,80%
2015	6.286.962,00	728.517,00	11,59%
2016	5.980.166,00	885.682,00	14,81%
2017	6.600.297,00	878.377,00	13,31%
2018	7.885.546,00	1.910.611,00	24,23%
2019	7.130.941,43	911.578,74	12,78%

ABCD

	Totale Uitgaven	ABCD	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	221.695,00	3,60%
2013	5.984.123,00	229.240,00	3,83%
2014	6.544.419,00	266.254,00	4,07%
2015	6.286.962,00	229.240,00	3,65%
2016	5.980.166,00	515.423,00	8,62%
2017	6.600.297,00	596.851,00	9,04%
2018	7.885.546,00	313.619,00	3,98%
2019	7.130.941,43	333.785,49	4,68%

Publiekswerking

	Totale Uitgaven	Publiekswerking	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	546.476,00	8,87%
2013	5.984.123,00	434.896,00	7,27%
2014	6.544.419,00	488.787,00	7,47%
2015	6.286.962,00	434.896,00	6,92%
2016	5.980.166,00	207.546,00	3,47%
2017	6.600.297,00	246.223,00	3,73%
2018	7.885.546,00	594.069,00	7,53%
2019	7.130.941,43	603.381,77	8,46%

Infrastructuur

	Huisvesting en onroerende infrastructuur	Qua afschrijving
2012	348.000,00	194.068,00
2013	207.569,00	195.202,00
2014	287.822,00	218.574,00
2015	302.411,00	203.104,00
2016	204.823,00	195.493,00
2017	315.323,00	366.706,00
2018	306.706,00	440.656,00
2019	383.834,62	437.356,22

3.4 GROEI SUBSIDIES EN TOELAGEN

jaar	Vl. Gem.	% groei	stad	% groei
2012	4.645.000,00	1,00%	118.348,00	73,02%
2013	4.726.000,00	1,74%	68.349,00	-42,25%
2014	4.727.000,00	0,02%	224.298,00	228,17%
2015	4.615.000,00	-2,37%	75.000,00	-66,56%
2016	4.661.000,00	1,00%	75.000,00	0,00%
2017	4.740.000,00	1,69%	75.000,00	0,00%
2018	5.006.000,00	5,61%	75.000,00	0,00%
2019	5.557.000,00	11,01%	75.000,00	0,00%

3.5 KUNSTENAARS

Werking met kunstenaars	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Actief ¹	129	162	165	389	358	303	373	339
Passief ²	641	644	997	509	561	503	817	660
Totaal	770	806	1.162	898	919	806	1.190	999

1 productie- en aanpassingen van nieuw werk, lezingen, symposia, voordrachten, kunstenaarsgesprekken, concerten...

2 louter presentatie van de werken zonder interactie: ophangen kunstwerken, film- en videoprojecties...

4 Verwervingen – Bruiklenen 2019

4.1 AANKOPEN 2019

AANKOPEN VLAAMSE GEMEENSCHAP – M HKA 2019

AMVK

- Videoklok, 1987-2018
- 5 versus 11, 1990

Charlemagne Palestine

- Plushiannnoo Inwiennn, 2018

Irina Korina

- Yesterday's Snow / Schnee von gestern, 2018

Ibrahim Mahama

- On monumental silences, 2018

Peter Land

- Girl, 2012
- Boy, 2012

Anton Vidokle

- Immortality for all, 2014-'18

Ion Grigorescu

- I am oriental
- Iasi (boek)
- Iasi (foto)
- Affiche 1
- Affiche 2
- Affiche 3

Raila

- Column of concern

Laure Prouvost

- Before Before, 2011

Andrew Webb

- Heavenly Flowers, 2014
- Crispin symphony, z.d.

Cevdet Erek

- Ruler 1 (Cairo, 2007)
- Ruler 1 (Istanbul Latin, 2008)
- Ruler 1 (Antwerp, 2009)

EIGEN AANKOPEN M HKA 2019

Jimmie Durham

- Rekje

DD Trans

- Landscape, 2018

Philippe Van Snick

- Agave Americana, 2019

- Anne-Mie Van Kerckhove
T-shirt, 2019
 - Laure Prouvost
Editie, 2018
 - Werner De Vos
Zonder titel (editie), 2007
 - Idris Sevenans
Shelf Publishing, 2019
 - Nel Aerts
The servant serves, editie, 2019
 - Dora Garcia
I always tell the truth, and all money is false, editie, 2019
 - Flexboj & L.A.
Portret AMVK, 2019
 - Portret Luc, 2019
 - Portret Rinus, 2019
 - Portret Ria, 2019
-

4.2 SCHENKINGEN 2019

- D.D. Trans
Smoke, 2017
- Couleurs (wasrek), 2017
- Landscape 'Vive', 2018
- Ina Wudtke
Swing lesson, 2013
- Galerij De Zwarte Panter
232 affiches
- Hugo Heyrman
Vis, 1963
- Xoán Anleo
Cadea de reacción. Paremos a SIDA, 1990
- El cuerpo que siente, 1991
- (PROTECCIÓN), 1990
- Resistencias. Lo que un cuerpo puede, 1994
- (Ins)urgencia, 1992
- Nuestra defensa. Nuestro futuro, 1993
- Sin final, 2018
- Transmisión. Abraza tu cuerpo, 2018
- Replicante. Noticias del futuro, 2018
- Cuerpos de seguridad. Legítima defensa, 2018
- Test de Turing: humano / replicante, 2018
- Estrategia replicante. Células que transportan oxígeno, 2018
- Cuerpos replicantes, 2018
- Hazlo viral: no abandones tu cuerpo, 2018

Kasper Bosmans

- Voorstudie Art's Birthday 2018, 2018
- Voorstudie Art's Birthday 2019, 2018
- Voorstudie Art's Birthday 2020, 2018

Nikita Kadan

- Small house for giants, 2012

Max Couper

- Shrinking beach, 2002
- The water tractor, 2019

Hedwig Houben

- Phewzlopffffff, 2019
- Phewzlopffffff, 2019
- Brooms, 2019

Eric De Kuyper

- Theatrum opticum, 1993-'95

Michèle Matyn

- Jenny Haniver, 2017-2019

De collectiewerking wordt al vele jaren structureel ondersteund door de Vrienden van het M HKA via schenkingen. Voor 2019:

Map met houtsnedes

- De las 4 estaciones y otros dialogos, 4 xilografias Victor Ramirez, 1991, José M. Sancho

Map met monotypes

- Club del mono, 1991, Gabinet de Monotips

Ignace Van Ingelgom

- Middelheim, 2006

Dennis Tyfus

- Ondertitels stempels, 2019
- Ondertitels (1/100), 2019

Ives Maes

- Recyclable refugee camp, 2009

Els Dietvorst

- Drijfhout, 2015
- Drijfhout, 2015

Paul Van Hoeydonck

- Fallen astronaut litho (20/50), 2006

Vaast Colson

- Clearly there's no 'in here' without 'out here', 2017
- Sigarenkistje – Invitation to meet with kindness (2/66), 2007

Otobong Nkanga

- O8 black stone soap, 2017

- Ignace Van Ingelgom
Popov (11/50), 2006
- Anne-Mie Van Kerckhoven
Van Kerckhoven Anne-Mie (19/30), 2004
- Ermias Kifleyesus
Hundred times (28/100), 2014
- Rombouts & Droste
Wie zoekt (7/150)
- Paul Gees
Grafiek, 2002
- Nick Andrews
Wandering eye
- Luc Deleu
Xerografie met voorstellen, 1 m x 1 m
- Werner Mannaers
Salad days, bewerkte foto

4.3 WERKEN IN BRUIKLEEN AAN HET M HKA

Werken in langdurige bruikleen van de Vlaamse Gemeenschap

- Danny Devos
Wurger van Sint-Anneke, 1994
Wurger / Gazet van Antwerpen, 1994
Wurger / De Nieuwe Gazet, 1994
Wurger van Linkeroever / Het Laatste Nieuws
Son of San
- Jan Cox
De Martelgang, eerste val, 1980
De Martelgang, tweede val, 1980
De Martelgang, derde val, 1980
Het hoofd wordt in de zak gedaan, 1973
De geest van Holofernes mediteert, 1973
Het volk jubelt, 1973
- Nastio Mosquito
Transitory Suppository: Act # II No.Pruritus. No.Ani
Fuck Afrika
- Ode De Kort
“oO”
Circle 1
Untitled
- Catharina Van Eetvelde
ilk<egg_contrapunctus>preparation<chorus>
- Kasper De Vos
Studie naar de anatomie van het zijn
Antenna

— Maryam Najd
Mediterranean Blanket I

— Frank Theys
Dr. Yang Dan's Cat Scan

— Mira Sanders
Inland Voyages in an Inland Voyage, 2016-2018

— Otobong Nkanga
Tsumeb Fragments, 2015

— Ariane Loze
Impotence, 2017

WERKEN IN LANGDURIGE BRUIKLEEN VAN DE VLEESHAL – MIDDELBURG

— Ola Vasiljeva
WC ride

4.4 BRUIKLENEN 2019

4.4.1 Langdurige bruiklenen 2019

Kabinet van de Vice-eersteminister en de Minister van Buitenlandse Zaken Institutionele hervormingen, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking P&O Gebouwen buitenland Roerend Patrimonium – Kunst & Antiek, Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel

— Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen*, winter 2010-2011, 2010, BK7799_M503_1

— Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen*, winter 2010-2011, 2010, BK7799_M503_2

— Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen*, winter 2010-2011, 2010, BK7799_M503_3

EU-Berlaymont – European Commission, Office for infrastructure and logistics, 1049 Brussel

— Marthe Wéry, *Untitled*, 1974, S0239

— Henny Schrijver, *Innerlandscape early day*, 1986, VH0154

— Henny Schrijver, *Innerlandscape late at night*, 1986, VH0155

VOKA, Kamer van Koophandel Antwerpen – Waasland, Zetel Antwerpen, Markgravestraat 12, 2000 Antwerpen

— Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_022

Hof Van Beroep, Waalsekaai 35A, 2000 Antwerpen

— Jean Bilquin, *Zonder titel*, 1985, S0086

— Hugo De Clercq, *Mandala*, 1973, S0108

— Bernard Pagès, *Crayon Petite Maille*, 1974, S0022

— Bernard Pagès, *Crayon, Grande Maille*, 1974, S0020

— Bernard Pagès, *Crayon Maille Moyen*, 1974, S0021

— Bernard Pagès, *Doré, Grand Maille, petite pinceau*, 1974, S0017

— Bernard Pagès, *Doré, Maille moyenne, petite pinceau*, 1974, S0018

— Bernard Pagès, *Doré, petite Maille, petit pinceau*, 1974, S0019

- Bernard Pagès, *Zonder titel (Grillage Triple Torsion Maille de 10 mm)*, 1971, So016
- Laurent Cruyt, *Zonder titel (testbeeld)*, s.d., So103
- Berlinde De Bruyckere, *Zonder titel*, 1994, BK6867_D
- Berlinde De Bruyckere, *Zonder titel*, 1994, BK6867_E
- J.C. Farhi, *Jack and Jill*, 1986, So136
- Dré Sprankenis, *Winipeg*, 1973, So219
- Thé Van Bergen, *Zwart-wit-zwart*, 1979, So225
- Georges Flips, *Cyclus*, 1988, So139
- L. Van Malderen, *Mégalithes 54 + 122 + 124*, 1979, So230
- L. Gerdes, *Schwarzes Bild VI*, 1987, So011
- L. Gerdes, *Schwarzes Bild VII*, 1987, So012
- Willy Van Sompel, *Ondergaand in het Westen*, 1983, BK5762_M87
- J. de Guimarães, *Ange Blue*, 1983, So005
- Daniel Dezeuze, *Claie inachevée*, 1974, So007
- Walter Swennen, *Zonder Titel 1*, 2005, Mo0120
- Walter Swennen, *Zonder Titel 2*, 2005, Mo0121

UIA, Universiteit Antwerpen, Universiteitsplein, 2610 Wilrijk

- Pol Mara, *Niche de ma poule aux diamants*, 1980, So183
- Eddy Nolf, *Zonder titel*, 1978, So195
- Hugo Declercq, *Mandala*, 1973, So109
- Cel Overberghe, *Zonder titel*, 1958, So200
- Yves De Smet, *Hammering, snowing, eating & pouring*, 1973, So123
- Philippe Vandenberg, *Zonder titel*, 1981, So227

Allen and Overy LLP, Antwerpen, België

- Jan en Paul Schietekat, *Herinnering aan een reis*, 1987, BK5575_M57
- Koen van den Broek, *190 #1*, 2004, BK7658_M419
- Panamarenko, *Copyright Panamarenko*, 2005, So340
- Gert Robijns, *Untitled (replica Frize)*, 2003, BK7521_M360
- Bernard Frize, *Ouverture (Overture)*, 1998, BK7195_M210
- Pieter Laurens Mol, *Specific Impulse*, 1985, BK5759_M84
- Guillaume Bijl, *Sorry*, 2014, Mo0228
- James Casebere, *Cell with Rubble*, 1997, BK6933_M165
- Manon de Boer, *Untitled (Sylvia & Annemiek)*, 2001, BK7674_M429
- Bart Stolle, *Debris*, 2011-2012, BK7798_M502
- Donald Judd, *Untitled*, 1988, BK7213_M220A_J

Allen and Overy LLP, Brussel, België

- David Nash, *Crack and Warp Column*, 1996, BK6934_M166
- Paul Casaer, *Hert*, 1994, So068
- Luc Tuymans, *Altar*, 2002, BK7409_M267
- Kate Blacker, *Portable Glory*, 1986, BK5217_M30
- Olga Tobreluts, *Modernisation*, part III, 2002, So485_03
- William Sweetlove, *Muse*, s.d.
- Panamarenko, *Panamarenko. Thermo Voltaic Convertor*, 2001
- Panamarenko, *Panamarenko. Scotch Gambit*, 2002
- Panamarenko, *Panamarenko. Das Flugzeug*, 1968
- Panamarenko, *Panamarenko. Atom and Manpower*, 1975
- Panamarenko, *Panamarenko*, 1978
- Panamarenko, *Panamarenko. Raven's Variable Matrix*, 2000
- Vahram Aghasyan, *The Ruins of our Time*, 2007, BK7728_M477
- Roma Pas, *Zonder titel*, 2002, VHo286a
- Roma Pas, *Zonder titel*, 2002, VHo286b
- Guy Mees, *Lost Space*, 1991, BK5971
- Dirk Braeckman, *M.F.- G.D.- 99*, 2000, BK7266
- Charif Benhelima, *Minus Two*, 2006, BR07_DB07
- Charif Benhelima, *Permanent Address*, 2006, BR07_DB10
- Charif Benhelima, *Playtime*, 2005, BR07_DB11

- Charif Benhelima, *Park*, 2005, BR07_DB09
- Jan Vercruysse, *Agnes Sorel ou les Avant-Gardes*, 1988, BK6094
- Vanessa Vanobberghen, *Tracing Cheikh Anta Diop*, 2014, So494
- John Baldessari, *Throwing 3 Balls in the Air to get a Straight Line (best of 26 attempts)*, 1973, M00063
- Sergey Bratkov, *Portrait of the Lawyer and his wife*, 2000, BK7491_M343
- Jan Cox, *Papageno*, 1976, So491_32
- Jan Cox, *Papageno*, 1976, So491_33
- Tina Gillen, *Waterschute I*, 1999, BK7060_M206
- Robert Zandvliet, *Zonder Titel*, 1999, BK7042_M201

Vlaamse Overheid – Departement Internationaal Vlaanderen – Buitenland, Vlaams Huis Madrid, Spanje

- Juan Muñoz, *Conversation piece with a stick*, 1994, BK 6846/M148
- Joris Ghekiere, *Zonder Titel*, 2008, BK 7712/M461

Vlaamse Overheid – Departement Buitenlandse Zaken – Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering in Wenen, Oostenrijk

- Carla Arocha, *Persiana*, 2004, BK7828_M532
- Hicham Benohoud, *Petites Images coupées*, 2004, BK7623_M391
- Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160B
- Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160D
- Raoul De Keyser, *Maaigem en Kabinet*, 1991, BK5914
- Jef Geys, *Een dag, een nacht, een dag*, 2002, BKW00009_1
- Jef Geys, *Zonder titel*, 2002, BKW00009_4
- Joris Ghekiere, *Zonder titel*, 2007, BK7713_M462
- Walter Swennen, *Popelier + poppermeke*, s.d., BK7688_M440C
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440G
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440K
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440N
- Luc Tuymans, *Shore*, 2005, BK7645_M410
- Luc Tuymans, *Niks*, 2003, UFO35
- Luc Tuymans, *Die Zeit*, 1994, BK6923_M162
- Luc Tuymans, *Het gesprek*, 1995, So286
- Luc Tuymans, *Firewood*, 1994, BK6922_M161
- Koen van den Broek, *190 #2*, 2004, So390

Van Innis & Delarue, Kantoor Antwerpen, België

- Panamarenko, *Reis naar Egypte I*, 1990, M00081
- Panamarenko, *Reis naar Egypte II*, 1990, M00082
- Koen van den Broek, *Orange Border*, 2001, BK7658_M420
- Peter Rogiers, *Zonder titel*, 1998-1999, BK7035_M194
- Ben, *C'est le courage qui compte*, 1987, So027

Cabinet of Commissioner Marianne Thyssen, Employment, Social Affairs, Skills and Labour Mobility European Commission, Brussels, Belgium

- Ana Torfs, *Toast*, 2003, BK7613_M384
- Koen van den Broek, *Zonder titel*, 2013, So490
- Panamarenko, *Blimp*, 2013, So480

Vlaamse Overheid – Kabinet van Vlaams minister cultuur, media, jeugd en Brussel Sven Gatz, Brussel, België

- Danny Matthys, *Terras*, 1974, So386
- Jean-Marie Bijtebier, *Untitled*, 1997, BK6945_M172
- Alain Arias-Misson, *The G D Public Poem*, 1968-2011, So446
- Alain Arias-Misson, *Poemx, the Baptismal Public Poem*, Knokke, 1970, So447
- Eddy De Vos, *Mexican Revolution*, 1996, BK7040_M199B

- Denmark, *Six Days a Week*, 1998, BK7201_M216
- Raoul De Keyser, *Zonder Titel*, 1988, BK5634_M66
- Raoul De Keyser, *Centrum*, 1991, So411
- Bert De Beul, *Zonder titel*, 1994, BK6921_M160C
- Michelangelo Pistoletto, *Zonder Titel*, 2004, Mo0036a
- Paul De Vree, *People*, 1974, BK3954
- Kerim Ragimov, *Human Project: Portrait n°13*, 1994-2003, So288
- David Claerbout, *Nasty Girl (Christmas Wishes)*, 2012, BK7806_M510
- David Claerbout, *Untitled (communist girl)*, 2012, BK7807_M511
- David Claerbout, *Untitled (Meditation without feet)*, 2012, BK7805_M509
- Berlinde De Bruyckere, *Zonder Titel* (selectie 3 tekeningen), 1994, BK6867
- Paul De Vree, *Love*, 1976, BK3350
- Thierry De Cordier, *Le discours Alpin*, 1987, BK5610_A
- Raoul De Keyser, *Maaigem en kabinet*, 1991, BK5914

UNAIDS, Zwitserland en Departement Internationaal Vlaanderen,
Brussel, België

- David Nash, *Vessel and Volume*, 1986, BK5493_M46
- Teun Hocks, *Untitled*, 1989, BK5909_M103

Kabinet van Vlaams Minister van Begroting, Financiën en Energie,
Bart Tommelein

Kreupelenstraat 2, 1000 Brussel

- Eric Colpaert, *Les promeneurs*, 1987, BK5910_M104
- Hicham Benohoud, *Salle de classe (serie 2, 2000-2002)*, 2000-2002, BK7624_M392
- Thierry Renard, *Zon-en feestdagen*, 1999, BK7061_M207
- Danny Matthys, *Beneficio Guatemala*, 2010, So460_01
- Danny Matthys, *Close reading*, 201, So460_02
- Danny Matthys, *Massive Gold*, 1979-2010, So460_20
- Dmitry Gutov, *But, for true need – You heavens, give me that patience, patience I need. “Or in a nutshell Patience”*, 2013, So487
- Marin Kasimir, *Labor & Artifex*, 1989, BK7030_M190
- Marc Vanderleenen, *Zonder titel nr 2007*, BK7038_M197B
- Marc Vanderleenen, *Zonder titel nr 974*, BK7038_M197A

Staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude, Privacy
en Noordzee, Philippe De Backer

Finance Tower, Kruidtuinlaan 50 bus 155, 1000 Brussel

- Luc Tuymans, *Worshipper*, 2005, BK7641_M406
- Ricardo Brey, *Birthplace*, 2014, Mo0211
- Althea Thauberger, *Hiker's Bliss (not afraid to die)*, 2003, BK7565_M365
- Lidwien van de Ven, *Untitled*, 2000, BK7261_M231
- Ronny Delrue, *Zonder titel*, 1996, BK7027_M188A
- Ronny Delrue, *Zonder titel*, 1997, BK7027_M188B
- Ronny Delrue, *Zonder titel*, 1997, BK7027_M188C
- Bert De Beul, *Zonder titel*, 1993, BK6921_M160A

Burgemeester en Schepenen, Stad Tongeren, Ac Praetorium,
Patrick Dewael

Maastrichterstraat 10, B-3700 Tongeren

- Nicolàs Uriburu, *Project coloration Trafalgar Square Fountains*, 1974, So224
- Ricardo Brey, *Birthplace*, 2014, Mo0211
- Ido Bar-El, *Untitled*, 2000, BK7313_M249
- Bert De Beul, *Untitled*, 1992, BK6126_M126

Vlaamse Overheid, Agentschap Binnenlands Bestuur,
Afdeling Oost-Vlaanderen
Koningin Maria Hendrikaplein 70 bus 1, 9000 Gent

- Gery De Smet, *Sociale Controle*, 1998, BK7290_M242B
- Gery De Smet, *Kost en inwoon*, 2001, BK7290_M242C
- Gery De Smet, *Als bouwen kunst wordt*, 2001, BK7290_M242E
- Danny Matthys, *Vertikalen, begrenzing van weiland*, 1974, So318
- Marc Maet, *Het Hart*, 1984, BK7683_E

Provincie Oost-Vlaanderen, ambstwoning van de gouverneur,
Vlasmarkt 11, 9000 Gent

- Raoul De Keyser, *Pénétrant*, 1995, BK6961_E

Kabinet Maggie De Block Minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid

Kruidtuinlaan 50 bus 175, 1000 Brussel

- Michel Mouffe, *La limite des anges*, 1999, BK7043/M202
- Wout Vercammen, *Massa's*, 1972, BK7837_M531
- Maha Maamoun, *Cairoscares*, 2003, BK7835_M529 (3 van de 7)

Ambassade van België in India, New Delhi, India
50 n Shantipath, Chanakyapuri, New Delhi

- Boran Hansda, *Kanhu portrait*, 2008, BK7702_M452_C
- Boran Hansda, *Sidhu portrait*, 2008, BK7702_M452_B
- CK Rajan, *Untitled*, 1992-1996, BK7653_M416 (6 collages)

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging van
de Vlaamse Regering

Koninginnegracht 86, 2514 AJ Den Haag, Nederland

- Nadia Naveau, *Mr. Bunnykins Autumn Days*, 2008-2012, So473
- Jan Cox, *Oh! Those Voices*, Boston, 1972, 1972, So491_25
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_08
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_07
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_14
- Luc Tuymans, *Plant*, 2003, BK7678_M4334
- Paul De Vree, *A Rose*, 1964-1965, U_2002_3
- Paul De Vree, *Coscienza*, 1975, BK7615_M386
- Paul De Vree, *Rose*, 1971-1981, BK7287_M239_10
- Paul De Vree, *Het leven is een baccarat*, 1966-1981, BK7287_M239_02
- Paul De Vree, *Une autre histoire d'O*, 1966-1981, BK7287_M239_01
- Paul De Vree, *Homage to Mrs. Martin Luther King*, 1968-1979, BK7286_M238_04
- Paul De Vree, *Toute prédication*, 1966-1979, BK7286_M238_01
- Wout Vercammen, *Vlaams Landschap*, 1972, So234
- Panamarenko, *Pepto Bismo (studie)*, 1990-1995, P109
- Panamarenko, *Antwerpse Luchtschipbouw 4 juni-31 augustus 2005*, 2005
- Danny Matthys, *Zonder titel*
- Jan Vercruysse, *Fontaine/Lustre*, 1991, BK6098
- Jan Vercruysse, *Facile à Faire*, 1989, BK 6096
- Hans Op de Beeck, *Merry Go Round*, 2005, UFO_081
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440D
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440I
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440O
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440M

- National Museum of Contemporary Art, Athens (EMST),
Athens, Greece
Kallirois Av., 11743 Athens, Greece
- Danny Matthys, *Vivre D'Abord*, 1979, BK7573_M368
 - Danny Matthys, *Brabantdam* 59, 1975
- Kabinet Geert Bourgeois, Minister-president van de Vlaamse Regering
en Vlaams Minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed
Martelaarslein 19, 1000 Brussel
- Fred Bervoets, *Liefde aan de Schelde*, 2007, BK7647_M411
 - Fred Bervoets, *Zonder Titel*, 2009, So424_1
 - Fred Bervoets, *Zonder Titel*, 2009, So424_2
 - Fred Bervoets, *Zonder Titel*, 2009, So424_3
- Kabinet Liesbeth Homans, Viceminister-president van de Vlaamse
Regering en Vlaams Minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding
Arenbergstraat 7, 1000 Brussel
- Dan Van Severen, *Zonder Titel*, 1992, BK6055_M115
- Museum Hof Van Busleyden
Frederik de Merodestraat 65, 2800 Mechelen
- Jimmie Durham, *Tower*, 2009, BK7723_M472
- DOMITYS Emerald Haven
Léon Stynenstraat 40, 2000 Antwerpen
- Luc Tuymans, *Ballroom Dancing*, 2005, BK7642_M407
 - Vaast Colson, *Kalpetran*, 2003, BK7611_M382
 - Philip Huyghe, *Double Portrait (left)*, 1997, BK6929_A
- Europese Rekenkamer
12, rue Alcide De Gasperi, L-1615 Luxemburg
- Arthur Eranosian, *Dageraad*, 2018, So585
 - Melissa Gordon, *Material Evidence (Wall Cropping I)*, s.d., VH1004
 - Melissa Gordon, *Material Evidence (Wall Cropping II)*, s.d., VH1005
 - Luc Tuymans, *Surrender*, 2014, BK7827_M531
 - Walter Swennen, *Zij die van hier zijn zijn van hier*, 2007, BK7649_M413
 - Dirk Braeckman, *R.P.- B.X.- 00*, 2000, BK7267
 - Fik Van Gestel, *Toscana II*, 1995, BK6967_M176
 - Jean-Marie Bytebier, *Zonder titel*, 1997, BK6944_M171
 - Fred Bervoets, *Zelfportret in huiskamer*, 1991, BK6121_M121
- AIR Antwerpen VZW
Ploegstraat 27, 2000 Antwerpen
- Walter Swennen, *Zonder titel*, 1982, BK5124_M2

4.4.2 Tijdelijke bruiklenen 2019

- De Pont, Tilburg, Nederland
The Return
29.06.2019 — 17.11.2019
- Luc Tuymans, *Antichambre*, 1985, BK5777_M92
 - Luc Tuymans, *La Correspondance*, 1985, BK7270
- Draiflessen Collection gGmbH, Mettingen, Duitsland
Faith
19.05.2019 — 18.08.2019
- Francis Alÿs, *When Faith Moves Mountains*, BK7510

- Museum of Modern Art in Warsaw, Warschau, Polen
The Anti-fascist Exhibition
30.08.2019 — 17.11.2019
Goshka Macuga, *On the Nature of the Beast*, 2009, BK7732_M481

- The Los Angeles County Museum of Art, Los Angeles,
Verenigde Staten van Amerika
The Allure of Matter: Material Art from China
02.06.2019 — 05.01.2020
Peng Yu, *Exile*, 2000, M00033

- Munchmuseet Oslo, Oslo, Noorwegen
Moonrise. Dumas-Munch
29.09.2018 — 13.01.2019
Marlene Dumas, *Sacrifice*, 1993, BK6152_M134

- Centro Galego de Arte Contemporanea, Santiago de Compostela, Spanje
René Heyvaert
08.03.2019 — 16.06.2019
René Heyvaert, *Untitled*, 1981, S0393

- Wiels, Centrum voor Hedendaagse Kunst, Brussel, België
Multiple Transmissions: Art in the Afropolitan Age
25.05.2019 — 18.08.2019
Jean Katambayi, *Trotation*, 1992, S051

- Club Solo, Breda, Nederland
Julika Rudelius
26.01.2019 — 03.03.2019
Koka Ramishvili, *War from my Window*, 1991-1992, S0435_3
Koka Ramishvili, *Change*, 2005, S0435_1

- Club Solo, Breda, Nederland
Merijn Bolink
19.05.2019 — 23.06.2019
C.K. Rajan, *Untitled*, 1992, BK7653_M416

- Cultuurcentrum Hasselt VZW, Hasselt, België
Festival van de Controle
24.03.2019 — 16.06.2019
Taus Makhacheva, *Tightrope*, 2015, S0504_2

- Netwerk Aalst, Aalst, België
Dialogues with people, Imogen Stidworthy
06.04.2019 — 23.06.2019
Imogen Stidworthy, *I hate*, 2007, BK7696_M447

- LE CAP – Centre d'Arts Plastiques de Saint-Fons, Saint-Fons, Frankrijk
Taus Makhacheva
13.04.2019 — 08.06.2019
Taus Makhacheva, *Types du Caucase*, 2013, S0504_3

- Museum of Modern Art plus Museum of Contemporary Art Metelkova,
Ljubljana, Slovenië
Southern Constellations: The Poetics of the Non-Aligned
07.03.2019 — 31.08.2019
Babi Badalov, *I am Euromental*, 2015, BK7896

Galerie Sofie Van de Velde, Antwerpen, België

Group Show, The Bare Necessity

16.03.2019 — 05.05.2019

— Charlotte Posenenske, *Vierkante Buizen Reeks DW*, s.d., BK7846

Fondazione Prada, Milaan, Italië

Sanguine. Luc Tuymans on Baroque

18.10.2018 — 25.02.2019

— Lili Dujourie, *The Kiss*, 1986, BK5216_M29

— Jan Vercruysse, *Atopies (VIII)*, 1986, BK7249_A-G

— Bruce Nauman, *Good Boy, Bad Boy*, 1982, BK5953_M111

— Berlinde De Bruyckere, *In Flanders Fields*, 2000, BK7276_M235

De Leerexpert/Ziekenhuisschool, Antwerpen, België

Showing Off Four

28.02.2019 — 22.03.2019

— Lawrence Weiner, *XXYY*, 2011, M00151

— Otobong Nkanga, *Black Stone (Carved to flow)*, 2018

— Alexander Lee, *The botanical Factory 3*, 2017

— Taus Makhacheva, *Tightrope*, 2015

— Allan Sekula, *Harmony Ball Herman Melville Pot Bely*

— Allan Sekula, *Vintage handmade boat*

— Allan Sekula, *Lego Maersk Sealand Container Ship*

— Allan Sekula, *Ebi Plastic Sushi*

Roger Raveelmuseum, Machelen-Zulte, België

Hommage aan Jef Cornelis

15.06.2019 — 15.10.2019

— Guillaume Bijl, *Compositions trouvées (A'L'AFFICHE Prochainement)*, 1994, BK6136

— Paul De Vylder, *Het Theorema van Zeuxis*, BK 6865

— Jef Geys, *Villa M. te Zedelgem – Loppem – 1989 – Stéphane Beel*, 1991, BK5929_A

— Jef Geys, *Villa M. te Zedelgem – Loppem – 1989 – Stéphane Beel*, 1991, BK5929_a1

— Guy Mees, *Espace Perdu*, 1964, BK6078

— Guy Mees, *Portretten*, 1969, BK7207

— Jan Vercruysse, *La Feinte*, 1982, BK6855

— Jan Vercruysse, *Fontaine/Lustre*, BK 6098

— Gert Verhoeven, *Geelkopje*, 1996, BK6904

— Lili Dujourie, *Koraal*, 1978, BK6158

— Lili Dujourie, *Passion de l'été pour l'hiver (Oostende)*, 1981, BK6161

— Eugenio Dittborn, *The 15th History of the Human Face (The Children of Breughel)*, 1993, BK6853_M144

— Luc Tuymans, *Ijzertoren*, 1995, BK6871

— Ria Pacquée, *Zonder titel van 1-9*, 1992, BK6182

— Leo Copers, *Gouden Strop en Stoel*, 1979, BK5203_M16

— Patrick Vanden Eynde, *Zwarten*, 1995, BK6903

Veilinghuis Bernaerts, Antwerpen, België

Kontrapunt

16.05.2019 — 29.05.2019

— Danny Devos, *Jockel, The Murders of Jutta Rahn, Klara Tesmer and Maria Hettgen*, 1993, BK007946_01

Contemporary Art Centre, Vilnius, Litouwen

Blood and Soil: Dark Art in Dark Times

14.06.2019 — 18.08.2019

- Izmail Efimov, 32 *Aquarel Paintings*, s.d. van Moo284_01 tot Moo284_32
- Donna Kukama, *Not Yet (and No One Knows Why)*, 2009, So496

Museum E – Immaculata, Edegem, België

08.11.2018 — 09.04.2019

- Vaast Colson, *No more Superheroes*, 2001, Moo159
- Vaast Colson, “CONTAINERS & ACOUSTICS. *We’re in toghether, you’re in it alone Type (John)*”, BK7832_M527
- Vaast Colson, *Goofy*, s.d., So564
- Vaast Colson, *Quest Object*, 2013, Moo178
- Vaast Colson, *I am a son, a colson*, 2014, So527
- Vaast Colson, *Screwed, een selectie aangepaste ophangsystemen*, 2011, So458
- Vaast Colson, *Wishing Well Edition*, 2011, Moo157

Museum E – Immaculata, Edegem, België

11.06.2019 — 31.12.2019

- Berlinde De Bruyckere, *Zonder titel*, 1994, BK6867/E
- Berlinde De Bruyckere, *Zonder titel*, 1994, BK6867/G
- Berlinde De Bruyckere, *Vrouw in Boom*, 1995, BK6867/K
- Jan Cox, *Zonder titel*, 1978, So491_46
- Walter Swennen, *Leeuw*, 2007, BK7686_M438
- Juan Munoz, *Conversation piece with a stick*, 1994, BK6887_M184
- Kati Heck, *Mucki Veteran*, 2014, Moo229_01
- Alain Arias-Misson, *The Congress of the Birds*, 1979, Moo237

Centrale for Comtemporary Art, Brussel, België

RESISTANCE

26.09.2018 — 27.01.2019

- Robert Filliou, *Boîte Optimiste n° 2 – Vive le marriage*, 1969, Mo0007
- Robert Filliou, *Optimistic Box n° 1*, 1968, Mo0006

Base-Alpha Gallery, Antwerpen, België

WITH A LITTLE HELP FROM MY FRIENDS

29.08.2019 — 05.10.2019

- Sven 't Jolle, *De betere klasse heeft ook recht op ontspanning: jong en onwetend en arbeider met ballonmuts*, 1998, BK7269_A_B

Centre Pompidou, Parijs, Frankrijk

Extra! Le festival des littératures vivantes

11.09.2019 — 15.09.2019

- Alain Arias-Misson, *Vietnam Public Poem*, Brussels, 1967, So445
- Alain Arias-Misson, *Poemx, the Baptismal Public Poem*, Knokke, 1970, So447
- Alain Arias-Misson, *Chomsky Generative Grammar Public Poem*, Brussels, 1972, So448

Museum M, Leuven, België

René Heyvaert

28.09.2018 — 10.02.2019

- Guy Mees, *Imaginair Ballet*, 1998, BK7206
- René Heyvaert, *Zonder titel*, 1981, So393
- René Heyvaert, *Zonder titel*, 1974-1975, So392
- René Heyvaert, *Zonder titel*, 1976, So407
- René Heyvaert, *Zonder titel*, s.d., So408_05
- René Heyvaert, *Zonder titel*, s.d., So411
- René Heyvaert, *Zonder titel*, s.d., So410

- Cultuurcentrum Knokke-Heist vzw, België
Stephan Balkenhol
27.10.2018 — 13.01.2019
 — Stephan Balkenhol, *Eckfigur*, 1999, BK7199_M214
- Van Abbemuseum, Eindhoven, Nederland
Taus Makhacheva: Storeroom
22.09.2018 — 06.01.2019
 — Taus Makhacheva, *Way of an Object*, 2013, So504_1
- Museum Dhondt-Daenens
Transitory Suppository
13.10.2019 — 12.01.2020
 — Nastio Mosquito, *Transitory Suppository: Act # II No. Pruritus. No. Ani*, 2016, BK008201
- VZW Kunst – Stichting Ijsberg
Stadsfestival Damme 2019
13.09.2019 — 08.12.2019
 — Berlinde De Bruyckere, *Maria Cossijns*, 1994, BK6867_F
 — Berlinde De Bruyckere, *Zonder titel*, 1995, BK6867_M
 — Berlinde De Bruyckere, *Hangen in Boom*, 1995, BK6867_O
 — Berlinde De Bruyckere, *Zondr titel*, 1995, BK6867_P
- De Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen
Articulate/Tempus Flux
23.10.2019 — 25.10.2019
 — BEN (Vautier), *Piano fluxusconcert*, s.d., BR54
- Boghossian Foundation – Villa Empain, Brussel, België
Of Links and Exiles
15.11.2018 — 03.02.2019
 — Hassan Darsi, *Portraits de Famille, Série V: Souk Had Oulad Fraj*, 2004, BK7636_M404
- Het Zoekend Hert, Antwerpen, België
Het dansende denken van het zoekend hert
11.09.2019 — 30.10.2019
 — Jan Cox, *The Dancers (2)*, 1962, So491_23
- Documenta und Museum Fridericianum, Kassel, Duitsland
AMVK
09.11.2018 — 24.02.2019
 — Anne-Mie Van Kerckhoven, *Videoklok*, 1987, BK2019_01
 — Anne-Mie Van Kerckhoven, *Attributen en Substantie*, 1994, BK6894
 — Anne-Mie Van Kerckhoven, *5 versus 11*, 1990, BK2019_02
 — Anne-Mie Van Kerckhoven, *Deconstructief intellect met te flauw verleden*, 1976, BK 7529,
 — Anne-Mie Van Kerckhoven, *Van Boeken Dromen*, BK 7545
- Boghossian Foundation – Villa Empain, Brussel, België
Ekphrasis. Writing in Art
24.10.2019 — 09.02.2020
 — Jef Geys, *!Vrouwenvragen?*, 1965-2004, BK7524_M363
- Museum Hof van Busleyden, Mechelen, België
Semi-permanente collectie
17.06.2018 — 16.06.2019
 — Pascale Marthine Tayou, *Pascale's Eggs*, 2014-2018, BK007986

Mu.ZEE, Oostende, België

Guy Mees – The Weather is Quiet, Cool and Soft

24.11.2018 — 10.03.2019

- Guy Mees, *Happening News* 11, 1965, nr 5. Guy Mees, Hugo Heirman, Panamarenko
- Guy Mees, *Portretten*, 1969, BK7207
- Guy Mees, *Portretten*, 1971, BK7309_M245
- Guy Mees, *Portretten*, 1974, BK7308_M244
- Guy Mees, *Zonder titel (trap)*, UFO2008_008
- Guy Mees, *Trap*
- Guy Mees, *Water te Water*, 1970, So278

Cultuurcentrum Strombeek, Grimbergen, België

Displacement and Togetherness

18.10.2019 — 10.12.2019

- 16 archiefstukken ICC Archief André Cadere

ADN Platform, Sant Cugat del Valles, Spanje

Fingers Crossed

14.12.2019 — 15.04.2020

- Nicolas Uriburu, *Kleuringen: kleuring van het Bonapartedok*, Antwerpen, 1974

5 Bezoekersaantallen 2019

5.1 BETALENDE BEZOEKERS 2019 – MUSEUM

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museumtickets standaard	14.758	1.014	1.434	1.695	1.646	1.642	717	760	916	262	1.607	1.604	1.461
Standaard inkomticket	9.629	607	684	1.087	860	667	449	718	764	242	1.168	1.210	1.173
Betaald aanbod Publiekswerking	5.129	407	750	608	786	975	268	42	152	20	439	394	288
	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museumtickets reductie	24.666	1.301	2.081	2.990	2.232	1.930	1.311	1.399	1.963	1.054	3.013	3.025	2.367
	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museum – andere bezoekers met return	10.526	641	607	974	621	729	505	729	855	1.189	1.348	1.159	1.169
Return andere (ruilovereenkomsten), o.a.													
Vouchers	1.376	27	15	34	26	22	15	110	209	874	2	20	22
Museumpas	7.213	375	499	761	422	589	344	474	461	229	1.094	962	1.003
...													
	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Subtotaal Museum Betaald (standaard + reductie)	50.030	2.976	4.152	5.689	4.499	4.301	2.533	2.888	3.734	2.505	5.968	5.788	4.977
<i>Subtotaal Museum Betaald in 2018 (standaard + reductie)</i>	<i>70.646</i>												

5.2 GRATIS BEZOEKERS 2019 – MUSEUM

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museum – gratis kassa	16.140	1.838	2.327	893	952	772	1.069	358	4.511	240	1.688	901	611
Bezoekers gratis collectiezone	28.520	808	489	2.406	1.292	213	1.691	2.703	2.574	5.019	4.447	3.547	3.331
Subtotaal Museum Gratis (gratis aan kassa + Coll Zone)	44.660	2.646	2.816	3.299	2.244	985	2.760	3.061	7.085	5.259	6.135	4.448	3.942
<i>Subtotaal Museum Gratis in 2018 (gratis kassa + Coll Zone)</i>	<i>51.911</i>												
TOTAAL BEZOEKERS (gratis en betalend)	94.690	6.430	7.457	11.394	8.035	5.499	6.984	8.652	13.393	12.783	16.530	13.783	12.270
<i>TOTAAL BEZOEKERS in 2018 (gratis en betalend)</i>	<i>122.557</i>												

5.3 BEZOEKERS FILMWERKING 2019

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Cinema Zuid/De Cinema	22.627	1.991	3.766	2.986	1.835	1.823	0	0	0	1.392	1.868	3.917	3.049
Reguliere programmering	17.655	1.630	2.347	1.906	1.528	1.558				1.392	1.838	3.043	2.413
Bemiddeling (onderwijs)	4.972	361	1.419	1.080	307	265					30	874	636

Geen projecten.

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Panamarenkohluis	80	20	30	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Lees ook 2.3.1 Lokaal geworteld, internationaal verankerd.

5.6.1 Analyse diversiteit betalende bezoekers (herkomstlanden)

[illegible]

5.6.2 Spreiding bezoekers binnenland

Spreidingbezoekers binnenland	2019	2018
Provincie Antwerpen 2000-2999	23.285	32.022
Oost-Vlaanderen 8550 en 9000-9999	3.245	4.853
Brussels Gewest 1000-1299	3.312	3.491
Vlaams Brabant 1500-1999 en 3000-3499	1.784	2.950
West-Vlaanderen 8000-8999	1.401	2.041
Limburg 3500-3990	953	1.340
Luik 4000-4990	312	316
Waals Brabant 1300-1495	107	190
Henegouwen 6000-6599 en 7000-7999	149	165
Luxemburg 6600-6997	29	137
Namen 5000-5999	69	89
Totaal	34.646	47.594

Spreiding bezoekers Stad Antwerpen	2019	2018
Antwerpen 2000	6.352	10.144
Antwerpen 2018	3.131	3.759
Berchem 2600	1.061	1.493
Borgerhout 2140	887	1.148
Antwerpen 2060	583	983
Antwerpen 2020	595	820
Wilrijk 2610	573	807
Deurne 2100	722	799
Ekeren 2180	296	366
Merksem 2170	312	331
Hoboken 2660	329	281
Antwerpen 2050	137	273
Antwerpen 2030	118	135
Berendrecht Zandvliet 2040	299	130
Totaal	15.395	21.469

5.6.3 Leeftijden

	2019	2018
Kind 0 – 6 jaar	710	763
Kind 7 – 12 jaar	1.372	1.363
Kinderen 12 – 17 jaar	908	1.016
Jongeren 18 – 25 jaar	10.500	10.033
60 plus	4.255	11.078

5.7 DIGITALE BEZOEKERSAANTALLEN

5.7.1 Social media: resultaten per tentoonstelling

januari 2019 — mei 2019: Laure Prouvost

Facebook

Posts	Nieuwe volgers	Events
	Van 13.205 naar 13.887 = + 682	

Twitter

Tweets	Nieuwe volgers
	Van 3.449 naar 3.500 = +51

Instagram

Posts	Nieuwe volgers
	Van 9.550 naar 12.550 = + 3000

juni 2019 — september 2019: AMBERES

Facebook

Posts	Nieuwe volgers
	Van 13.887 naar 14.223 = +336

Twitter

Tweets	Nieuwe volgers
	Van 3.500 naar 3.551 = +51

Instagram

Posts	Nieuwe volgers
	Van 12.550 naar 14.400 = +1850

oktober 2019 — december 2019: Marcel Broodthaers

Facebook

Posts	Nieuwe volgers
	Van 14.223 naar 14.554 = +331

Twitter

Tweets	Nieuwe volgers
	Van 3.551 naar 3.560 = +9

Instagram

Posts	Nieuwe volgers
	Van 14.400 naar 16.000 = +1.600

5.7.2 Website M HKA.be

Website muhka.be 01.01.2019 — 31.12.2019

Unieke paginabezoeken homepage	162.767
Gemiddelde tijd op pagina	58 sec
Bouncepercentage	Tussen 39,35% en 40,07%

5.7.3 Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen

Zie hoofdstuk 2.2.5.5 Digitale bezoekersaantallen – onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen.

mhkamuseum

Volgend

949 berichten 17,1k volgers 227 volgend

M HKA

#museumofcontemporaryart | ON 📍 @elsdietvorst18 • @trainedesenna • Alice Creischer • Allan Sekula • Hugo Roelandt • @artists_nice
www.muhka.be

Gevold door wijk.brussels, myndgent, zenogallery • nog 227

Spring 2020

Autumn 2019

M HKA FE

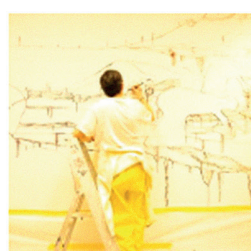
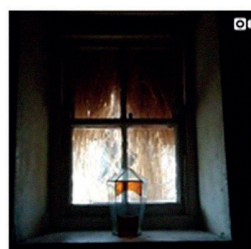
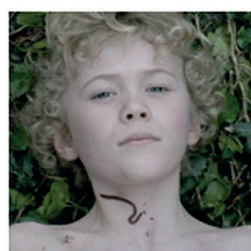
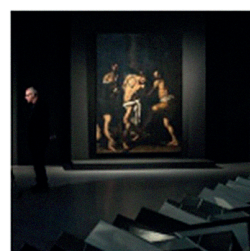
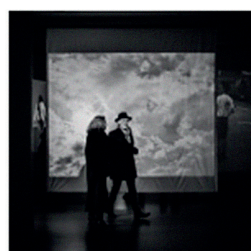

M HKA FA...

BERICHTEN

IGTV

GETAGD

6 M HKA Tentoonstellingen

Deze tentoonstelling was de tot dan grootste expositie van het werk van kunstenaar Laure Prouvost. Ze bood een breed overzicht van Prouvosts carrière, met een belangrijke selectie van haar vormende “monoloog”-videowerken tot en met haar recente grote installaties, en trachtte zo het werk te tonen van een kunstenaar die door diverse artistieke talen een complex denkpatroon ontwikkelt. Deze retrospectieve nam een duik in de filosofische dieptes van Prouvosts werk, evenals in de noties van het preverbaal en de strijdigheid daarvan met het verbale.

De tentoonstelling toonde een omvangrijk gedeelte van het werk van Prouvost met een bijzondere aandacht voor de denkwijze die de kunstenaar ontwikkelt om de complexe toestand van het mentale te kunnen beschouwen. Haar werken vinden hun weerklank in de belangrijke wetenschappelijke filosofische en psychoanalytische theorieën van halverwege de 20^e eeuw. Hieronder valt ook het werk van de pioniers van de objectrelatietheorie, zoals psychoanalytica Melanie Klein, die de kernaspecten van de menselijke intellectuele en emotionele ontwikkeling bestudeerde zoals die tot stand komt door onze relatie tot objecten en de buitenwereld. Haar kunst toont ook raakvlakken met de filosofische werken van Simone de Beauvoir, en dan vooral als het gaat om de behoefte aan erkenning van onze fundamentele ‘ambigüiteit’ als mens om vrijheid te kunnen ervaren. Het werk van Prouvost tracht op gelijkaardige wijze de fundamentele omstandigheden van het menselijke subject te situeren in het verlies van betekenis dat zich in de modernistische dualiteit tussen natuur en cultuur, intuïtie en rede afspeelt.

De tentoonstelling, die ook nieuw werk van de kunstenaar toonde, belichtte in een allesomvattende setting de experimentele, gelaagde en intuïtieve aspecten van Prouvosts werkwijze. Ze bood bezoekers een uniek moment om stil te staan bij het werk van iemand die als een van de meest originele kunstenaars van haar tijd wordt gezien. Prouvost won de Max Mara Prize in 2012 en de Turner Prize in 2013. In 2019 vertegenwoordigde ze Frankrijk op de 58ste Biënnale van Venetië. In maart 2019 opende Laure Prouvost Performatik19, de Brusselse biënnale voor performance art, met de performance *They Are Waiting For You*. Ze woont en werkt in Antwerpen.

Tentoonstellingscurator: Nav Haq, Senior Curator, M HKA
Tentoonstellingsarchitectuur door Diogo Passarinho Studio

Publicatie

Zie hoofdstuk 13.1.1 Flankerende publicaties.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Feeling
- De Standaard
- Charlie Magazine
- La Libre Belgique
- De Tijd
- L'Echo
- De Standaard
- La Libre Belgique
- VRT NWS
- Subbacultcha
- H ART
- L'Art Mème

INTERNATIONAAL

- Le Monde
- Artforum
- Madame Figaro
- Frankfurter Allgemeine Zeitung
- WideWalls

- ArtBahrein
- e-flux
- Artnet
- Artdaily
- Liberation

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Digitale uitnodiging voor events
- Activiteit op website
- Highlight op homepage
- Opening night als activiteit op website
- Opening night op homepage
- Facebook event opening night met teasers
- Facebook events naar aanleiding van de activiteiten
- Delen van persartikels op alle sociale mediakanalen
- Videoproductie ter ondersteuning van algemene promotie

- Foto's en verslag van opbouw op Facebook en Instagram
- Insta story verslaggeving tijdens de opening
- Insta story om de activiteiten aan te kondigen
- Insta story om het begin en einde van de tentoonstelling aan te kondigen
- Instagram posts met werk uit de tentoonstelling
- Delen van bezoekersfoto's en opinies op Instagram

6.2 **AMBERES – ROBERTO BOLAÑO'S ANTWERPEN**

07.06 — 15.09.2019

M HKA, Antwerpen | 2e verdieping

Een tentoonstelling geïnspireerd op een roman, een stad en een scène met kunstenaars: Anne-Mie Van Kerckhoven, Imogen Stidworthy, Sophie Podolski, Cevdet Erek, Michèle Matyn, Andrea Fraser, Luc Deleu, Georges Smits, Allan Sekula, Laure Prouvost, Luc Tuymans, Bart Prinsen, David Lamelas, Jimmie Durham, Katrin Kamrau, Ruth Sacks, Walter Swennen, Chantal Peñalosa, Nicolás Uriburu, Stephen Willats, Paul Hendrikse, Marlene Dumas, Rinus Van de Velde, Danny Devos, Eva Donckers, Alain Ayers, Mathieu Verhaeghe, Alain Robbe-Grillet, Adrien Tirtiaux, Laurie Parsons, Gordon Matta-Clark, Hugo Roelandt, Ria Pacquée en items uit het Archief Roberto Bolaño.

Roberto Bolaño's vroege experimentele novelle *Antwerp* getuigt van de rauwe energie die hij later zal ontwikkelen om één van de meest originele schrijvers van zijn generatie te worden, en blijft zo goed als onclassificeerbaar. *Antwerp*, geschreven in 1980 maar pas gepubliceerd in 2002, kort voor de dood van de auteur, is een sterk gefragmenteerd verhaal dat de vorm van de traditionele roman grotendeels naast zich neer legt. Het verhaal volgt geen lineaire verhaalvorm en ontwikkelt zich doorheen een veelheid aan perspectieven, beelden, scènes en personages die telkens in verschillende vormen worden opgeroepen. Het geheel blijft ongrijpbaar.

In *Antwerp* bevolken detectives, slachtoffers, kunstenaars, alter ego's en vagebonden een enigmatisch verhaal. Bolaño thematiseert de hedendaagse realiteit doorheen onderwerpen als misdaad en corruptie, seksueel geweld, relatieve waarheid, geheugen en uitwissing, marginaliteit en urbanisme, de mannelijke blik en de zee als metafoor – elementen waarin de geschiedenis en realiteit van Antwerpen weerklinken. De structuur, thema's en karakterarchetypen van *Antwerp* werden in deze tentoonstelling – die toepasselijk *Amberes* werd genoemd, verwijzend naar de oorspronkelijke Spaanse titel van het boek – gebruikt als inspiratiebronnen voor verschillende wijzen van reflectie.

De feitelijke relatie van de novelle met Antwerpen blijft ongrijpbaar en zelfs ietwat absurd: "*In Antwerpen werd een man gedood toen zijn auto werd overreden door een vrachtwagen vol varkens*" is de schijnbaar willekeurige anekdote die hoofdstuk 49 opent. Toch resoneert de innovatieve manier van schrijven – die vele stijlen, scenario's, personages en perspectieven samenbrengt – met de kenmerken van de visuele kunst in, of geïnspireerd door, de stad – een scène die ook vele posities, generaties, dynamieken en bewegingen omvat. Een tentoonstelling in Antwerpen die inspiratie putte uit het boek kan de multipliciteit van perspectieven die *Antwerp* oproept gebruiken om aan te zetten tot reflecties over de stad en de manier waarop kunstenaars de ervaringen van de stad in verschillende vormen vertalen.

Curator: Nav Haq

Publicatie

Zie hoofdstuk 13.1.2 Flankerende publicaties.

Randactiviteiten

Haar land waar alles mag

Een lezing over Sophie Podolski door Caroline Dumalin

27.06.2019 — 19u30-20u30

Expo Amberes

De Belgische kunstenares Sophie Podolski (1953-1974) is niet lang na haar vroege dood in de vergetelheid geraakt. Toch vond haar visuele en persoonlijke poëzie ook buiten de Franstalige wereld weerklank, dankzij de publicatie van haar enige manuscript. Haar naam duikt bijzonder vaak op in de teksten van Roberto Bolaño, die haar adoreert en zich met haar identificeert, nog versterkt door het feit dat ze in hetzelfde jaar geboren waren. De aantrekkingskracht van Podolski's opstandige en bevlogen levenswerk was de aanleiding voor deze lezing door Caroline Dumalin.

Caroline Dumalin is curator bij WIELS Centrum voor Hedendaagse Kunst in Brussel. Ze is de samensteller van *Le pays où tout est permis/ The Country Where Everything Is Permitted* (2018), de eerste monografische tentoonstelling en publicatie gewijd aan het veelzijdige grafische oeuvre van Sophie Podolski.

Antwerpen, your next cruise stop!

Een lezing door Luc Deleu

18.07.2019 — 19u30-20u30

Auditorium

Luc Deleu's zoektocht naar een nieuw soort stadsplanning vertrekt vanuit beeldende kunst. In 1990 ontwierp hij een cruiseterminal voor de haven van Antwerpen, die linker- en rechteroever met elkaar zou verbinden. Waarom Antwerpen eerder een stad van tunnels dan van bruggen is gebleken, ontdekte je tijdens deze lezing.

Een boek voor de geesten – Antwerpen van Roberto Bolaño

Een lezing door Jasper Vervaeke

25.07.2019 — 19u-20u30

Auditorium

Welke plaats heeft de enigmatische roman *Antwerpen* in het leven en oeuvre van Roberto Bolaño? Is het boek eigenlijk wel een roman? En vooral: wat heeft het te maken met Antwerpen? Een lezing die zocht naar antwoorden, maar tegelijkertijd nieuwe vragen opwierp.

Jasper Vervaeke is doctor in de letterkunde. Hij doceerde Spaanse taal en Spaans-Amerikaanse literatuur aan de UAntwerpen, UGent en KU Leuven. Naast artikels in vaktijdschriften publiceerde hij recensies, interviews, opiniestukken, essays en vertalingen (Spaans-Nederlands) in kranten en literaire magazines.

In samenwerking met Latijns-Amerika centrum Mundana, een ontmoetingsplaats, cultuurcafé en podium voor kunst, literatuur, cultuur en gastronomie. Mundana wil een brug slaan tussen de beide regio's en de mensen die er wonen.

Los Belgicanos – Spaans-Amerikaanse schrijvers in en over België

Een lezing door Jasper Vervaeke

07.08.2019 — 19u-20u30

Mundana – Paardenmarkt, Antwerpen

Julio Cortázar (Argentinië), Alejo Carpentier (Cuba), Julio Ramón Ribeyro (Peru), Roberto Bolaño (Chili) en Juan Gabriel Vásquez (Colombia): het zijn maar enkele voorbeelden van vooraanstaande Spaans-Amerikaanse schrijvers

die een band hebben met België. Welk beeld scheppen ze van ons land? België door een Spaans-Amerikaanse bril.

In samenwerking met *Latijns-Amerika centrum Mundana*.

Artist conversation Paul Hendrikse – Een gesprek met de kunstenaar
22.08.2019 — 19u30-20u30
Auditorium

M HKA's senior curator Nav Haq ging in gesprek met Paul Hendrikse, die voor de tentoonstelling '*Amberes – Roberto Bolaño's Antwerpen*' het werk *Quiet Signs* maakte. De installatie bestaat uit kleien replica's gelinkt aan de erfenis van voormalig burgemeester Lode Craeybeckx, die het naoorlogse Antwerpen vormgaf.

Voertaal: Engels

FINISSAGE-activiteiten

Sacha Van Loo en Imogen Stidworthy in gesprek
14.09.2019 — 16-17u30
M HKA, Antwerpen | Auditorium en in de tentoonstelling

Sacha van Loo werkt voor de Antwerpse politie en analyseert stemopnames die zijn gemaakt tijdens het verhoren van verdachten. Hij is blind sinds zijn geboorte en begrijpt de ruimte door middel van akoestiek en zijn hoogontwikkelde echolocatievaardigheden. Het inspireerde Imogen Stidworthy in 2011 tot het maken van het werk 'Sacha'. Op 14 september ontmoetten ze elkaar opnieuw en gingen in gesprek over het werk, over luisteren, over detectives, zelfs over 'The Wire'.

Voertaal: Engels

Amberes
Voordracht
15.09.2019 — 14-16u30
Auditorium, in de tentoonstelling en op het dakterras

Dichter, auteur en bedreven podiumdier David Troch bracht de Nederlandse vertaling van *Amberes: Antwerpen*. Integraal. Alle 56 hoofdstukken.

Jenny Haniver
Performance
15.09.2019 — 15-16u
In de tentoonstelling en op de Scheldekaai

Dat Britse zeelieden '*Jeune d'Anvers*' niet uitgesproken kregen, mag niet verbazen. De verbastering '*Jenny Haniver*' inspireerde Michèle Matyn tot een indrukwekkende installatie bestaande uit vijf delen, met namen als *Starfish Rock*, *Drool* en *Very Very Happy*. Tijdens deze performance bracht Matyn het werk tot leven, en tot aan de Schelde.

Feestvarken
Aan tafel met de kunstenaar
15.09.2019 — 16-18u
In de tentoonstelling en op het dakterras

Toen Mathieu Verhaeghe zijn werk *Feestvarken* titelde, was al duidelijk dat er een feest zou moeten volgen. Toen Verhaeghe om 16u de Iberische ham aansneed, luidde dat het smakelijke einde van de tentoonstelling in.

CROP
Rooftop brunch & markt
 15.09.2019 — 11-13u
In M HKA en op het dakterras

AFTERPARTY
Latin Groove met DJ Bart Prinsen
 15.09.2019 — 21u
In Bato Batu (Lange Nieuwstraat 16)

<u>PERSAANDACHT</u> NATIONAAL - H ART - De Standaard - Gazet van Antwerpen - KNaak - De Tijd - Metro - Het Laatste Nieuws - Het Nieuwsblad - Feeling - Klara - Apache - Knack Weekend - VRT NWS INTERNATIONAAL - Metropolis M - Art Dependence <u>DIGITALE COMMUNICATIE</u> - Nieuwsbrieven - Digitale uitnodiging voor events - Activiteit op website - Highlight op homepage - Opening night als activiteit op website - Opening night op homepage - Facebook event opening night met teasers - Facebook events naar aanleiding van de activiteiten - Delen van persartikels op alle sociale mediakanalen - Videoproductie ter ondersteuning van algemene promotie - Foto's en verslag van opbouw op Facebook en Instagram	- Insta story verslaggeving tijdens de opening - Insta story om de activiteiten aan te kondigen - Insta story om het begin en einde van de tentoonstelling aan te kondigen - Instagram posts met werk uit de tentoonstelling - Delen van bezoekersfoto's en opinies op Instagram <p><u>BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN</u>
 <u>VOLWASSEN BEZOEKERS</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Muurtekst (NL, EN, FR) met geïntegreerde werken van Eva Donckers - Betalende brochure met teksten per kunstenaar/werk(en) - Extended labels met teksten uit brochure en QR-code - Applicatie in Ensembles.org - Uitgebreid randprogramma met lezingen en kunstenaarsgesprekken - Finissage met activiteiten voor jong en oud, gevolgd door afterparty - Diverse workshops <p>GROEPEN/ONDERWIJS</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geleide rondleidingen voor iedere leeftijd - Zomerateliers voor kinderen <p>GEZINNEN</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gezinsspel in Salon - Salon ingericht met verwerkingsopdrachten - Aangepast programma naar aanleiding van Museumnacht <p>GIDSEN</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gidsenrondleiding door de curator |
|---|--|

6.3 BROODTHAERS – SOLEIL POLITIQUE 04.10.2019 — 19.01.2020 *M HKA, Antwerpen | 2^e verdieping*

Marcel Broodthaers is een van de meest intrigerende kunstenaars uit de twintigste eeuw. Vanaf het moment dat hij zijn eerste objecten in de wereld zet tot vandaag proberen kunstcritici, onderzoekers, tentoonstellingsmakers en liefhebbers vat te krijgen op deze complexe, belezen, humoristische en ongrijpbare kunstenaar. Deze fascinatie zorgt ervoor dat het werk van Broodthaers internationaal vertegenwoordigd is in belangrijke collecties en de wereld rondreist in overzichtstentoonstellingen.

De politieke dimensie in het oeuvre van Broodthaers blijft vaak onderbelicht. Hij maakt dan ook geen expliciet politiek of sociaal geëngageerde kunst, maar ontwikkelt een oeuvre dat meer indirect over relaties reflecteert. De tentoonstelling *Soleil Politique* benaderde Broodthaers vanuit het idee dat kunst altijd politiek is, en dat politiek een constant onderhandelen is zonder slotsom. Deze tentoonstelling kaderde in een reeks tentoonstellingen rond sleutelfiguren van de naoorlogse avant-garde die actief waren in Antwerpen. Na Joseph

Beuys in 2017 en James Lee Byars in 2018, onderzocht *Soleil Politique* het oeuvre van Broodthaers met als rode draad zijn activiteiten in de Wide White Space Gallery te Antwerpen.

Soleil Politique was de eerste overzichtstentoonstelling van Broodthaers in België sinds tien jaar. De tentoonstelling bood een omvattend beeld van de breedte aan thematieken, media- en presentatiestrategieën van Broodthaers. Zo was voor de eerste keer ooit zijn majestueuze finale *Décor: A conquest by Marcel Broodthaers* (1975) in ons land te zien, een meer dan genereuze bruikleen van de V-A-C Foundation uit Moskou. Tegelijkertijd toonden we zelden tentoongestelde werken en materiaal dat werd gevonden tijdens het voorbereidend onderzoek.

De tentoonstelling ontleende haar titel aan het tweeluik *Soleil Politique et fig.1 fig.2 fig.12 fig.0 fig.A* uit 1972. Op een bestaande educatieve afbeelding van de zon en enkele planeten, voegt Broodthaers het woord 'politique' toe, waarmee hij lijkt te vragen waar de echte macht in het universum ligt. De aarde heeft hij uitgewist, als een waarschuwing.

Broodthaers zet poëzie in om conventies in vraag te stellen. Op die manier probeert hij weerstand te bieden aan elk politiek systeem dat van het creëren van symbolen een centraal doel maakt. Als geen ander voorzag Broodthaers dat ook de kunstwereld hieraan niet ontsnapt. Het werk van Broodthaers toont dat wat op een gegeven moment als de 'natuurlijk orde' wordt beschouwd, steeds het resultaat is van politieke praktijken en dus van het uitsluiten van andere mogelijkheden. Broodthaers herinnert ons eraan dat de wereld altijd anders had kunnen zijn.

Curatorenteam: Lotte Beckwé, Bart De Baere, Liliane Dewachter, Maria Gilissen-Broodthaers en Marie-Puck Broodthaers.

Dit project werd gerealiseerd met steun van de V-A-C Foundation.

Publicatie

Zie hoofdstuk 13.1.3 Flankerende publicaties.

De tentoonstelling ging vergezeld van een gelijknamige catalogus die enkele minder bekende bronnen opdiept om naast de mijlpalen uit Broodthaers' oeuvre zijn tentoonstellingen in Antwerpen te contextualiseren. Er werden nieuwe teksten in opgenomen: Anny De Decker over de tentoonstellingen van Marcel Broodthaers in de Wide White Space Gallery, Marie-Pascal Gildemyn over de (namen van) personen in het werk van Broodthaers, Hannah Brückmuller over *La Banque* (1964-1967) en de vroege performances van Broodthaers, Lotte Beckwé over Isi Fiszman en *la morale d'artiste! Ha! Ha!*, ingeleid door een interview met Maria Gilissen-Broodthaers door Yola Minatchy en een tekst van Bart De Baere. De catalogus werd uitgegeven door het M HKA.

Verdiepend programma

Onderwijsnocturne

23.10.2019

Het M HKA verwelkomde leraars en cultuurbemiddelaars om zich tijdens de onderwijsnocturne in het M HKA te laten inspireren met rondleidingen doorheen de tentoonstelling 'Marcel Broodthaers – Soleil Politique' en een verdiepende lezing over het werk van Broodthaers.

La conquête de l'espace. Les expositions de Marcel Broodthaers
Georganiseerd door Jeunesse et Arts Plastiques (J.A.P.)
in BOZAR, Brussel
26.10.2019

La conquête de l'espace. Les expositions de Marcel Broodthaers (1964-1976) door Margaux Van Uytvanck, doctoraatsassistente in kunstgeschiedenis aan de ULB. Haar onderzoek richt zich op de kunstenaar Marcel Broodthaers en, breder, de Belgische kunst in de 20e eeuw.

Marcel Broodthaers (Brussel, 1924 – Keulen, 1976), auteur van een complex en proteïsch werk, is een sleutelfiguur in de kunst van de 20e eeuw. Ter gelegenheid van de MUHKA-tentoonstelling werd in deze conferentie het werk en de carrière van Broodthaers geanalyseerd op basis van vier belangrijke tentoonstellingen die tussen 1964 en 1976 in België en Europa werden georganiseerd.

Familiedag (Kunstendag voor Kinderen)
17.11.2019

Screening Canvas-documentaire “Het ABC van Marcel Broodthaers”
21.11.2019 — 19u
Auditorium

Symposium MB – *Le jongleur de mondes*
07.12.2019

In het kader van de tentoonstelling van *Marcel Broodthaers – Soleil Politique* organiseerde het M HKA een symposium dat het werk van Broodthaers benaderde als performatieve praktijk. *Le jongleur de mondes* bracht jonge onderzoekers en tijdgenoten van Broodthaers samen rond het ruimtelijke en vergankelijke karakter van zijn oeuvre. Het meertalig symposium ging door in De Studio en in de tentoonstelling in het M HKA.

- 10u50-13u15: We begonnen met drie lezingen door doctor Joris D'hooghe, doctoraatsstudente Margaux Van Uytvanck en scheppend kunstenaar Roland Van den Berghe. (NL)
- 14u: Margaux Van Uytvanck ging in gesprek met Jacques Charlier, Marcelle Dumont & Jean Harlez en Roland Van den Berghe. (FR)
- 15u15: Avant-garde wandelgesprek van De Studio naar het M HKA
- 16u-18u: In het M HKA ging het symposium verder in de tentoonstelling *Marcel Broodthaers – Soleil Politique* met een gesprek tussen Broodthaers doctorandi Hannah Bruckmüller & Michal B. Ron (ENG). We sloten af met een vragenronde.
- Daarnaast was er tot 18u de mogelijkheid om de tentoonstelling te bezoeken, voor de gelegenheid uitgebreid met een ééndagsvitruine voor de referentiebibliotheek van Marcel Broodthaers in aanwezigheid van de verzamelaar Johan Smets.

Workshop Riso – Multiplié illimité by Workstation M HKA
Onder begeleiding van Emma Verhulst en Nathan Gotlib
15.12.2019

Marcel Broodthaers Retrospectieve:
Screening van 45 mm films van Marcel Broodthaers
09.01.2020
In De Cinema | De Studio

Zeven jaar voor zijn plechtige entrée als beeldend kunstenaar, realiseerde Marcel Broodthaers zijn eerste film. Ook tijdens zijn verdere carrière was voor

cinema een belangrijke rol weggelegd. Uit titels als ‘La pipe satire’ (1969), ‘A Film by Charles Baudelaire’ (1970), ‘Eau de Cologne’ (1974) of ‘La Bataille de Waterloo’ (1975) blijkt niet alleen Broodthaers’ opmerkelijke omgang met de geschiedenis en de mogelijkheden van cinema, maar zijn omvangrijke filmrepertoire biedt bovendien een extra perspectief op de strategieën achter zijn geheel oeuvre.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- H ART
- De Standaard
- Gazet van Antwerpen
- Knack
- De Tijd
- Le Vif Focus
- Feeling
- Le Soir
- Trends
- De Morgen
- L’Echo
- La Libre Belgique
- Het Nieuwsblad
- Humo
- Knack Focus
- Le Vif
- ATV
- Radio 1
- Musiq’3
- Klara
- Canvas
- Feeling
- VRT NWS
- Het Laatste Nieuws
- L’Echo

INTERNATIONAAL

- Metropolis M
- NRC Handelsblad
- Art Dependence
- Art Daily
- L’Oeil
- Art Review

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Digitale uitnodiging voor events
- Activiteit op website
- Highlight op homepage
- Opening night als activiteit op website
- Opening night op homepage
- Facebook event opening night met teasers
- Facebook events naar aanleiding van de activiteiten
- Delen van persartikels op alle sociale mediakanalen
- Videoproductie ter ondersteuning van algemene promotie
- Foto’s en verslag van opbouw op Facebook en Instagram
- Insta story verslaggeving tijdens de opening
- Insta story om de activiteiten aan te kondigen
- Insta story om het begin en einde van de tentoonstelling aan te kondigen
- Instagram posts met werk uit de tentoonstelling
- Delen van bezoekersfoto’s en opinies op Instagram

7 COLLECTIE- TENTOONSTELLINGEN

7.1. **DE COLLECTIE**

28.04.2017 — 05.04.2020

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links – labyrinth

Vanaf april 2017 toont het M HKA een **permanente basiscollectie** met referentiekunstenaars, de hedendaagse helden, de historische trekkers en smaakmakers uit de wereldwijde collectie van het museum. De collectietentoonstelling is gratis te bezoeken op de gelijkvloerse verdieping. Ook elders in het museum zijn permanent geïnstalleerde collectiewerken te zien.

Deze werken zijn gekozen uit de M HKA-collectie die momenteel uit ongeveer 5000 werken bestaat. De ruggengraat ervan zijn eigen aankopen en werken die door de Vlaamse Gemeenschap zijn verworven. Daarnaast zijn er schenkingen en enkele andere publieke fondsen die het M HKA ontsluit. Het collectieverhaal vertrekt van de naoorlogse avant-garde in Antwerpen en Vlaanderen, en gebruikt dit verleden als uitgangspunt om de multipolaire wereld van vandaag en van de toekomst te begrijpen.

De M HKA-collectie ontwikkelt zich rond drie manieren om kunst te benaderen: beeld, actie en maatschappij. Hoewel geen enkel werk uitsluitend onder een van deze noemers valt, zijn het nuttige insteken om de eigenheid en de complementariteit van onze collectie te onderzoeken. Beeld, actie en maatschappij kunnen de drie assen zijn die samen de ruimte van een werk bepalen: elk performatief kunstwerk heeft een beeldkwaliteit, kijken is actie en elk kunstwerk verhoudt zich tot de maatschappij. Deze opdeling wil dan ook vooral een aanzet vormen voor het publiek om in interactie te gaan met de werken en nieuwe verbanden te leggen.

De collectietentoonstelling staat opgesteld

— in het labyrinth met werken van:

Marina Abramovic & Ulay, Dirk Braeckman, James Lee Byars, David Claerbout, Thierry De Cordier, Raoul De Keyser, Lili Dujourie, Marlene Dumas, Jimmie Durham, Jan Fabre, Dan Flavin, Jef Geys, Jan Henderikse, Ilya & Emilia Kabakov, Gordon Matta-Clark, Almagul Menlibayeva, Otobong Nkanga, Cady Noland, Panamarenko, Michelangelo Pistoletto, Cindy Sherman, Joëlle Tuerlinckx, Luc Tuymans en Jan Vercruysse

Als hommage aan Philippe Van Snick, die op 4 juli 2019 overleed, werd zijn werk '10 dagen – 10 nachten' (1985) uit de M HKA-collectie, in de kijker geplaatst.

— in de toegang voor de groepen met Fluxus-werken van:

Guillaume Bijl, Paul De Vree, Robert Filliou, Andrea Fraser, Anna Bella Geiger, Carlos Ginzburg, Rustam Khalfin & Yuliya Tikhonova, Martin Kippenberger, Lea Lublin, Danny Matthys, Eugenio Miccini, Luciano Ori, ORLAN, Anatoly Osmolovsky, Lamberto Pignotti, Sarenco, Nicolás Uriburu, Ben Vautier, Peng Yu

— in de leeszaal met kleinere werken van:

Evgeniy Antufiev, Alain Arias-Misson, Charif Benhelima, Peter Buggenhout, James Lee Byars, Vaast Colson, Luc Deleu, Els Dietvorst, Rein Dufait, Jan Fabre, Hans-Peter Feldmann, Robert Filliou, Hamish Fulton, Jef Geys, NS Harsha, Suchan Kinoshita, Ivan Kožaric, Bernd Lohaus, Taus Makhacheva, Yerbossyn Meldibekov, Guy Mees, Jacqueline Mesmaeker, Fanoi Mhkize, Marlow Moss, Nadia Naveau, Ria Pacquée, Panamarenko, Laure Prouvost, Timothy Segers, Takis, Koen Theys, Luc Tuymans, Koen van den Broek, Paul Van Hoeydonck en werken uit de Collectie R. Vrielynck

DIGITALE COMMUNICATIE

- Herhaaldelijk posten van foto's uit de collectie
- Nieuwsbrieven
- Activiteit op website
- Highlight op homepage
- Opening night als activiteit op website
- Opening night op homepage
- Facebook event opening night met teasers

- Foto's en verslag van opbouw op Facebook en Instagram
- Insta story verslaggeving tijdens de opening
- Insta story om het begin en einde van de tentoonstelling aan te kondigen
- Instagram posts met werk uit de tentoonstelling
- Delen van bezoekersfoto's en opinies op Instagram

7.2 COLLECTIEGEBONDEN PRESENTATIES

7.2.1 CHARLEMAGNE PALESTINE – “”” HHHEILIGGGKKKARRROUSELLDDDDOMMM “”””

19.01 — 05.05.2019

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers – ronde zaal

De New Yorks-Brusselse Charlemagne Palestine is een multidisciplinair kunstenaar die niet in een hokje is onder te brengen. Hij maakte deel uit van de avant-garde en de tot de verbeelding sprekende undergroundscène in New York tijdens de jaren zestig en zeventig. Palestine is ook verwant aan Fluxus, en kunstenaars zoals Robert Filliou, James Lee Byars, Gordon Matta-Clark, Laurie Anderson en Philip Glass.

Vermaard om zijn legendarische performances, en werk met video en muziek, is hij vandaag het meest bekend voor zijn indrukwekkende multimediale installaties met pluchen knuffeldieren die, opgevat als totaal kunstwerken, alle aspecten van zijn artistieke persoonlijkheid omvatten.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Titelbordjes
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org
- Rondleidingen

7.2.2 REACHING OUT. HOMMAGE AAN JAN COX

18.05 — 01.09.2019

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers – ronde zaal

In 2019 vierden we het 100ste geboortjaar van Jan Cox (1919-1980), de mede-oprichter van de Jeune Peinture Belge, en de internationale spilfiguur bij de start van de Antwerpse galerie De Zwarte Panter. Hij maakte er zijn sterkste werken, gekenmerkt door composities met een magische, surreële sfeer, en met verwijzingen naar 'klassieke' thema's als geweld, wreedheid en kwetsbaarheid. Cox beschouwde het kunstenaarschap bovendien als een artistiek en humanistisch project.

M HKA benaderde Jan Cox als hedendaags kunstenaar, en zoomde voornamelijk in op zijn latere oeuvre met werken die men als 'bronwerken' of 'pilootwerken' kan omschrijven. Het zijn werken waarin de kunstenaar op avontuur gaat en experimenteert, scherpe werken die ook vandaag nog heel fris blijven en de toeschouwer aanzetten tot reflectie over de menselijke conditie.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Titelbordjes
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org
- Rondleidingen

7.2.3 LOST & FOUND NORTH-7 EXPEDITION
 14.09.2019 — 05.01.2020
 M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers – ronde zaal

North-7 is een kunstenaarscollectief dat in 2013 opgericht werd door studenten van de School voor Jonge Kunstenaars van Sint-Petersburg, en de PRO ARTE Stichting voor Cultuur en Kunst in Sint-Petersburg. De groep bestaat momenteel uit Alexandr Tsikarishvili, Nestor Engelke, Petr Dyakov, Leonid Tskhe, Anna Andrijevskaya, Nestor Kharchenko, Oleg Khmelev, Liza Tsikarishvili en vrienden.

De kunstenaars voeren onderzoek naar thema's zoals identiteit en politiek zonder rekening te houden met bestaande institutionele voorschriften en/of intellectuele tendensen. Hoewel de groep experimenteert met zeer uiteenlopende media en er een heterogene vormtaal op na houdt, spelen performances een essentiële rol in hun artistieke praktijk.

Met de zaalvullende installatie *North-7 Museum* maakte het kunstenaarscollectief voor het M HKA een eigen museum in de vorm van een klassieke tempel, dat documentatie over en archief van al hun artistieke projecten en activiteiten bevat.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Titelbordjes
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org
- Rondleidingen

7.2.4 ALFONS HOPPENBROUWERS – HARMONISCHE WERKEN
 19.01 — 05.05.2019
 M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links – rechthoekige zaal

Leven en werk van Alfons Hoppenbrouwers (1930-2001), lid van de congregatie van de Broeders van de Christelijke Scholen, wordt gekenmerkt door een grote maatschappelijke en pedagogische betrokkenheid, gekoppeld aan een artistieke en cultuurgebonden visie. Naast architect, docent en medeoprichter van het Sint-Lucasarchief was hij ook beeldend kunstenaar. Vanuit een interesse voor Gestaltpsychologie, barokmuziek en architectuur ontwikkelde Hoppenbrouwers geometrisch werk waarin hij onderzoekt hoe abstracte opposities – figuur versus achtergrond – en cognitieve opstellingen van ingewikkelde wiskundige berekeningen vorm genereren en kleur kunnen ordenen in het platte vlak van de plastische ruimtelijkheid.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Titelbordjes
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org
- Rondleidingen

7.2.5 SVETA SHUVAEVA – LAKE VIEW LIMITED OFFER
 18.05 — 01.09.2019
 M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links – rechthoekige zaal

Sveta Shuvaeva wordt geboren in 1986 in Bugulma, Tatarstan (Rusland). In 2003 gaat ze studeren aan de Samara State University of Architecture and Civil Engineering. Vanaf 2008 volgt ze lessen aan de onofficiële hedendaagse kunst-

academie van de Russische kunstenaar en curator Vladimir Logutov. Van 2011 tot 2016 werkt ze in de collectieve studio van Vladimir Smirnov en Konstantin Sorokin in Moskou. In 2013 opent ze de Svetlana Gallery, haar eigen galerie in een kast in haar appartement. Sveta Shuvaeva hanteert verschillende media: tekenen, collage, schilderen, beeldhouwen en installaties.

In haar installaties opent Sveta Shuvaeva een dialoog over politieke, economische en maatschappelijke tendensen. Ze creëert denkbeeldige situaties waarbij de toeschouwer deel wordt van de installatie. Haar werken zijn functioneel en performatief, ze zijn gelaagd en kritisch. In haar oeuvre focust ze op de spanning die in Rusland bestaat tussen enerzijds een nieuwe vrijheid die echter neoliberal en kapitalistisch is, en anderzijds de utopie van de gelijkheid van het communisme, waar niet vraag en aanbod maar productie de economie stuurt, maar waarbij ook het bureaucratische apparaat steeds op de loer ligt.

Shuvaeva heeft zich losgemaakt van de Sovjet- en post-Sovjetstijlen, en haar eigen idioom ontwikkelt. Naast een esthetiek die doet denken aan constructivisme en minimalisme, gebruikt ze heel wat referenties die verwijzen naar de popart. Ze verwerkt vaak banale consumptiegoederen in haar kunst, en ook haar ironie, het gebruik van stereotiepe symbolen, het verwerken van collages en van reclame, en het reproduceren van alledaagse objecten in ongewone materialen refereren aan de popart. Daarnaast is er ook een directe lijn met het dadaïsme waarbij vooral toeval, tekst en *readymades* een rol spelen.

De titel van de installatie *Lake View Limited Offer* is een letterlijke quote uit een reclamecampagne voor de verkoop van vastgoed. De marketingstrategie is duidelijk: mensen lokken door hen een paradijselijk leven voor te houden en tegelijk de potentiële koper onder druk zetten om vlug te reageren. De installatie is een architecturale structuur die een reproductie is van een kantoorruimte waar bureaucratie welig kan tieren. Een ruimte die verwijst naar lokettenzalen, balies, kassa's. De lege gang met loketten is een papieren replica, een duplicaat. De loketten, een stopcontact, een ventilatieroosters, een deur, ... zijn allemaal gemaakt van papier, zo precies dat je bijna niet opmerkt dat het om reproducties gaat. Sveta Shuvaeva heeft een illusie gecreëerd.

Lake View Limited Offer houdt het midden tussen een absurde openbare ruimte en een papieren fata morgana. Het gaat hier immers niet om een functioneel gebouw, maar om een fragiele reproductie van een kantoor dat bestaat uit papieren wanden en een houten raamwerk. Daarenboven heeft de ruimte ook haar functionele betekenis verloren want er is geen enkele bediende aanwezig, niemand om je verder te helpen. Zowel de structuur als de werking zijn illusoir. Het biedt Shuvaeva de mogelijkheid om de kafkaïaanse bureaucratie te presenteren. Zogezegd wordt hier de laatste kans geboden om een ideale woning te kopen. Maar het blijkt dat er helemaal geen mogelijkheid is om iets te kopen. De voorgeschotelde droom is onbereikbaar, maar tegelijk ontstaat er ook ruimte voor de eigen verbeelding.

Naast de installatie *Lake View Limited Offer* toonde de tentoonstelling ook een reeks grafische en beeldende werken van Sveta Shuvaeva.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Titelbordjes
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org
- Rondleidingen

7.2.6 GUILLAUME BIJL “40 JAAR INSTALLATIES” 1979-2019 (VIERING)
 14.09.2019 — 05.01.2020
 M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links – rechthoekige zaal

Met *Autorijschool Z* startte de Belgische kunstenaar Guillaume Bijl in 1979 het begin van een hele reeks installaties die hijzelf *Transformatie-installaties* noemt. Met deze reeks heeft de kunstenaar de voorbije veertig jaar een oeuvre opgebouwd waarin hij een fictieve reconstructie maakt van onze tijd.

In 1979 schrijft Bijl een fictief pamflet waarin hij de overheid laat besluiten dat kunst maatschappelijk irrelevant is en dat kunstruimtes omgevormd moeten worden tot ruimtes met een sociaal nut. Het eerste kunstwerk in dit ‘Kunstliquidatieproject’ is de installatie *Autorijschool Z*. Hierbij sluit de kunstenaar de Antwerpse galerie Ruimte Z en transformeert ze in een nuttige maatschappelijke instelling; een autorijschool. De ruimte wordt ingericht zoals een klaslokaal van een rijkschool en wordt zo een perfecte nabootsing van de werkelijkheid. De encensering is zo precies uitgevoerd dat toevallige voorbijgangers veronderstelden dat de galerie effectief een autorijschool was geworden. De illusie was perfect.

Guillaume Bijl realiseert zich dat hij bij het maken van de installatie als een beeldhouwer handelde in de keuze en ordening van de objecten. *“In feite is elke installatie die ik maak zeer beredeneerd. Het blijft een decor dat ik maak. Het is op een bewuste, beredeneerde manier samengesteld om de realiteit weer te geven”.*

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Titelbordjes
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org
- Rondleidingen

7.3 ARCHIEFTENTOONSTELLINGEN
 M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts

Sinds 2017 toont het M HKA wisselende archiefpresentaties met het oog op de bewaring, documentatie en ontsluiting van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Het programma van archiefpresentaties wordt samengesteld door Evi Bert en Jan De Vree.

7.3.1 HUGO ROELANDT & DE JAREN '80 – AIGUA I AIGUA
 19.01 — 05.05.2019

De Belgische kunstenaar Hugo Roelandt was een van de pioniers van de performancekunst in België in de jaren zeventig en tachtig. Hij was een *artist's artist* die buiten de kunstmarkt opereerde en een scherp oog had voor de maatschappij. Door zijn visie op fotografie en performancekunst te combineren, evolueerde Roelandt naar een persoonlijke mengeling van performance- en installatiekunst waarvoor hij het label *post performance* bedacht.

Hugo Roelandt schonk een deel van zijn nalatenschap aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen, waar hij docent fotografie was. Zijn partner, Lydia Van Loock, en de Academie besloten om het kunstenaarsarchief in zijn geheel te bewaren als een onderzoeksplatform en het te schenken aan het M HKA. Het museum zal zijn kennis en expertise gebruiken om het kunstenaarsarchief te conserveren, te documenteren en toegankelijk te maken voor hedendaagse kunstenaars, studenten, onderzoekers en het grote publiek. Het gehele archief start in 1973 en loopt tot 2015 waarbij deze presentatie archiefmaterialen en objecten toonde uit de jaren tachtig met

reminiscentie aan het *Auto Matic Art Project* (Brussel, 1983), *Circulatie* (Brussel, 1983 / Waasmunster, 1985) en *Pavimenti* (Antwerpen, 1987). Daarnaast was er een heruitvoering van *Aigua Bellugada / The Shape of Water* (1985) te zien op het dakterras.

In samenwerking met Lydia Van Loock en Marc Holthof.

Meer informatie over het archief en het onderzoeksproject is beschikbaar via hugoroelandt.ensembles.org.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Titelbordjes
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org
- Rondleidingen

7.3.2 LEON VAN ESSCHE – EEN KEUZE UIT DE VERZAMELING VAN WILFRIED WYNANTS 18.05 — 01.09.2019

Leon Van Essche (1919-1993), de door Fluxus geïnspireerde beeldende kunstenaar en dichter, was een pionier van de Belgische concrete en visuele poëzie. In 1962 was hij mede-oprichter van het alternatieve en neo-experimentele literaire tijdschrift *Labris* (1962-1973), dat door jazz geïnspireerde poëzie bevatte en vooral bekend stond voor een hermetische poëzieopvatting. Het meest raadselachtige zijn de haast onleesbare beeldgedichten van Van Essche, die vaak de vorm aannemen van lijn- en punttekeningen, abstract-geometrische en psychedelische composities. Later bouwde hij een plastisch oeuvre uit, meer geschoeid op 'informele' leest. De plastisch-poëtische praktijk van Van Essche leunt aan bij diverse esoterische en occulte tradities, en geeft zich moeilijk prijs waardoor het gehuld blijft in mysterie. Deze archiefpresentatie trachtte naast een synthetiserend overzicht ook inzicht te krijgen in de geheimzinnige beeldtaalexperimenten van deze enigmatische figuur.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Titelbordjes
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org
- Rondleidingen

7.3.3 NARCISSE TORDOIR – MQ 14.09.2019 — 05.01.2020

Deze archiefpresentatie omvatte een selectie maquettes van Narcisse Tordoir (Mechelen, 1954). Deze maquettes – gemaakt tussen 1989 en 1996 – zijn plastische getuigen van een specifiek werkproces en tonen de ontwikkeling van vormen, beeldmotieven en gedachten van de kunstenaar. De schaalmodellen zijn meer dan driedimensionale schetsen of technische oefeningen; ze tonen ons de voortdurende zoektocht van de kunstenaar naar nieuwe manieren om naar schilderkunst te kijken.

Narcisse Tordoir – MQ bood ook een inkijk in de realiteit van het maken van kunst: niet elk werk kan meteen gemaakt worden, en toch wil het bestaan. Deze "werken op schaal" lieten Tordoir toe om het plezier van het creëren te vrijwaren van de beperkingen en frustraties van de finale productie van een werk. Tegenwoordig maakt de kunstenaar ook gebruik van digitale middelen om zijn ideeën vorm te geven. Deze maquettes zijn echter de resultaten van een manier van werken geworteld in een nog analoge beeldcultuur.

De scenografie van de presentatie was gebaseerd op muurschilderingen uit 1996 die Tordoir in zijn atelier gemaakt had en op het gebruik van felle kleuren in zijn meest recente werk. De tentoongestelde maquettes zijn onderdeel van een schenking van meer dan honderd schaalmodellen door de kunstenaar aan het M HKA.

Narcisse Tordoir – MQ werd samengesteld door Samuel Saelemakers.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Titelbordjes
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org
- Rondleidingen

7.4 SPECIALE TOONMOMENTEN

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts, voor IN SITU-ruimte

7.4.1. IN MEMORIAM ISI FISZMAN

Isi Fiszman was een sleutelfiguur van de Antwerps-Brusselse kunstscène sinds het einde van de jaren 1960. Hij belichaamde het potentieel aan engagement, vrijheid en radicaliteit van die scène. Hij was ook intensief betrokken bij de historiografie en daarmee het toekomstproject van het M HKA. Hij overleed onverwacht op 8 januari in Ukkel. We zullen zijn steun, medewerking, visie en humor, zijn wijsheid en zijn verhalen missen.

Wij toonden de editie van Joseph Beuys *Rose für Direkte Demokratie* (getoond van 07.02 tot 31.12.2019). Het laatste grote plan van Fiszman was om samen met Klaus Staeck en Kasper König deze editie massaal opnieuw uit te geven aan een zeer democratische prijs. Dat was urgent, vond hij. Wij toonden eveneens Fiszmans werk van Angel Vergara 'Vlaamse Black (Vogelvrij)' (2000) (getoond van 01.06.2018 tot 16.02.2019), evenals twee sculpturen van Bernd Lohaus die in 2018 teruggevonden werden in een depot van ERCOLA en aan Fiszman toebehoorden (getoond van 01.06.2018 tot 14.05.2019). Isi Fiszman had bij leven beslist om deze 3 kunstwerken te schenken aan het M HKA ... Door zijn onverwachte overlijden kon die schenking niet geformaliseerd worden.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Herhaaldelijk posten van foto's uit de collectie

7.4.2 IBRAHIM MAHAMA, ON MONUMENTAL SILENCES, 2018 Collectie M HKA, Antwerpen / Collectie Vlaamse Gemeenschap 18.02 — 16.09.2019

On Monumental Silences is een rubberen afgietsel van het monument voor Pater De Deken in Wilrijk door Jean-Marie Hérain, opgericht in 1904. Deze recente aanwinst van de M HKA-collectie is de einduitkomst van de interactieve artistieke reflectie rond de sculptuur door Ibrahim Mahama, gecureerd door Antonia Alampi voor de Antwerpse kunsthall Extra City, in een samenwerking met Middelheimmuseum.

In 2015 voorzag het districtsbestuur van Wilrijk het oorspronkelijke beeld reeds van een informatiebord met de historische context, opgesteld in samenwerking met het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren. Recent zei de Antwerpse kunstenaar Ootobong Nkanga dat we rond deze sculpturen kunnen samenkomen om de titels en verhalen die ermee samengaan te heroverwegen en zo het gesprek te openen voor een veelheid

aan perspectieven, eerder dan één enkel verhaal. Dat is ook de inzet van Ibrahim Mahama.

DIGITALE COMMUNICATIE

– Herhaaldelijk posten van foto's uit de collectie

7.4.3 PANAMARENKO, PROVA CAR, 1967
Collectie M HKA, Antwerpen / Collectie Vlaamse Gemeenschap
vanaf 15.05.2019

Deze supersnelle auto op veel te fragiele wielen symboliseert volgens Panamarenko “de muziek van koerswagens op het circuit.” Het meest opmerkelijke aan deze racewagen is de tegenstrijdigheid die erin vervat zit. Enerzijds zorgt de gestroomlijnde vormgeving voor een futuristische uitstraling, anderzijds ondermijnt de nonchalante uitvoering en de afwijkende materiaalkeuze elke illusie van functionaliteit. Panamarenko gebruikt blik, hout, formica en karton. Alles wordt bij elkaar gehouden door schroefjes, silicone en zichtbare lasnaden die mee het karakter en de uitstraling van het object bepalen.

Door de gammele constructie en het gebrek aan functionele elementen zoals een motor, batterij of stuur, staat deze koerswagen met een been in een vroegere periode, toen Panamarenko nog ‘stille objecten’ maakte. Tegelijk verradt de technische uitstraling Panamarenko's fascinatie voor wetenschap en techniek. De *Prova Car* is daarom één van de sleutelwerken van de Belgische avant-garde van de jaren zestig.

Terwijl vele musea volop voorbereidingen troffen om op 5 februari 2020 Panamarenko's 80ste verjaardag te vieren, overleed hij onverwachts op 14 december 2019 zodat het tonen van dit werk ineens ook een hommage-presentatie werd.

DIGITALE COMMUNICATIE

– Herhaaldelijk posten van foto's uit de collectie

8 IN SITU

Het **IN SITU** programma presenteert middelgrote monografische tentoonstellingen van belangrijke jonge en mid-career kunstenaars uit de hele wereld. Het richt zich op creatieopdrachten voor nieuwe kunstwerken en experimentele praktijken in de grootste en meest atypische tentoonstellingsruimte van het M HKA. Het IN SITU-programma staat onder de leiding van Nav Haq, Senior Curator in het M HKA.

8.1 #10: LARS VON TRIER – MELANCHOLIA: DE DIAMANT
 08.02 — 05.05.2019
 MHKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – puntzaal

Lars von Trier is een belangrijke stem in de hedendaagse cultuur, één waar steeds reikhalzend naar uitgekeken wordt. Wat zou zijn volgende actie of uitspraak zijn? Zijn onvoorspelbaarheid vormt een cruciaal onderdeel van het genoegen dat de kunstenaar ons verschaft. In het voorjaar van 2019, voor het eerst in meer dan twintig jaar, presenteerde hij een nieuw werk dat speciaal is ontworpen voor een tentoonstellingscontext.

De eerste documentaire die von Trier maakte op de filmschool ging over diamanten, en zijn fascinatie voor deze stenen is sindsdien behouden gebleven. Enkele jaren geleden lanceerde hij het idee om ‘herbewerkingen van zorgvuldig geselecteerde diamanten te maken die elk thematisch uit een van mijn films voortkomen’.

M HKA had het genoegen *Melancholia: The Diamond* voor te stellen. De tentoonstelling werd gerealiseerd door Lars von Trier in samenwerking met Marianne Slot en Leonid Ogarev, die dit tentoonstellingsproject heeft geïnitieerd en ondersteund. In deze context vormde dit een nieuwe benadering – zeker voor het M HKA maar ook voor von Trier zelf. *Melancholia: The Diamond*, zowel als tentoonstelling en als event, zowel als denkbeeld en als zelfverklaard monument, ondermijnde en herformuleerde ons begrip van entertainment, interactiviteit, artistieke experimenten en kritische reflectie – net die elementen waar musea van hedendaagse kunst mee begaan zijn.

Om de essentie van zijn in 2011 uitgebrachte film *Melancholia* te herarticuleren, liet von Trier een zeldzame tweelingdiamant – twee stenen die honderden miljoenen jaren geleden met elkaar zijn vergroeid – op ambigue wijze slijpen: niet ruw maar ook niet afgewerkt met gepolijste oppervlakken zoals de diamantindustrie vereist. Voor zover we weten, is dit de enige diamant van deze grootte (ongeveer 12 karaat) die eerder in een denkvorm dan in een draagbaar kunstwerk is verwerkt. Hij kan niet in een ring of broche gemonteerd worden; hij kan alleen vastgehouden en om en om gedraaid worden door een toeschouwer die zijn zorgvuldig gekalibreerde onregelmatigheden inspecteert.

In *The Time-Image*, zijn tweede boek over cinema, bedacht de filosoof Gilles Deleuze de term ‘kristalbeeld’ om niet alleen de complexiteit van het spiegelen te beschrijven, maar ook hoe het verloop van de tijd kan worden samengetrokken tot een ‘extreem punt’. In het M HKA, als om dit te illustreren, werd de diamant van Von Trier gepresenteerd in een grote, driehoekige hal met hoge plafonds, in drie verschillende gedaanten: als ‘object op zich’, als een wandtekst geschreven door von Trier zelf en als een VR (Virtual Reality)-ervaring die telkens door één persoon gedurende niet langer dan twee minuten kon worden beleefd.

We durven te stellen dat deze manipuleerbare real-time simulatie van de tweelingdiamant – ontwikkeld en geproduceerd door Leonid Ogarev in Moskou – ook iets nieuws was in zowel de hedendaagse kunst- als de virtuele realiteit- en diamantwereld. Het stelde iedereen in staat om de steen te bekijken alsof hij inderdaad het waarschijnlijke resultaat is van de film *Melancholia*: een dode tweelingplaneet die ronddraait in de zwarte ruimte. We konden hem vasthouden, omdraaien, terugduwen, erover dromen en zelfs in het half geslepen, half ruwe oppervlak doordringen en zwerven door een innerlijk universum van licht.

De diamant werd geslepen door ANWERP CUT – Mike Akiki. De VR werd geproduceerd door Anastasiya Tarasova, hoofd digitale productie bij IP OGAREV. De tentoonstelling werd gecoördineerd door Anders Kreuger, senior curator van het M HKA.

Melancholia: The Diamond werd vergezeld door een uitgebreid screeningsprogramma in Cinema Zuid, de *arthouse* cinema die deel uitmaakt van het M HKA. Alle films van Lars von Trier, met inbegrip van zijn nieuwste werk *The House that Jack built*, werden er in februari, maart en april 2019 voorgesteld.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Videoproductie ter ondersteuning van de promotie online

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Gratis folder met inleiding over de kunstwerken en grondplan (NL, EN, FR)
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org

8.2 #11: HEDWIG HOUBEN – SWEEP, TAP, SWOOOOOP 18.05 — 01.09.2019 *M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – puntzaal*

De werken van Hedwig Houben beschouwen onze relatie tot objecten, en dan vooral de manier waarop we ermee leven, en hoe ze een rol kunnen spelen in de vorming van onszelf. Haar video's documenteren performances die de kunstenaar vaak presenteren vanuit het perspectief van de derde persoon in dialoog met zichzelf en de sculptuur die ze maakt. De uiteindelijke sculpturen, vaak vervaardigd uit materiaal zoals plasticine, lijken op ongewone vergankelijke vormen, en worden persoonlijkheden toegeschreven zoals 'It', 'The Hand' of 'The Other'. De dialoog tussen elk personage – verteller, kunstenaar en object – vormt uiteindelijk het centrale onderwerp van het werk dat ideeën over persoonlijke subjectiviteit opent.

Voor haar tentoonstelling in het M HKA, haar eerste solotentoonstelling in België, presenteerde Houben naast recente projecten ook een nieuwe reeks werken. Een nieuw werk met de titel *Phewzlopffffff* (2019) is een performance en een script met een dialoog over de relaties tussen een reeks personages – een reeks gipsen sculpturen genaamd 'Homer', een personage genaamd 'Body', gespeeld door de kunstenaar zelf, en het publiek in een rol met de naam 'X'. Dit nieuwe project werd tentoongesteld samen met het recente werk *De Freule en de Gladiol* (*The Mistress and the Gladiola*) (2017) – dat het spectrum van emoties onderzocht van de schoonouders van de kunstenaar, nadat ze de uitdaging waren aangegaan om met een opvallend kunstwerk dat de kunstenaar in hun huis had geplaatst te leven, en het werk *Borborygmus* (2017), gebaseerd op een performance waarin onomatopee-achtige geluiden worden gebruikt om de innerlijke vertering van haar karakter 'I' weer te geven.

Hedwig Houben woont en werkt in Brussel. Ze volgde haar artistieke opleiding aan de AKV/St. Joost, Breda (2002-2006); de Kunstacademie Düsseldorf (2006-2007); en het Hoger Instituut voor Schone Kunsten Vlaanderen (HISK) (2010-2011). Houben was in 2017 de winnaar van de Charlotte Köhler-prijs. Haar eerdere solotentoonstellingen omvatten: *You and I*, Spike Island, Bristol (2016) en *The Hand, the Eye and It*, 1646, Den Haag (2013). Groepstentoonstellingen omvatten: Lofoten Biennial, Lofoten (2015); *UnScene*, Wiels, Brussel (2015); *Don't You Know Who I Am? Art After Identity Politics*, M HKA, Antwerpen (2014); and *Six Possibilities for a Sculpture*, La Loge, Brussel (2013).

Hedwig voerde een performance uit 19 mei om 14u, als onderdeel van het Antwerp Art Weekend.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Videoproductie ter ondersteuning van de promotie online

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
- Gratis folder met inleiding over de kunstwerken en grondplan (NL, EN, FR)
- Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org

8.3 #12: DIMITRI VENKOV – GRAVITY CONTROL

21.09.2019 — 05.01.2020

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – puntzaal

Dimitri Venkov is een beeldende kunstenaar en filmmaker. Zijn werken handelen over het historische en politieke landschap van Rusland en daarbuiten. Zijn unieke, eigenzinnige benadering van het filmmaken onderzoekt de traditionele genres van beeldvorming – van documentaire tot sciencefiction – en is steeds doorspekt met een zekere poëzie en ontroering. Elk werk is het resultaat van langlopende onderzoeksprocessen die telkens leiden naar films met een verschillende eigenheid. Toch kunnen we een aantal terugkerende thema's ontwaren, zoals onder meer het effect van politiek en ideologie op de samenleving, of het bestaan in de moderne stad, ook op het niveau van het individu. Voor zijn solotentoonstelling in het M HKA presenteerde Venkov vier recente films die samen een soort vierluik vormen. Ze zijn conceptueel verbonden door het idee van wat Venkov beschrijft als een "reductie van expressiemiddelen", verwijzend naar de evolutie van het ingewikkelde verhaal van zijn eerdere werken en naar de sobere muzikale structuur die de latere werken kenmerkt. Chronologisch gezien evolueren de films *Mad Mimes* (2012), *Krisis* (2016), *The Hymns of Muscovy* (2018) en *The Shining Will Come Crashing Down* (2019) van formele complexiteit naar eenvoud. *Mad Mimes*, de film die Venkov ruime bekendheid gaf, is een nep-antropologische studie van een fictieve sekte, gevestigd in een commune naast de Moskouse ringweg, die leeft van afval dat langs de rand van de weg wordt gevonden. *Krisis* (2016) toont een live-actie reënschening van een Facebook-discussie tussen Russische en Oekraïense kunstenaars, gereconstrueerd als een soort proces naar aanleiding van het neerhalen van het standbeeld van Lenin in Kiev tijdens de protesten in Maidan. *The Hymns of Muscovy* (2018) toont een reis door de planeet Muscovy – de omgekeerde tweeling van Moskou, waarbij de architecturale bouwstijlen van Moskou worden geregistreerd in relatie tot elektronische variaties op de muziek van het Sovjet- en Russische volkslied. Zijn nieuwe film *The Shining Will Come Crashing Down* is een volleybalspel dat in muzikale termen wordt vertaald. De wervelende zwaartekracht tartende performance van de spelers, gefotografeerd met een hogesnelheidscamera, wordt een amalgaam van tonen en temporaliteiten die verwant zijn aan die in de gereedschapskist van een componist. De aanwezigheid van de zwaartekracht vormt een rode draad in deze werken, zowel esthetisch als visuele tegenstander, maar ook figuurlijk om de ernst van onze huidige sociale, politieke en ecologische problemen te beschrijven.

Dimitri Venkov woont en werkt in Moskou, Rusland. Zijn werken werden tentoongesteld op Documenta 14 in Athene en de biënnales van respectievelijk Moskou, Bergen en Göteborg. Hij ontving talloze prijzen, waaronder de Kandinsky Prize, de prijs van de Internationale Federatie van Filmcritici (FIPRESCI) en de 4de Oberhausen e-flux prize. Venkov behaalde een Master of Arts in filmgeschiedenis aan de Universiteit van Oregon. Zijn film *Krisis* werd in 2018 aangekocht voor de M HKA-collectie.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Videoproductie ter ondersteuning van de promotie online

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: titel op de benedenverdieping (NL, EN, FR)
 - Gratis folder met inleiding over de kunstwerken en grondplan (NL, EN, FR)
 - Teksten en archiefmateriaal worden opgenomen op Ensemble.org
-

9 LODGERS

9.1 SALON DE PEINTURE

17.01 — 17.02.2019

MHKA, Antwerpen | 6^e verdieping

In ons *Salon de Peinture*, kon je rustig verpozen tussen het werk van meer dan vijftig Belgische (of in België wonende) schilders. Zoals het een Frans *Salon* betaamt, werd je van boven tot onder verleid door schilderkunst van gevestigde waarden zoals Fred Bervoets, Luc Tuymans en Walter Swennen, of jong talent zoals Vedran Kopljar, Anna Zacharoff en Gijs Milnius. De officiële opening was op 17 januari, gelijktijdig met het feestelijke Art's Birthday!

- Lijst van deelnemende kunstenaars:
 Atelier Pica Pica, Jürgen Addiers, Nel Aerts, Magnus Andersen, Nick Andrews, Jean-Baptiste Bernadet, Bram Bogart, Fred Bervoets, Michaël Borremans, Kasper Bosmans, JeanMarie Bytebier, Antoine Carbonne, Michiel Ceulers, Marlies De Clerck, Raoul De Keyser, Damien De Lepeleire, Gery De Smet, Michael Debatty, Gaston De Mey, Catharina Dhaen, Ilse D'Hollander, Alfred d'Ursel, Sacha Eckes, Justin Fitzpatrick, Jef Geys, Kees Goudzwaard, Kati Heck, Alfons Hoppenbrouwers, Sanam Khatibi, Vedran Kopljar, Serge Largot, Bert Lezy, Jacques Lizène, Werner Mannaers, Menno Meewis, Gijs Milnius, Yola Minatchy, Maryam Najd, Otobong Nkanga, Cel Overberghe, Xavier Noiret-Thomé, Tessa Perutz, Roger Raveel, Jean Schwind, Timothy Segers, Riyadh Shakir, Ben Sledsens, Boy & Erik Stappaerts, Walter Swennen, Mitja Tušek, Luc Tuymans, Philippe Vandenberg, Koen van den Broek, Carole Vanderlinden, Jan Vanriet, Guy Van Bossche, Dirk Vander Eecken, Philippe Van Snick, Wout Vercammen, Angel Vergara, Jef Verheyen, Pieter Vermeersch, Ane Vester, Leen Voet, Antoine Waterkeyn, Marthe Wéry, Anna Zacharoff / Flexboj & L.A. / Fred Bervoets, Hugo Claus & Jan Declair / Vaast Colson & Dennis Tyfus

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: algemene introductie (NL, EN, FR)
- Brochures: deze werden geregeld in de loop van de residenties aangepast (NL, EN)
- Teksten en archief materiaal worden opgenomen op Ensemble.org
- De LODGERS staan zelf in voor het organiseren van activiteiten

9.2 FAILURES OF COHABITATIONHISK @ MHKA

16 — 19.05.2019

MHKA, Antwerpen | 6^e verdieping

De tentoonstelling introduceerde het werk van 14 kunstenaars uit het tweede jaar van het HISK-programma. De titel *Failures of Cohabitation* verwijst naar de onwaarschijnlijkheid van het echte samenleven en weerspiegelt op speelse wijze de bijhorende ervaring van nabijheid en anderszijn, net als de eigenlijke natuur van de groepsexpositie.

Deze tentoonstelling vond plaats n.a.v. Antwerp Art Weekend (16 — 19 mei).

- Met werk van:
 Sofia Caesar, Lisette de Greeuw, Francesca Ferreri, Eva Giolo, Johna Hansen, Megan-Leigh Heilig, Sina Hensel, Roel Heremans, Mirthe Klück, Hannah Mevis, Mark Požlep, Bárbara Sánchez Barroso, Gintaute Skvernyte, Ingel Vaikla.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: algemene introductie (NL, EN, FR)
- Brochures: deze werden geregeld in de loop van de residenties aangepast (NL, EN)
- Teksten en archief materiaal worden opgenomen op Ensemble.org
- De LODGERS staan zelf in voor het organiseren van activiteiten

9.3 NICK LODGERS

NICC @ M HKA

01.06.2019 — 31.12.2020

M HKA, Antwerpen | 6^e verdieping

Is het mogelijk voor kunstenaars om autonoom te opereren binnen een institutioneel kader?

Deze vraag leidde tot een samenwerking tussen M HKA en leden van het NICC waarbij de kunstenaars een eigen programma van tentoonstellingen en lezingen cureerden onder het dak van een museum en onder de naam 'Nick Lodgers'.

Nick Lodgers bezette de zesde verdieping van het M HKA gedurende de periode van een jaar en organiseerde vijf tentoonstellingen en zes artist talks.

#1 Uit beleefdheid

(09.06 — 07.07.2019)

Een tentoonstelling waarin de leden van de raad van bestuur van het NICC zich voorstelden: Carla Arocha & Stéphane Schraenen, Guillaume Bijl, Evelin Brosi & Elvis Bonier, Cel Crabeels, Yannick Ganseman, Vedran Kopljär, Pierre Mertens, Imge Özbilge, Ria Pacquée, Ellen Pil, Sarah & Charles, Lieven Segers, Sarah Smolders, Philippe Van Damme, Koen van den Broeck & John Baldessari, Wouter Van der Hallen, Rinus Van de Velde en Shanglie Zhou

artist talk #1 door en voor Nick Lodgers

13.06.2019 — 18u30

auditorium

#2 I would prefer not to

(18.07 — 13.10.2019)

De Franse kunstenaar Daniel Buren wijst naar verluidt nooit een uitnodiging voor een tentoonstelling af, tenzij de omstandigheden 'slecht' zijn. Een belangrijke deel van de rol van een kunstenaar in het hedendaagse professionele kunstcircuit is *aanwezigheid*. Elke gelegenheid moet worden benut, elke kans moet worden gegrepen. Maar wat maakt de omstandigheden 'slecht'? Wanneer en waarom is het aanvaardbaar voor een kunstenaar om een deelname af te wijzen? Deze kleinschalige tentoonstelling toonde werken, verhalen en de geruchten rond kunstenaars die niet langer willen deelnemen. Ze wezen uitnodigingen af, besloten tijdelijk afstand te nemen van de kunstwereld, of trokken zich volledig terug.

Met werken van Bas Jan Ader, Maurizio Cattelan, Thierry De Cordier, Marcel Duchamp, David Hammons, Jef Geys, Cady Noland, Panamarenko, Laurie Parsons en Charlotte Posenenske.

Een tentoonstelling gecoördineerd door Lode Geens voor Nick Lodgers.

Nick Lodgers organiseert met trots een artist talk met kunstenaar Tehching Hsieh. De talk kadert in de finissage van de tentoonstelling *I would prefer not to*.

Tehching Hsieh is geboren 31 december 1950 in Nan-Chou, Taiwan. Hsieh verlaat vroegtijdig de schoolbanken in 1967 en start met schilderen. Nadat hij zijn legerdienst beëindigt (1970-1973), heeft Hsieh meteen een eerste soloshow in *the gallery of the American News Bureau* in Taiwan. Kort daarna stopt Hsieh met schilderen. Hij maakt een actieperformance *Jump* waarbij hij beide enkels breekt. Hij start een carrière als zeeman, en kan op deze manier voet aan de grond krijgen in de Verenigde Staten. In juli van 1974 komt Hsieh eindelijk toe in een kleine haven nabij Philadelphia. Veertien jaar lang zal hij er een illegale immigrant zijn, tot hij amnestie krijgt in 1988.

Vanaf de late jaren 70 maakte Hsieh vijf *One Year Performances* en een *Thirteen Year Plan*, zowel binnen als buiten de muren van zijn studio in New York City. Op basis van langeduur, waarbij kunst en leven naast elkaar kwamen te staan, slaagde Hsieh er in een radicale vorm van hedendaagse kunst neer te zetten. De eerste *One Year Performances* maakte Hsieh een bekende naam in de New Yorkse kunstscène. De laatste twee stukken, bewust zich terugtrekkend uit de kunstwereld, zetten de toon naar een voldongen onzichtbaarheid. Sinds het millennium, vrij van de restricties om geen werk te tonen over een periode van dertien jaar, heeft Hsieh zijn werk getoond in Noord- en Zuid-Amerika, Azië en Europa. Zijn recente tentoonstelling *Doing Time* werd door Taiwan gerepresenteerd op de 57ste kunstbiënnale in Venetië (2017). *One Year Performance (1980-1981)* is tentoongesteld in Tate Modern, Londen in 2017-2018. Momenteel leeft Hsieh in Brooklyn en wordt hij gerepresenteerd door *Sean Kelly Gallery*.

#3 Zonder kunstenaars geen kunst (21.11 — 06.02.2020)

Het woord “kunstenaar” kwam niet éénmaal voor in het beleidsplan van cultuur. Daarom organiseerde het NICC een visueel antwoord op de nieuwe aanpak van cultuur van de Vlaamse regering.

Vanaf donderdag 21 november gooide het NICC haar geplande programmatie onder het dak van het M HKA, de Nick Lodgers ruimte, voor november-december-januari om. Elke donderdag van 18 tot 21u werd de ruimte vrijgegeven voor een reactie via discussie/debat/performance/voordracht op het nieuwe beleid door kunstenaars, cultuurmakers, kunstenaars-groeperingen en anderen die hun stem willen laten horen. Ze hielden dit aan tot en met 5 februari omdat ze het debat dat op verschillende manieren actief was, niet wilden laten stilvallen.

Luc Deleu bracht **op donderdag 21 november om 18u** “less is less” aan op de muren van de Nick Lodgers ruimte en gaf hiermee het startschot voor een parallelle tentoonstelling onder dezelfde naam (Zonder kunstenaars geen kunst) waarin we in een groeiende en graduele beweging van drie maanden de ruimte vermeerderden met werk dat een visuele reactie geeft op het huidige en toekomstige beleid van cultuur. Al de acties die plaatsvonden, inclusief de installatie van de werken, werden gedocumenteerd en gedeeld met de hashtag, #lessisless. Het resultaat hiervan werd doorgegeven aan de minister van cultuur en de beleidsmakers.

- Deelnemende kunstenaars:
Walter Swennen, Luc Deleu, Michael Van Den Abeele,
Wout Vercammen, Fred Bervoets, Gerard Herman,
Leo Copers, Daniël Dewaele, Ria Pacquée, Jenny Holzer,
Barbara Kruger, Jos De Gruyter & Harald Thys, Otobong Nkanga,
Christine Clinckx, Chantal Akerman, Adriana Bustos,
Henri Van De Velde, Messieurs Delmotte, Goele De Bruyn,
Sanam Khatibi, Anne Daems, Les Levine, Edith De Kindt,
Boy & Erik Stappaerts, Leen Voet, Ludo Mich.

Op volgende donderdagavonden (van 18 tot 21u) was iedereen welkom in het M HKA om te luisteren, kijken, participeren:

- 28 november 2019
Leo Copers – Remake swastika 1969-1985
- 5 december 2019
Willia Menzel (1907-1995) – Speculaasplank naar en voor Henry Van de Velde
Goele de Bruyn – z.t. (the visitor)
- 12 december 2019
Selin Aydinol – no. 8
Ludo Mich – Meteor from another dimension
Performances:
Pieter De Clerck – Passie
Martha Balthazar – Staying with the trouble
Mink & Luuk – Honey, How'd you like your egg?
- 26 december 2019
Ria Pacquée – Madame visiting the Open-Air Museum Bokrijk
Dodi Espinoza – Cassius Clay
Jenny Holzer – a T-shirt edition
Performance:
Dolly Bing Bing – cybersexual fantasy

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst: algemene introductie (NL, EN, FR)
- Brochures: deze werden geregeld in de loop van de residenties aangepast (NL, EN)
- Teksten en archief materiaal worden opgenomen op Ensemble.org
- De LODGERS staan zelf in voor het organiseren van activiteiten

10 INBOX

Het M HKA reserveert sinds 2014 de vijfde verdieping voor verrassende interventies en intieme pop-uppresentaties. **INBOX** is een plaats die inspireert en verrast, en ons een blik gunt in het universum van bevlogen denkers en doeners. Met INBOX creëert het M HKA ruimte voor een aantal van de vragen die vaak aan het museum worden gesteld. Het programma wordt samengesteld door Liliane Dewachter.

10.1 ANTOINE WATERKEYN

11.01 — 03.02.2019

MHKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Waterkeyns praktijk manifesteert zich door het perpetueel schrijven en herschrijven van narratieve constructies of intriges. Noem hem een hedendaagse iconoclast: hij maakt misbruik van de archetypes en personages die symbool staan voor het menselijk erfgoed. In een dubbele beweging brengt hij een eerbiedige hommage aan de universele bibliotheek, terwijl hij die simultaan demystificeert. Hij transfigureert de constitutie van het icoon en die ketterij houdt niet op wanneer het gebeente blootgelegd wordt. Zijn werken kunnen als bastaarden van een sculpturaal overspel met de schilderkunst worden beschouwd. Het zijn rekwisieten die geenszins bedoeld zijn om hun initiële verhaallijn opnieuw op te voeren. Ze dienen te ontsnappen aan de perikels van een banale en lege allegorische valkuil. De gepresenteerde installatie verkeert als het ware in een pre-anekdotische toestand. Als in een depot of opslagplaats wachten de objecten af, zwevend in het a priori van een theaterstuk, en tegelijk voeren ze het verhaal op dankzij de blik van mogelijke passanten.

Voor deze presentatie werden er twee multipels aangemaakt, nl. een t-shirt en een magneet.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infofiches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.2 D.D. TRANS – FRANK TUYTSCHAEVER

08.02 — 03.03.2019

MHKA, Antwerpen | 5^e verdieping

In onze meest onachtzame ogenblikken zijn we vaak de brutaalste kunstenaars. Iedereen kent ze; tekeningen die achteloos ontstaan tijdens een telefoongesprek, sculpturen als het plat gekauwde hoedje van een balpen, of de tot bal geknede wikkel van een koekje aan een saaie tafel. Het zijn die zeldzame overgebleven keren dat we, dikwijls uit verveling, zachtjes uit ons gecultiveerde hoofd vallen en doen zonder meer. Tout court.

Ze herinneren aan een onbevangen, tactiele kennismaking met de dingen. Vooral de schijnbaar waardeloze kneusjes die ons en masse omringen, omarmt DD Trans. Een simpele schuurspons is zo vervangbaar dat we zelfs vergaten er een kleur voor te verzinnen. Daardoor hebben net zulke kleinoden het meest random, eerlijk en uitzinnig palet. Dat geldt ook voor de ballon, die in al zijn futiliteit alleen voor spel dient. Hij kan nauwelijks en slechts tijdelijk een ding kan zijn, als we hem wat lucht schenken en er een knoop in draaien. DD Trans savoureert en transformeert die onschuld. Hij verknoopt ze met de

ondraaglijke lichtheid van een kitscherig schilderij. Hij koestert het stiekeme spel van een jongetje met vaders' aansteker. In dat vrijblijvend experiment schuilt vaak de grootste melancholie. Hij verhit een rietje tot de twee bunge-lende helften van een traan. Een collectioneur verklaarde het werk *'spannender dan Jaws'*. Twee versmolten prikkers worden 'b fifty 2' gedoopt, een titel met de lading van een bommenwerper, voor een ding van een cent: atoomkunst, spanning vervat in het allerkleinste, tragedie op kousenvoeten...

Ontwaar ik in een kinderfiets, die we zo hopeloos ontgroeien, een soort nostalgie naar die onbevungen kijk? Ons donkere klavier staat op eindig, daar ontkom je niet aan. Met de leeftijd damp't het glas aan en sluipen nodeloos veel waarden en sérieux tussen ons en de wereld. Het werk van DD Trans oogt onooglijk licht, maar het is een volgehouden inspanning om de omgang met de dingen helder en pretentieloos te houden. En net in die kleine marge, die korte keten tussen zien en maken, schuilt het grootste rendement aan poëzie en tover.

— Frederik Van Laere

Naar aanleiding van deze presentatie werd de publicatie *'D.D. Trans tout court'* uitgegeven (Galerie Valerie Traan, Antwerpen) en de multipel *'Landscape 2018'* (20 ex.; genummerd & gesigneerd; 35 x 50 cm) gerealiseerd.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infofiches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.3 LEENDERT VAN ACCOLEYEN – TRANSPORT NAAR MARS

Prijs Hugo Roelandt

08.03 — 31.03.2019

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

LUIS IN PELS

Op het moment dat ik deze tekst schrijf heb ik geen idee wat Leendert Van Accoleyn in petto heeft voor de Inbox van het M HKA. Misschien heeft hij zelf er ook nog geen idee van, en tast de organisatie van het M HKA dus ook nog in het duister. Dat is geen enkel probleem. Ik ga er namelijk van uit dat deze jonge kunstenaar de kans die hem als winnaar van de Prijs Hugo Roelandt geboden wordt met beide handen aangrijpt. Benieuwd ben ik wel, want ik ken Leendert al een tijdje.

Elke organisatie heeft behoefte aan een luis in haar pels, een individu of groepje van individuen dat het beleid irriteert en alert houdt. Tot voor kort was Leendert Van Accoleyn die luis voor de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen. Toen ik zijn werk voor het eerst zag naar aanleiding van een tussentijdse evaluatie in het atelier beeldhouwkunst, deed het me denken aan de rammelende antimachines van Jean Tinguely. Ik meen me te herinneren dat Leendert op dat moment weinig of niets over Tinguely wist. Dat verbaasde me overigens niet, want Leendert hield er niet van mijn lessen 'hedendaagse kunst: neo-avant-gardes' uit te zitten.

Het statische, monolithische karakter van traditionele beeldhouwkunst sprak hem evenmin aan. Geleidelijk kregen zijn bewogen en bewegende objecten een uitgesproken performatief karakter. Op het moment dat Leendert ging experimenteren met zelf gecreëerde ovens raakte hij iets nieuws en

avontuurlijks aan. Ruw gemetseld of in elkaar gelast braakten zijn rudimentaire houtovens niet enkel wolken en gensters, maar ook vreemde geluiden uit. In hun koortsige hitte en bizarre uitstraling leken deze sculpturen op levende wezens die voortdurend gevoed moesten worden, ondertussen de ecologische voetafdruk van de Academie aanzienlijk vergrotend.

Op een ander moment zag ik Leendert tijdens een jury in Extra City als een lenige aap een schriële sculptuur van balken beklimmen om vervolgens plaats te nemen op een zitje, zo'n zes meter boven de grond, net onder het plafond van de tentoonstellingsruimte. De vraag die zich stelde: waar houdt de sculptuur op en begint de performance, en omgekeerd. Door die vermenging van beide kaders (het sculpturale en het theatrale) gedroeg Leendert zich als een luis in de pels, temeer omdat zijn actie duidelijk een weigering inhield enige informatie over zijn werk of zijn inspiratiebronnen ('voorbereidend onderzoek') te lekken.

Rond die tijd begreep ik dat Leendert woonde en werkte in een flinke bestelwagen die hij eigenhandig had ingericht tot een woon- en werkruimte. Dat stelde hem in staat zijn mobiele woning/atelier te plaatsen waar het nodig was. Regelmatig bleek dit de parking ('verboden voor studenten') van de Academie te zijn. Dezelfde parking werd door hem gebruikt om een plastic slurf aan de gevel van de school te bevestigen, of materiaal te deponeren. Ook de manier waarop hij zijn werkruimte transformeerde tot een permanent depot van recuperatie- en werkmateriaal zorgde regelmatig voor overlast en noopte wel eens tot fysiek ingrijpen.

De naam 'Leendert' werd zowat synoniem van onvoorspelbare situaties en 'brandjes blussen'. Maar zijn werk kon en kan op een unanieme waardering rekenen, zowel die van studenten en docenten als die van externe juryleden. De Academie levert Leendert dan ook met een mengeling van fierheid en opluchting af aan het werkveld. Met vrucht afgestudeerd in de vrije kunsten is Leendert vanaf nu de droom én de nachtmerrie van de curator. We hopen dat hij nog lang de luis in de pels zal blijven. Wij hebben alvast onze plicht gedaan.

— Johan Pas, Antwerpen, Februari 2019

in de INBOX-ruimte – 5e verdieping

Installatie Transport naar Mars, 2019

Kasseien, hout, touw en mens

op het dakterras (stadskant) – 4^e verdieping

Zingende kachel V, 2018

Metaal

performances

Op donderdagen 14, 21 en 28 maart 2019, telkens om 19u, liet Leendert Van Accoleyen zijn zingende kachel 'zingen'.

Met de steun van Stadsbader NV, AG VESPA, Artes Roegiers en Stad Antwerpen.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infofiches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.4 ZIEKENHUISCHOOL
05.04 — 28.04.2019
M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Scholen organiseren regelmatig culturele activiteiten zoals toneel- en filmvoorstellingen, workshops en museumbezoeken. Kinderen en jongeren die aan De Leerexpert Ziekenhuisschool les volgen missen deze mogelijkheden vaak. Reden genoeg voor De Leerexpert Ziekenhuisschool en het M HKA om voor het vierde jaar op rij de handen in elkaar te slaan. Ook dit jaar reisden een aantal werken uit de M HKA-collectie af naar de ziekenhuisschool, waar de leerlingen kennis konden maken met hedendaagse kunst.

Onder begeleiding van professionele kunstenaars experimenteerden de leerlingen vervolgens in workshops met verschillende materialen en media. Deze tentoonstelling was een verhaal over de verwondering, het experiment, de actie en de creativiteit die ontstaan als kinderen en jongeren worden blootgesteld aan hedendaagse kunst. Voor het M HKA kaderde dit project in het onderzoek naar een nieuwe manier van denken over het publiek waarbij de bezoeker vanuit dialoog, participatie en co-creatie wordt gezien als mede-eigenaar.

Dit jaar werden de kinderen en jongeren begeleid door kunstenaars Mattias De Leeuw, Catharina Dhaen, Nathan Gotlib, Geert Hautekiet, Jente Hendrickx, Peter Holvoet-Hanssen, Lien Hüwels, Ludivine Lechat, Marie Michielsen, Ingrid Schildermans, Styrofoam, Lori Tuerlinckx, Saskia Van der Gucht en Eline Van Riet.

Ze lieten zich inspireren door werken uit de M HKA-collectie van Alexander Lee, Taus Makhacheva, Otobong Nkanga, Allan Sekula en Lawrence Weiner.

Er werd n.a.v. dit project een catalogus “Showing Off 4: Because we care” gepubliceerd, vormgegeven door Anke De Potter en de cover werd ontworpen door Nathan Gotlib.

80 pp.; Nederlands; kleurillustraties; 15 x 21 cm

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infofiches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.5 SHELF PUBLISHING (TROEBEL NEYNTJE)
03.05 — 02.06.2019
M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Onrealistisch initiatief Troebel Neyntje nodigde zijn vrienden uit i.s.m. Dr. J.S. Stroop om eens diep in schap en schuif te duiken, om vervolgens samen in een nieuwe editie verwerkt te worden, onder de vorm van een plank met een archiefschuif eronder, getiteld “Shelf Publishing”.

Uiteraard met de volledige steun van de vzw Engelse taalmoppen voor Nederlandstaligen. Flauwe kul will never die!

— Met werk van:
AARS ism Tone Pauwels, Jolijn Baeckelandt, Nienke Baeckelandt, Nicolas Bal, Larsen Bervoets, Robby Blondbaard, Jo Caimo,

Michela Dal Brollo, Joris De Hondt, J. Krissis, Damien De Lepeleire, Werner de Vos, Jan Dewanckel, Flexboj & L.A., Maika Garnica, Rien Schellemans, Idris Sevenans, Hans Theys, Zena Van den Block, Saskia Van der Gucht, Dries Van Laethem, Amber Vanluffelen, Vincent Van Meenen, Lisa Vantorre, Thomas Willemen.

Tijdens de preview op donderdag 2 mei, las Vincent Van Meenen zijn “Inleiding” voor en was er een ‘actie’ door Joris De Hondt (aanstekers).

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infotiches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.6 DRAWING AS A THINKING TOOL – PRIJS STOCKMANS ART BOOKS 07.06 — 30.06.2019 *MHKA, Antwerpen | 5^e verdieping*

De tekening is de meest directe vorm om een idee of gedachte te visualiseren. Ze verbeeldt de eerste aanzet tot creatie in de vorm van schrijftuur, een schets, een reeks. Soms intuïtief als aanzet tot iets anders, soms doordacht als een artistiek medium op zich.

Het tekenen kan fungeren als procesmatig denken, als onderzoekstool, als beeldende output.

Voor de studenten van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen is tekenen een manier om beelden en gedachten te ontsluiten, te ontdekken, in vraag te stellen. Vaak verlaat de tekening het atelier niet.

Uitgeverij Stockmans Art Books wil dit zichtbaar maken via een prijs die een ontsluiting van dit verborgen tekenen mogelijk maakt.

De expo *Drawing as a Thinking Tool* bood een inzage in het werk van één van de twee laureaten voor deze eerste editie 2019: **Yi Zhang** (°1996, China) van de opleiding In Situ. Zij deelt de prijs met Nanna Sofie Reseke Mikkelsen (°1994, Denemarken) opleiding Grafisch Ontwerp, van wie in het najaar 2019 een kunstenaarspublicatie uitkomt.

Yi Zhang behaalde haar bachelor Schilderkunst aan de Guangzhou Academy of Fine Arts, Guangzhou, China. Zij volgt momenteel de pre-master opleiding Vrije Kunsten – In Situ aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen.

De tekeningen, objecten en installaties in INBOX kregen de verzameltitel *Nothing*.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infotiches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.7 FURKART EPHEMERA
05.07 — 04.08.2019
M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Het begon allemaal op 24 juni 1983 in de Zwitserse Alpen met de performance van James Lee Byars: 'a drop of black perfume'. Vanaf de volgende zomer en tot in 1996 inviteerde Marc Hostettler, uitgever, gallerist in Neuchâtel en initiator van FurkArt, niet minder dan zestig kunstenaars in het oude hotel Furkablick. Dit werd in 1893 gebouwd op de Furka Pass, niet ver van de Rhône-gletsjer. Op initiatief van Marc Hostettler veranderde deze locatie van juni tot september – het mooie seizoen en de periode dat de bergpas open is – in een artistiek laboratorium, een plaats waar duurzame en efemere werken ontstonden.

Naast Panamarenko, die er in het bijgebouw introk en er zijn eerste vlieggruizakken en archeopteryxen realiseerde waren er o.m. ook werken, ingrepen en performances te zien van Rem Koolhaas, Jenny Holzer, Richard Long, Stanley Brouwn, Filip Francis, Mario Merz, Günther Förg, Claude Rutault, Ian Hamilton-Finlay, Gretchen Faust en vele andere nu internationaal gereputeerde kunstenaars.

De expositie *FurkArt ephemera* toonde oorspronkelijke documenten (uitnodigingen, affiches, prentbriefkaarten, briefwisseling) met betrekking tot de artistieke ingrepen die er in die periode uitgevoerd werden. Deze documenten, veelal uitgegeven door Hostettler werden bijeengebracht door Thomas Rodriguez.

Het ensemble werd chronologisch gebracht en aangevuld met gefilmde en geschreven getuigenissen van kunstenaars en protagonisten – onder meer Ulay, Guillaume Bijl, Per Kirkeby, François Morellet, Hamish Fulton, John Armleder, Mark Luyten, Lawrence Weiner, Isi Fiszman, René Zäch, Ria Pacquée, Glen Baxter, Jacques Hainard, Luc Deleu, Roman Signer. Het gaf ons een beeld van de bijdragen van deze verschillende persoonlijkheden en maakte de menselijke dimensie van dit avontuur dat een diepe indruk naliet bij een hele generatie van de kunstwereld, zichtbaar.

Curator: Thomas Rodriguez
Gerealiseerd met de steun van Greylight Projects / Wouter Huis

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infociches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.8 VLAD MONROE'S PARADE
09.08 — 01.09.2019
M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Naar aanleiding van de Antwerp Pride (8-11.08.2019) organiseerde het M HKA, in samenwerking met Philippe Huyghe, een solotentoonstelling van nooit eerder getoonde werken van de veelzijdige Russische kunstenaar Vlad Monroe in de INBOX-ruimte op de 5e verdieping.

Vladislav Mamyshev-Monroe, één van Ruslands belangrijkste performance-kunstenaars, verdrinkte op zaterdag 16 maart in een hotelzwembad op Bali, waar hij sinds 2007 woonde. Zijn onverwachte dood schokte de Russische

artistieke gemeenschap, die hem bewondert als een emblematische figuur van de Russische kunstwereld en als charismatische persoonlijkheid. De 43-jarige kunstenaar, ook bekend als Vlad Monroe, werd het bekendst met zijn imitaties van prominente figuren, van Hitler en de paus tot Poetin en Marilyn Monroe aan wie hij liefdevol zijn bijnaam ontleende.

Ik ontmoette Mamyshev-Monroe voor het eerst als jongeman in de jaren 1980 in zijn geboortestad Sint-Petersburg. Hij was een beschermeling van wijlen filosoof en kunstenaar Timur Novikov en lid van diens New Academy-beweging. In die tijd was er een hemelsbreed verschil tussen de kunstwereld van Sint-Petersburg en die van Moskou, waar we gretig internationale trends, en dan vooral die in de westerse kunst, volgden. In Sint-Petersburg werkten de kunstenaars veeleer op een eiland, wat in een veel eigenzinniger benadering resulteerde.

“Mamyshev-Monroe was de belichaming van die periode zonder grenzen.”

Mamyshev-Monroe's charisma, talent en flair kwamen al heel vroeg aan het licht. Hij was niet alleen een begaafd kunstenaar, hij kwam ook openlijk uit voor zijn homoseksualiteit, iets wat tot op vandaag in Rusland taboe is. In de jaren 1980, toen hij zijn dienstplicht vervulde, verkleedde hij zich voor het eerst als Marilyn Monroe en gebruikte daarvoor een paar oude gordijnen en een pruik van een etalagepop. Deze eerste performance als de Hollywood-ster, draaide uit op een direct ontslag uit het leger en een korte opsluiting in een psychiatrische kliniek. Alle performances van Mamyshev-Monroe waren even elektriserend. Hij verkleedde zich als historische of politieke figuur en het publiek was gefascineerd door de geloofwaardige en natuurlijke manier waarop hij die personen belichaamde. Maar het was meer dan louter acteren – het was performancekunst op haar best. Ik zet hem zonder aarzelen op gelijke hoogte met Marina Abramovic. In de loop der jaren portretteerde hij een aantal bekende figuren als Dostojewski, Elizabeth I, Charlie Chaplin en Jezus. In 2007 won hij met de remake van de klassieke Sovjet-komedie *Volga Volga*, waarin hij de vrouwelijke hoofdfiguur digitaal verving door zichzelf, de prestigieuze Kandinsky Prijs. Hiermee vestigde hij ook zijn reputatie als een van de belangrijkste Russische videokunstenaars.

“De openheid over zijn homoseksualiteit maakte hem tot icoon van de homo-gemeenschap.”

In een andere befaamde performance op Piraat TV (*Piratskoye televideniye*), een parodie op televisie die hij samen met Novikov oprichtte, suggereerde hij dat Lenin na zijn dood in een paddenstoel was veranderd. Hij bracht dit op een zo overtuigende en ernstige manier, dat kijkers verbijsterd geloofden dat deze theorie authentiek was. Bijzonder interessant was de manier waarop Mamyshev-Monroe de grenzen tussen het openbare en privéleven deed vervagen. Ook als hij niet aan het werk was, bleef hij performen. Wat hij ook zei of deed, hij trok altijd alle aandacht naar zich.

Enkele jaren geleden praatte ik met hem op de Frieze Art Fair in Londen. We stonden beiden in de stand van de XL Gallery, die meerdere van zijn werken verkocht. Hij was eerder nonchalant gekleed en we praatten Russisch en vrijwel meteen verzamelde zich toeschouwers rondom ons. Er was iets in zijn manier van spreken, zijn voorkomen en zijn lichaamstaal dat elk moment in een artistiek statement veranderde. Hij fascineerde mensen en dat was zijn meest onweerstaanbare talent. Recenter maakten zijn optredens in vrouwenkleren en openheid over zijn seksualiteit hem tot een icoon van de homobeweging. In 2010, nadat hij in elkaar was geslagen omdat hij gay was, zette hij filmpjes over zijn verwondingen en herstel op Facebook, en sprak openlijk over de homofobie in Rusland.

Ik vermoed dat hij de laatste jaren meer en meer nostalgisch terugkeek naar die vroege periode. In het begin van de jaren 1990 toen de artistieke underground in de schijnwerpers stond, leek alles mogelijk. Zo denk ik dat het vandaag niet meer mogelijk zou zijn om een politiek geladen tentoonstelling te brengen in een operationele gevangenis, zoals diegene die hij in 1991 in Moskou's beruchte Butyrka-gevangenis organiseerde. Mamyshev-Monroe was

de belichaming van die periode waarin alles mogelijk was. Toen het klimaat begon te veranderen, raakte hij gedesillusioniseerd en bracht meer en meer tijd door op Bali. Zijn dood is een verlies voor de Russische kunst. Hij was van in het begin een stuwende kracht in de contemporaine Russische kunstwereld en hij laat een grote leegte achter. Er is niemand meer die de complexiteit van de laatste drie decennia zo levendig belichaamt.

— Joseph Backstein, 26 maart 2013

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infofiches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.9 FLEXBOJ & L.A. – RELEASE SUPERSTARS MAGAZINE N°2 06.09 — 29.09.2019

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Voor de tweede editie van 'Superstars magazine' nam het kunstenaarsduo Flexboj & L.A. wederom de centrale vraag 'Wat betekent het om vandaag succesvol te zijn in de kunsten?' onder de loep; Welke mechanismes leiden naar succes? Hoe ga je daarmee om en 'besmet' het je kunst? Welke rol speelt het beleid?

Een superstar zijn is niet louter een commercieel gegeven. Ze benaderen het ook als iets wat grenst aan plezier en geluk, bevragen de vluchtigheid ervan en proberen om te gaan met hun eigen verlangen ernaar. Uit hun vraagstellingen blijkt een kritische houding ten aanzien van de kunstmarkt en haar elitaire randjes, de (vermoeide) criteria voor kunst en de manier waarop kunstenaars, curatoren, verzamelaars en beleidsmakers zich tot elkaar verhouden. Via de keuze voor de geïnterviewde personen reflecteren Flexboj & L.A. ook over hun eigen fascinaties en artistieke stellingnames. In deze editie viel de keuze op Wim Delvoye, Ria Pacquée, Hans Theys, Anne-Mie Van Kerckhoven, Rinus Van De Velde en Luc Deleu. Ze laten de kunstenaars niet alleen spreken over hun eigen leven en werk, maar polsen ook naar de uitdagingen voor beginnende kunstenaars en het veranderende kunstenlandschap. Elk interview is grondig, scherp, diepgaand, persoonlijk maar ook grappig wat het tijdschrift een belangrijk tijdsdocument maakt over het hedendaagse kunstbedrijf. Tegelijk is het ook een subjectief relaas over eigen inspiratiebronnen, ambities en twijfels.

Voor het tijdschrift realiseren Flexboj & L.A. geschilderde portretten, reclamebeelden, spotprenten en een coverbeeld waarin hun humoristische benadering van het gegeven 'superstar' aanwezig is. De vragen die ze zichzelf stellen, gooien ze voor de voeten van de verschillende personen binnen het kunstbedrijf. Tegelijkertijd is het volledige tijdschrift zelf ook een kunstwerk waarin het kunstenaarsduo hun temperament, stijl en ideeën naar voren komen. Het gemaakte statement bij het aanvangen van dit project, is niet gering. De humor en het absurdisme die een groot aandeel hebben in dit tijdschrift, worden op de 'juiste' manier ingezet waardoor 'lachen met' niet louter gemakkelijk en vulgair wordt, maar gedurfd, doordacht en messcherp zonder de integriteit van hun gasten geweld aan te doen.

— Victor Rutkiewicz, Antwerpen, juni 2019

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infotiches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.10 ION GRIGORESCU (EUROPALIA ROEMENIË)

04.10 — 03.11.2019

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Ion Grigorescu is een centrale figuur van de Roemeense neo-avant-garde. Geboren in 1945 in Boekarest, waar hij nog steeds woont en werkt, had hij een jeugd gekenmerkt door de opeenvolgende trauma's van de Tweede Wereldoorlog, de Holocaust en de opkomst van het communisme in Roemenië. In zijn performances, films, foto's en werken op papier thematiseert hij zijn gespannen relatie met het communistische regime van zijn land.

Het M HKA verwierf een coherent ensemble van de kunstenaar. Deze selectie thematiseert een kenmerkend aspect van het oeuvre van Grigorescu: zijn aanhoudende fascinatie voor het 'oosterse' deel van het culturele en politieke erfgoed van Roemenië, het grote onbekende of de identiteit die het land voortdurend 'ontwikkelt', waar ambitie eerder georiënteerd is als 'echt westers'.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infotiches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.11 MARLIES DE CLERCK – SLICE OF LIFE

08.11 — 01.12.2019

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

We zien zeven oversized olieverfschilderijen op doek. Ze beelden fruitmanden af. Elke mand heeft een specifieke, opvallende, feestelijke strik. Dit is duidelijk een geschenk; een geschenk aan het hedendaagse leven of aan een persoon die wat meer leven kan gebruiken.

De donkere achtergronden geven ons geen grip op ruimte. Enkel de lichtreflectie op de stukken fruit geeft ons een gevoel van diepte en tijd. Het thema komt ons bekend voor. We kennen de lange traditie van stillevens in de schilderkunst. Ons wijzend op onze vergankelijkheid en onnatuurlijke drang voor overvloed. Ons dwangmatig moraliserend dat niet enkel het aardse maar ook het verstandelijke noodzakelijk is en dat alles eindigt met de dood.

Ondanks zijn populariteit bevindt het stilleven als onderwerp zich historisch in de laagste orde van artistieke erkenning.

“The still life is the foot soldier in the army of artists.”

Slice of Life; kleine, precieze of triviale details van het dagelijks leven, grenzend aan het absurde, in een dualiteit tussen komische en dramatische gebeurtenissen. Een rechtstreekse link naar een Belgisch gevoel voor humor en ironie. Evidenties en gebruiken worden uit hun context gehaald en opnieuw geactualiseerd. Het alledaagse wordt geïsoleerd en geherinterpreteerd. De schilderkunst als een spiegel voor ons bestaan. *Slice of life* is niet enkel een onderzoek naar de statusverandering van het thema maar een persoonlijk onderzoek naar de traditie van de schilderkunst zelf.

“Life is short, art is long, painting will survive.”
— Marlies De Clerck

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infociches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

10.12 ANE VESTER – AN ORDINARY COLOUR

06.12.2019 — 05.01.2020

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Het is de normale gang van zaken dat we met kleuren en ruimtes omgaan zonder er verder bij stil te staan. Het kan moeilijk zijn precies onder woorden te brengen hoe je je bij een bepaalde kleur voelt, of wat je erover denkt. En het kan moeilijk zijn precies te omschrijven hoe het is om je in een bepaalde kamer te bevinden, in tegenstelling tot in andere kamers. De werken van Ane Vester inspireren je om je bewuster te worden van die vluchtige sensaties van ruimte en kleur, misschien door hun eenvoud en duidelijkheid. Ze nodigen je uit – of ze maken het mogelijk – om de wereld te herontdekken via hun gereduceerd alfabet van kleine verschillen, verschillen die gewoonlijk onder de aandacht drempel liggen.

De kleuren in de werken kunnen worden beschouwd als gevonden entiteiten of readymades, aangezien ze afkomstig zijn van een specifieke plaats en verwijzen naar specifieke dingen, ruimtes en woorden. De kleuren worden gekozen en gecombineerd omdat ze bestaan (of bestonden) – voorbij en voorafgaand aan het schilderij in de concrete realiteit. Abstractie is geen gesloten universum (en omgekeerd is het ook geen volledig open universum) maar eerder een soort concentratie of echo van een bepaalde context die mogelijk niet meer bestaat. Hoewel de schilderijen zich verhouden tot herinneringen aan bepaalde gekleurde fenomenen, maken ze zich ook los van die fenomenen. Beide zijn, en zijn niet langer, verbonden met de wereld van dingen die vooraf bestonden. De kleur is altijd ook iets anders, een soort emancipatie, een gebeurtenis in het nu, en een potentieel nieuwe ervaring. De Amerikaanse schrijfster Gertrude Stein was zeer gevoelig voor dit soort paradoxen, zoals blijkt uit deze passage uit *Tender Buttons* (1914): “An ordinary color; a color is that strange mixture which makes, which does make which does not make a ripe juice, which does not make a mat.”

Fragment uit “The Resonance of Colour” van Magnus Thorø Clausen, 2019. (vertaling uit het Deens door Dan Marmorstein)

Deze presentatie werd gerealiseerd met de steun van de Deense Ambassade in België en The Danish Arts Foundation.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Nieuwsbrieven
- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage
- Foto's gedeeld via Instagram en Facebook
- Insta stories
- Facebook event voor de afzonderlijke activiteiten

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Algemene introductietekst in plakletters in drie talen, die heel de reeks kan blijven hangen.
- De kunstenaars of betrokken partij kan op een krijtmuur de naam, een eventuele titel en de duurtijd van de tentoonstelling noteren.
- Titelbordjes met QR codes (niet voor alle afleveringen)
- Infofiches aangeleverd door de kunstenaar (NL, EN, FR)
- Teksten op Ensembles.org
- Rondleidingen

11 Extra Muros

11.1 MUSEUM ECollectiepresentatie met werken van Vaast Colson tot mei 2019AIR: w what

W what* – M HKA – Immaculata was een artistieke samenwerking binnen het kader van Museum E! We nodigden bewoners, vrijwilligers, personeel en families uit tot actie en creatie. w what* werkt samen met kunstenaars en niet-kunstenaars, ontwikkelt eigenzinnige vormen van co-creatie en manieren om deze meerstemmigheid te tonen. We zetten in WZC Immaculata de activiteiten van de voorforvaastfanclub, afgekort vfvf, verder. Deze fanclub tast het werk van de hedendaagse beeldende kunstenaar Vaast Colson af. Zijn visie is de leidraad van de fanclub: een goed kunstwerk werkt niet alleen door zijn betekenis maar zet zich verder in ons dagelijks leven. Zijn praktijk is het vertrekpunt om acties te organiseren.

W what* – M HKA – Immaculata was een gezamenlijke zoektocht naar de muze van de hedendaagse kunst. Tegelijk is onze ambitie om de werking van Museum E! te versterken voor de toekomst en de kloof die soms lijkt te bestaan tussen kunst en leven te dichten. Vanuit een werkplek in Café-Kletskop zetten we collage-, teken-, perforeer- en performatieve acties op. We focusten op herhaling, omkering, het komen en gaan van dingen en het ritme van het dagelijks leven. Het residu van deze acties vormde de basis van een sculptuur, film of installatie waaraan bewoners, vrijwilligers, personeel en families samen werkten en die tijdens een slotactie op 09.02.2019 aan de wereld werd gepresenteerd.

Collectiepresentatie met werken van Jan Cox, Walter Swennen,
Alain Arias-Misson, Kati Heck, Berlinde De Bruyckere en Juan Munoz,
juni 2019 — december 2019

AIR: Maartje Coolen (25 maart tot 29 juni 2019)

Vanaf april was Maartje Coolen drie maanden lang de ‘huis-kunstenaar – Artist in Residence’ in Immaculata. Tijdens deze 3 maanden zag je in Café Kletskop de nieuwe “artist in residence” aan het werk. Maartje Coolen had er haar atelier ingericht. Zij is een vat vol ideeën. Alsof er een appelboom uit haar hoofd groeit, waaruit ze 1 voor 1 de appels plukt die rijp zijn. Via kleine voorzetten werden onze residenten door Maartje uitgedaagd om mee te filosoferen en te brainstormen over kunst. Niet alleen voor liefhebbers van beeldend werk, want er werd tijdens deze periode ook met woorden gespeeld.

AIR: Leo Reijnders (1 juli tot 5 oktober 2019)

Leo Reijnders startte een mail art project op met als achterliggend idee de bewoners van woonzorgcentrum Immaculata in Edegem te connecteren met de buitenwereld. CLOUD FORCE ONE verbindt mensen over grenzen heen en zonder onderscheid. Of je een beroemde kunstenaar bent of een leek, enkel de openheid van geest en de energie om een zelfgemaakt of – gekozen ansichtkaart met de post op te sturen, is vereist. Als onderwerp koos de kunstenaar voor “The World of Art and Food”; zo ontving hij werken uit 18 verschillende landen. Hij speelt met het idee om dit mail art project – zolang hij er plezier aan beleeft – voor eeuwig en altijd verder te zetten, als een rondreizend uithangsbord van de samenwerking tussen kunstenaars en mensen met een creatieve geest. Op 5 oktober presenteerde Leo Reijnders CLOUD FORCE ONE in WZC Immaculata en maakte hij er ook een video opname naar analogie met het vorige mail art project LET SKY THE LIMIT.

<https://www.youtube.com/watch?v=QuGjW-tjKPE&t=643s>

11.2 SAMENWERKING M HKA MET CLUB SOLO

Kunstenaarsinitiatief **Club Solo** (Breda, NL) presenteert solotentoonstellingen van beeldbepalende kunstenaars. Naast nieuw werk tonen zij sleutelwerken uit hun hele carrière. Bij elke presentatie wordt het M HKA uitgenodigd om een werk uit de eigen collectie toe te voegen aan de tentoonstelling.

SOLO 20 – JULIKA RUDELIUS

26.01 — 03.01.2019 (opening 26.01 tijdens Cultuurnacht Breda)

Het oeuvre van Julika Rudelius (Duitsland, 1968; woont en werkt in Amsterdam) bestaat uit films, video's en performances. Samen vormen ze een arsenaal aan grensverleggende en uitgesproken werken over thema's als geld, schoonheid, emotionele afhankelijkheid, macht en misbruik van macht.

Vaak gaan haar werken over de financiële elite en hoe die de samenleving beïnvloedt. Ze gebruikt stereotypen en vooroordelen als middel om haar onderwerpen scherp te krijgen. Haar personages zijn reële mensen met echte gevoelens, die we graag geloven. Maar in haar kunstmatig geregisseerde monologen worden de intimiteit en expressie geënceneerd. Rudelius balanceert daarin met precisie tussen verleiden en afstoten.

In Club Solo toonde Rudelius naast drie video-installaties voor het eerst een serie tekeningen. Daarin ging ze op een nieuwe manier om met de enscenering en stileren van beelden. De tekeningen zijn een persoonlijke assemblage over afhankelijkheid, onderwerping en indoctrinatie. Ze komen voort uit herinneringen en angsten – ervaringen die niet zijn te filmen of te fotograferen.

Julika Rudelius is als tutor verbonden aan De Ateliers, Amsterdam en geeft les aan Yale University, New Haven (VS).

Keuze van het M HKA

M HKA reageerde op de tentoonstelling van Rudelius met twee werken van Koka Ramishvili (Tbilisi, Georgië). Hij maakt gebruik van verschillende media en thema's waarmee hij reageert op de veranderingen in waarden die hij signaleert in de samenleving. De reeks zwart-witfoto's *War From My Window*, 1991-1992 is een commentaar op de bloederige conflicten in Georgië na de onafhankelijkheidsverklaring van 1991. De zwart-wit video *Change*, 2005 is een van de belangrijkste werken van Ramishvili. De film was te zien op de Biënnale van Venetië in 2009.

CLUB SOLO 22 – MERIJN BOLINK

19 mei — 23 juni 2019

Merijn Bolink (Amsterdam, 1967) zoekt in zijn werk naar de essentie van de dingen. Door deconstructie en reconstructie toe te passen, probeert hij de wereld te begrijpen.

Hij is gefascineerd door de snelheid waarmee de techniek zich op dit moment ontwikkelt. Het fenomeen artificiële intelligentie verkeert volgens hem nog in een pril ontwikkelingsstadium, waarin een mooie mix van filosofie en poëzie zijn te ontdekken. Hij vergelijkt het met een kind dat leert spreken: het creëert grappige zinnen die ineens een kern van waarheid kunnen bevatten.

Bolinks centrale vraag is: wat ziet Google? Om daar achter te komen, verwerkt hij in zijn ambachtelijk gemaakte sculpturen en installaties de slimme beeldherkenningssoftware waarmee Google mensen, plaatsen en

dingen identificeert. Hij denkt dat de artificiële intelligentie zich in de komende jaren radicaal zal ontwikkelen en wil in zijn werk die ontwikkeling documenteren.

Voor zijn tentoonstelling in Club Solo maakte Bolink de interactieve installatie *Grand Piiiiiano Oracle* (2019). Het werk is een sculpturaal muziek-instrument waarin de Google-assistent zich manifesteert. De assistent is geen statisch gegeven, maar een lerend systeem: als toeschouwer kunnen we het een vraag stellen, waarna de vleugel als een orakel het antwoord speelt.

De keuze van het M HKA, Antwerpen

Het M HKA reageerde op de solo van Merijn Bolink met het collagewerk *Untitled (Mild Terrors)* (1992-1996) van C.K. Rajan (Kerala, India, 1960). De collages bestaan uit assemblages van foto's en beeldmateriaal dat afkomstig is uit populaire tijdschriften. Rajan combineert tegenstellingen, zodat ze samen een nieuwe eenheid kunnen vormen. Hij combineert beelden van de Indiase cultuur met voorstellingen uit de Westerse beeldcultuur.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook post die het project voorstelt

12 Evenementen

12.1 STRUCTURELE EVENEMENTEN12.1.1 ART'S BIRTHDAY – JUBILEUM
17.01.2019

In 1963 riep Fluxus-kunstenaar Robert Filliou zijn verjaardag uit tot de officiële geboortedag van de 'kunst'. Dit statement in een Parijse bar groeide uit tot diverse Art's Birthday-feesten wereldwijd.

Dit jaar organiseerde het M HKA voor de elfde maal het feest ter ere van de kunst.

Programma

- 19u30: Inhuldiging gevelpaneel 'IN THE STUDIO' van Flexboj & L.A.
- 20u00: Verwelkoming door Bart De Baere
- State of the Arts door Alan Quireyns
- 21u00: Boek release: Bert Lezy. De Dagelijkse Lezy 3, 365 tekeningen van het jaar 2018
- 21u30: Verjaardagstaart van Guillaume Bijl
- Muzikale opluistering door Isaak Duerinck & Ewout Lehoucq
- Coverbeeld: Eric Croes
- Voor de gelegenheid van Art's Birthday nodigde het M HKA traditiegetrouw een reeks jonge en gevestigde kunstenaars uit van de meest verschillende disciplines, om artistieke interventies te doen in en rond het museum. Geïnitieerd in samenwerking met Marnix Rummens.
- Yurie Umamoto, Lemuel Quiroga, Dorian Chavez, Bartira Pereia, Eric-Arnal Burtchy, Benjamin Vandewalle, Charlemagne Palestine, Honoré d'O, Ward Weis en W_WH_AT*.

PERSAANDACHT

- Klara
- H ART
- De Standaard

DIGITALE COMMUNICATIE

- Activiteit op de website
- Highlight op de homepage van muhka.be
- Facebook event met teasers en programma
- Insta story voor het event met aankondiging programma
- Insta story tijdens het event met verslaggeving performances en events
- Nieuwsbrief aankondigingen
- Album met foto's op Facebook
- Facebook banner

12.1.2 ARTIST TALK: A TITLE MADE OUT OF THIRTY ONE LETTERS BY EVELIN BROSI & ELVIS BONIER

31.01.2019 — 19u

Auditorium

Een korte introductie van zesendertig letters:

Evelin Brosi & Elvis Bonier's talk gebeurde in het kader van 'WordsFly, Writing Remains', het seminar van David Maroto voor The Master of Research in Art & Design aan de St. Lucas School of Arts in Antwerpen. Deze lezing was het publieke deel van het seminarprogramma, dat werd gehost door M HKA.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Activiteit op de website
- Highlight op homepage muhka.be (occasioneel)

12.1.3 5^e ANTWERP ART WEEKEND 2019
16 — 19.05.2019

Het M HKA participeerde aan het 5^e Antwerp Art Weekend met een artist talk van Antwan Horfee (16.05), een performance door Hedwig Houben (IN SITU) (19.05) en een tentoonstelling 'Failures of Cohabitation' door HISK op de 6^e verdieping (16 — 19.05).

Ook nog op zondag is er om 15:00 de boekpresentatie van 'Show me yours & I'll show you mine' in het M HKA, gevolgd door een signeersessie met Vaast Colson en Kati Heck.

PERSAANDACHT

- Gazet van Antwerpen
- H ART

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
 - Nieuwsbrief aankondiging
 - Website activiteit
-

12.1.4 ARTIST TALK: ANTWAN HORFEE
16.05.2019 — 19u
Auditorium

Een artist talk met Antwan Horfee (Plus-One Gallery), gemodereerd door Bent Van Looy, naar aanleiding van de tentoonstelling 'Antwan Horfee – Gigamaku' in Palais de Tokyo (20.02 — 12.05.2019).

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
 - Nieuwsbrief aankondiging
 - Website activiteit
-

12.2 OCCASIONELE EVENEMENTEN

12.2.1 DE NACHT VAN IDEEËN –
EÉN NACHT OP AARDE OM SAMEN NA TE DENKEN
31.01.2019

De Nacht van ideeën nodigde je uit om te komen luisteren naar denkers van verschillende achtergronden (schrijvers, politici, journalisten, artiesten, modeontwerpers, ondernemers, enz.) tijdens een moment dat breekt met de norm van academische conferenties. We vierden het denken tijdens allerlei conferenties, theater, performances, vertoningen en concerten.

De Nacht van ideeën, die een open uitnodiging is aan alle culturele en kenniscentra in Frankrijk en over de hele wereld, is met andere woorden een vernieuwende formule voor intellectuele en transdisciplinaire uitwisselingen. Het evenement biedt ontmoetingen aan op ongebruikelijke plaatsen onder het teken van kennisdeling en reflectie tussen landen, disciplines en generaties.

In 2017 werd de Nacht van de ideeën georganiseerd in circa 100 culturele hoofdsteden over de hele wereld (o.a. Londen, Berlijn, Brussel, Rabat, Praag en Buenos Aires). Naarmate de Nacht van de ideeën tijdzones doorkruist verspreiden de echo's zich doorheen de verschillende sociale media en wordt het event een wereldwijde happening.

In België vond de 3de editie van de Nacht van ideeën plaats in 3 steden:

- Antwerpen: Economische noodsituaties – Nadenken over ongelijkheden in het M HKA (Museum van Hedendaagse Kunst)
- Brussel: Ecologische noodsituaties – Nadenken over de aarde in het KANAL-Centre Pompidou (Museum voor moderne en hedendaagse kunst)

Wij nodigden je uit om de conversatie aan te gaan met o.m. Paul Magnette, Chantal Mouffe, Geneviève Fraisse, Luuk van Middelaar, Vinciane Despret, Massimo Furlan en nog vele anderen.

De Nacht van ideeën in België was georganiseerd door de Franse Ambassade in België, de Alliance Française van Antwerpen, de Alliance Française Bruxelles-Europe en de Alliance Française van Luik, in samenwerking met M HKA, Kanal-Centre Pompidou, Théâtre de Liège, Cité Miroir en Centre Pompidou.

Met de steun van het Institut Français, Thalys en La Fondation de France.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit

12.2.2 DIG IT UP –
INSPIRATIEFESTIVAL DIGITALE KUNST- EN CULTUURBELEVING
26.02.2019

Dig It Up. Een inspiratiefestival vol ontmoetingen met interessante mensen, technologieën en artistieke ervaringen. Op de affiche stonden tientallen inspiratiesessies, workshops, praktijkvoorbeelden en enkele gerenommeerde sprekers als Maya Van Leemput van Kenniscentrum Applied Futures Research en Thierry Geerts van Google Belgium. We verkenden nieuwe vormen van beleid, cultuureducatie, multimedialkunst- en cultuurbeleving. Inschrijven kan vanaf nu!

In de voormiddag gingen we tijdens een plenair gedeelte dieper in op digitale innovatie en wat dit betekent voor de toekomst van de cultuursector. In de namiddag was er een ruim aanbod aan workshops en inspiratiesessies.

Dit festival was mogelijk dankzij de samenwerking met Stad Antwerpen, JEF, De Ambassade, M HKA, Vitamine C en Faro.

Locatie: Zuiderpershuis en M HKA.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit

12.2.3 ANNE TERESA DE KEERSMAEKER & ROSAS –
THE DARK RED RESEARCH
Project
05 — 08.09.2019

In samenwerking met deSingel en M HKA creëerde Anne Teresa De Keersmaeker *The Dark Red Research Project*, een 'work in progress' in het museum.

De dansers vertrokken vanuit de meest basale beweging van het menselijk lichaam: ademen. Het twaalfdelige *Opera per flauto* van de Italiaanse componist Salvatore Sciarrino vormde met haar bijzondere ademtechnieken het vertrekpunt om de beweging van dans en muziek met elkaar te verbinden. Fluitisten Chryssi Dimitriou en Michael Schmid zetten met dit muzikaal palet de dansers aan tot bewegingen in het spoor van hun ademhaling. De dansers antwoordden met een stil concert dat zich aftekende in de ruimte. Het resultaat was een choreografisch experiment in situ waarbij u een unieke inkijk kreeg in Anne Teresa De Keersmaekers werkproces.

PERSAANDACHT

- De Groene Amsterdammer
- De Standaard

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit
- Insta story ter ondersteuning promotie

12.2.4 PRIJS VOOR DE OPMERKELIJKSTE TENTOONSTELLING VAN 2018 uitgereikt door AICA België

07.11.2019 — 19u

Leeszaal

De tentoonstelling JAMES LEE BYARS – THE PERFECT KISS, georganiseerd door M HKA en samengesteld door Lotte Beckwé, werd door de 111 leden van de Belgische Vereniging van Kunstcritici verkozen tot de meest opmerkelijke tentoonstelling van het voorbije jaar.

De prijs wordt jaarlijks toegekend aan een tentoonstelling die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het huidig debat over kunst. De vorige tentoonstellingen die gehonoreerd werden, zijn: Lili Dujourie. Plooiën in de tijd, S.M.A.K., Gent en Mu.ZEE, Oostende (2015); Mira Sanders, Inland Voyages in An Inland Voyage in ARGOS, Brussel (2016) en Het afwezige museum in WIELS, Brussel (2017).

PERSAANDACHT

- H ART

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Instagram

12.3 EVENEMENTEN BEMIDDELING

12.3.1 ATELIERS

Het M HKA is een plaats voor kunst, avontuur en plezier. Elke schoolvakantie komen kinderen samen om hun eigen kijk op kunst te ontdekken en zelf vorm te geven. Tijdens deze ateliers kent creativiteit geen grenzen. Onze gidsen gaan telkens mee op pad om te schilderen, filmen, fotograferen, toneelspelen en zo veel meer.

- KROKUSKRIEBELS
di 05.03 & vr 08.03.2019
voor 3^e kleuterklas t.e.m. 6^e leerjaar
- LENTE ATELIERS
do 11.04 & vr 12.04 + do 18.04 & vr 19.04.2019
Voor 3^e kleuterklas t.e.m. 6^e leerjaar
09.04 & 10.04.2019
Voor jongeren 12+
11.04 & 12.04.2019
Voor jongeren 15+
- ZOMERATELIERS
23 & 24.07.2019
22 & 23.08.2019
- HERFSTATELIERS
30 & 31.10.2019

— KERSTATELIERS
26 & 27.12.2019
02 & 03.01.2020

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit
- Insta story voor het event met aankondiging programma

12.3.2 FAMILIEDAGEN

— OP EXPEDITIE
14.04.2019

— AMBERES – Stad van hier, stad van papier
01.09.2019
Dimitri Leue kwam uit zijn favoriete boek voorlezen.

PERSAANDACHT

- Het Nieuwsblad

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Insta story voor het event met aankondiging programma
- Insta story tijdens het event met verslaggeving performances en events
- Website activiteit

12.3.3 CONVERSATIES

Op donderdagavond kon je van 19u30 tot 20u30 plaatsnemen bij één kunstwerk uit de vaste collectie van het M HKA. Samen met een gids en zijn/haar expertise ging je een conversatie aan met het werk. Dit kon op verschillende manieren: een goed gesprek, een beeldende interpretatie, vrije associaties, ...

- 16.05.2019: Conversatie met 'Infinite Yield' van Otobong Nkanga
- 23.05.2019: Conversatie met 'Rest Energy' van Marina Abramovic & Ulay
- 13.06.2019: Conversatie met 'In the Closet' van Emilia & Ilya Kabakov
- 27.06.2019: Conversatie met 'Wat is kunst?' van Léa Lublin

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit

12.3.4 YOGA @ M HKA

Omdat er plaats moet zijn voor allerlei vormen van zingeving en ontspanning in het museum, organiseerde het M HKA yogasessies in het museum, onder begeleiding van Veerle De Schutter.

10 & 24.01, 21.02, 7 & 21.03, 4 & 18.04, 2 & 16.05, 13 & 27.06,
11 & 25.07, 8 & 22.08, 5 & 19.09, 17 & 31.10, 14 & 28.11, 12.12.2019

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit

12.3.5 SLOW ART DAY 06.04.2019

Wist je dat een museumbezoeker gemiddeld slechts 17 seconden naar een kunstwerk kijkt? Op 6 april stonden we daarbij stil (!) en vierden we Slow Art Day, de dag waarop internationaal traag aan kunst werd gedaan. In het M HKA kon je terecht voor sessies VERPOZEN IN DE COLLECTIE, waarbij je 45 minuten lang in één collectiekunstwerk dook.

Je kon ook aansluiten bij de workshop HARMONISCH TEKENEN, waar je bewust leerde kijken, luisteren en tekenen.

PERSAANDACHT

- Metro

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit
- Insta story voor het event met aankondiging programma
- Insta story tijdens het event met verslaggeving performances en events

12.3.6 DAG VAN DE DANS 27.04.2019

Op 27 april 2019 zette het M HKA opnieuw de deuren open voor iedereen die houdt van dans. Dit jaar combineerden we twee unieke dansvoorstellingen: een choreografie die de schoonheid, kracht en noodzaak van de zon eert (op het dakterras) en een duister stuk geïnspireerd op het ritme van de maan (in een donkere museumzaal). Nadien kon je een persoonlijke boodschap de ruimte in sturen.

- LUX – Francesca Saraullo
Als ballet met de zon creëert LUX een interactieve onderdompeling in zonlicht en lucht. Door te spelen met poëtische correspondenties, vond deze ervaring plaats in en rond de Skyspace-sculptuur van James Turrell.
- My dear, my dearest dust – Doriane Dubost Dessertine
Choreografie: Doriane Dubost Dessertine
Performers: Libby Ward, Doriane Dubost Dessertine
- My dear, my dearest dust. Installatie – Michel Vaerewijck
Kunstenaar/ingenieur Michel Vaerewijck inspireerde zich op 'My dear, my dearest dust' voor het maken van een machine die een persoonlijke boodschap van de aarde weg kan sturen, recht de oneindigheid in.

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit
- Insta story voor het event met aankondiging programma
- Insta story tijdens het event met verslaggeving performances en events

12.3.7 ERFGOEDDAG – KIEZEN

28.04.2019

Zondag 28 april was het ook Erfgoeddag in het M HKA. Van 11 tot 18u had je de kans om alle tentoonstellingen gratis te bezoeken met rondleidingen in de tentoonstelling 'Laure Prouvost: AM-BIG-YOU-US LEGSICON', de collectietentoonstelling en ook achter de schermen, d.w.z. in het depot van het museum.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit

12.3.8 MEET ME AT M HKA

04.05.2019

Het M HKA organiseert al enkele jaren interactieve rondleidingen voor mensen met beginnende dementie en hun mantelzorger. Meet Me @ M HKA, ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Antwerpen, richt de aandacht op de rijke emotionele en intellectuele ervaringen die een museumbezoek kunnen uitlokken. Terwijl het (korte termijn)geheugen van mensen met beginnende dementie merkbaar achteruit gaat, geldt dat niet voor de fantasie. Die blijft veel langer levendig en rijk. Samen kijken naar kunst stimuleert het zelfbewustzijn en de zelfexpressie van de deelnemers.

Een gids nam iedere geïnteresseerde (zorgbehoevend of niet) graag mee op pad doorheen de zintuiglijke tentoonstelling *LAURE PROUVOST – AM-BIG-YOU-US LEGSICON*.

— Op de thee @ M HKA

12u30-14u

Je kon in navolging van Laure Prouvost de zinneprikkende wereld van kruiden en thee ontdekken: een theesommelier toonde je de vele facetten van een perfect gezet kopje thee.

— Ontmoeting tussen kunst en muziek

14u-15u30

Je kon onder professionele begeleiding creatief aan de slag gaan met kunst en muziek: je beleefde zo de werken van Alfons Hoppenbrouwers op verschillende manieren.

— Kunstenaar in huis

11u-17u

Doorlopend maakte Maartje Coolen (kunstenaar in residentie in Museum E!) portretten in woord en beeld van deelnemers. Museum E! is een duurzaam samenwerkingsverband van het M HKA met WZC Immaculata. Het project gaat uit van de kracht van hedendaagse kunst om mensen dichterbij elkaar te brengen en interactie te laten ontstaan.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
 - Nieuwsbrief aankondiging
 - Website activiteit
-

12.3.9 POSTER & BOOKSALE 19.05.2019 (14-17u)

Tijdens de Finissage van de tentoonstelling Laure Prouvost hielden we een Poster en Booksale op het dakterras.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
 - Nieuwsbrief aankondiging
 - Website activiteit
 - Insta story voor het event met aankondiging programma
 - Insta story tijdens het event met verslaggeving performances en events
-

12.3.10 PUKKELPOP & ART UNITED: BLACKWAVE. @ M HKA 22.05.2019

Pukkelpop presents: Art United. Kick off on May 22 with an exclusive blackwave.museum session at M HKA.

Op 22 mei gaven de heren van blackwave. een exclusief optreden dat werd bijgewoond door slechts tweehonderd gelukkigen. Een exclusief evenement vraagt natuurlijk om een exclusieve locatie. Het dakterras van het Museum voor Hedendaagse Kunst Antwerpen, dat werd verlicht door de ondergaande zon, diende als achtergrond voor deze unieke showcase. Het optreden van blackwave. was de aftrap van het kunstenproject ART United, een initiatief van Pukkelpop samen met tien musea en verschillende kunstinstellingen, met als doel om kunst en muziek te combineren en meer deel te laten uitmaken van de jongerencultuur.

PERSAANDACHT

- Gazet van Antwerpen
- ATV
- Het Belang van Limburg
- De Standaard
- Studio Brussel

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
 - Nieuwsbrief aankondiging
 - Website activiteit
 - Insta story voor het event met aankondiging programma
 - Insta story tijdens het event met verslaggeving performances en events
-

12.3.11 MUSEUMNACHT – 15e EDITIE 03.08.2019

Zaterdag 3 augustus was hét moment om de Antwerpse musea op een verrassende manier te ontdekken. 20 musea hielden 's nachts hun deuren open en verleidden je met speedrondleidingen en een overvloed aan activiteiten. Op ons programma onder andere: gratis rondleidingen, Chileense keuken, workshop met Michèle Matyn, literaire portretten, plaktattoos, meditatie in plasticine en tal van museumspellezier voor jong en minder jong.

PERSAANDACHT

- Knack Weekend
- Metro
- Het Laatste Nieuws
- Het Nieuwsblad
- Feeling

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit
- Insta story voor het event met aankondiging programma
- Insta story tijdens het event met verslaggeving performances en events

12.3.12 ACTIVITEITEN TIJDENS DE ANTWERP PRIDE 8 — 11.08.2019

Naast een gratis museumbezoek waarbij je kon aansluiten bij een gegidste rondleiding stonden ook nog volgende activiteiten op het programma:

- **AMSTERDAM RAINBOW DRESS**
De *Amsterdam Rainbow Dress* bestaat uit alle vlaggen van de landen waar homoseksualiteit bij wet verboden is. Het kunstwerk roept op tot openheid en inclusiviteit. Het monumentale werk meet meer dan 16 meter in diameter en prijkte gedurende de *Antwerp Pride* in de inkomsthal van het M HKA.
- **I LOOK STUNNING – EEN LECTURE(-PERFORMANCE) OVER QUEER LICHAAMSBEELD**
08.08.2019
Twee jaar werkte Neal Leemput als artistiek onderzoeker aan het Conservatorium van Antwerpen aan een onderzoeksproject naar 'de leesbaarheid van niet-normatieve lichaamsbeelden' via het werk van de Duitse filmmaker R.W. Fassbinder. In deze lezing zoomde hij in op hoe we vandaag kijken naar niet-normatieve lichaamsbeelden, zowel in het theater, als in de media en populaire cultuur. Hoe is onze kijk op gender en seksuele identiteit geëvolueerd sinds de jaren 70?
- **WORKSHOPMARATHON THE (FE)MALE GAZE**
08.08.2019
Waarom bovenstaande titel eigenlijk veel beter kan? Dat ontdekte je tijdens deze 11-uur-durende workshopmarathon over identiteit en identificeren, over denken en spreken in binaire systemen, over loskomen – en loslaten van tunnelvisies en stereotypes. Geïnspireerd door 'I look stunning – een lecture (performance) over queer lichaamsbeeld' van Neal Leemput en met setting in de experimentele tentoonstelling 'Amberes – Roberto Bolaño's Antwerp' werkten we toe naar een onzichtbaar toonmoment op een dakterras met de ondergaande zon op de achtergrond.

PERSAANDACHT

- Het Laatste Nieuws
- Gazet van Antwerpen
- ATV
- Het Nieuwsblad

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit
- Insta story voor het event met aankondiging programma
- Insta story tijdens het event met verslaggeving performances en events

12.3.13 CULTUURMARKT
25.08.2019

Ganse dag gratis toegang in het M HKA en we waren op de cultuurmarkt ook vertegenwoordigd met een standje.

PERSAANDACHT

- De Standaard
- Gazet van Antwerpen
- ATV

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
 - Nieuwsbrief aankondiging
 - Website activiteit
-

12.3.14 NOCTURNE ONDERWIJS
23.10.2019

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
 - Nieuwsbrief aankondiging
 - Website activiteit
-

12.3.15 MUKA PRINTS – DE ALLER-ALLER-ALLERLAATSTE EDITIE
26.10 — 03.11.2019

Prachtige steendrukken gemaakt door Belgische kunstenaars vormden een unieke tentoonstelling in het auditorium van het M HKA. Alleen wie jonger is dan 19 jaar mocht komen snuisteren en genieten van dat moois. Met je spaarcenten kon je (voor de allerlaatste keer) je eigen kunstwerk kopen. De print landde enkele weken later in een grote envelop bij je thuis op de deurmat.

€42 per kunstwerk

Gratis tentoonstelling voor -19 jaar

Met warme dank aan Frans en Magda van Gils, de bezielers van Muka prints.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
 - Nieuwsbrief aankondiging
 - Website activiteit
 - Insta story voor het event met aankondiging programma
-

12.3.16 FULL CIRCLE X M HKA – BOROKOV BOROKOV
10.11.2019

Het stadsfestival FULL CIRCLE sloeg de handen in elkaar met M HKA. Ons museum als één van de 12 locaties waar dat weekend gefeest werd dus. Je kon een bezoek aan de Marcel Broodthaers retrospectieve combineren met een namiddag dansen op de deuntjes van **Borokov Borokov**.

PERSAANDACHT

- ATV
- Het Laatste Nieuws
- Gazet van Antwerpen
- Studio Brussel

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
 - Nieuwsbrief aankondiging
 - Website activiteit
 - Insta story voor het event met aankondiging programma
-

12.3.17 KUNSTENDAG VOOR KINDEREN
17.11.2019

Iedere dag is Kunstendag voor Kinderen in het M HKA! En toch deden we nog eens extra ons best op zondag 17 november. Die dag gaven musea, kunstorganisaties en cultuurcentra in Vlaanderen en Brussel aan iedereen tot 12 jaar (en hun (groot-, plus-, mee-) ouders) de gelegenheid om kennis te maken met alle soorten kunst: muziek, dans, theater, ...

In het M HKA focusten we op alle kinderen van de wereld. En ook een beetje op Marcel Broodthaers en zijn mosselpot.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Facebook event
- Nieuwsbrief aankondiging
- Website activiteit
- Insta story voor het event met aankondiging programma
- Insta story tijdens het event met verslaggeving performances en events

**PUK
KEL & ART
POP UNITED**
PRESENT

**MUSEUM SESSION
BLACKWAVE.**

**WED 20
M HKA · A**
TICKETS & INFO: W
#PKP19 #A

pro
Go for

met de steun van

13 Publicaties

13.1 FLANKERENDE PUBLICATIES

13.1.1 Laure Prouvost – Legsicon

Deze uitgebreide publicatie verscheen naar aanleiding van de tentoonstelling “AM-BIG-YOU-US LEGSICON” (08.02 — 19.05.2019) en werd uitgegeven door M HKA en Book Works. Onder de titel ‘LEGSICON’ is de publicatie als een soort woordenboek opgevat, dat de vele sleutelideeën en symbolen in het werk van Prouvost omvat en bespreekt.

- Teksten door Celidor Aikvost, Nuar Alsadir, Paul Becker, Dodie Bellamy, Paul Buck, Sophie Collins, Marie Darrieussecq, Bart De Baere, Melissa Gronlund, Nicoline van Harskamp, Nav Haq, Alistair Hudson, Elisa Kay, Martha Kirszenbaum, Brian Kuan Wood, Peter Kubelka, John Latham, Huw Lemmey, Kathy Noble, Elizabeth Price, Bernard Prouvost, Laure Prouvost, Natasha Soobramanien, Jonas Staal, Barbara Steveni, Abdellah Taïa, Maija Timonen, Murtaza Vali, Anne-Mie Van Kerckhoven, Agnès Varda, Timotheus Vermeulen, Emily Wardill, Marina Warner, Mark Webber, Lawrence Weiner
- 384 pp.; 24,5 × 17 cm; kleurillustraties
- Engelstalig
- ISBN 978-1-90601-299-1
- D/2019/4828/1
- Catalogusnummer M HKA 199

13.1.2 Amberes – Roberto Bolano’s Antwerpen

Deze tentoonstellingscatalogus is uitgegeven als publicatie bij de tentoonstelling ‘Amberes – Roberto Bolano’s Antwerpen’ (07.06 — 15.09.2019).

- Teksten door Nav Haq en Lot Wens.
- 103 pp.; 17 × 11 cm; zwart-wit illustraties
- Nederlands-Engels
- ISBN 978-9-07282-864-4
- D/2019/4828/2
- Catalogusnummer M HKA 200
- +
- Publicatie ‘Antwerpen’ (= Nederlandse vertaling van de roman ‘Amberes’ – Roberto Bolaño)
- 86 pp.; 17 × 11 cm
- Nederlands (vertaald uit het Spaans door Alina Glastra van Loon)
- ISBN 978-9-07282-863-7

13.1.3 Marcel Broodthaers: Soleil Politique

Deze publicatie verscheen ter gelegenheid van de tentoonstelling ‘Marcel Broodthaers: Soleil Politique’ in het M HKA, van 4 oktober 2019 tot en met 19 januari 2020. Dit project is het resultaat van de samenwerking tussen M HKA en V-A-C Foundation, met actieve medewerking van de Estate Marcel Broodthaers.

- Teksten door Bart De Baere, Maria Gilissen-Broodthaers & Yola Minatchy, Anny De Decker, Lotte Beckwé, Marie-Pascale Gildemyn
- 155 pp.; 30 × 20 cm, zwart-wit en kleurillustraties
- Nederlands-Frans met Engelse bijlage
- ISBN 978-9-07282-866-8
- D/2019/4828/3
- Catalogusnummer M HKA 201

13.1.4 Allan Sekula: Collective Sisyphus

Uitgegeven door Carles Guerra, Anja Isabel Schneider & Hilde Van Gelder. FAT, Barcelona/M HKA, Antwerp/LGC, Leuven, 2019.

- Tekstbijdragen door Jürgen Bock, Bart De Baere, Carles Guerra, Anja Isabel Schneider, Allan Sekula, Hilde Van Gelder & Jeroen Verbeeck.
- 240 pp.; 17 × 23 cm; zwart-wit en kleurillustraties
- Engels-Spaans
- ISBN 978-3-96098-690-4
- Catalogusnummer M HKA 202

13.2.1 Afterall

Sinds 2007 is het M HKA mede-uitgever van het viermaandelijks internationale kunsttijdschrift Afterall. 'A Journal of Art, Context and Enquiry' luidt de handzame omschrijving, en het daarin weerklinkende enthousiasme voor onderzoek en bevraging sluit naadloos aan bij de kritische kunstvisie die het M HKA sinds lange tijd aankleeft. De ruggengraat van elk Afterall-nummer bestaat telkens uit de monografische essays – twee teksten gewijd aan het werk van vier kunstenaars per nummer. Maar elke uitgave van Afterall bevat een drietal specifiek kunst- en cultuurhistorische beschouwingen die het nodige tegenwicht bieden voor die monografische focus – de individuele artistieke praktijk als het centrale principe van het hedendaagse kunstlandschap. In deze essays, die een breed gamma aan onderwerpen bestrijken, schept Afterall ruimte voor een reflexieve benadering van de hedendaagse beeldcultuur in het algemeen.

Spring/Summer 2019 (#47)

Contextuele essays:

- Exhibit A: Notes on a Forensic Turn in Contemporary Art (Charles Stankieveh)
- Unapologetic Soundings of Afro-Portuguese Creativity (Carlos Garrido Castellano and Jerssi Esperança Restino Paulo)
- 'A Test Tube' of New Art: Naiqua and the Rental Gallery System in 1960s Japan (Reiko Tomii)

Kunstenaars:

- Gülsün Karamustafa (Vasif Kortun, Ana Longoni)
- Naeem Mohaiemen (Vijay Prashad, Kaelen Wilson-Goldie)
- Araya Rasdjarmrearnsook (Clare Veal, Filipa Ramos)

Events, Werken, Tentoonstellingen:

- (Tran)scribed History: Thao Nguyen Phan's Palimpsest Visions of Colonialism and Conversion (Nora A. Taylor)
- Privileging Community Voices: Cultural Revitalisation in Museology and Contemporary Art from Papua New Guinea (Michael A. Mel)
- Counter-Imaginaires: 'Women Artists on the Move', 'Second to None' and 'Like a Virgin ...' (Serubiri Moses)
- Reconstruction of a Reconstruction: Constantin Brâncuși in Multiple Historical Frames (Daria Ghiu)

Contextuele essays:

- Blue, Bling: On Extractivism (Heather Davis)
- The Sleeping Ancestors (Peter D. Sipeli)
- How Do We Know What Latin American Conceptualism Looks Like? (Miguel A. Lopez)
- Social Realism: The Turns of a Term in the Philippines (Patrick D. Flores)
- Decolonial AestheSis and the Post-Soviet Art (Madina Tlostanova)
- Disobedient Video in France in the 1970s: Video Production by Women's Collectives (Stéphanie Jeanjean)
- Let This Darkness Be a Bell Tower (Tony Chakar)

Kunstenaars:

- Dineo Seshee Bopape
- Karrabing Film Collective
- Kerry James Marshall
- Yanomami
- Trinh T. Minh-ha
- Babi Badalov
- Inji Efflatoun

13.2.2 E-flux

e-flux is een van de bekendste digitale informatiekanaal binnen de hedendaagse kunst. Opgericht in New York in 1999 bereikt het netwerk met zijn e-mail nieuwsbrieven, website en projecten zowat dagelijks zo'n 50.000 mensen. Sinds eind 2008 geeft e-flux bovendien het e-flux journal uit, een maandelijks publicatie met essays en andere bijdragen van 'de meest geëngageerde kunstenaars, schrijvers en denkers van dit moment', zoals e-flux het zelf beschrijft. Sinds de zomer van 2010 kan elk nummer ook gedownload worden.

e-flux werkte immers al van in het begin aan een print-op-vraag-systeem, waarbij verschillende musea en andere kunstinstellingen, al dan niet tegen een kleine vergoeding, een exemplaar van de publicatie zouden kunnen voorzien – en dat systeem is sinds 2010 in werking. Het M HKA is een van de instellingen waar je op vraag een print van de nummers van e-flux journal kunt krijgen.

In 2019 verschenen de nummers 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104.

LEGSICON

LAURE PROUVOST

14 ARTtube

In 2018 besliste ARTtube ermee te stoppen. Er werd geen content meer toegevoegd aan het collectieve videoplatform over tentoonstellingen, kunst en design. De 44 video's die het M HKA in de afgelopen jaren realiseerde voor de kanalen van ARTtube en die eigendom zijn van het M HKA – los van een aantal gezamenlijke videoproducties – kan je nog steeds online bekijken via <https://www.arttube.nl/musea/m-hka>

Het M HKA besliste in 2019 een eigen YouTube-kanaal te vullen en aan te bieden met alle eigen ARTtube-producties.

15 Cinema Zuid | De Cinema

- * stille films begeleid door de vaste pianisten van Cinema Zuid: Ronn Andriessen, Jacques Motmans, Wim Lauwert en Hilde Nash
- ** live in Cinema Zuid
- *** les en introductie door Wouter Hessels, docent Filmgeschiedenis KASK-DKO, RITCS en Vesalius College (VUB)

15.1 CINEMA ZUID – FILMHISTORIES Dins- en donderdagen

Deze reeks bestaat in hoofdzaak uit klassiekers en sleutelfilms en is dus de ideale instap voor wie vat wil krijgen op de filmgeschiedenis. De reeks richt zich niet alleen tot studenten of gevorderden, maar is toegankelijk voor iedereen, voorkennis is niet vereist.

i.s.m. de afdeling film- en videokunst van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten-DKO, de Karel de Grote-Hogeschool en Universiteit Antwerpen.

Januari

Fellini Satyricon; Federico Fellini
Katzelmacher; R.W. Fassbinder
Sajat Nova – Nran Goejne (De Kleur van de Granaatappels); Sergej Paradzjanov
The Learning Tree; Gordon Parks
***Les 400 Coups; François Truffaut
Dillinger È Morto; Marco Ferreri
They Shoot Horses, Don't They?; Sydney Pollack
Ma Nuit Chez Maud; Eric Rohmer
***Midnight Cowboy; John Schlesinger

Februari

Goto, l'Ile d'Amour; Walerian Borowczyk
Women in Love; Ken Russell
L'Enfant Sauvage; François Truffaut
***Kes; Ken Loach
Z; Costa-Gavras
Leeuweriken aan een Draadje; Jiri Menzel
Al-Mummia (De Nacht waarin de Jaren worden geteld); Shadi Abdel Salam

Maart

Il Conformista; Bernardo Bertolucci
Der Händler der Vier Jahreszeiten; R.W. Fassbinder
Touki Bouki; Djibril Diop Mambety
Rendez-vous à Bray; André Delvaux
Sunday, Bloody Sunday; John Schlesinger
***Le Fantôme de la Liberté; Luis Buñuel
Die Angst des Tormanns beim Elfmeter; Wim Wenders
La Nuit Américaine; François Truffaut

April

Les Valseuses; Bertrand Blier
***The Conversation; Francis Ford Coppola
All the President's Men; Alan J. Pakula
Alice doesn't live here anymore; Martin Scorsese
The Man Who Fell To Earth; Nicolas Roeg
Providence; Alain Resnais
L'Albero Degli Zoccoli; Ermanno Olmi
Manhattan; Woody Allen
Stalker; Andrej Tarkovski

Mei

My Dinner with André; Louis Malle
L'Argent; Robert Bresson
Love Streams; John Cassavetes
True Stories; David Byrne
***Rosetta; Jean-Pierre & Luc Dardenne
Der Himmel über Berlin; Wim Wenders
The Last of England; Derek Jarman
Chocolat; Claire Denis

15.2 CINEMA ZUID – REEKSEN Vrij- en zondagen

In haar reeksen op vrijdag en zondag belicht Cinema Zuid het werk van een regisseur of andere filmpersoonlijkheid, een genre, stijl, de productie van een land, of haakt in op een actueel thema.

Januari / Februari

CAINE & CONNERY

The Ipcress File; Sidney J. Furie
Alfie; Lewis Gilbert
The Italian Job; Peter Collinson
Get Carter; Mike Hodges
Educating Rita; Lewis Gilbert
The Hill; Sidney Lumet
The Offence; Sidney Lumet
Zardoz; John Boorman
The Man Who Would Be King; John Huston
The Wind and The Lion; John Milius
The Untouchables; Brian De Palma

LARS VON TRIER

Het eerste deel van de reeks Lars Von Trier bevatte het vroege werk van de Deense filmmaker: de Europa- en de Harten van Goud-trilogie. De Europatrilogie bestaat uit The Element of Crime (1986), Epidemic (1987) en Europa (1991) en gaat over traumatische periodes in het verleden en de toekomst van Europa. De Harten van Goud-trilogie met Breaking the Waves (1996), The Idiots (1998) en Dancer in the Dark (2000) gaat dan meer over naïeve heldinnen die hun 'harten van goud' bewaren ondanks de tragedies die ze meemaken. Het tweede deel van de reeks liep in maart/april in combinatie met vier films van Carl T. Dreyer, de filmmaker die Von Trier het sterkst beïnvloedde. Op 1, 2 en 3 februari kon je tijdens onze Re-run 'The House that Jack Built' zien. Deze reeks was naar aanleiding van de tentoonstelling 'IN SITU: Lars Von Trier' in het M HKA van 6 februari tot en met 5 mei 2019.

The Element of Crime
Epidemic
Europa
Breaking The Waves
The Idiots
Dancer in the Dark

Maart / April

LARS VON TRIER (DEEL 2)

Dancer in the Dark
Dogville
Manderlay
The Boss of it All
Antichrist
Melancholia
Nymphomaniac Vol. I
Nymphomaniac Vol. II

CARL T. DREYER

Vampyr
Vredens Dag
Ordet
Gertrud

BLACK HISTORY MONTH

Jean-Michel Basquiat: The Radiant Child;
Tamra Davis
Sembène!; Samba Gadjigo, Jason Silverman
Paris is Burning; Jenny Livingstone
Feel Like Going Home; Martin Scorsese

ANTOINE DOINEL-CYCLUS

Antoine et Colette; Jean-Pierre Léaud,
Marie-Frances Pisier, Rosy Varte
Baisers volés; François Truffaut
Domicile Conjugal; François Truffaut
L'Amour en Fuite; François Truffaut

Mei

HOMMAGES AAN STANLEY DONEN, ANDRÉ PREVIN, MICHEL LEGRAND, HACQUES DEMY EN ALBERT FINNEY

Les Parapluies de Cherbourg; Jacques Demy
Singin' in the Rain; Stanley Donen, Gene Kelly
Irma La Douce; Billy Wilder
Saturday Night and Sunday Morning; Karel Reisz
Under the Volcano; John Huston

TSAI MING-LIANG

Rebels of the Neon God
Vive l'Amour
The River

**AFSTUDEERPROJECTEN

KONINKLIJK CONSERVATORIUM ANTWERPEN

The Language of Music Through Silent Cinema:
La Sortie des Ouvriers des Usines Lumière
+ L'Arrivée du Train en Gare de la Ciotat;
Auguste & Louis Lumière
A Dog's Life; Charles Chaplin
→ Stille films met live muziek gecreëerd door
Patrick Namur en uitgevoerd door studenten
van het Koninklijk Conservatorium Antwerpen

Sherlock JR; Buster Keaton

→ Stille film met live muziek van Simon Van
Hoecke live uitgevoerd door Jens Verboven,
Martijn Vincken, Amy Geurtjens, Dirk
Vanmanshoven en Maarten Peeters

Percussion Landscapes

Un Chien Andalou; Luis Buñuel, Salvador Dalí
+ Lago Argentó; Martín Jaroszewicz
+ Le Voyage Dans la Lune; Georges Méliès
→ Stille films live begeleid door Aldo Aranda

15.3 CINEMA ZUID – OFF-STREAM Woensdagen

Een eigenzinnig programma met spraakmakende documentaires, bijzondere animatiefilms, avant-garde en experimentele films, cultklassiekers, curiositeiten en films met een behoorlijk randje. Het label op zich is een waarborg voor altijd weer een prikkelende avond film.

Januari

My Generation; David Batty
Kusama: Infinity; Heather Lenz
When Arabs Danced; Jawas Rhalib
The Honeymoon Killers; Leonard Kastle
Sabata; Gianfranco Parolini (Frank Kramer)

Februari

Hi, Mom!; Brian De Palma
Calcutta; Louis Malle
Funeral Parade of Roses; Toshio Matsumoto
Bonanza: Rid the Wind; William Witney

Maart

The Oscar Nominated Short Films 2019 Live Action
→ Een compilatie van 5 Oscargenomineerde korte speelfilms
– Detainment; Vincent Lambe
– Fauve; Jeremy Comte
– Marguerite; Marianne Farley
– Mother; Rodrigo Sorogoyen
– en de winnaar: Skin; Guy Nattiv
Buñuel en El Laberinto de Las Tortugas;
Salvador Simó, Manolo Galiana
→ gekozen uit het programma van het Animafestival (Brussel, 01-10.03.2019)
A Long Way Home; Luc Schaedler
Nekromantic; Jörg Buttgereit
→ gekozen uit het programma 'Dood op film' van het Offscreen Festival (Brussel, 13-31.03.2019)

April

Cold Case Hammarskjöld; Mads Brügger
The Observed; Amir Farsijani
Unwelcome in Tehran; Mina Keshavarz
W.R.: Mysteries van het Organisme; Dušan Makavejev
Another Day of Life; Raúl de la Fuente, Damian Nenow

Mei

Your Face; Tsai Ming-Liang
**Het Leven Eener Groote Abdij; Carlo Queeckers
→ ingeleid door Steven Jacobs en Gertjan Willems, Universiteit Antwerpen
Allegro non Troppo; Bruno Bozetto
The Bird with the Crystal Plumage; Dario Argento
Insect; Jan Švankmajer

15.4 CINEMA ZUID – P/RE-RUN

Elk weekend kan je in CZ 3 dagen lang genieten van een recente film die wij graag een (extra) kans geven en jullie ter (her)ontdekking aanbieden. Van grote prijswinnaars, over debuutfilms tot nooit eerder vertoonde unieke filmexemplaren, in p/re-run vind je het allemaal. Verder laten we jullie onder de naam 'Please release Me' graag elk einde van de maand telkens weer genieten van een film die in België niet uitgegeven wordt, maar die we jullie absoluut niet willen onthouden (i.s.m. Knack Focus, Kunstencentrum Buda, Kaskinema, Cinema Zed, The Roxy Theatre, RITCS Brussel).

Januari / Februari

Los Versos del Olvido; Alireza Khatami
The Sisters Brothers; Jacques Audiard
Lazzaro Felice; Alice Rohrwacher
The House that Jack built; Lars Von Trier
Cold War; Paweł Pawlikowski
Roma; Alfonso Cuarón

PLEASE RELEASE ME

Hard Paint; Filipe Matzembacher & Marcio Reolon
Leave No Trace; Debra Granik

Maart / April

Columbus; Kogonada
**3 Faces; Jafar Panahi
→ ingeleid door Prof. Dr. Tom Paulus, docent filmstudies aan UA
Don't Worry, He Won't Get Far On Foot; Gus Van Sant
**First Reformed; Paul Schrader
→ ingeleid door Prof. Dr. Anke Brouwers, filmdocent aan HoGent, KASK en filmexperte voor Cinema Canvas
Transit; Christian Petzold
Doubles Vies; Olivier Assayas
Climax; Gaspar Noé

PLEASE RELEASE ME

Blue My Mind; Lisa Brühlmann
An Elephant Sitting Still; Hu Bo

Mei

Donbass; Sergei Loznitsa
Capharnaüm; Nadine Labaki
Pajaros de Verano; Cristina Gallego, Ciro Guerra

PLEASE RELEASE ME

The Kindergarten Teacher; Sara Colangelo

15.5 CINEMA ZUID – MATINEES

De Matinees op donderdagnamiddag van CZ zijn al jaren een begrip: zij bieden cinema zoals die eigenlijk niet meer gemaakt wordt en in de cinema zelf nog maar zelden te zien is. Films die ooit populair waren en waarin de sterren van weleer het beste van zichzelf gaven. De film worden kort ingeleid.

i.s.m. Radio Minerva

Januari

High Noon; Fred Zinneman
Un Taxi Pour Tobrouk; Denys de la Patelliere
Dial M for Murder; Alfred Hitchcock
Les Fantômes du Chapelier; Claude Chabrol
The Italian Job; Peter Collinson

Februari

Rear Window; Alfred Hitchcock
Cactus Flower; Gene Saks
Le Deuxième Souffle; Jean-Pierre Melville
Gone With The Wind; Victor Fleming

Maart

The Country Girl; George Seaton
Le Silencieux; Claude Pinoteau
The Wild Bunch; Sam Peckinpah
To Catch A Thief; Alfred Hitchcock

April

L'Armée des Ombres; Jean-Pierre Melville
Sweet Charity; Bob Fosse
Le Clan des Siciliens; Henri Verneuil
Topaz; Alfred Hitchcock

Mei

High Society; Charles Walters
Garde à Vue; Claude Miller
Butch Cassidy and the Sundance Kid;
George Roy Hill
Espion, Lève-toi; Yves Boisset

15.6 CINEMA ZUID – ZAZIE OP ZONDAG

De maandelijkse kinderprogrammatie van Cinema Zuid, die op zondagochtend families naar de film trekt. Er worden steeds films voor verschillende leeftijdscategorieën geprogrammeerd in de twee zalen (+3 en +5) zodat gezinnen samen naar de film kunnen komen en er voor elk wat wils aangeboden wordt. Tijdens de films wordt er de mogelijkheid geboden om verjaardagsfeestjes te houden. De jarige wordt gevierd met een kroon en versierde stoel en de feestvieders krijgen snoepzakjes. De films worden kort ingeleid door twee animatrices, die bij verjaardagsfeestjes ook de jarige in de bloemetjes zetten.

Januari

Casper en Emma – De Bergen in; Arne Lindtner Naess
Het Ongelooflijke Verhaal van de Mega Grote Peer;
Jorgen Lerdam, Philip Einstein Lipski,
Amalie Nesbaek Fick

Februari

Pudding T; Michael Hegner
Rosie & Moussa; Dorothée Van den Berghe

Maart

Gus; Christian De Vita
Dilili in Parijs; Michel Ocelot

April

Beeldige Beestjes; verschillende regisseurs
Kikkerdril; Simone Van Dusseldorp

15.7 CINEMA ZUID – EXTRA

11.01.2019

Blue Silence; Bülent Öztürk

31.05.2019

Stop Making Sense; Jonathan Demme

ZOMERFILMCOLLEGE 2019

ROBERTO ROSSELLINI THE SHADY 80'S

07-13.07.2019

DE STUDIO ANTWERPEN

Samen met Cinema Zuid, De Studio, Cinema in De Studio en Cinea organiseerden we ook dit jaar het Zomerfilmcollege. 7 dagen lang doken we onder in twee filmhistorische thema's; gerenommeerde filmspecialisten uit binnen- en buitenland gidsten je door de filmgeschiedenis aan de hand van een programma vol diepgravende lezingen en vertoningen van zowel originele 35mm kopieën uit de collectie van CINEMATEK als recente digitale restauraties.

Roberto Rossellini: Cinema Aperto

Filmwetenschappers Steven Jacobs (UA), Hilde D'haeyere (KASK School of Arts), Tom Paulus (UA) en Anke Brouwers (KASK School of Arts) doken in de rijke en baanbrekende carrière van de Italiaanse cineast Roberto Rossellini (1906-1977). Het programma – gecureerd door professor Steven Jacobs – bracht voornamelijk het minder bekende en minder gewaardeerde werk onder de aandacht en toonde aan dat Rossellini's oeuvre het (her)ontdekken meer dan waard is.

The Shady 80'S: American Cinema Below the line

In de jaren 1980 groeide een generatie jonge filmmakers op in het kielzog van de Amerikaanse 'auteurscinema' van de jaren 1970. Het programma op het Zomerfilmcollege 2019 bood een divers beeld op deze 'andere Amerikaanse film' uit de jaren 1980 en bracht een aantal van deze vaak vergeten of miskende films opnieuw onder de aandacht. Hiervoor haalden we niet alleen Zomerfilmcollege 'regulars' Cristina Álvarez López en Adrian Martín naar België, maar mochten we ook Amerikaans filmcriticus Nick Pinkerton (Film Comment, Artforum International, Sight & Sound, ...) voor de eerste keer verwelkomen.

15.8 DE CINEMA PROGRAMMATIE

Vaste programmaformats, filmklassiekers, experiment en samenwerkingen, ...

15.8.1 Grand Opening – De Cinema 29.08.2019 van 20u tot 3u

Film, talks, virtual reality, dj's, concert en party!

Rising star **Nora Dari** en vaste waarde **Jan Decleir** huldigden De Cinema officieel in. Daarna gooiden we alle zalen open voor een duistere live show van **Bolt Ruin**, een virtual reality trip (met inleiding door producer **Vitalijus Zhukas**), een selectie kortfilms, ... Onderweg botste je op een kunstwerk van **Ben Sledsens** of kon je één van de art video's geselecteerd door het M HKA, checken. **Tom Barman**, **Dj Hengst** en **Altijd Brij**s draaiden iedereen de nacht in.

De Cinema pionierde in de openingsweek met VIRTUAL REALITY

27.08 — 01.09.2019

De gelijkenissen met de filmgeschiedenis zijn opmerkelijk: in de begintijd vooral opgevoerd als sensatie en attractie en geleidelijk aan het terrein geworden waar interessante kunstenaars en vertellers hun weg vinden en beginnen te experimenteren met het medium. Het is opmerkelijk dat je om de meeste VR-installaties te beleven nog steeds naar het buitenland moet. La biennale in Venetië en Filmmuseum Eye in Amsterdam spelen op dit vlak een belangrijke rol. Artesis Plantijn Hogeschool en De Cinema sloegen de handen in elkaar om het beste en het belangrijkste in Virtual Reality naar eigen land te halen.

VR-projectie van Trail of Angels, een werk van de Litouwse regisseuse Kristina Buožytė is een droomreis in het hiernamaals, gebaseerd op de schilderijen en muziek van Mikalojus Konstantinas Ciurlionis, een van de pioniers in de abstracte kunst in Litouwen.

15.8.2 Programmaformats

FILMHISTORIES

Deze reeks bestaat in hoofdzaak uit klassiekers en sleutelfilms en is dus de ideale instap voor wie vat wil krijgen op de filmgeschiedenis. De reeks richt zich niet alleen tot studenten of gevorderden, maar is toegankelijk voor iedereen, voorkennis is niet vereist.

i.s.m. de afdeling film- en videokunst van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten-DKO, de Karel de Grote-Hogeschool en Universiteit Antwerpen.

September

An Affair to Remember; Leo McCarey
Pixote: A Lei do Mais Fraco; Hector Babenco
The House is Black + Nuit et Brouillard +
La Soufrière; Forough Farrokhzad, Alain Resnais,
Werner Herzog
Hiroshima Mon Amour; Alain Resnais
Araya; Margot Benacerraf
Badlands; Terrence Malick
Heaven Knows, Mr. Allison; John Huston
Korte Pioniersfilms; Diverse regisseurs
Around the World in 80 Days; Michael Anderson
The Gold Rush; Charles Chaplin
Night of the Living Dead; George A. Romero
Bonjour Tristesse; Otto Preminger
Lacombe Lucien; Louis Malle
La Noire de... + Borom Sarret; Ousmane Sembène

Oktober

Rio Bravo; Howard Hawks
The General; Buster Keaton, Clyde Bruckman
→ lezing door Wouter Hessels,
docent Filmgeschiedenis KASK-DKO,
RITCS en Vesalius College (VUB)
→ stille film, muzikaal begeleid
door Juan Carlos Bonifaz
Rams; Grímur Hákonarson
1789; Arian Mnouchkine
Sleepy Hollow; Tim Burton
Kiu + Toki Bouki; Njiiri Karago +
Djibril Diop Membety
To Kill a Mockingbird; Robert Mulligan
→ ingeleid door Hannelore Goossens,
i.s.m. bibliotheek Driehoek, Ekeren
Les rendez-vous d'Anna; Chantal Akerman
All Quiet on the Western Front; Lewis Milestone
The Killers; Don Siegel
De stomme van Portici (The Dumb Girl of Portici);
Lois Weber, Philips Smalley
2001: A Space Odyssey; Stanley Kubrick
The Magic Flute; Ingmar Bergman
Eraserhead; David Lynch
Point Blank; John Boorman
Sunrise: A Song of Two Humans; F.W. Murnau
→ lezing door Wouter Hessels,
docent Filmgeschiedenis KASK-DKO,
RITCS en Vesalius College (VUB)
→ stille film, muzikaal begeleid
door Menno Buggenhout
Exterieur nuit; Jacques Bral
Gojira; Ishirō Honda
Dressed to Kill; Brian De Palma
Pandora's Box; Georg Wilhelm Pabst
King Kong; Merian C. Cooper, Ernest B. Schoedsack
The Wind Will Carry Us; Abbas Kiarostami

November

Gone with the Wind; Victor Fleming
Mother; Vsevolod Pudovkin
The Misfits; John Huston

Toni; Jean Renoir
→ lezing door Wouter Hessels
Blonde Venus; Josef von Sternberg
Riso Amaro; Guiseppe Di Santis
→ lezing door Wouter Hessels
The Man Who Shot Liberty Valence; John Ford
Doctor Zhivago; David Lean
Breakfast at Tiffany's; Blake Edwards
Who's Afraid of Virginia Woolf?; Mike Nichols
East of Eden; Elia Kazan
West Side Story; Robert Wise
The Apartment; Billy Wilder
Sunset Boulevard; Billy Wilder

December

Citizen Kane; Orson Welles
→ lezing door Wouter Hessels
Pickpocket; Robert Bresson
The Loneliness of The Long Distance Runner;
Tony Richardson
A Bout de Souffle; Jean-Luc Godard
→ lezing door Wouter Hessels
West Side Story; Robert Wise, Jerome Robbins
My Twentieth Century; Ildikó Enyedi
The Apartment; Billy Wilder

MATINEES

De Matinees op donderdagnamiddag van CZ zijn al jaren een begrip: zij bieden cinema zoals die eigenlijk niet meer gemaakt wordt en in de cinema zelf nog maar zelden te zien is. Films die ooit populair waren en waarin de sterren van weleer het beste van zichzelf gaven. De film worden kort ingeleid.

i.s.m. Radio Minerva

September & Oktober

DEBORAH KERR & ANGIE DICKINSON
From Here To Eternity; Fred Zinnemann
An Affair to Remember; Leo McCarey
Heaven Knows, Mr. Allison; John Huston
Bonjour Tristesse; Ott Preminger

Rio Bravo; Howard Hawks
The Killers; Don Siegel
Point Blank; John Boorman
Dressed to Kill; Brian De Palma

November & December

(NO) LOVE LOST
Gone with the Wind; Victor Fleming
The Misfits; John Huston
Doctor Zhivago; David Lean
The Glass Bottom Boat; Frank Tashlin
Breakfast at Tiffany's; Blake Edwards
Who's Afraid of Virginia Woolf?; Mike Nichols
East of Eden; Elia Kazan
West Side Story; Robert Wise, Jerome Robbins
The Apartment; Billy Wilder
Sunset Boulevard; Billy Wilder

FAMILIE

September

De Avonturen van No-No; Mathieu Auvray
Monkey; Maria Blom
Dikke Vrienden; Diverse regisseurs
Toy Story; John Lasseter
Stuart Little; Rob Minkoff

Oktober

The Iron Giant; Brad Bird
 Felix; Roberta Durrant
 Supa Modo; Likarion Wainaina
 Het verloren vriendje en andere verhaaltjes;
 Philip Hunt
 De wereld rond en rond; diverse regisseurs

November

Coco; Lee Unkrich & Adrian Molina
 Zibilla staat op haar strepen; Isabelle Favez,
 Martina Svojková, Marjolaine Perreten
 De Geur van Worteltjes; Arnaud Demuyneck,
 Rémi Durin, Anne Viel, Pascale Hecquet,
 Marjorie Caup

December

Kapsalon Romy; Mischa Kamp
 The Wizard of Oz; Victor Fleming

BELGICA

OOSTENDE
07.09 — 11.09.2019

Film Festival Oostende bracht een selectie van de beste Vlaamse films van het voorbije jaar opnieuw onder de aandacht. Op de slotdag werden de Ensors uitgereikt en mochten toeschouwers een Publieksprijs toekennen aan hun favoriete film. De Cinema wilde met deze selectie films van eigen bodem erkennen en waarderen. Met *De helaasheid der dingen*, de allereerste winnaar van de Vlaamse Filmprijs voor Beste Film, sloten we OOSTENDE op de dag van de uitreiking, onpartijdig af.

Oh Willy... / Ce Magnifique Gâteau!;
 Emma De Swaef & Marc James Roels
 Girl; Lukas Dhont
 Engel; Koen Mortier
 Trio; Ruth Beeckmans, Matteo Simoni,
 Bruno Vanden Broecke
 Hellhole; Bas Devos
 De Helaasheid der Dingen; Felix Van Groeningen

Oktober

De stomme van Portici; Lois Weber,
 Phillips Smalley

RELEASE

Oktober

Hustlers; Lorene Scafaria
 Mjólk; Grímur Hákonarson

November

By the Name of Tania; Bénédicte Liénard &
 Mary Jiménez
 → in aanwezigheid van de makers
 The Report; Scott Z. Burns
 Beats; Brian Welsh

December

Instinct; Halina Reijn
 The Aeronauts; Tom Harper

15.8.3 Thematische voorstellingen

Behalve films vertonen wil De Studio met speciale projecten ook het maatschappelijke debat aanzwengelen rond cinema. Vanaf september liep er zo 'Canon 2.0': vertoningen van films die de identiteit van cinema hebben bepaald, maar die zich niet beperken tot de 'Noord-Atlantische' regio. Vanaf september werd er nagedacht over radicalisering in het thema 'Radicaal'.

CANON 2.0

De canon is alles wat we moeten koesteren, alles wat we zeker moeten doorgeven. De films, de verhalen, de regisseurs, de sterren. Films die de identiteit van cinema hebben bepaald, mensen die ons hebben ontroerd en doen lachen, auteurs die ons hebben uitgedaagd en grenzen hebben verlegd, verhalen die ons hebben geboid, die de mens laten zien in zijn puurste vorm: de schoonheid, de verwondering, de belevenis. De canon van deze jonge kunstvorm beperkte zich niet tot de Noord-Atlantische regio, deze ontdekkingstocht ging alle kanten op. Het was een web van films uit verschillende continenten met raakpunten qua vorm én inhoud. CANON 2.0 legde verbanden tussen gerenommeerde films en cinema die buiten de grenzen van de gekende canon leven.

September

Marketa Lazarová; Frantisek Vlácil
 → Ingeleid door David Gunzburg
 Once Upon a Time in the West; Sergio Leone
 The House is Black + Nuit et Brouillard +
 La Soufrière; Feroz Farrokhzad, Alain Resnais,
 Werner Herzog
 Hiroshima Mon Amour; Alain Resnais
 Araya; Margot Benacerraf
 Around the World in 80 Days; Michael Anderson
 The Gold Rush; Charles Chapline
 Hard Boiled; John Woo
 Dirty Harry; Don Siegel

Oktober

1789; Ariane Mnouchkine
 → Ingeleid door Alex Mallems
 Gojira; Ishiro Honda
 The Magic Flute; Ingmar Bergman

November

Woman in the Dunes; Hiroshi Teshigahara
 King Kong; Merian C. Cooper, Ernest B. Schoedsack

AMBERES

28.08 — 12.09.2019

Net zoals voor de groepstentoonstelling in het M HKA, dienden de sfeer van het boek en Bolaño zelf als inspiratie voor een rijke filmreis, met als focus Latijns-Amerika.

Blow-Up; Michelangelo Antonioni
 Roma; Alfonso Cuarón
 Pixote: A Lei Do Mais Fraco; Hector Babenco
 Tarde Para Morir Joven; Dominga Sotomayor Castillo
 Y Tu Mamá También; Alfonso Cuarón

DE EERSTE KEER

16.09 — 26.09.2019

De Cinema ging op zoek naar die bijzondere, betekenisvolle eerste keren die het verdienen om nog eens op het grote scherm te verschijnen.

We selecteerden hiervoor niet enkel heropvoeringen van het historische debuut van een regisseur of een ster, maar ook technologische evoluties en ontwikkelingen binnen de filmindustrie.

Badlands; Terrence Malick
Een Ander Zijn Geluk; Fien Troch
Gummo; Harmony Korine
Toy Story; John Lasseter
La noire de... / Borom Sareet; Ousmane Sembène
Shallow Grave; Danny Boyle
Naissance des pieuvres (Water Lilies); Céline Sciamma
La vie sur terre; Abderrahmane Sissako

TRASH TUESDAY

Elke laatste dinsdag van de maand was er plaats voor TRASH TUESDAY in De Cinema. Film hoeft niet altijd licht en blinkend te zijn. Af en toe mag het ook goedkoop, smerig en ongepast. Dat is trash. Het gevoel van een groezelige videotheek, waar de interessantste VHS-bandjes achter een gordijn te vinden zijn.

September

Night of the Living Dead; George A. Romero

Oktober

Santo contra los zombies; Benito Alazraki

November

Tromeo & Juliet; Lloyd Kaufman

December

Tusk; Kevin Smith

1999

06.09 — 28.10.2019

Het magische filmjaar 1999 was een tijd waarin film en cinema nog onlosmakelijk verbonden waren. Je had net dvd's, nog VHS en videotheken, maar de filmbeleving speelde zich vooral af in de bioscoop. 1999 bracht ons blockbusters als *Fight Club* en *The Matrix*, die een wereldwijde cult veroorzaakten. In datzelfde jaar werden echter ook films als *Being John Malkovich*, *The Wind Will Carry Us*, *Rosetta* en *Magnolia* gecreëerd.

De filmproductie in 1999 zat tussen sensationele overvloed en grimmig realisme in, de perfecte voedingsbodem voor een filmreeks.

The Virgin Suicides; Sofia Coppola
Stuart Little; Rob Minkoff
The Matrix; Lana & Lilly Wachowski
Magnolia; Paul Thomas Anderson

The Wind will Carry Us; Abbas Kiarostami
The Iron Giant; Brad Bird
Sleepy Hollow; Tim Burton
Garage Olimpo; Marco Bechis
The Talented Mr. Ripley; Anthony Minghella
The Wind Will Carry Us (Bad ma ra khahad bord); Abbas Kiarostami
La vie sur terre; Abderrahmane Sissako
Fight Club; David Fincher

RADICAAL

26.09 — 19.11.2019

Bij 'radicalisering' denk je meestal aan de negatieve uitwassen ervan. Maar was het verzet van Ghandi, de suffragettes of Martin Luther King ook niet radicaal? Veel sociale verwezenlijkingen en veranderingen in de geschiedenis werden teweegebracht door radicale bewegingen die de gangbare normen uitdaagden. Vandaag worden jongeren letterlijk om de oren geslagen met al wat radicaal is. Ongeacht onze achtergrond, gender, afkomst... Radicaal zijn we blijkbaar allemaal. Onder de noemer RADICAAL selecteerde De Cinema films die verschillende facetten binnen dit fenomeen belichten.

Lacombe Lucien; Louis Malle
→ Met nabespreking door historicus Bruno De Wever
Timbuktu; Abderrahmane Sissako
Layla M; Mijke De Jong
Charlie Wilson's War; Mike Nichols
BlacKKKlansman; Spike Lee
Adam's Apples; Anders Thomas Jensen
All Quid on the Western Front; Lewis Milestone
Le Jeune Ahmed; Luc & Jean-Pierre Dardenne
Suffragette; Sarah Gavron
Selma; Ava DuVernay
Gandhi; Richard Attenborough
Malcolm X; Spike Lee
Weldi; Mohamed Ben Attia
La Haine; Mathieu Kassovitz
→ Live soundtrack Asian Dub Foundation
Paradise Now; Hany Abu-Assad
Lumumba; Raoul Peck
Elephant; Gus van Sant
Utoya: July 22; Erik Poppe
The Reluctant Fundamentalist; Mira Nair
Das Weisse Band; Michael Haneke
→ Slotevent met rondetafelgesprek

LOST IN NIGHTLIFE SPECIAL

12.10.2019

24 Hour Party People; Michael Winterbottom

LOVE AT FIRST SIGHT

19.09 — 22.09.2019

Een festival met werk van (nieuwe) artiesten op verschillende plekken in hartje Antwerpen, die een staalkaart bieden van jonge makers die werken in het hier en nu. De films werden gekozen door Timeau De Keyser en Lisaboa Houbrechts, beiden verbonden aan het Toneelhuis – P.U.L.S. project.

Waithood; Louisiana Mees
 Model Young Gestures; Hannah Bailliu
 Étangs Noirs; Pieter Dumoulin & Timeau De Keyser
 La Fleurrière; Ruben Desiere
 Un pays plus beau qu'avant; Hanne Verhoustraete /
 Cassette for timescapes
 Braided Love; Rand Abou Fakher / Cinémaximiliaan

GIRLS ON FILM

GIRLS ON FILM is een feministisch filmcollectief dat cinema door en over vrouwen een breder platform wil bezorgen. De Cinema screenden films die vrouwelijke ervaringen centraal plaatsen gekoppeld aan een interessante gastspreker die de film van een korte inleiding voorziet. In dit gesprek werd de film geduid in zijn maatschappelijke en filmhistorische context en werd er gewezen op een aantal belangrijke scènes of details.

Oktober

Les Rendez Vous d'Anna; Chantal Akerman
 → Ingeleid door Camille Bourgeus, onderzoekster verbonden aan het Research Centre for Visual Poetics aan de UA.

November

The Lure; Agnieszka Smoczynska
 → Ingeleid door Anaïs van Ertvelde, historica en auteur bij De Bezige Bij en onderzoekster aan de Universiteit Leiden.

December

Sister Act; Emile Ardolino
 → Ingeleid door Soe Nsuki, comédienne, DJ en breakdancer

L'AFRIQUE C'EST CHIC

Verspreid over verschillende locaties in de stad vond je in oktober drie weken lang literaire happenings, culinaire avonden, film, comedy, fashion, dans en een breed scala aan nieuwe muziek en stijlen. Tijdens *L'Afrique c'est chic* cureerde Adams Mensah een uitdagend filmprogramma in De Cinema van 3 tot en met 24 oktober 2019.

Sometimes in Autumn + Antwerp All Star Band;
 Adams Mensah
 → Kortfilm, docu en concert
 Felix; Roberta Durrant
 Yao; Philippe Godeau
 Supa Modo; Likarion Wainaina
 Kiu; Njiiri Karago
 Touki Bouki; Djibril Diop Mambéty
 Hello, Rain; C.J. 'Flery' Obasi
 Rafiki; Wanuri Kahiu
 Une Place Dans L'Avion; Khadidiatou Sow
 3 Idiots And A Wiseman; Kobi Rana
 Kaniama Show; Baloji
 My Friend Fela; Joel Zito Araújo

POP/CULT

Hoe popcultuur onze beeldvorming en perceptie van de realiteit beïnvloedt, dat wordt meteen duidelijk als iemand de zinnenetjes “phone home” of “I’ll be back” opvangt. Een blik van herkenning, het gevoel van begrepen worden door een collega-nerd. Het zijn vooral de blockbusters die opgenomen worden in het collectieve geheugen. Deze films overstijgen hun makers, zijn niet (of net zéér) gebonden aan een tijdsgeslacht en kregen wortels in ons bewustzijn. Deze films worden publiek domein.

Oktober

The Wolfpack; Crystal Moselle
 Top Gun; Tony Scott
 The Dark Knight-trilogie; Christopher Nolan
 – Batman Begins
 – The Dark Knight
 – The Dark Knight Rises
 The Terminator; James Cameron

November

Terminator 2: Judgement Day; James Cameron
 Reservoir Dogs; Quentin Tarantino
 Back to the Future; Robert Zemeckis
 The Mark of Zorro; Fred Niblo
 Jurassic Park; Steve Spielberg
 Santo contra los zombies; Benito Alazraki
 Jaws; Steven Spielberg

PLEASE RELEASE ME

Oktober

Retrospekt; Esther Rots

November

Shadow (Ying); Zhang Yimou

December

The Dead Don't Die; Jim Jarmusch

HANDTRAX SPECIAL

18.10.2019

Exterieur nuit; Jacques Brel

DIRK DE WACHTER PRESENTEERT

16.10.2019

Eraserhead; David Lynch

DOCU

November — December

Barbara Rubin and the Exploding NY Underground;
 Chuck Smith
 Amazing Grace; Alan Elliott, Sydney Pollack
 Le cadeau; Myriam Van Imschoot
 On Air; Manno Lanssens

HET BREEBEELD KORTFILMFESTIVAL

08 — 10.11.2019

Dit festival verhuist voor haar zevende editie naar De Studio.

FILMMAGIE PRESENTEERT

25.11.2019

A Vida Invisível de Eurídice Gusmão; Karim Aïnouz

KERST

27.12.2019 — 05.01.2020

The Wizard of Oz; Victor Fleming
Mary Poppins; Robert Stevenson

15.8.4 Niet-thematische voorstellingen

September

Us; Jordan Peele
Tel Aviv on Fire; Sameh Zoabi
Booksmart; Olivia Wilde
Siner; Emilie Verhamme
Diego Maradona; Asif Kapadia
Varda par Agnès; Agnès Varda
Ray & Liz; Richard Billingham
Teen Spirit; Max Minghella

Oktober

Booksmart; Olivia Wilde
Apollo 11; Todd Douglas Miller
Sometimes in Autumn + Antwerp All Star Band;
Adams Mensah
Shadow of the Vampire; E. Elias Merhige
Mobile Homestead
→ Ingeleid door John C. Welchman

November

120 Battements par minute; Robin Campillo
Apocalypse Now; Francis Ford Coppola
Beats; Brian Welsh
A Hard Day's Night; Richard Lester
A Vida Invisível De Euridice Gusmao; Karim Aïnouz
→ Ingeleid door Bjorn Gabriëls
Museo; Alonso Ruizpalacios
→ In aanwezigheid van de makers
Carte Blanche Marc Didden; Een redelijk leven /
Sailors Don't Cry; Lauranne Van den Heede,
Marc Didden
→ In aanwezigheid van de makers
The Man Who Shot Liberty Valance; John Ford

December

Blue Movie; Wim Verstappen

15.9 FILMEDUCATIEF AANBOD

In het filmeducatief aanbod voor het secundair en hoger onderwijs focust De Cinema op de artistieke inhoud en het verscherpen van het actieve kijkproces. Samen met de Universiteit Antwerpen, CINEMATEK en Cinea presenteerden we een avontuurlijk filmaanbod: films, lesmateriaal, workshops en lezingen. Diverse succesvolle initiatieven waren in De Cinema te gast.

Filmklassiekers

Om jongeren een ruimer begrip te laten ontwikkelen van wat zij op het scherm zien, moeten ze bewust worden gemaakt van de elementen die hen als toeschouwer beïnvloeden en van de manieren om hier kritisch mee om te gaan. De dieperliggende betekenis van een film zit meestal vervat in de codes en conventies waarmee film communiceert. Dat gaat van technische en inhoudelijke artistieke keuzes tot de ruimere context waarbinnen de film gemaakt werd, alsook de manier waarop de film naar het publiek toe gepromoot wordt via de trailer, posters en promotiemateriaal. Door jongeren hier op een bewuste en actieve manier naar te leren kijken wordt hun onafhankelijk denken en kritisch analysevermogen gestimuleerd. Dit aanbod beoogt ook het eerherstel van de klassieke film. Visionaire regisseurs met films die nazinderen of nog steeds een stempel drukken op de hedendaagse context versieren een plaats in onze filmlijst.

16 Externe Waardering

16.1 VRAGEN AAN DE INSTELLING EN MEDEWERKERS

Optreden als spreker, moderator of panellid op een bijeenkomst, symposium, colloquium, seminarie, rondetafelgesprek, workshop, opening, lezing, ...

Bart De Baere
28 — 29.10: V-A-C Press Conference, Moskou

Jan De Vree
26.04: Lezing over Meetme@M HKA in
het kader van symposium '15 jaar BIDOEM',
UAntwerpen
10.09: Lezing over de performance praktijk
van Otobong Nkanga in het kader van
L'Internationale, SALT, Istanboel
11.09: Moderator workshops L'Internationale
Collection Group meeting, SALT, Istanboel
05.10: Centre Pompidou Public Poem
Alain Arias-Misson, Parijs
28.11: Opening tentoonstelling 'Really they
are from another universe' van Jurgen
Addiers, Solvynsstraat 48, 2018 Antwerpen
18.12: Reina Sofia Public Poem Alain
Arias-Misson, Madrid

Jan Stuyck
21.06: Besloten studienamiddag Luc Deleu /
T.O.P. office, i.s.m. Vlaams Architectuur
Instituut, locatie: Delen Private Bank,
Antwerpen

Piet Van Hecke
18.02: Spreker Rondetafelgesprekken
Cultuureducatie, Departement Cultuur,
Jeugd en Media, Brussel
28.05: Programma meeting Jeugdhuisen en
cultuur, Jeugdhuis Vagevuur? Lokeren
17.12: Lezing De drie B's, Academie Noord,
Brasschaat

Gastdocentschap

Nav Haq
HISK, Royal Academie of Fine Arts Antwerp,
department Fine Arts (Sculpture)

Mandaat in een bestuursraad, adviescommissie- of beoordelings- commissie

Evi Bert
Lid stuurgroep *Tracks* (projecttracks.be)

Bart De Baere
Bestuurder CIMAM
Bestuurder CAHF (Contemporary Art
Heritage Flanders)
Expert van de commissie Kunst in de Senaat
Lid aankoopcommissie Charleroi
Lid stuurgroep studieopdracht M HKA
Lid stuurgroep schenkingen van hedendaagse
kunstenaars – Koning Boudewijnstichting
Lid algemene vergadering TouchTime
Lid algemene vergadering WIELS
21.02 en 28.05: deelname aan adviescommissie
Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV)

Jan De Vree
21.02 en 28.05: deelname aan adviescommissie
Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV)

Liliane Dewachter
Lid van de raad van bestuur
LUCA School of Arts
Lid van de raad van bestuur van
de Koninklijke Academie voor
Schone Kunsten Antwerpen
Lid van de raad van bestuur van
Sint Lucas Antwerpen
Lid van de raad van bestuur LLS Paleis

Nav Haq
Lid raad van bestuur kunstenaarsplatform
Jubilee, Brussel
Lid raad van bestuur 'De nieuwe
opdrachtgevers', Brussel

Mandaat in jury

Giulia Bellinetti
23.01: Europalia Curator's Award, Europalia,
Brussel

Bart De Baere
Present Continuous 2019, Moskou
03 — 04.09: Deelname aan selectiejury
voor *Ongezien#4* samengesteld uit
museumdirecteurs en bedrijfsleiders voor
de tentoonstelling van 03.08 — 04.09.2019 in
het Havenhuis, Antwerpen, georganiseerd
door Propekta i.s.m. DOP platform

Liliane Dewachter
Jurylid ArtContest
Selectiecommissie aanwerving curatorieel
assistent Hedendaagse Kunst – M Museum

Nav Haq
AAIR Antwerpen, STRT Schot-prize 2019

Jan Stuyck
01.10.2020: Jury Ultima 2019 voor Roerend
Erfgoed, Departement CJM, Brussel

Piet Van Hecke
17.06: Jury Bachelorproeven Kunst en
Cultuurbemiddeling, KDG, Antwerpen

Teksten en publicaties

Bart De Baere
Beeldende kunst vraagt maatwerk,
opiniestuk in De Standaard

Jan De Vree
"Even where we do not live, we are at home! –
Paul De Vree and the experience of Flanders",
in: Alain Arias-Misson, Public Poems,
50 years of writing on the street (ediciones
Animetricas, Madrid)
"Luc Fierens. Stream of consciousness",
in: Luc Fierens, Punti di vista e di partenza
(Fondazione Berardelli, Brescia, 2019)

Zie ook hoofdstuk 13 – Publicaties M HKA

Interviewgesprekken (voor radio en televisie, geschreven pers, studenten, enz.)

De belangrijkste persberichten over M HKA worden gepubliceerd op <https://www.muhka.be/nl/press>

Bart De Baere (selectie)

Verscheidene interviews voor radio en televisie en voor kranten en tijdschriften, o.a. live-uitzending Pompidou (Klara) over de tentoonstelling Marcel Broodthaers en Dimitri Venkov, de collectiepresentatie Guillaume Bijl, archiefpresentatie Narcisse Tordoir en INBOX tentoonstelling Ion Grigorescu, leeszaal, M HKA, Antwerpen

Jan De Vree

10.07: Interview door studenten Cultuurmanagement over scriptie en werking M HKA

06.11: Interview door (Almati)

20.11: Interview door Sarah Verreycken (VKC)

Jan Stuyck

Evi Bert, Jan Stuyck, *Als archiefkunst wordt (en omgekeerd)*. In: Museumpeil 53/54 (winter 2019), p. 20-21.

Adviserend gesprekken (selectie)

Heel wat medewerkers van het M HKA hadden een medebeslissende en/of adviserende stem in overlegmomenten met externen.

Bart De Baere

Diverse gesprekken met gedreven studenten en onderzoekers

Jan De Vree

18.01: Schenkingsmodaliteiten archief Svend Thomson

15.03: Archiveringsproject Marc Verstockt

17.05: Letterenhuis Nele Henderickx

05.06: schenkingsmodaliteiten Nikita Kadan door Van Mol

14.05: Samenwerkingsmogelijkheden M HKA / DeStudio Marc Verstappen

14.05: Schenkingsmodaliteiten NVG door Sonia Renson

21.05: Max Couper en Ernest van Buynder

29.07: Bezoek aan archief Freddy De Vree

16.09: Schenkingsmodaliteiten archief Aragão

09.10: Atelierbezoek Willy Van Eeckhout

17.10: Bezoek Tony Driscoll in het kader van Marc Verstockt

17.10: Schenkingsmodaliteiten Woody Van Amen

23.10: Bezoek Sophie Largot, weduwe Serge Largo

07.11: Gesprek over beheersplan Biekorfstraat met Samuel Saelemaeckers

Piet Van Hecke

29.01: Interview Masterproef Cultuureducatie Sofie Meulemans

08.02: Focusgroep Dementie en kunst

25.04: Interview over Meet Me @MHKA in het kader Masterproef Laure Vandeputte

06.05: Lid van de Stuurgroep

Multiperspectiviteit, Lerarenopleiding beeldende kunsten, Antwerpen

20.05: Resonantiegroep vernieuwde Lerarenopleiding beeldende kunst?

Academie, Antwerpen

04.06: Overleg Educatieve Master beeldende kunsten, Kunsten Inclusief, Academie, Antwerpen

26.06: Overleg Masterproef, artistiek pedagogisch onderzoek, Academie, Antwerpen

22.11: Gesprek met Karel Tuytschaver in het kader van doctoraatsonderzoek Body and Material Reinvented

Els Verhaegen

03.04: Klankbordgroep Connect2Antwerp: Nieuwe Merkstrategie stad Antwerpen.

Den Bell, Antwerpen

08.04: Focusgroep cultuurbeleid

Antwerpen 2030, UAntwerpen, stadscampus

Werkbezoeken en gesprekken in het kader van de werking van het CKV (Centrum Kunstarchieven Vlaanderen) en in teken van een veldecologie wat betreft kunstenaarsarchieven;

Zie hoofdstuk 2.2.2

Opdracht in het kader van nationale samenwerkingsverbanden

Evi Bert

Ondersteuning (via ensembles.org + ICC Archief) onderzoeksproject

Video Jaren 1970, ARGOS, Brussel

Ondersteuning (via ensembles.org)

onderzoeksproject *Els Dietvorst, Return of the Swallows – Revisited*, AP, Antwerpen

Jan De Vree

06.02: Overleg in het kader van beheers-overeenkomst registratie en digitalisering M HKA / CVG

29.02: Overleg in het kader van beheers-overeenkomst registratie en digitalisering M HKA / CVG

22.03: Overleg in het kader van beheers-overeenkomst registratie en digitalisering M HKA / CVG

19.06: Overleg in het kader van beheers-overeenkomst registratie en digitalisering M HKA / CVG

04.07: Overleg in het kader van beheers-overeenkomst registratie en digitalisering M HKA / CVG

21.11: Overleg in het kader van beheers-overeenkomst registratie en digitalisering M HKA / CVG

05.12: Overleg in het kader van beheers-overeenkomst registratie en digitalisering M HKA / CVG

11.12: Overleg in het kader van beheers-overeenkomst registratie en digitalisering M HKA/CVG

Nav Haq
Overleg met MOUSSEM Nomadisch Kunstencentrum, start onderzoek samenwerking m.b.t. organiseren van jaarlijkse solotentoonstelling en gezamenlijke aankoop kunstwerk
Overleg met FLACC, jaarlijkse samenwerking m.b.t. ondersteuning van kunstenaar bij onderzoek en de productie van een kunstwerk

Els Verhaegen
11.03: Sector Overleg Visit Antwerpen, AMUZ, Antwerpen
03.04: Klankbordgroep Connect2Antwerp: Nieuwe Merkstrategie stad Antwerpen. Den Bell, Antwerpen
08.04: Focusgroep cultuurbeleid Antwerpen 2030, UAntwerpen, stadscampus
14.06: Art United Communicatie overleg n.a.v. deelname Pukkelpop19, Fotomuseum Antwerpen
19.06: Persconferentie Antwerp Pride, Koninklijk Atheneum Antwerpen
03.09: Adviesraad Museum pas, Museum M, Leuven

Projectgebonden samenwerkingen

17.01: Archiveringsproject Performances Otobong Nkanga i.s.m. UAntwerpen
26.02: Archiveringsproject Performances Otobong Nkanga i.s.m. UAntwerpen
20.03: Archiveringsproject Performances Otobong Nkanga i.s.m. UAntwerpen
08.05: Archiveringsproject Wilfried Wynants
23.05: Atelierbezoek POLIBOU
05.06: Netwerkevent Bank Nagelmaeckers
18.06: Archiveringsproject Nicole Van Goethem
08.07: Nulmeting van de collectie door Raadzaam
05.12: Bezoek aan Annie Gentils i.v.m. collectiepresentatie Andrew Webb

16.2 BUITENLANDSE WERKOPDRACHTEN

Opdrachten in het kader van internationale samenwerkingsverbanden.

L'INTERNATIONALE – OUR MANY EUROPE

In 2013 startte het vijfjarig programma *The Uses of Art – The Legacy of 1848 and 1989* (UoA). Het programma bestond uit tentoonstellingen, symposia, publicaties, magazines, een online forum, een educatieplatform en uitwisselingen van personeel. De museumconfederatie waarvan M HKA deel uitmaakt, De Internationale, sloot in 2017 het programma af met op de teller 1.250.000 bezoekers, 888.000 websitebezoekers, 21 tentoonstellingen, 20 conferenties, 1 MA programma, 21 publicaties, en een online forum. De Europese Unie heeft een nieuwe subsidie toegekend aan de museumconfederatie voor de periode 2018 — 2022 voor het project 'Our Many Europes (OME)'. Het M HKA werkt binnen dit kader samen met de internationale hoofdparters Reina Sofia, MACBA, Van Abbe, Moderna Galerija en Museum Szuki, met geassocieerd partner SALT en andere niet-museum partners zoals de Valand Academie in Zweden en het College of Art and Design in Ierland. OME is gericht op de Europese artistieke culturen van de jaren 1990, het post 1989 wanneer het hedendaagse Europa wordt geboren, en zet in op publieksontwikkeling en transnationale uitwisseling van personeel. OME ontwikkelt een hedendaagse museumstrategie en biedt een rijk programma van conferenties, tentoonstellingen en experimentele bemiddeling. Aan het OME project kende de jury een evaluatiescore toe van 95 op 100. Dat is uitzonderlijk hoog binnen een programma waarin maar 18% van de aanvragen werden gehonoreerd.

Zie <http://www.internationaleonline.org/>
Zie <http://glossary.mg-lj.si/>

Deelname aan online vergaderingen met de BoD en Project Management (Bart De Baere, Dieter Vankeirbilck)
Deelname aan online vergaderingen met de Editorial Group (Nav Haq)
Deelname aan *Visibility Team meetings* (Communicatie)
22 — 24.10: vergadering Board of Directors, Warschau
09 — 13.09: L'Internationale Collection Taskforce, SALT, Istanbul
13 — 15.11: Mediation Meeting L'Internationale, MACBA, Barcelona
17.12: L'Internationale Collection Meeting, Reina Sofia, Madrid

AFTERALL

M HKA mede-uitgever van het viermaandelijke internationale kunsttijdschrift *Afterall*, dat in 1999 door curator Charles Esche en kunstenaar Mark Lewis in London werd opgericht. “*A Journal of Art, Context and Enquiry*” luidt de handzame omschrijving, en het daarin weerklinkende enthousiasme voor onderzoek en bevraging sluit naadloos aan bij de kritische kunstvisie die het M HKA sinds lange tijd aankleeft.

V-A-C FOUNDATION

Dankzij een structurele samenwerking met de V-A-C Foundation in Moskou, die sinds 2009 Russische hedendaagse kunst ondersteunt, bouwt het M HKA zijn ensemble kunstwerken uit de voormalige Sovjet-Unie verder uit.

Zie hoofdstuk 2.2.4

CLUB SOLO

In 2014 is het M HKA ingegaan op de vraag van het jonge kunstenaarsinitiatief ‘Club Solo’ tot samenwerking en met hen in de toekomst een nieuw project te lanceren ter opvolging van het recent gesloten Lokaal 01 Breda. Deze nieuwe vorm van samenwerking levert een bijzondere bijdrage voor alle betrokken partijen, en in het bijzonder de inwoners van Breda en brede omstreken, om collectiewerken van verschillende internationale topmusea te kunnen beleven in dialoog met nieuw en recent werk van regionale kunstenaars. Dit initiatief wordt mede ondersteund door het Van Abbemuseum in Eindhoven.

Zie hoofdstuk 11.2

CAHF

30.01: Collegagroep CAHF
27.08: Collegagroep CAHF, project Nachleben

16.3 BEZOEK AAN TOONAANGEVENDE KUNSTMANIFESTATIES EN TENTOONSTELLINGEN IN BINNEN- EN BUITENLAND (een zeer beperkte selectie wordt opgenomen in dit jaarverslag)

o.a. Art Brussels en de Biënnale van Venetië

16.4 OPLEIDINGEN EN LEERMOGELIJKHEDEN BINNEN EN BUITEN DE INSTELLING

Opleidingen

Jamaheer Jaafar Al-Kadhimi
april — mei: Cursus EHBO, M HKA, Antwerpen
20.11: M HKA in samenwerking met Failsafe over brand en inbraakalarm, M HKA, Antwerpen

Fadil Ayoujil
18.03: Opleiding op maat bij BOMA NV
april — mei: Cursus EHBO door Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen, M HKA, Antwerpen

Olcay Bakir
20.11: M HKA in samenwerking met Failsafe over brand en inbraakalarm, M HKA, Antwerpen

Katrien Batens
januari — juni: Opleiding Strategisch Leidinggevende (personeel Type A), conform de bepalingen van het KB van 23.05.2018 (B.S. 18.06.2018) door Securitas Academy, Grimbergen. Dit houdt in:
— Organisatie van de private en veiligheidssector: Privaat.
— Organisatie van de private en veiligheidssector: Publiek en Samenwerking.
— Regelgeving met betrekking tot de bewaking.
— Grondrecht en veiligheid: Strafrecht.
— Training aan de hand van dilemma's.
— Grondrecht & veiligheid: Grondwet, Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en de Privacy Wetgeving.
— Coaching blok 1.
— Toegepaste aansprakelijkheid.
— Security Awareness.
— Maatschappelijke en culturele vorming.
— Veiligheids- en risicoanalyse.
— Recente criminaliteitsontwikkelingen.
— Sociale verhoudingen en collectieve overeenkomsten.
25.02: Bijscholing/opfrissing EHBO door Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen, M HKA, Antwerpen

Giulia Bellinetti
maart — juni: Opleiding Nederlands
(80 uren)
Wetgeving voor overheidsopdrachten

Maya Beyns
17.07: Opfrissingscursus Bewakingsagent,
G4S Training Services, Assene

Els Brans
25.02: bijscholing/opfrissing EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen

Veerle Bydekerke
19 — 20.10: Training 'De kunst van het vragen
stellen', Kristof Van Rossem

Ann Ceulemans
17.06: Excel 2013-2016 voor gevorderden,
databanken en draaitabellen, Syntra,
Antwerpen
03.12: CRM, Salesforce platform, Sparklink,
M HKA, Antwerpen
10.12: Interne communicatie, VVBAD,
Berchem

Celina Claeys
25.02: bijscholing/opfrissing EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen
20.05: Excel voor beginners, Syntra Bizz,
Berchem

Christine Clinckx
25.02: bijscholing bedrijfseerstehulp,
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen vzw

Martine Delzenne
20.11: M HKA in samenwerking met
Failsafe over brand en inbraakalarm,
M HKA, Antwerpen

Annelien De Troij
april — mei: cursus EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen
20.06: individuele opleiding 'Waarderen'
door FARO Vlaams Steunpunt voor Cultureel
Erfgoed, M HKA, Antwerpen

Bert De Vlegelaer
10.12: opleiding interne communicatie,
VVBAD, Berchem

Kunchok Dhondup
18.03: Opleiding op maat bij BOMA NV

Dirk Dumoulin
20.05: Excel voor beginners, Syntra Bizz,
Berchem
14.11: Communiceren met families door
Toerisme Vlaanderen, Hof Van Buysleden,
Mechelen
20.11: M HKA in samenwerking met
Failsafe over brand en inbraakalarm,
M HKA, Antwerpen
22.11: Het onthaal maakt het verschil, door
Museumpass en FARO, Den Bell, Antwerpen

Lode Geens
12.02 en 26.02: Behoud en beheer,
Helicon Conservation support, Zoeterwoude
17.06: Excel 2013-2016 voor gevorderden,
databanken en draaitabellen, Syntra,
Antwerpen
Wetgeving voor overheidsopdrachten

Nav Haq
2019: Opleiding Nederlands

Abdel Hasnaoui
18.03: Opleiding op maat bij BOMA NV

Sabine Herrygers
17.06: Excel 2013-2016 voor gevorderden,
databanken en draaitabellen, Syntra,
Antwerpen
10.12: Interne communicatie, VVBAD,
Berchem
april — december: taaltraining Engels door
Happy Mondays, M HKA, Antwerpen

Goele Jacquemyn
22.05: Presentatie Salesforce, deSingel,
Antwerpen
03.12: CRM, Salesforce platform, Sparklink,
M HKA, Antwerpen

Jamaheer
april — mei: cursus EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen

Joris Kestens
20.11: M HKA in samenwerking met
Failsafe over brand en inbraakalarm,
M HKA, Antwerpen

Danny Kortleven
20.11: M HKA in samenwerking met Failsafe
over brand en inbraakalarm, M HKA,
Antwerpen

Renild Krols
20.11: M HKA in samenwerking met
Failsafe over brand en inbraakalarm,
M HKA, Antwerpen

Christine Lambrechts
03.05: Studiedag Controlling wood
worm, Koninklijk Instituut voor het
Kunstpatrimonium, Brussel
april — mei: cursus EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen

Ilse Raps
12.02 en 26.02: behoud en beheer, Helicon
Conservation support, Zoeterwoude
april — mei: cursus EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen
Wetgeving voor overheidsopdrachten

Reyadh Shakir
20.11: M HKA in samenwerking met
Failsafe over brand en inbraakalarm,
M HKA, Antwerpen

Marleen Reijmen

16.01, 23.01, 29.01: Excel, Syntra Bizz, Berchem
25.03: opleiding vennootschaps- en
verenigingswet
10.12: kennismaking met het ESR,
Universiteit Gent

Gabriela Rib

16.01, 23.01, 29.01: Excel, Syntra Bizz, Berchem
april — mei: cursus EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen
08.05, 15.05, 22.05, 05.06, 12.06:
Boekhouden administratie voor de vzw,
Syntra Bizz, Berchem

Jan Stuyck

03.12: CRM Salesforce platform, M HKA,
Antwerpen

Georges Uittenhout

april — december: taaltraining Engels door
Happy Mondays, M HKA, Antwerpen
17.06: opleiding, Leuven
Wetgeving voor overheidsopdrachten

Sarah van Hapert

Het Atelier jaar 1+2: minister van Cultuur
Sven Gatz en het Departement CJM
startte eind januari 2018 met een uniek
vormingstraject rond fondsenwerving
voor cultuurorganisaties in Vlaanderen. In
Het Atelier, de kunst van friendraising, jaar 1
werd er strategisch en praktisch aan de slag
gegaan. Deelnemers leren stap voor stap hoe
ze zelf professionele fundraising binnen hun
eigen organisatie kunnen opzetten. In jaar 2
konden 7 organisaties dit traject verderzetten
en samen met Emolife hun fundraisingstra-
tegie verdiepen en concretiseren. 50 andere
organisaties keken als bevoorrechte getuigen
mee in 'Het Atelier' van de zeven en kregen
via een virtuele bibliotheek toegang tot
alle info. M HKA is een observerend lid,
masterclass, 88u, Emolife Belgium
april — mei: cursus EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen

Kaat Vannieuwenhuijse

april — mei: cursus EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen
19 — 21.11: VNH, Thomas More Hogeschool,
Mechelen

Roel Van Nunen

07.11: opleiding ADLIB, Gent

Lutgarde Van Renterghem

20.11: M HKA in samenwerking met
Failsafe over brand en inbraakalarm,
M HKA, Antwerpen

Marjon Van Waelvelde

april: basisopleiding 329, sociaaljuridische
basis, sectorale regels en afspraken, over
arbeidsovereenkomsten, verlofregelingen,
kostenvergoedingen, Sociale
10.09: opleiding? (educatief verlof)
22.10: opleiding bereid je voor op sociale
verkiezingen

Madiken Verboven

18.03: Culture Geek (NXT), where Culture
meets Digital, conferentie, Londen
24 — 26.09: Digitale strategie, Thomas More
Mechelen – Antwerpen vzw
22 — 24.10: Storytelling, Thomas More
Mechelen – Antwerpen vzw
april — mei: cursus EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen

Lot Wens

04.02: Opleiding beter vergaderen
april — mei: Cursus EHBO door
Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen,
M HKA, Antwerpen

Abdel Ziani

16.01, 23.01, 29.01: Excel, Syntra Bizz, Berchem
08.05, 15.05, 22.05, 05.06, 12.06:
Boekhouden administratie voor de vzw,
Syntra Bizz, Berchem

Deelname aan studiedagen, workshops, seminaries, symposia & colloquia

Jurgen Addiers

Bezoek aan de tentoonstelling Horst,
Arts and Music, Vilvoorde

Giulia Bellinetti

18.06: werkbezoek 'tentoonstellingsproductie
en museumtechnieken', M-Museum, Leuven,
georganiseerd door FARO
Bezoek aan de tentoonstelling Horst,
Arts and Music, Vilvoorde

Evi Bert

03.04: Platform Kunstenerfgoed, VAI,
Antwerpen
14.05 — 17.05: *Archiving 2019*, Lissabon,
Portugal
05.06: Werkgroepoverleg *Tracks*, VAI,
Antwerpen
11.06: Contactdag Vlaamse
erfgoeddatabanken, Antwerpen
03.07: Werkgroepoverleg *Tracks*,
Cemper, Mechelen
05.07: Collegagroep Digitale Participatie /
FARO, Faro, Brussel
04.09: Werkgroepoverleg *Tracks*,
Cemper, Mechelen
09.09 — 13.09: L'Internationale Archive &
Collection group meeting, Istanbul, Turkije
19.09 — 20.09: Informatie Aan Zee, VVBAD,
Casino Kursaal, Oostende
04.10: Stuurgroepoverleg *Tracks*,
Cemper, Mechelen
13.11: Werkgroepoverleg *Tracks*, VIAA, Gent
18.11: Lezing UA Cultuurmanagement
"Marleen Stikker over Internet en Cultuur"
05.12: Workshop DAM'S (KMSKA,
Erfgoedinzicht, Stad Antwerpen), M HKA,
Antwerpen
09.12: Lezing UA Cultuurmanagement
"Birgit Mandel, University of
Hildesheim "International perspectives on
the changing roles of cultural policy and
cultural management"
10.12: Stuurgroepoverleg *Tracks*, M HKA,
Antwerpen

12.12: Collegagroep Digitale Participatie / FARO, Musea Brugge, Brugge

Leen Bosch

07 — 08.02: Beurs RAI Amsterdam (projectiesystemen)

18.06: Werkbezoek

'tentoonstellingsproductie en museumtechnieken', M-Museum, Leuven, georganiseerd door FARO

Tom Ceelen

07 — 08.02: Beurs RAI Amsterdam (projectiesystemen)

22.05: Presentatie Salesforce, deSingel, Antwerpen

Ann Ceulemans

22.05: Presentatie Salesforce, deSingel, Antwerpen

Bart De Baere

CIMAM congres 2019, Sydney

Annelien De Troij

15.10: Talk Cees de Boer over herman de vries, RKD, Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis

Lode Geens

18.06: Werkbezoek 'tentoonstellingsproductie en museumtechnieken', M-Museum, Leuven, georganiseerd door FARO
Bezoek aan de tentoonstelling Horst, Arts and Music, Vilvoorde

Sabine Herrygers

22.05: Presentatie Salesforce, deSingel, Antwerpen

18.06: Werkbezoek 'tentoonstellingsproductie en museumtechnieken', M-Museum, Leuven, georganiseerd door FARO

Hughe Lanoote

Bezoek aan de tentoonstelling Horst, Arts and Music, Vilvoorde

Ilse Raps

18.06: Werkbezoek 'tentoonstellingsproductie en museumtechnieken', M-Museum, Leuven, georganiseerd door FARO
Bezoek aan de tentoonstelling Horst, Arts and Music, Vilvoorde

Jan Stuyck

22.05: Colloquium Fonds voor Cultuurmanagement 2019 van de Universiteit Antwerpen, over concept businessmodel en interesting practices

19.09 — 20.09: Informatie Aan Zee, VVBAD, Casino Cursaal, Oostende

Georges Uittenhout

18.06: Werkbezoek 'tentoonstellingsproductie en museumtechnieken', M-Museum, Leuven, georganiseerd door FARO
Bezoek aan de tentoonstelling Horst, Arts and Music, Vilvoorde

Sarah van Hapert

29.03: In M HKA werd de 5de PPE (Practical Philanthropy Across Europe) conferentie georganiseerd. Dit is een conferentie van KBFUS Alumni en professionals uit het veld. Inspirerende sprekers werden hierop uitgenodigd en er werden discussies aange- gaan met leidinggevende fondsenwervers uit voornamelijk de culturele en onderwijssector.

22.05: Colloquium Fonds voor Cultuurmanagement, Universiteit van Antwerpen

Tijdens het colloquium cultuurmanage- ment werd er stilgestaan bij het concept businessmodel en kwamen interesting practices aan bod uit verschillende sectoren, zoals Concertzaal Splendor in Amsterdam, Openluchtmuseum Bokrijk en De Republiek in Brugge.

28.08 — 30.08: CASE CONFERENTIE, Birmingham

CASE Europe presented a specially curated arts and culture programme as part of the CASE Europe Annual Conference. Spread across two days this programme covered a variety of topics by international speakers, while offering the opportunity to connect and share with an international network of advancement professionals in the fundrai- sing business.

Piet Van Hecke

13.03: Dag van de Cultuureducatie, De Vooruit, Gent

18.03: Commons symposium: Hacking the system: Hacking its system, Universiteit Antwerpen

01.04: Conflict en meerstemmigheid, Extra City, Antwerpen

16.05: Studiedag familievriendelijk erfgoed, Africamuseum, Tervuren

Dieter Vankeirsbilck

22.05: Colloquium Fonds voor Cultuurmanagement 2019 van de Universiteit Antwerpen, over concept businessmodel en interesting practices

Kaat Vannieuwenhuyse

04.03: DEN-Event, De Doelen, Rotterdam, gericht op de kunstensector, a.d.h.v. presen- taties, cases en werksessies kreeg de bezoeker een beeld van de kansen en mogelijkheden die digitalisering biedt voor de werkpraktijk van instellingen en kunstenaars.

19.03: Publiek19 Inspiratiedag, workshops, praktijkverhalen, demo's, experts, keynote- en slotspreker, Vooruit, Gent

10 — 12.09: Museum Ideas, Londen

Madiken Verboven

22.05: Presentatie Salesforce, deSingel, Antwerpen

Els Verhaegen

16 — 18.01: Remix Global Summits, pioneers from different industries explore the future of culture, creative cities and the creative economy, Londen

22.05: Presentatie Salesforce, deSingel, Antwerpen

08.10: Infodag software-toepassingen voor organisatie met gidsenwerking georganiseerd door Toerisme Vlaanderen, ViaVia café Brussel

25.10: Museum Next Conference Digital Communication, Tobacco Theatre, Amsterdam

Lot Wens

maart: deelname aan studiedag

‘Ontwikkelen van een mindful museale praktijk’ door FARO, Brussel

10 — 12.09: Museum Ideas, Londen

17 Organogram

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal personeelsleden in dienst op 31 december 2019 verdeeld over de verschillende afdelingen binnen het M HKA. Deze wordt vergeleken met de invulling van het personeelsbestand op 31 december 2018.

Naast de cel directie en het directiesecretariaat zijn er nog vier andere afdelingen, namelijk de afdeling presentatie, afdeling publiekswerking, afdeling ABCD en afdeling ondersteuning.

		2018	2019	Vershil
Algemeen en artistiek directeur	onbepaalde duur	1	1	0
Zakelijk directeur	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker directiesecretariaat	onbepaalde duur	1	1	0
Totaal directie – directiesecretariaat		3	3	0
Afdelingsverantwoordelijke presentatie	onbepaalde duur	1	1	0
Senior curator	onbepaalde duur	1	1	0
Onderzoekscurator	bepaalde duur	1	1	0
Administratief medewerker presentatie	onbepaalde duur	0,9	0,9	0
Coördinator Cinema Zuid	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker programmering	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker programmering en communicatie	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Administratief medewerker De Cinema*	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker onthaal	onbepaalde duur	0	0,2	+0,2
Projectionist	onbepaalde duur	1,6	1,6	0
Coördinator productie	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker productie	onbepaalde duur	1,5	1,5	0
Werfleider	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Technicus	onbepaalde duur	3	3	0
Totaal artistieke presentatie**		15,2	15,4	+0,20
Afdelingsverantwoordelijke publiekswerking	onbepaalde duur	0,9	0,9	0
Medewerker pers en editing	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker grafische vormgeving	onbepaalde duur	0,6	0,6	0
Medewerker digitale communicatie	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker bemiddeling	onbepaalde duur	3	2,8	-0,2
Medewerker reservaties	onbepaalde duur	1	1	0
Teamcoach publiekzorg	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker onthaal	onbepaalde duur	3,05	2,85	-0,2
Erfgoedbewaker	onbepaalde duur	3,5	4,5	+1
Totaal publiekswerking		15,05	15,65	+0,6
Afdelingsverantwoordelijke Museale Werking*		1	1	0
Expert collectie	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Medewerker behoud	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker beheer	onbepaalde duur	1	1	0
Expert contentmanagement	onbepaalde duur	1	0,4	-0,6
Medewerker bibliotheek	onbepaalde duur	1,8	1,8	0
Medewerker fotoarchief	onbepaalde duur	0,5	0,5	0

Teksteditor	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Consulent archieven	onbepaalde duur	1	0,9	-0,1
Archivaris	onbepaalde duur	0	1	+1
Projectmedewerker FWO	bepaalde duur	1	1	0
Projectmedewerker	bepaalde duur	0	0,5	+0,5
Onderzoeker Jef Verheyen	onbepaalde duur	0	0,6	+0,6
Totaal museale werking***		9,1	10	+1,4
Medewerker IT	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker facility	onbepaalde duur	0,6	0,6	0
Medewerker M HKAFE	onbepaalde duur	1,5	1,5	0
Medewerker onderhoud	onbepaalde duur	3	3	0
Boekhouder	onbepaalde duur	2	2	0
Hulpboekhouder	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker relatiebeheer en fondsenwerving	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker evenementen en fondsenwerving	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker HR	onbepaalde duur	1,6	1,9	+0,3
Totaal ondersteuning		12,7	13	+0,3

	2018	2019	Vershil
Totaal directie + directiesecretariaat	3	3	0
Totaal artistieke presentatie	15,2	15,4	+0,2
Totaal museale werking	9,1	10	+0,9
Totaal publiekswerking	15,05	15,65	+0,6
Totaal ondersteuning	12,7	13	+0,3
Totaal personeelsbestand			
In VTE	55,05	57,05	+2
Aantal	69	72	+3

* Cinema Zuid veranderde haar naam in de loop van 2019 naar De Cinema

** Presentatie werd omgedoopt tot Artistieke Presentatie

** ABCD/collectie- en contentmanagement kreeg de naam afdeling Museale Werking

18 Semi-vaste Medewerkers

M HKA

18.1 WIJK-WERK-MEDEWERKERS— Aantal Wijk-werkers in 2019

Sinds 1 januari 2018 vervangt wijk-werken het vroegere PWA-stelsel. Via dit stelsel kunnen werkzoekenden met een gebrek aan recente werkervaring tijdelijk werkervaring opdoen in een laagdrempelige werkomgeving dicht bij huis.

Een wijk-werker mag max. 60 uur per week presteren en max. 630 uur per jaar. Na maximaal 12 maanden volgt dat een nieuwe stap in de begeleiding naar werk.

De wijk-werker in het M HKA werd ingeschakeld voor de functie van host in het museum.

— Aantal wijk-werkuren per maand

maand	uren / maand
januari	35
februari	7
maart	0
april	14
mei	28
juni	36
juli	42
augustus	21
september	21
oktober	42
november	35
december	28
Totaal 2019	309

18.2 JOBSTUDENTEN— Aantal studenten in 2019

107

— Aantal opgemaakte contracten in 2019

2.787

— Aantal werkuren/maand/functie in 2019

Functie	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Totaal
Bediende balie M HKA	101,23	180,19	191,75	195,45	51	55	37,25	130,32	81,11	93,38	158,5	217,27	1.492,45
Bediende balie Cinema Zuid	35,08	11,5	76,58	89,91	84,5	2	54,17	—	—	—	—	—	354
Bediende projectie Cinema Zuid	—	—	20,75	7,75	—	—	—	—	—	—	—	—	34
Bediende M HKA FE	234	230	306,46	275,02	357	346,43	156,67	258,01	199,06	264,6	220,78	238,75	3.086,78
Host	1.137,09	1.670,79	2.097,34	1.789,31	1.068,44	965,95	884,03	744,73	528,91	927,72	789,06	756,86	13.360,23
Host Cinema Zuid	51,75	43,33	42,08	34	36,83	10	—	—	—	—	—	—	217,99
Medewerker bibliotheek en onderzoek	7	35	49	49	43	56	104	35	38,58	107,38	92,17	84,87	701
HR-medewerker	—	—	—	—	—	83,6	71	—	—	—	—	—	154,6
Totaal	1.566	2.176	2.784	2.440	1.641	1.519	1.307	1.168	848	1.393	1.261	1.298	19.401

— Aantal dagen jobstudenten/functie in 2019

Functie	Totaal aantal dagen
Bediende balie M HKA	219
Bediende balie Cinema Zuid	63
Bediende projectie Cinema Zuid	5
Bediende M HKAFE	421
Host	1.957
Host Cinema Zuid	38
Medewerker bibliotheek en onderzoek	105
HR-medewerker	20
Eindtotaal	2.828

18.3 ARTIKEL 6o

Het OCMW Antwerpen geeft mensen uit kansengroepen een duwtje in de rug door hen werkervaringstrajecten aan te bieden in samenwerking met ondernemers of diverse organisaties. Zo kunnen ze ervaring opdoen en competenties opbouwen die ze nodig hebben om een job te vinden op de reguliere arbeidsmarkt.

M HKA stelt al sinds enkele jaren, in samenwerking met het OCMW Antwerpen medewerkers onder dit statuut te werk.

— Aantal medewerkers onder statuut artikel 6o

2

— Frequentie van tewerkstelling

38 uur per week gedurende 8 maanden

38 uur per week gedurende 2 maanden

— Functie

Host museum

18.4 VRIJWILLIGERS

— Aantal vrijwilligers in 2019:

46

Frequentie inzet vrijwilligers:

Vrijwilligers zetten zich in voor het M HKA of Cinema Zuid, variërend van enkele uren, een halve tot een hele dag.

— Vrijwilligerstaken:

Vrijwilligers worden op diverse terreinen ingezet in de werking van het M HKA en Cinema Zuid.

Voor de volgende taken werden vrijwilligers op regelmatige basis geëngageerd:

1. Ticket- en zaalcontrole

In Cinema Zuid: 1 vrijwilliger per film ondersteund door de vaste balie-medewerker. De vrijwilligers staan in voor de ticketcontrole, ontvangst van bezoekers, controle zaal, start van de film en het openen van de deuren achteraf.

— Frequentie activiteit: dagelijks (niet op maandag)

— Frequentie inzet vrijwilliger: per persoon 2 tot 4 avonden per maand

— Aantal uur: ongeveer 1,5 uur per dag of avond

— Gemiddeld aantal vrijwilligers per maand: 15 (x 2 avonden).

2. Bibliotheek

Het klasseren van artikels, invoeren van datagegevens in de computer, reorganisatie van het archief. Dit wordt gedaan door een vast en trouw team, dat niet meer weg te denken is uit de bibliotheekwerking.

- Frequentie: 12 keer per week
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per week per persoon
- Aantal uur: 3 tot 7 uur
- Gemiddeld aantal vrijwilligers per week: 5

3. Evenementen

Voor diverse evenementen met een verschillend takenpakket werd ook beroep op vrijwilligers gedaan in 2019.

a. Grote opening

- Frequentie: 3 keer per jaar
- Frequentie inzet vrijwilliger: 3 keer per jaar
- Aantal uur: 6 uur
- Aantal vrijwilligers: 3

b. Art's Birthday

- Frequentie: 1 keer per jaar
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per jaar
- Aantal uur: 6 uur
- Aantal vrijwilligers: 2

c. Museumnacht

- Frequentie: 1 keer per jaar
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per jaar
- Aantal uur: 4 tot 8 uur per vrijwilliger
- Aantal vrijwilligers: 2

4. Panamarenkohuis

In het Panamarenkohuis aan de Biekorfstraat in Antwerpen worden twee keer per maand rondleidingen gegeven aan bezoekers die dit vooraf online kunnen boeken. In 2019 werden er 30 rondleidingen gegeven. De vrijwilliger staat in voor het onthaal, de begeleiding en de receptie achteraf en fungeert als ondersteuning aan de gids mocht dit nodig zijn.

- Frequentie: 2 keer per maand
- Aantal uur: 3 uur per rondleiding
- Aantal vrijwilligers: 1 vrijwilliger per rondleiding

5. Bookfair Wiels – Centrum voor Hedendaagse Kunst

In kunstencentrum Wiels wordt jaarlijks een Art Book Fair georganiseerd. Het M HKA is daar vertegenwoordigd met een stand waar vrijwilligers het tijdschrift Afterall verkopen.

- Frequentie: 1 keer per jaar
- Aantal uur: 7 uur per dag
- Aantal vrijwilligers: 4

19 Bedrijvenclub en sponsorwerving

De Bedrijvensclub van het M HKA werd opgericht in de jaren 1993-1994 vanuit de betrachting de bedrijfsleiders en managers enerzijds en de kunstenaars en het museum anderzijds gemakkelijker met elkaar in contact te brengen.

Er werd vanuit gegaan dat er een basis van wederzijdse belangstelling bestaat en dat deze, door het organiseren van gerichte manifestaties, kan aangescherpt worden. De formule van de Bedrijvensclub is geschikt omdat de bedrijfsleider, via zijn contacten met de hedendaagse kunst, met collega-zakenmensen tot een dialoog en dynamiek kan komen, waarbij het artistieke een stimulans is.

Aan de leden, ereleden, partners en sponsors biedt de Bedrijvensclub een bevoorrechte inkijk en toegang tot de hedendaagse kunst, een bron van verbeelding, inspiratie en verwondering, een ontmoetingsplaats en een forum tot kennismaking met collega's uit de zakenwereld. De werking binnen het M HKA wordt verzekerd door een groep bestaande uit dhr. Herman De Bode, voorzitter van de raad van bestuur van het M HKA, mevr. Yolande Avontroodt, ondervoorzitter van de raad van bestuur van het M HKA, dhr. Ernest Van Buynder, voorzitter van de raad van bestuur van de Vrienden van het M HKA, en dhr. Dieter Vankeirsbilck, Zakelijk Directeur van het M HKA. Een medewerker vanuit het M HKA ondersteunt de bedrijvenwerking.

19.1 ACTIVITEITEN

Aangezien de Bedrijvensclub sinds 2018 op non-actief staat, zijn er geen specifieke activiteiten georganiseerd.

De oud- en bestaande leden van de Bedrijvensclub ontvangen uitnodigingen voor de previews van de openingen van de grote tentoonstellingen en voor de activiteiten van de Vrienden van het M HKA. Daarnaast worden ze ondersteund vanuit het M HKA voor persoonlijke bezoeken en op maat aangevraagde evenementen.

19.2 LEDENAANTAL

Het ledenaantal van de Bedrijvensclub van het M HKA is nihil. Er is in 2018 en 2019 niet actief gewerkt aan de Bedrijvensclub. De focus werd gelegd op het uitwerken van een structureel plan, dewelke in 2020 wordt geïmplementeerd, met het oog op ledenwerving.

— LEDEN
€ 1.000 Aantal: 1
VDK Group

Voor geplande bezoeken aan het Panamarenkohuis is gekozen om dit in een Bedrijvensclub-formule te gieten.

— NATURASPONSOR
Aantal: 3
Leopold Hotel Antwerp, De Olifant en Duvel Moortgat

Leopold Hotel Antwerp

In juli 2018 ging de samenwerking van start met Leopold Hotel Antwerp. Deze ruilovereenkomst bestaat uit 33 kamers, ter waarde van € 2.500. Sinds juli 2019 is er geen hernieuwing met Leopold Hotel Antwerp. Zij zijn van eigenaar veranderd en er wordt gezocht naar een nieuwe samenwerkingsovereenkomst.

De Olifant

In 2019 liep ook de samenwerkingsovereenkomst met De Olifant verder, die de verfsponsor / naturasponsor van het M HKA bleef.

Duvel Moortgat

Ook in 2019 liep de tienjarige sponsorovereenkomst met Duvel Moortgat verder. Dit vertaalt zich in een jaarlijkse korting van € 1.000 op aankoop drank voor het M HKAFE (€ 10.000 voor 10 jaar).

19.3 SPECIFIEKE SPONSORING

Er zijn bedrijven die specifieke tentoonstellingen of projecten steunen, waarbij de relatie met de Bedrijvenclub van het M HKA op een secundaire plaats komt. Dit geldt voor de duurzame samenwerking tussen het M HKA en **Allen & Overy LLP**. In 2019 ging deze samenwerking verder, en dit voor nog minstens een jaar. Het bedrijf ondersteunt het M HKA met € 10.000 per jaar, in ruil voor een returnpakket gebaseerd op bruikleen en evenementen.

19.4 M HKART CIRCLE

De M HKArt Circle werd in 2014 opgestart vanuit de bedoeling om verzamelaars en kunstliefhebbers in één groep samen te brengen.

De M HKArt Circle is een select gezelschap van kunstliefhebbers en kunstverzamelaars. Het aantal leden is beperkt en het lidmaatschap is enkel op uitnodiging.

Minstens drie maal per jaar wordt voor de leden een exclusief kunstevenement georganiseerd, waaronder ten minste een buitenlandse reis. Unieke kunstontmoetingen staan centraal en er worden uitzonderlijke contacten gelegd met inspirerende mensen op prestigieuze locaties. De leden komen in nauw contact met hedendaagse kunst en kunstenaars in binnen- en buitenland. Daarnaast biedt dit gezelschap ook de gelegenheid om ideeën uit te wisselen, passie voor kunst te delen, unieke collecties te ontdekken, netwerk uit te breiden, potentiële samenwerkingen vorm te geven of contacten te leggen. De M HKArt Circle heeft een uitermate participatief karakter. De leden hebben inspraak in de komende activiteiten en de koers die de groep zal volgen. De inbreng van de leden kan inspirerend werken voor de ontwikkeling van de visie rond Vlaamse hedendaagse kunstinstellingen.

De M HKArt Circle richt zich initieel op een beperkt gezelschap, met een jaarpremie van € 2.500, met in ruil daarvoor de mogelijkheid tot deelname aan drie exclusieve evenementen.

Deze morele en financiële steun zorgt ervoor dat het M HKA zijn missie als museum verder kan uitbouwen. De groep levert een substantiële bijdrage aan de werking van het museum. De uitstraling die de instelling daardoor krijgt, maakt het mogelijk om educatieve projecten uit te bouwen, bijzondere kunstaankopen te realiseren, onderzoekstrajecten op te zetten, fragiele kunstwerken optimaal te restaureren.

De werking wordt binnen het M HKA verzekerd door een groep bestaande uit mevr. Yolande Avontroodt (ondervoorzitter van de raad van bestuur van het M HKA en voorzitter van de M HKArt Circle), dhr. Dieter Vankeirsbilck (Zakelijk Directeur van het M HKA), mevr. Sarah van Hapert (medewerker Relatiebeheer en Fondsenwerving) en mevr. Goele Jacquemyn (medewerker Evenementen en Fondsenwerving). Deze groep wil de werking van de M HKArt Circle activeren en optimaliseren.

In 2019 telde de M HKArt Circle 30 betalende duo's. Dit is een stijging ten opzichte van 2018 waarbij er 26 betalende duo's waren. Het is de bedoeling dat deze groep zich in de toekomst nog verder uitbreidt.

ACTIVITEITEN IN 2019

Dinsdag 2 april 2019

Een bezoek aan de tentoonstelling Laure Prouvost – AM-BIG-YOU-US LEGSICON – na de openingsuren van het museum, met een receptie en ontmoeting met de curator.

Zaterdag 27 april 2019

Een rondleiding op Art Brussels door curator Tessa Giblin, curator en directeur van de University of Edinburgh's Talbot Rice Gallery.

Vrijdag 10 mei 2019

Een bezoek aan de privé collectie Fibac, in aanwezigheid van Filips De Ferm, met nadien een aangeboden lunch.

Donderdag 17 oktober 2019

Een bezoek aan de tentoonstelling Marcel Broodthaers – Soleil Politique – na de openingsuren van het museum, met een receptie en ontmoeting met de curator.

Zaterdag 30 november 2019

Een bezoek aan de privécollectie van Axel Vervoordt in KANAL en aan de vernissage van de tentoonstelling Peter Buggenhout (kunstenaar aanwezig).

Kunst- en designbeurzen in binnen- en buitenland

Mogelijkheid voor gratis VIP tickets voor verschillende kunst- en designbeurzen in binnen- en buitenland.

KUNSTREIZEN

Woensdag 15 t.e.m. zondag 19 mei 2019: kunstreis naar Jerusalem en Tel Aviv

Er werd een dagtrip georganiseerd naar Jerusalem met een bezoek aan The Israel Museum waarbij we director, curator en kunstenaars ontmoetten. In Tel Aviv brachten we een bezoek aan verschillende galerijen, de academie, privé collectie van Haaretz, studiobezoek en de Tel Aviv Art Museum.

Donderdag 7 t.e.m. maandag 11 november 2019: kunstreis naar Parijs

De reis naar Parijs bestond uit een bezoek aan Dior Archives, privé collectie DSL, studio Fabrice Hybert, Louis Vuitton Foundation, Musée Bourdelle, privé collectie Chantal Crousel, studio Kawamata, Galerie Gagosian, Chris Dercon in Grand Palais, Galerie Crousel, Galerie Michel Rein, Galerie Obadia, Bredit Prat Foundation, privé collectie Corinne Evens, Paris Photo en Centre Pompidou.

20 Nocturnes en verhuur accommodatie

Het M HKA biedt de mogelijkheid aan bedrijven, organisaties en particulieren om (private) nocturnes, evenementen en workshops in te richten, binnen en buiten de normale openingsuren van het museum.

Een nocturne omvat een (geleid) museumbezoek met gebruik van de inkomhal en balie voor ontvangst van de genodigden en mogelijkheid tot aanbieden van een receptie en/of catering.

Beschikbare museumruimtes kunnen worden afgehuurd voor het organiseren van workshops, personeelsdagen, brainstormsessies, colloquia en dergelijke. Anders dan bij nocturnes zijn de niet-afgehuurde museumruimtes in een dergelijk geval afgesloten.

Bovendien worden steeds meer programma's op maat uitgewerkt.

—	Verhuur accommodatie in 2004:	€ 8.837,80
—	Verhuur accommodatie in 2005:	€ 17.836,80
—	Verhuur accommodatie in 2006:	€ 33.629,05
—	Verhuur accommodatie in 2007:	€ 31.005,14
—	Verhuur accommodatie in 2008:	€ 40.054,06
—	Verhuur accommodatie in 2009:	€ 3.118,00 (sluiting M HKA)
—	Verhuur accommodatie in 2010:	€ 20.629,30
—	Verhuur accommodatie in 2011:	€ 44.955,84
—	Verhuur accommodatie in 2012:	€ 45.629,29
—	Verhuur accommodatie in 2013:	€ 66.582,29
—	Verhuur accommodatie in 2014:	€ 82.202,77
—	Verhuur accommodatie in 2015:	€ 101.909,80
—	Verhuur accommodatie in 2016:	€ 40.268,11
—	Verhuur accommodatie in 2017:	€ 58.002,29
—	Verhuur accommodatie in 2018:	€ 59.624,77
—	Verhuur accommodatie in 2019:	€ 56.230,69

In 2019 zien we een daling van de omzet wat betreft de zaalverhuur. Dit is grotendeels te wijten aan de verhuur van het vroegere Cinema Zuid naar De Cinema, waarbij de verhuur niet meer in handen van het M HKA kwam te liggen. Desondanks de lagere inkomsten, zien we wel een stijging van de bezoekers in het museum dankzij de evenementen en zaalverhuur. In 2018 konden we met de evenementen en zaalverhuur rekenen op 3.135 bezoekers. Dit aantal steeg in het jaar 2019 naar 4.927.

Verhuur accommodatie in 2019:

Datum	Wie	Wat	Locatie	Bedrag	Detail	Specifieke link met lopende tentoonstelling	M HKA met rondleiding	M HKA zonder rondleiding	Cinema Zuid
18/01/2019	Privévertoning	Vertoning La Piscine	Cinema Zuid	1.051,50 €					80
19/01/2019	Wild Cherry Pictures VOF	Vertoning kortfilms	Cinema Zuid	1.149,50 €					188
31/01/2019	L'Alliance Français	Nuit des Idées	M HKA	Gratis	Relatie-tarief			133	
02/02/2019	NVAGT	Workshop en receptie	Auditorium + M HKAFE	777,00 €				40	
14/02/2019	Consular Corps Antwerp	Rondleiding en receptie	Expozalen + M HKAFE	774,00 €			21		
17/02/2019	Club Zuid	Buurtaperitief: rondleiding en receptie	Expozalen + M HKAFE	150,00 €	Relatie-tarief		80		
28/03/2019	Anet Van Haaster	Modepresentatie	Auditorium + M HKAFE	774,50 €				30	

Datum	Wie	Wat	Locatie	Bedrag	Detail	Specifieke link met lopende tentoonstelling	M HKA met rondleiding	M HKA zonder rondleiding	Cinema Zuid
29/03/2019	PPE Congres	Conferentie	Expozalen + auditorium + M HKAFE		Intern event		41		
30/03/2019	Privévertoning	Vertoning kortfilms	Cinema Zuid	484,00 €					
30/03/2019	Privévertoning	Vertoning film	Cinema Zuid	302,50 €					
18/04/2019	DOP	Sessie naakt tekenen	Auditorium	60,50 €				13	
05/05/2019	CROP		Scheldeterras	Gratis	Samenwerking			97	
09/06/2019	CROP		Scheldeterras	Gratis	Samenwerking			37	
16/05/2019	EMMI Event	Openingsavond	Serres + dakterras + M HKAFE + exposalen	43.318,00 €				300	
16/05 tot 21/07/2019	EMMI tentoonstelling serres (museum-bezoek)	Bij aankoop van Emmi koffie kunnen consumenten een gratis museumticket winnen	Expozalen					41	
05/06/2019	Casco Phil bedrijfs-evenement	Receptie, rondleiding en walking dinner	Leeszaal + exposalen	Gratis	Samenwerking	Jan Cox – muziek afgestemd op tentoonstelling	43		
05/07/2019	Pas de soucis x Soulful Sessions	Dansfeest	M HKAFE + Scheldeterras	2.389,34 €				500	
08/08/2019	Antwerp Pride openings-receptie	Receptie	M HKAFE + Stadsterras	418,25 €	Enkel personeel-kosten			240	
11/08/2019	Local Love Dance	Dansfeest	M HKAFE + Stadsterras	1.731,00 €	Enkel personeel-kosten			350	
12/09/2019	Fleur Pierets boekvoorstelling	Receptie + dansfeest	M HKAFE + Stadsterras	600,00 €	Enkel personeel-kosten			300	
15/09/2019	CROP		Scheldeterras	Gratis	Samenwerking			40	
2019	Amarant	Lessen in 2019	Auditorium	2.250,60 €				2.353	
Subtotaal							185	4.474	268
TOTAAL				56.230,69 €					4.927

21 Vrienden van het M HKA vzw

De raad van bestuur kwam in 2019 vijfmaal bij elkaar om zowel op financieel als organisatorisch vlak beslissingen te nemen, alsook het verdere beleid uit te werken. Deze vergaderingen vonden plaats op 29 januari, 4 april, 28 mei, 24 september en 28 november.

De Algemene Vergadering vond plaats op 28 mei 2019.

In de algemene vergadering van 2019 zetelen dhr. Ernest Van Buynder, mevr. Ingrid Ceusters, dhr. Frank Arts, dhr. Herman Daled, dhr. Geert De Clercq, dhr. Johan De Muynck, dhr. Walter De Wilde, dhr. Robert Lievemont, dhr. Jean-Pierre Lowet de Wotrenge, mevr. Camille Paulus, mevr. Yolande Avontroodt, dhr. Walter Borms, mevr. Katharina Broeckx, mevr. Veerle Claessens, mevr. Thérèse Deshayes, mevr. Suzon Ingber, mevr. Gerrie Kinsbergen, dhr. Peter Surmont, mevr. Emmy Tob-de Toledo, dhr. Theo Vervliet, mevr. Lisa Deckers, dhr. Luc Wauters, dhr. Luc Rochtus, dhr. Eugène Van De Putte, mevr. Carine Van Goethem, dhr. Eric Verbeeck, dhr. Axel Vervoordt, dhr. Ivo Van Vaerenbergh, dhr. Adriaan Raemdonck, dhr. Bart Vanderbiesen, mevr. Caroline Alaert, dhr. Yoei Vanlangendonck en dhr. Matthieu Pauwels.

Volgende personen zijn in 2019 geen lid meer van de Algemene Vergadering: mevr. Caroline De Wever en dhr. Roland Gillion-Crowet.

In de raad van bestuur van 2019 zetelen dhr. Ernest Van Buynder, dhr. Luc Wauters, mevr. Yolande Avontroodt, dhr. Walter Borms, mevr. Katharina Broeckx, mevr. Veerle Claessens, mevr. Thérèse Deshayes, mevr. Suzon Ingber, mevr. Gerrie Kinsbergen, dhr. Peter Surmont, mevr. Emmy Tob-de Toledo, dhr. Theo Vervliet en dhr. Matthieu Pauwels.

ACTIVITEITEN

Voor de leden van de Vrienden van het M HKA werden onderstaande activiteiten georganiseerd.

Zondag 13 januari 2019

Nieuwjaarsreceptie in het M HKA met een gegidste rondleiding in de James Lee Byars-tentoonstelling. Dit werd gevolgd door de receptie in het M HKAFE met de voorstelling van de editie 2019 en een toespraak.

Zaterdag 16 februari 2019

Bezoek aan het Maurice Verbaet Center: WAW Building. Het bezoek startte met een introductie door Katleen Derijcke van het MoMu, gevolgd door een gidsrondleiding doorheen de tentoonstelling "Soft? Tactiele Dialogen". Kunstenaars Veerle Dupont was ook aanwezig.

Donderdag 7 maart 2019

7^e Herman Tob-lezing i.s.m. Instituut voor Joodse studies, Universiteit Antwerpen. Deze lezing werd gegeven door Prof. Joseph Koerner die sprak over het leven en werk van de Zuid-Afrikaanse kunstenaar William Kentridge.

Zondag 10 maart 2019

Bezoek aan de eerste museale solotentoonstelling van de Antwerpse kunstenaar Dennis Tyfus, "My Niece's Pierced Knees" in het Middelheim.

Zondag 14 april 2019

Rondleiding door de Laure Prouvost-tentoonstelling in het M HKA.
De Vrienden werden ontvangen in het auditorium door de curator, Nav Haq, voor een introductie en gevolgd door Prof. Dr. Erik Oger. Nadien werden de Vrienden door de gidsen van het M HKA voor een geleid bezoek door de tentoonstelling.

Zaterdag 27 april 2019

Filmvertoning 'I watched the white dogs of the dawn' van kunstenares Els Dietvorst in Cinema Zuid. Na een korte introductie door dhr. Ernest Van Buynder vond een gesprek plaats tussen Lisa Deckers, productieverantwoordelijke MoMent en de kunstenares Els Dietvorst.

Zondag 5 mei 2019

Bezoek aan Gallery Sofie Van de Velde en PLUS-ONE Gallery.
Er werd een uitleg voorzien door Sofie Van de Velde en Willy De Sauter.

Zondag 2 juni 2019

Vrij bezoek aan de tentoonstelling 'Reaching Out. Hommage aan Jan Cox'. Voorzitter van de Vrienden van het M HKA, Ernest Van Buynder, en erehoofd conservator van het KMSKA, Prof. Dr. Paul Huvenne hadden eerst een gesprek hebben over Jan Cox en zijn werk. Daarna konden de vrienden een vrij bezoek aan de tentoonstelling van Jan Cox brengen.

Zondag 16 juni 2019

Geleid bezoek aan de zomertentoonstelling AMBERES in het M HKA, voorafgegaan door een woordje uitleg door de curator, Nav Haq en een inleiding door dhr. Guy Posson als kenner van de Latijns-Amerikaanse letterkunde.

Vrijdag 21 juni 2019

De Vrienden werden uitgenodigd door Narcisse Tordoir voor ontvangst en een kijkje achter de schermen in zijn atelier te Antwerpen.

Zaterdag 17 augustus 2019

Rondleiding door Ria Pacquée doorheen haar tentoonstelling in het Middelheim.

Zondag 22 september 2019

Met de leden jonger dan 40 jaar, werd een Youngster Atelierroute door Antwerpen gehouden met de fiets. De Vrienden kregen een kijkje achter de schermen van de ateliers van vier jonge kunstenaars: Tom Volkaert, Denie Put, Bendt Eyckermans en Tom Poelmans. In ieder atelier werden de Vrienden hartelijk ontvangen met een drankje en een woordje uitleg door de kunstenaar.

Zondag 29 september 2019

Daguitstap naar Brussel: met een volle bus enthousiaste Vrienden trokken we naar Brussel voor een bezoek aan de Galerie La Forest Divonne met de tentoonstelling 'Daphne and me' van Tinka Pittoors. De kunstenares was zelf ook aanwezig voor een woordje uitleg en de Vrienden konden genieten van een aangenaam lunchbuffet en een glaasje. Nadien trokken we naar BOZAR voor een geleid bezoek in de tentoonstelling 'IncarNations'.

Dinsdag 8 oktober 2019

Bezoek aan de Nick Andrews expositie in de galerie De Zwarte Panter i.s.m. Centrum voor Mexico Studies, waarbij de kunstenaar meer toelichting verstrekke over zijn reis naar Mexico en de invloed op zijn werk.

Zondag 20 oktober 2019

Rondleiding doorheen de Marcel Broodthaers tentoonstelling in het M HKA.

Dinsdag 26 november 2019

Naar aanleiding van de 100^e verjaardag van de geboorte van de kunstenaar Jan Cox vond een concert met lezing plaats in het voormalig klooster van de Grauwzusters in Antwerpen. Deze manifestatie vond plaats i.s.m. de commissie cultuurbeleid van de Universiteit Antwerpen en de Vrienden van De Zwarte Panter.

Dinsdag 17 december 2019

Jaarlijkse Rebirth Day-lezing door Dr. Griet Dupont over haar project, de Dobedo Academy. In dit project staat de mentale groei van kinderen centraal. Door creatief aan de slag te gaan met verschillende kunstvormen zoals beeld, tekst, beweging en muziek, ontwikkelen kinderen hun eigen emotionele vaardigheden. De ontwikkeling van creativiteit is van het grootste belang in de filosofie van Rebirth Day van Michelangelo Pistoletto.

Deze lezing werd gerealiseerd i.s.m. de Kunstkamer van VOKA – Kamer van Koophandel Antwerpen-Waasland.

LEDENAANTAL

LEDENAANTAL	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
GRATIS	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1
€ 10 – Junior -26 jaar 2017								8	2	11
€ 25 – individueel > senior/junior 2007	71	89	67	81	94	13				
€ 30 – individueel > senior/junior 2015						65	66	91	81	85
€ 30 – individueel vanaf 2007	110	97	116	114	107	30				
€ 35 – individueel vanaf 2015						69	104	62	68	64
€ 35 – gezinsformule Stevens & Cie		17								
€ 50 – gezinsformule vanaf 2007	105	131	145	134	154	47				
€ 55 – gezinsformule vanaf 2015						100	124	101	115	107
€ 135 – opwaardering lidmaatschap		1		1			7			
€ 140 – opwaardering lidmaatschap							3			
€ 155 – opwaardering lidmaatschap			1				1			
€ 160 – opwaardering lidmaatschap					1		2			
€ 185 – steunend lid vanaf 2007	37	40	43	49	51	17				
€ 190 – steunend lid vanaf 2015						42	88	57	48	64
€ 650 – promotor vanaf 2007	5	3	2	6	4	4	3	4	3	4
TOTAAL LEDEN	330	379	375	385	408	388	399	324	319	334
TOTAAL OPBRENGSTEN	20.420	21.765	21.815	25.195	25.605	27.165	32.950	23.965	22.225	25.545

Het ledenaantal is in 2019 er lichtjes op vooruitgaan met in 15 lidmaatschappen. We zien in enkele categorieën een daling van deze lidmaatschappen, maar kunnen tevreden zijn dat de grootste vooruitgang te zien is bij de categorie ARTLover (steunende lidmaatschappen) ter waarde van € 190. Deze trend merken we ook op bij de opbrengsten uit de lidmaatschappen. Ook bij de junioren zien we een stijging, die we kunnen toekennen aan de toenemende aandacht voor deze ‘Youngsters’. Bij de activiteit van zondag 22 september die was toegespitst op deze doelgroep kregen we een mooie opkomst en goede feedback. Deze Youngsterwerking blijven we doorzetten in 2020.

SCHENKINGEN AAN HET M HKA

- Installatie Gatekeeper & Gathering van Michèle Matyn
 - Beeldrecht, reproductierecht en tentoonstellingsrecht
 - Originele tentoonstellingsexemplaren
 - Digitale beeldbestanden
 - Specificaties met betrekking tot het opstellen van de installatie wordt na aankoop meegeleverd
 - Installatie Bilpannen van Michèle Matyn
 - Sculptuur
 - Performancevideo, deze worden samen getoond, hoort bij de sculptuur.
 - Performance Bilpannen (13'07")
 - Making-off video: het bakken van de bilpannen in de papieren van Michèle Matyn
 - 2 catalogi: BOTERKNIEËN & BILPANNEN, BUTTERKNEES & THIGH TILES, Michèle Matyn 2009-2014, ISBN 978-90-6625-182-3
 - V.v.G. Memory revisited, 2018, Ronny Delrue
 - Boek Disconditions, 2018, Dirk Vander Eecken
 - SPAM, 2008, Jan Hendrikse
 - Multiple Luc Tuymans, OOGST, 2016
 - Multiple Lara Gasparotto, OOGST, 2016
 - Multiple Kati Heck, OOGST, 2016
 - Multiple Wim Catrysse, OOGST, 2016
 - Multiple Richard Deacon, OOGST, 2017
 - Multiple Geert Goiris, OOGST, 2017
 - Multiple gerlach en koop, OOGST, 2017
 - Multiple Marc Nagtzaam, OOGST, 2017
 - De las 4 estaciones y otros dialogos, 4 xilografias Victor Ramirez, 1991, José M. Sancho
 - Club del mono, 1991, Gabinet de Monotips
 - You, I platenspeler, 2018, Alexandra Philips en Jan Hendrikse
 - You, I 10" plaat, 2018, Alexandra Philips en Jan Hendrikse
 - Middelheim (30/50), 2006, Ignace Van Ingelhom
 - Ondertitels Stempels, 2019, Dennis Tyfus
 - Ondertitels (1/100), 2019, Dennis Tyfus
 - Recyclable Refugee Camp, 2009, Ives Maes
 - Drijfhout, 2015, Els Dietvorst
 - Drijfhout, 2015, Els Dietvorst
 - Fallen Astronaut (20/50), 2006, Paul Van Hoeydonck
 - Clearly there's no 'in here' without 'out here', 2017, Vaast Colson
 - O8 Black Stone soap, 2017, Otobong Nkanga
 - Popov (11/50), 2006, Ignace Van Ingelom
 - Sigarenkistje – invitation to meet with kindness (2/66), 2007, Vaast Colson
 - Anne-Mie Van Kerckhoven (19/30), 2004, Anne-Mie Van Kerckhoven
 - Hundred times (28/100), 2014, Ermias Kifleyesus
 - Wie zoekt (7/150), Rombouts & Droste
 - Dialogue #2, 2016, Koen van den Broek
 - Grafiek, 2002, Paul Gees
 - Wandering Eye, 2010, Nick Andrews
 - Xerografie met 'Voorstellen' (1 m x 1 m), Luc Deleu
 - Uniek bewerkte foto door Werner Mannaers uit het boek 'Salad Days'
-

22 Fotocredits

Foto's

- 1 Art's Birthday – gevelpaneel 'IN THE STUDIO' van Flexboj & L.A., 2019, foto M HKA
- 2 Collectiepresentatie: Charlemagne Palestine – “” hhheiligggkkarrrouselllddommm “”, 2019, foto M HKA
- 3 CKV op bezoek bij T.O.P. Office, 2019, foto M HKA
- 4 Opbouw IN SITU: Hedwig Houben – SWEEP, TAP, SWOOOOOP, 2019, foto M HKA
- 5 Aankoop Collectie: Charlemagne Palestine – Plushiannnoo Inwiennnn, 2018, foto M HKA
- 6 Instagram profiel M HKA Museum 2019, screenshot
- 7 Tentoonstelling: Marcel Broodthaers – Soleil Politique, 2019 – Marcel Broodthaers, *Projection sur caisse*, 1968, courtesy Privé collectie, België, foto M HKA
- 8 Collectiepresentatie: Guillaume Bijl – “40 JAAR INSTALLATIES” 1979 – 2019 (Viering), Guillaume Bijl – Autorijschool Z, 1979-1989, foto M HKA
- 9 IN SITU: Lars von Trier – Melancholia: The Diamond, 2019, foto M HKA
- 10 Nick Lodgers – Zonder kunstenaars geen kunst, 2019, performance
- 11 Luc Deleu, Less Is Less, 2019, foto NICC/Lieven Segers
- 11 INBOX: Ion Grigorescu – Een coherent ensemble rond het Moldavisch oriëntalisme, 2019, in het kader van Europalia Romania 2019, foto M HKA
- 12 CLUB SOLO i.s.m. het M HKA, foto CLUB SOLO
- 13 ART United, M HKA at Pukkelpop, 2019, uitnodiging
- 14 M HKA-catalogus bij de tentoonstelling Laure Prouvost – AM-BIG-YOU-US LEGSICON
- 15 IN SITU: Dimitri Venkov – Gravity Control, 2019, foto M HKA
- 16 Opening De Cinema door Jan Declair 2019, foto De Cinema
- 17 Tentoonstelling: AMBERES – Roberto Bolaño's Antwerpen, 2019, Rinus Van de Velde, *Props*, 2019 – *Given only one life*, ..., 2019, foto M HKA
- 18 Art's Birthday 2019, Cactustaart van Guillaume Bijl, foto Bram Goots
- 19 Tentoonstelling: AMBERES – Roberto Bolaño's Antwerpen, 2019, Bart Prinsen, *Convergentiepunt*, 2019, foto Evenbeeld
- 20 M HKA Art Circle, reis naar Parijs, foto M HKA Art Circle
- 21 Krokusatelier voor kinderen: Tentoonstelling Laure Prouvost – AM-BIG-YOU-US LEGSICON, 2019, foto M HKA
- 22 Vrienden van het M HKA: uitstap naar Galerie La Forest Divonne en BOZAR – Centre for Fine Arts – Brussels, foto Vrienden van het M HKA
- 23 INBOX: Leendert Van Accoleyen – TRANSPORT NAAR MARS, 2019, Prijs Hugo Roelandt i.s.m. de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen, foto M HKA

